MIRCEA HORIA SIMIONESCU

BREVIARUL

Historia calamitatum

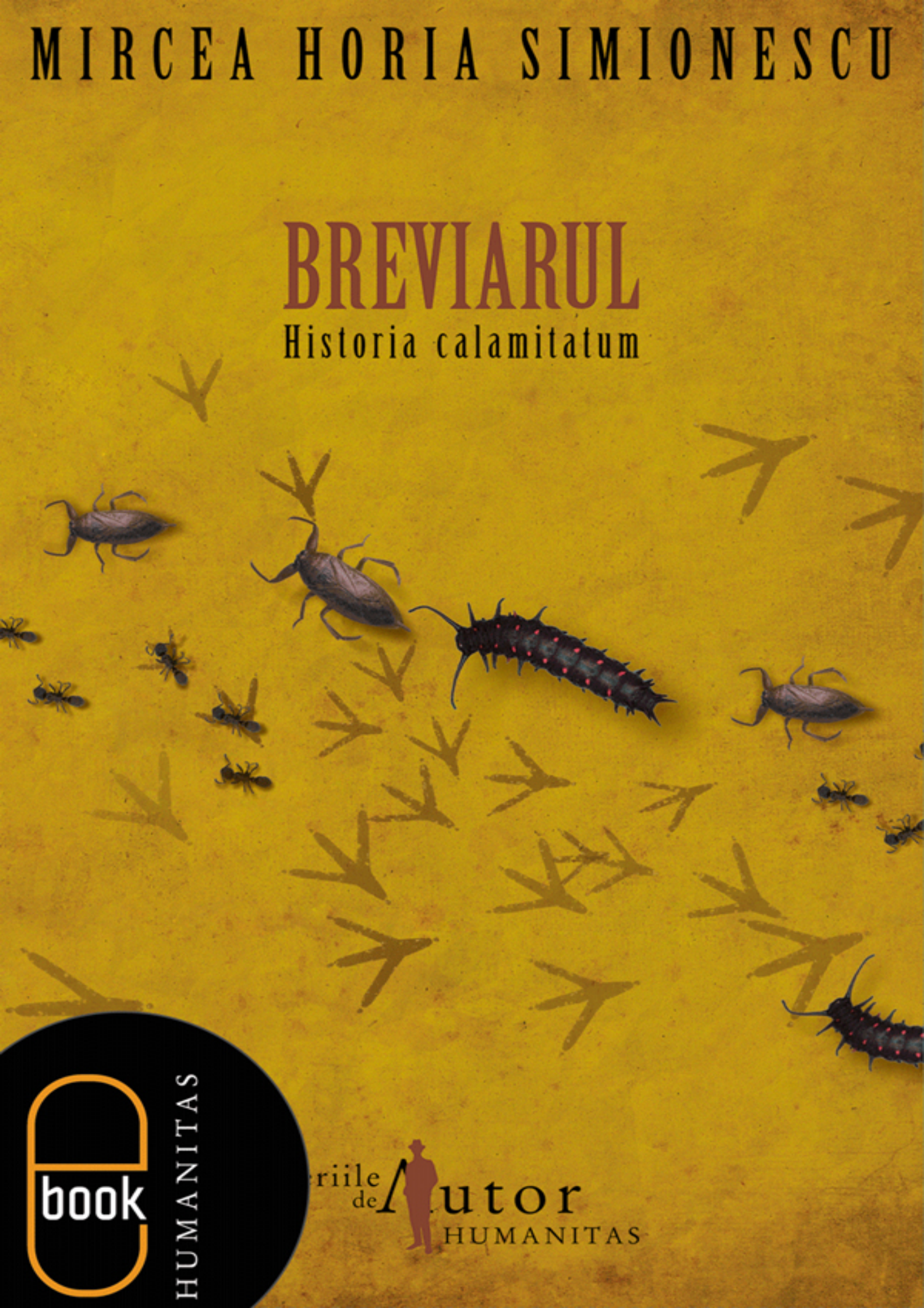

ebook HUMANITAS

Seriile de Autor HUMANITAS

Scriitorul Mircea Horia Simionescu s-a născut („mirat“, cum îi place să spună) la 23 ianuarie 1928, la Târgovişte, într-o familie descinzând din ramura Brătienilor argeşeni (bunica paternă, fiică a lui Ion Brătianu) şi din aceea, bucureşteană, a Căciuleştilor, cu întinse ramificaţii în burghezia furnizoare de nume ilustre în medicină, armată, finanţe, drept. Tatăl, Stelian, „bun în grad“ (căpitan) de-a lungul întregii copilării a prozatorului, s-a stins din viaţă la 41 de ani (nefericite-rodnice literar consecinţe); mama, Irina, telegrafistă PTT — un pedagog liberal scandalizând familia, prietenii şi opinia târgului —, poate fi trasă la răspundere pentru originalitatea educaţiei discret personificate spre a încuraja straniul talent poetic al primului ei născut.

Jocurile şi joaca, prelungite până în adolescenţă, Mircea Horia Simionescu le-a convertit într-o prietenie intelectuală exaltată cu tinerii de-o seamă Radu Petrescu, Costache Olăreanu, Petru Creţia, recunoscuţi, după tardiva lor publicare, în anii ’70 ai secolului trecut, ca grup de prozatori rezistent la imperativele şi îndrumările regimului comunist.

Mircea Horia Simionescu, datorită scrierilor sale de-o pregnantă originalitate — apropiate spiritual de Caragiale, Kafka, Cortázar, Borges, Italo Calvino, Urmuz —, este considerat de Mircea Zaciu un *trouble-fête* al literaturii postbelice, iar de Adrian Marino, autorul „celei mai bune şi mai bine organizate parodii antiliterare din întreaga noastră literatură“.

Însemnările laboratorului epic al lui Mircea Horia Simionescu s-au structurat în ciclul de patru

volume *Ingeniosul bine temperat* (1969, 1970, 1980, 1983), epopee a erorilor secolului, o glumă enormă a anotimpurilor în derivă. Li se anexează ulterior, centripet, alte scrieri menite să certifice în ficţiune realitatea nudă. O serie de romane (*Nesfârşitele primejdii*, 1978; *Învăţături pentru Delfin*, 1979; *Licitaţia*, 1985; *Paltonul de vară*, 1996; *Cum se face*, 2002 etc.), volume de nuvele (*După 1900, pe la amiază*, 1974; *Banchetul*, 1982; *Îngerul cu şorţ de bucătărie*, 1992; *Fărădelegea vaselor comunicante*, 1997), jurnale şi însemnări de călătorie (*Răpirea lui Ganymede*, 1975; *Trei oglinzi*, 1987; *Febra*, 1998).

Printre laitmotivele cărţilor sale: aventura homerică a căutării *dublului de peste mări,* descoperirea că exemplarele simile, atunci când sunt foarte aproape, nu izbutesc să se recunoască şi ideea că toate formele realităţii nu-şi conţin esenţa, fiind doar dubioase produse artizanale, împinse fraudulos în conul vederii noastre de către un demiurg fantezist.

BREVIARUL
Historia calamitatum

Raport cu privire la activitatea antirăzboinică a prozatorului Mircea Horia Simionescu

În tradiţia europeană nobilă şi productivă a povestirii filozofice voltairiene, a pamfletului sau utopiei negative swiftiene, exploatând cu pricepere posibilităţile expresive ale limbii române, validate, de la Caragiale încoace, prin performanţe stilistice excepţionale, Mircea Horia Simionescu scrie o istorie a calamităţilor, un condensat de istorie a năpastelor, a nenorocirilor, provocate şi suportate de umanitate în mersul ei, agale sau pripit, spre „împlinirea“ unui impuls tembel de autodistrugere.

Cartea nu este un tratat în care situaţii istorice cunoscute să ilustreze afirmaţiile generalizante ale unui narator omniscient. Nucleul ei îl formează o situaţie epică alegorică şi fantastică, care are un versant strict realist.

Un colocviu al vieţuitoarelor, „într-o lume ce a renunţat la prejudecata divizării sufletelor în regnuri, familii, specii“, pe tema destinului lor anterior metamorfozei, pe când erau oameni şi aspirau să nu mai fie, ne îngăduie să citim intervenţiile colocviale ca fragmente autobiografice ale câtorva zeci de personaje, prin intermediul cărora se trasează portretul-robot al unei istorii demenţiale, plină de violenţă, iraţională, al cărei scop, *dacă admitem că istoria este expresia unui scop, este atingerea de către umanitate a stării paradiziace: starea de obiect.*

Metamorfoza este o operaţiune de optimizare, *parcursă în etape, de la om la obiect, prin transgresiunea tabuului umanitarist şi antropocentric, prin „hibrizi cu înalte randamente“, aproximarea stării paradiziace este o tendinţă ireversibilă ce s-a exprimat întâi prin recunoaşterea inferiorităţii condiţiei umane, apoi prin practicarea efortului de* autodepăşire *(„ieşirea din piele“, sub îndemnurile biciului) prin*

critica sistematică a acestei condiţii stupide de biped (omul — „formă aberantă a naturii“; „mizerabila mocirlă a smintelii orgolioase, gustând bâlbâiala, dialectica şi cefaleele cu care se plătesc excesele unui singur organ“).

„Sublima metamorfoză“, ireversibilă, despre care teoretizează Conrad Abricht de Rollzang şi Elevator, naratorul uneia dintre cele şase „cărţi“ ale istoriei, înseamnă „trecerea de la condiţia de biet om la aceea de măreţ dobitoc, mai apoi de uşoară pasăre şi insectă şi, în sfârşit, la minunata şi de mult râvnita stare de obiect“, trecere care se realizează prin detonarea unei bombe cu hidrogen, eufemistic numită undeva „accelerator de celule şi osmoze“. Cei care participă la colocviu sunt fiinţe omeneşti care au păşit peste pragul morţii şi s-au întrupat în fostele regnuri „inferioare“, despre a căror superioritate ideală şi practică aflăm cu lux de amănunte. Iulius Caesar e un şoarece-de-câmp.

Starea colectivă paradiziacă este nisipul, *„alcătuit din fire inombrabile“, în masa cărora „existenţa individualităţilor anonime nu interesează pe nimeni, privirea retrospectivă devine imposibilă“, şi unde „doar viiturile şi apele ştiu ce sublime sunt destinele pe care le răscolesc într-un prezent continuu şi persistent“. Amnezicul este fericit.*

Alegoria ar putea fi plictisitoare, chiar simplistă, dacă am considera-o în sine, schemă demonstrativă cu un scop profilactic sau anafilactic. Alarme antirăzboinice s-au mai dat. Cu rezultatele cunoscute.

Mircea Horia Simionescu face literatură. De aceea, refuzând condiţia de „perforator“, constructorul cărţii schimbă încă o dată perspectiva, precum făcuse şi Swift, fără să aibă nevoie să schimbe locul, să-şi treacă personajul din Liliput în Laputa. Colocviul regnurilor transumane se vădeşte a fi o dispută între alienaţi, între alienaţii unui ospiciu, bine păzit până de

curând, izolat de realităţi, unde germenele conflictului — o fotografie reprezentând o plajă pustie/pustiită pe un ţărm japonez — are valoarea unui detonator. Înăbuşirea distrugătorului conflict între alienaţi, care a periclitat disciplina şi a speriat paznicii, se face prin mijloace radicale: interdicţia introducerii gazetelor care în mâna unor pacienţi fără discernământ şi cu delir de interpretare provoacă solidarizări „pentru cauze fanteziste". Vinovăţia aparţine, evident, portarului care a înlesnit penetraţia şi care este necesarmente eliminat.

Realitatea unor valuri de nisip apărute în incinta ospiciului este recunoscută însă de directorul stabilimentului; finalul devine astfel ambiguu: nu ştim dacă delirul de interpretare l-a cuprins şi pe director sau fenomenul de obiectivizare *visat de utopişti se realizează totuşi; atunci alienaţii sunt nu doar ilustrări teziste ale fenomenului, ci şi practicienii şi protagoniştii lui.*

Într-un al treilea plan apare o nouă modificare de perspectivă, unde relatările — ca şi notele *care le însoţesc — sunt opera unui autor Anonim al Istoriei (textul este o ficţiune comentată, confruntată cu realitatea şi cu realitatea ficţiunii), lucrare literară care îmbracă trăsăturile unei utopii negative (distopii), cea mai virulentă şi radicală dintre cele pe care le-am citit, pentru că transcende planul umanului, dar rămâne umanistă, nu operează cu dihotomii melioriste, ci, apelând la o construcţie de univers fictiv ultracoerent, reproduce utopia în spirit şi schemă (izolare, optimism progresist, terorism egalizator, centralism), o dublează în chiar fiinţa ei cu un model negativ şi păstrează lizibilitatea ca o trăsătură a universului epic, fără nici o concesie făcută unor ideologeme destructurante, unui tezism aliterar. Ficţiunea e produsul unei lucide observaţii sociale a cărei radicalitate, deşi se*

păstrează în limitele stilistice ale blândeţii, este de o violenţă irevocabilă.

În saloanele deschise de autorul acestei istorii (isterii), anacronismul, aş spune, este de rigoare. Reducerea la absurd devine sistem generator de epic (despre sindromul aniversărilor *la furnici), scepticismul — o filozofie a luciditătii şi speranţei, iar performanţa stilistică se banalizează prin frecvenţă, recăpătându-şi însă valoarea dacă citim textul şi ca pe un repertoriu de procedee retorice.*

Procedee ale paraliteraturii (inclusiv ticuri ale anticipaţiei ştiinţifice) sunt preluate şi înnobilate, în acest sens mişcarea fiind sincronă şi paralelă cu aceea din nivelul de lectură ideologică: regnurile inferioare devin superioare.

Indeterminări sau supradeterminări, temporale şi spaţiale, toponimice imaginare şi redistribuiri topice construiesc coordonatele acestei distopii şi discronii (ucronii), o mare inventivitate consumându-se cu folos în toate paginile textului.

Ironia fină se află în „coexistenţă paşnică“ cu calamburul şi cacofonia dirijată, anagrame, anale, analecte şi anamorfoze se învecinează sau învenineză, e o pastişă a stilurilor emfatice, parodie a riguroaselor ritualuri protocolare ale epocii noastre când dezordinea spiritului cată să fie contrată, compensată de încolonarea decolorată ca mască a haosului. Sunt descrise performanţele metamorfotice ale spiritului mesianic, consecinţele dezastruoase ale punerii în practică a delirului totalitar organizat şi sistematizat (vezi fragmentul interpolat la Note în care mulţimile, adunate într-un stadion înconjurat cu sârmă ghimpată şi păzit, ascultă interminabilul discurs al unui mesia cu identităţi multiple, descripţiile variantelor de viitor cu care sunt mereu amăgite, lipsa răspunsurilor la probleme vitale).

Dar discuţiile pot fi oricând curmate după bunul plac al Linetei Gewindbor, focosul bombei

cu hidrogen, care e convinsă că „vorbăria multă e sărăcia obiectului“. Lumea ei, care „trăieşte sub apăsarea imaginii — adevărate sau numai posibile —, se poate considera marcată adânc de catastrofă“. Historia calamitatum *„nu consemnează“ — ne spune comentatorul — „evenimente care să nu poarte semnul dezastrului“.*

Textul lui M. H. Simionescu se organizează după principiul „totul e mai mare decât suma părţilor“, şi, deşi inoperant sub aspectul pragmaticii sociale, de o „inutilitate desăvârşită“, el este totuşi ceva *(„din moment ce e alcătuit din cuvinte“), o carte de mare artă şi desăvârşită utilitate în şi pentru literatură în primul rând, un argument de probitate şi luciditate în defavoarea demenţei belicoase, a utopismului totalitar.*

DAN CULCER

Vatra, *nr. 120, martie 1981*

Breviarul (Historia calamitatum) face parte din ciclul *Ingeniosul bine temperat* şi este dedicat fratelui meu Tityre.

Cartea întâi

I. Ziua de 18 iunie a acelui an[2], spuse Lucilius, va rămâne pururi vie în amintirea mea: dimineaţa fusese învăluită în neguri, perspectiva munţilor se înjumătăţise, ochiul trebuind să se oprească pe clinul Titanei, aburit ca un pahar, dar spre amiază negurile se strânseseră către Cornul Caprei[3], formaseră pe cer un masiv de piatră mai înfricoşător decât în veci încruntatul Surul, şi foşnetul copacilor, şi fulgerele înfiorând orizontul, şi tunetele grele rostogolindu-se în văi anunţau o furtună teribilă, ploi torenţiale, inundaţii.

Am presimţit nenorocirea, am prevăzut urmările ei. Trecuse de orele 14 când am hotărât să acţionez. Îmi amintesc perfect toate amănuntele pregătirilor: am desprins din cui hanoracul cu catarame de argint, mi-am strâns pe glezne şireturile vechilor însă desăvârşiţilor mei bocanci de alpinist, am înghesuit în rucsac o cămaşă cadrilată, toporişca de oţel cu coadă scurtă, o pereche de ciorapi de lână, câteva cutii cu conserve şi o carte, cea mai la vedere în raft — *Tactica infanteriei* de Weintraub —, şi am ieşit neîntârziat. Plumbii reci ai ploii mi-au izbit puternic obrajii, vântul tăios, „cuţitul solstiţiului de vară“, cum îl numesc meteorologii, „biciuşca sfântului Petru“, cum îi spun ţăranii de pe valea Ialomiţei, mi-a străpuns coastele. Am trecut vâlceaua deja clocotind şi am scurtat-o prin grădina lui Neamţu, ca să ajung, sărind un parapet de piatră, în şoseaua asfaltată. Şoseaua era pustie, râul din apropiere urla ca scos din minţi, valuri de smoală[4] se rostogoleau de pe dealurile Brata şi Lupul, întunecând valea.

Am mers voinicește prin furtună fără să mai privesc înapoi, am înfruntat valurile şi ceţurile mereu mai dese, am traversat maşinal viituri şi văioage turbate, am trecut poduri[5] şi, când apele mi-au închis calea, am doborât cu toporişca plopi

şi sălcii tinere cu care am improvizat punţi. Dincolo de Scropoasa, căderea unei stânci blocase poteca; am fost nevoit să escaladez o brână şi să mă ţin la fiecare pas de rădăcinile dezgolite ale brazilor. Undeva, pe Plaiul Foii[6], am întâlnit un călugăr de la schitul Peştera, luptând şi el din greu cu vânturile şi secerile ploii. Mi-a dat bineţe, mi-a spus că spre Obârşia ar fi un drum pe care, de când ştie el, nu l-au stricat furtunile, viiturile; am decis să ocolesc Blana şi să-l aflu. N-am urcat o jumătate de oră că, într-adevăr, drumul indicat mi-a apărut în faţă. Binecuvântat drum! Străbăteam acum lungi terase mângâiate de o dulce adiere a aerului, ploaia încetase, o geană întârziată a soarelui mi-a înseninat sufletul. Luceafărul clipea în albastrul văii.

Nu căzuse seara, şi eu mă aflam pe platou, îmbătat de aromele ierburilor şi de cântecul pietruşelului, cerul se umplea de stele mari, calde[7], doar departe, într-o vale, se mai răsuceau vălătucii furtunii. Am urcat o potecă colţoasă, spinii mi-au muşcat muşchii picioarelor — abia acum îmi dădeam seama că plecasem cu pantalonii scurţi şi, fără îndoială, am regretat regeştii mei pantaloni golf, cu jambiere — şi, într-un târziu, am recunoscut la o sută de metri Valea Cerbului, dominată de bastioane şi ţancuri măreţe dormitând în fulguiala timpului.

Am simţit în piept bucuria învingătorului[8], plăcerea celui care, întotdeauna primit cu familiară prietenie în leagănul începuturilor fără de sfârşit, este generos răsplătit pentru noua lui cutezanţă, pentru perseverenţa încă o dată dovedită. Am ridicat palmele spre cer, am trimis lumii calme de sub tălpile mele, pereţilor crenelaţi şi porţilor adâncului, oamenilor rămaşi să dea piept cu furiile apelor un salut înalt, încărcat de speranţe, apoi, purtând cu mine toate bucuriile şi visele trăite de-a lungul unei vieţi bogate în lupte şi împliniri, mi-am dat drumul de pe stâncă în golul ce se căsca la

picioarele mele şi care mă aşteptase răbdător de ani şi ani. Golul m-a sorbit imediat în adâncuri, după care nimeni n-a mai auzit de mine.

Probabil, a încheiat Lucilius, căderea şi moartea mea[9] au fost regretate, nu-mi pot închipui lumea pe care am iubit-o nici indiferentă, nici lipsită de sentimentul recunoştinţei…

II. Într-adevăr, fără o voinţă puternică şi o, aş spune, strategie îndelung elaborată privitoare la concentrarea sau, aş spune, atenta administrare a puterii fizice şi spirituale, nu poţi întreprinde nimic important în această lume[10], spuse Claudius. Eram şase şi, recrutaţi aproape la întâmplare, în graba şi, aş spune, panica evenimentelor, nu ne ştiam înzestrările, putinţele. Ne priveam unii pe alţii cu vie curiozitate, în spaţiosul vestiar al băii în care ne spuseseră să ne dezbrăcăm, şi cu, deopotrivă, teamă de necunoscut şi surprize nedorite, ne întrebam cum s-o fi numind acel tânăr costeliv care, pudic şi emoţionat, îşi ţine braţele încrucişate pe piept, ca să-şi ascundă, gol cum e, sânii închipuiţi, în timp ce un scund pietros, aş spune blindat, îi tot croieşte fundul cu cămaşa răsucită ca un baston de poliţist, şi cine este scundul blindat, cine i-a fost mamă, la ce şcoală a învăţat şi dacă ştie, ca alţii, aş spune ca noi toţi, poezii însufleţitoare şi povestiri de la Polul Nord, apoi ce hram poartă băieţandrul acela brav[11], cu ochii mici şi jucăuşi, tătar sau indian nomad din tată-n fiu, ale cărui rufe strălucesc ca neaua, cine este şi cum îl cheamă pe acel blestemat de fanfaron care se pretinde a fi vânat elefanţi în pădurile lui bunică-su şi, aş spune, pretinde încă să ne ochească acum, dintr-un foc, pe toţi, în fine, cine sunt ceilalţi, chilugul, vampirul[12] şi atletul, angajaţi într-o convorbire, lângă cântar, din care rezultă că, pe rând sau împreună, au dat gata neamuri întregi de domniţe, bănuindu-se unul pe altul de minciună şi, aş spune, de toate relele din

lume? Ce isprăvi au la activ, în gimnaziile şi şandramalele lor de băieţi de prăvălie, în colegiile lor cu pretenţii şi comenzi în cea mai pură latinească, ce dorinţi ascund sub bicepşii de expoziţie şi ce virtuţi şi, aş spune, vicii de structură stau să se exprime în viitorul apropiat? Onoriu, într-adevăr, dintre noi toţi s-a desprins ca un vultur, ca un astru, ca un zeu în luptele care ne-au înghiţit: era, în vestiarul băii, la măsurători şi la programul de igienă, cel mai puţin interesant, puteai spune un fricos şi un complexat, subţirel fecior de bani gata, hrănit cu portocale şi cacao cu frişcă, priceput să întindă degetele unei singure mâini pe jumătate din claviatura pianului, lucru pe care, se lăuda atunci, şi aş spune pe deplin întemeiat, îl stăpânea în esenţă şi sens, sau cam aşa ceva, ca Mozart[13]… Şi ce credinţe şi convingeri îi animă, şi ce decepţii, lipsuri şi dorinţe de glorie şi, aş spune, de pierzanie îi trimiseseră la centrele de recrutare de voluntari pentru Indochina?

Acest Onoriu făcea pe câmpul de instrucţie o figură de imbecil, nu-l interesa nimic, intra mereu în conflict cu plutonierul[14] şi, către sfârşitul instrucţiei, când lui Lyciniu i s-a furat brăţara de aur a ceasului, cu toţii am fost încredinţaţi că furtul el îl făptuise, de unde banii şi, aş spune, mijloacele neobişnuite cu care dăruia flacoane de parfum şi celei mai nespălate fetişcane întâlnite în port sau printre telegrafistele poligonului? Nu-l interesa şi nu parcurgea, ca noi, programul de instrucţie şi cu toţii eram încredinţaţi că va cădea cu brio la examenul de calificare şi titlu, imposibil să fi reţinut ceva spălăcitul, toată ora şi, aş spune, toată dimineaţa preocupat doar să-şi vâre degetele de ilustru pianist în urechi şi-n nas, ca un şcolar oarecare şi nu ca un cursant al trupelor de elită specializate în desant şi lupta de gherilă în junglă.

Necunoaşterea omului duce în tactica curentă la grave erori, trimiţi necunoscuţi la moarte sigură şi, pe deasupra, ratezi deplorabil operaţiunea, orice

mare stat-major din lume trebuie să cunoască îndeaproape, din mărturii multiple şi, aş spune[15], din teste multiple, calitatea soldaţilor pe care i-a trimis în foc, este jalnică şi demnă de dispreţ trupa anonimilor în uniformă, pedestrimea, ca şi aviaţia, îşi fundamentează forţa şi capacitatea de atac pe individualităţi distincte, aş spune pregnante, numărul e categorie a armatelor proaste[16], important este, fără îndoială, şi armamentul… Se poate spune, şi acest adevăr l-au repetat instructorii poligonului până ni s-a făcut lehamite, înainte de îmbarcare, că istoria este biografia desfăşurată a morţilor, asta vine, aş spune, cam aşa: nu participă, deocamdată, la ea cei prezenţi, aceştia se integrează treptat, cu timpul, datorită şi ocaziilor bune, de aceea orice soldat care poartă în raniţă bastonul de mareşal mai poartă alături, ca auxiliar, speranţa dispariţiei sale glorioase pe câmpul de luptă, aş spune în jungla tropicelor şi aşa mai departe[17].

În acest scop, al cunoaşterii, ne-au pus să ne scriem[18], înainte de debarcare, legănaţi de valurile oceanului, viaţa şi activitatea, cu invitaţia şi, aş spune, oferta de-a specifica nominal, cu adresă, cine pe cine întreţine, soţie, copii, părinţi bătrâni, vreo soră stingheră, eventual oloagă, contul la bancă, în vederea depunerii soldei, şi, capitol final, motivele sincere ale înrolării ca mercenari, termen convenţional desigur, ca să înţelegem cine suntem şi sub ce drapel înţelegem să mărşăluim…

Am scris cu toţii, cât se poate de corect, cât se poate de dezvoltat, am arătat motivele — care cum şi le-a amintit — patriotism, dorinţă de aventură, interes asupra căruia preferă să păstreze discreţia, rar modelul de viaţă şi alte chestii idealiste sau romantice, printre care s-a reţinut că Isocrate[19] moare să înveţe la faţa locului geografia întregii planete. Am scris eu însumi detaliat şi, aş spune, destul de sincer, exprimându-mi admiraţia, încă

din anii şcolari, pentru viaţa militară şi exotică, marşurile mi-au fost cântec de leagăn, iar restul, în conul acesta de lumină, rămâne neimportant, aş spune: în conul de umbră al intereselor şi, respectiv, al autobiografiei…

Cum am spus, Onoriu a făptuit minuni de vitejie, e singurul dintre noi care a scăpat cu viaţă, şi aceasta e o soluţie, când stai să te gândeşti… Am căzut toţi cinci în interval de trei zile.

Cu solda mea pe trei ani şi jumătate, inclusiv lunile de instrucţie, se putea cumpăra o fermă în Arizona. Dar de ce să evaluăm ceea ce nu se poate în nici un fel evalua: Gloria?…

III. Îmi scriu de patruzeci de ani jurnalul intim, îl ţin strâns, spuse Antonius, adică nu-mi scapă nici o zi, însă de la un timp, răsfoindu-l, găsesc că printre multele evenimente consemnate nu s-a strecurat nici o fărâmă de istorie şi mă gândesc îngrijorat dacă fiul meu, descoperindu-l în sertar, desigur după trecerea mea, nu va exclama citindu-l: „Dar bine, frate, în ce lume a trăit bătrânul?“ Găsesc sub data care înseamnă pentru toată lumea debarcarea aliaţilor în Normandia o notă scurtă privitoare la comportamentul albinelor pe vreme noroasă, cu ploi intermitente[20], iar sub marţea când a murit bunicul, marele duce de Orania, rândurile următoare: „Privită cu ochi întredeschişi, lumea îmi apare întredeschisă“, ceea ce sună ca un început de roman. Între două fraze s-au prăbuşit mulţi regi şi multe avioane.

Las la o parte strădania ce mi-a răpit clipe demne de a fi trăite liber şi intens, pierdute zilnic din cauza claustrării mele în camera de lucru[21], şi mă întreb foarte serios dacă scrisul jurnalului, ca de altfel orice altă scriere, mai trebuie să cuprindă ceva din evenimentele şi realităţile de sub alt cer, îndepărtate şi nepetrecute. O armată de teoreticieni se chinuie de ani şi ani să mă convingă să mă ridic în însemnările mele la general, şi susţin cu o

grămadă de argumente că realitatea numai acolo îşi depozitează esenţele, restul fiind accident. Înseamnă că mi-ar fi stat mai bine să trăiesc fără grija de-a lăsa catagrafii despre fiecare accident căruia îi cădeam martor şi să mă ocup cu strângerea de informaţii despre idei şi legi provenind de departe… Dar cei ce culeg acele mărturii şi-mi oferă provizia sunt şi ei oare preocupaţi de generalul meu sau rămân la particularul lor accidental? Un corespondent de război învârtindu-se printre generali nu-şi atrage în acest chip generalul. Atunci, cum şi la ce nivel particularul devine general? (să-mi fie scuzat jocul de cuvinte, nu l-am urmărit defel).

L-am consultat pe Cicero[22] asupra chestiunii. Mi-a făcut dojană cu arătătorul şi mi-a spus: „Nu te mai părăsesc apucăturile astea de mic-burghez?“[23]

IV. Am citit notiţa de mai sus, spuse Eusebius, şi interesându-mă chestiunea (pentru că şi eu îmi scriu jurnalul), n-am rezistat tentaţiei de-a citi peste umăr, pe furiş[24]. Odată cu scuzele, îţi cer, Antonius, să zici ca mine: mă rezum să însemn doar aspectul cerului şi al pământului, şi numai atât cât pot vedea ochii. Cum nu pot, şi nu e recomandabil, să stau toată ziua cu ochii aţintiţi pe frunzişuri şi nori, acumulez de-a lungul întregii zile doar fugare (însă sigure) informaţii despre starea orizontului, tăria vânturilor şi direcţia, temperatura aerului şi tendinţele. Seara, trec pe caiet un scurt rezumat al evoluţiei vremii, abreviind etapele cu ajutorul simbolurilor, ca asiaticii: desenez soare rotund lângă orele de caniculă, nori cumulus şi picături de apă lângă orele dinaintea şi din timpul ploii, frunze galbene pentru toamna toamnă şi ghiocei pentru primăvara primăvară. Rezumatul şi abrevierea conduc pe negândite la general şi la esenţă, semnele înlătură vorbăria.

Şi, dacă peste douăzeci de ani, fiul meu devenit procuror va avea să lumineze procese încurcate, iar lectura notelor mele îi va oferi indicii de circumstanţe meteorologice elocvente, cu care să redeschidă un proces încheiat aşa şi-aşa, strădania mea se va considera răsplătită şi eu voi dormi fericit, ştiindu-l pe criminal la locul ispăşirii meritate.

Istoria nu încântă pe nimeni, dacă n-are o urmare, spuse în încheiere Eusebius[25].

V. Mie mi-au cântat multe păsări în viaţă, spuse Procopius, dar nici una Carmagnola, şi atunci a trebuit să caut pasărea mea. Din nefericire, ursitoarele mi-au indicat să trăiesc la oraş, printre case mari şi copaci întâmplători, printre oameni sleiţi de putere şi în reuniuni de birou, în această ultimă dar nu cea din urmă privinţă am bătut chiar recorduri de amploare, durată şi duritate, pentru că, precum se ştie, în lumea modernă forţa imperiului de Apus nu se mai realizează în lungi marşuri spre Orient şi nici prin trecerea ilustrelor fluvii iberice — o, unde sunt timpurile şi moravurile de-atunci! —, ci între patru pereţi, la etajul şase sau în remize cu trei sute de scaune, însăşi moartea mea fiind decisă nu pe câmpul de onoare, pentru că, aşa cum spusei, n-am avut parte de beneficiile naturii. Ilirii mi-au pus capăt vieţii, ei care, culmea ironiei, bătuseră multe drumuri şi văzuseră multe peisaje încântătoare, ştiindu-le aprecia şi desprinde din cadru ca nimeni alţii[26]. M-au executat ieri în zori, în şedinţă.

Urma să plec cu prima cohortă şi să mă întorc cu ultima, după bătălia pe care Joe singur trebuia s-o decidă. Ilirii au prins de veste, au aprins focuri pe colinele dinaintea ferestrelor, spre parc, au ridicat corturi în birourile arhivelor şi în holul de cristal, locuri unde se adună mulţimile, şi au pregătit şanţuri şi curse la principalele servicii ale băncii. Servisem banca cu devotament şi credinţă,

timp de câteva decenii, şi iată cum înţelegeau să-mi plătească!

Terenul fiind pregătit temeinic, în timp ce eu călăream senin herghelii de dosare, cu pricini şi vărsăminte, cu sconturi şi bilanţuri trimestriale, ilirii m-au atras în mlaştinile registrelor de evidenţă, m-au învăluit pe două aripi, intrare şi ieşire, cum se obişnuieşte, şi m-au încolţit diabolic. Tactică de războinici trăitori în puste şi prin trecători, neştiută mie, care am trăit întotdeauna, în ciuda vocaţiei şi firii mele, printre târgoveţi deprinşi cu trotuarul, covorul, podeaua şi localul familial[27]! M-aş fi aşteptat să văd care de asalt luându-mă cu asalt[28], dar pe masa lungă ca o ghilotină am văzut numai un vas cu flori albe, contrastând cu vişiniul cuverturii, după care mi s-au ochit părţile moi ale fiinţei şi o coloană de arcaşi, dinspre cuierele dispuse pe margine, a tras în plin. Nu s-a ajuns la berbece, la smoală fierbinte, procedee calificat militare, potrivite asaltului, s-a procedat pedestru şi la înghesuială, ca la Siena şi Termopile[29], care pe care, la baionetă şi corp la corp, cum spunea unul: în cămaşă şi izmene[30]. Nici vorbă de strategie, căci ilirii ignoră chestiunile înalte, ei, trăitori în pustă, schiţează doar din ochi unde să lovească şi cum să se ferească, n-au planuri, nu ştiu ce e punerea în dispozitiv, nu le pasă nici atât de reglarea tirului. O jale!

M-au împresurat pe la prânz, cu toate că m-am apărat eroic, după principiile tactice ale familiei mele de arhivari, contabili şi jurisconsulţi, niciodată stagiari, am făcut eforturi maximale să mă desfac din strânsoare, când am contraatacat marginal, cu indigo, strădanie de bărbat sârguincios: ilirii m-au copleşit.

De la capturarea mea şi până la execuţie n-a trecut decât un ceas, răgaz în care s-a scris procesul-verbal[31].

Este evident că, eu fiind singur iar ei mulţi, înfrângerea nu se explică decât prin superioritatea lor numerică[32].

VI. O spun ca soldat, spuse Diodor, Europa ca să supravieţuiască trebuie necontenit cucerită şi recucerită[33]. Dacă centrul continentului nostru este Roma, mamă ocrotitoare a zburdalnicilor Apenini, ca şi a dolofanelor dealuri sileziene[34], centrul lumii e continentul străvechi, tată bun al înaltei Himalaia şi al cochetelor Antile[35], căci au trecut sute de ani pe apa sâmbetei de când mâna părintească se întinde — de pe corăbii şi poduri arcuite — pretutindeni şi oriunde. Spania şi Portugalia au mâncat cu poftă Indiile dulci şi aromate[36], Olanda s-a bucurat de fustiţa înflorată adusă tocmai din marea Soarelui-Răsare (deşi pulpelor ei grase le venea mai bine catifeaua de Amsterdam), Germania a stat seri lungi la conversaţii teoretice cu băieţi africani din nord, din sud, cântând pe diguri de fildeş şi aur valsul nemuritor, Anglia şi Franţa şi-au uns adesea degetele în gogoşile de pe tava cealaltă a mapamondului[37] şi aşa mai departe.

Am impresia că festinul s-a terminat[38], spuse Diodor, rămânem acasă mai des decât înainte, la televizor şi la plăcinta cu mere, şi, pentru că ne plictisim, jucăm lotonul geografic, Anglia cu Pireul de o parte, Andalusia cu Danemarca de alta, uneori vine la masă şi Franţa, o lume![39]

Am jucat partide importante, ne-am certat pe mai nimic, acum Beneluxul s-a şi supărat, dar timpul trece şi, dincolo de cuceriri şi înfrângeri, armonia familiei se prelungeşte în veac.

De la dispariţia lui Laţiu, o tristeţe pluteşte totuşi deasupra frunţilor noastre ca un abur, ca şalul împuţit al smogului[40].

VII. Cred că oamenii nu-şi merită condiţia, spuse Lupus; nefericirea lor vine de la faptul că

depozitează prea multe dorinţi şi împlinesc doar câteva[41]. Consumul de aşteptare şi frământarea — de la salivaţie la saţietate — îi sleieşte, şi se constată frecvent istovirea timpurie, cu pierderea randamentului cognitiv. Cunosc persoane foarte bine plasate în cursă, care, după cinci ani de şcoală şi o mulţime de antrenamente, arată ca pisoii nou-născuţi, nu disting nimic în jurul lor, în afara surselor de alimentaţie, nici nu adulmecă mai departe de trei paşi, cu toate acestea sunt un sac de năzuinţi şi idealuri, cu zornăit disproporţionat de cioburi şi tinichele. S-ar părea că scopul cel mai antrenant al vieţii lor este să izbutească a cuprinde cât mai repede întreaga nomenclatură a obiectelor folositoare, să schiaune lapte şi să aştepte lapte cu caimac, să mârâie carne şi să aibă în farfuria de tablă fripturi în sânge, ficăţei tocaţi ascunşi în vreo potârniche la cuptor (lucru plăcut, dar caută să-l dobândeşti zilnic), să urle aur şi să aibă, mă întreb de unde, degetele încărcate cu inele şi gura încălţată cu măsele de metal. Între cuvânt şi imagine se cască o prăpastie, între reprezentare şi posesie o alta, între posesie şi îngurgitare sau împodobire — o scară lungă, cu trepte putrede[42], pentru că, să admitem că magazia e plină şi mizeria teoretic îndepărtată, nu e imposibil să vedem flămânzi zăcând pe paturi de mămăligă dulce şi să întâlnim goi şi înfrigurați dârdâind pe mormanul de lemne[43]. Zacerea şi dârdâiala sunt la om o expresie a aşteptării, şi neputinţa prelungită duce adesea la boli urâte, la melancolie şi râvnă inactivă[44].

Dau şi ei, ca noi, din coadă, însă pendulul cu legănare zgomotoasă nu arată, vai, nimic[45], sau dacă arată, doar Dumnezeu din cer poate interpreta pe 3 ca pe 12, amplitudinea mişcării n-are o legătură directă cu simţirea, e mai curând o fluturare de orgolii, interese adânc ascunse, cearşafuri şi panglici derutante, ca eşarfa roşie a trandafirilor. Eu unul n-am prea văzut câine care să

se mulţumească cu pantalonul, colţii ştiu să afle pulpa piciorului şi să o sfâşie, dar am văzut oameni destui care se mulţumesc cu cârpa[46]… Probabil pentru a nu se istovi în ei dorinţele.

În mintea lui ca o teacă de baionetă[47], unul care visa frigărui şi gogoşi îmbujorate a pregătit un plan de cucerire a pământului[48] şi, când a trecut la înfăptuirea lui, a constatat cu stupefacţie că popoarele prin care voia să treacă cu şenila şi aruncătorul de foc nu cunoşteau frigăruia şi încă nu inventaseră gogoşile, hrănindu-se cu minuturi, sandvişuri şi brânzeturi. Lunga aşteptare a prânzului pe margine de mapamond i-a răscolit vezica biliară şi i-a îngreţoşat stomacul. De era câine, hăpăia din primul minut ce era de prisos şi se ducea să digere în vise frumoase, cu pisici şi privighetori, mestecătura grăbită, lătura, ciolanul sfărâmat. Necâine[49], vorba poetului, n-a putut supravieţui operaţiilor de pregătire, pândă şi învăluire, cătun cu cătun şi provincie cu provincie, şi s-a îmbolnăvit mortal. Ştia el ce-l aşteaptă în marginea aceea de lume, dacă practica adulmecatului nu se potrivea cu sclipiciul dorinţei?

Pentru noi, câinii[50], spuse în încheiere Lupus, prăjeala în tigaie sau coacerea în cuptor sunt totuşi — de ce să n-o recunoaştem — o cucerire. Oamenii şi-o revendică şi e de datoria noastră s-o spunem că meritul nu e o nimica toată, dacă nu cumva e chiar secretul evoluţiei lor indiscutabile[51].

VIII. Nu: performanţa cea mai strălucită a omului este veghea, spuse Pomponius, puterea lui de-a rămâne treaz chiar în mijlocul suferinţei aprige[52]. Probabil că asta vine de la curiozitatea lui neostoită, pe care ţânţarul n-o are, cu toate că şi el mai dă semne de interes pentru viaţă încă un timp după ce talpa gospodinei i-a risipit şi lichefiat membrele pe tavan. Aş fi fost fericit să nu fie atât de perseverent, personal prefer moartea subită,

electrocutarea, spulberarea în văzduh… Cititor înrăit de gazete, individul întins pe roată sau pe cruce asistă cu răbdare şi cu nedisimulată participare la felul cum îi sunt zdrobite gleznele, genunchii, bazinul, braţele şi te uiţi la el cum regretă că vine rândul inimii şi al tigvei, unde stau de obicei ochii[53], când nu va mai putea urmări masacrul[54]. Avantajul de-a rămâne foarte aproape de locul execuţiei nu e de neglijat, cu toate acestea întrebarea „să vedem ce se mai întâmplă cu mine după următoarea lovitură“ (trupul fiind deja sfârtecat şi aruncat câinilor)[55] personal mi se pare de un gust îndoielnic, mai potrivit serialelor televizate decât împrejurării date.

Nu am auzit şi nu am informaţii despre spusele celor supuşi torturii, în apropierea sfârşitului, în butuc sau sub picătura de apă rece, reporterii — care rămân îndeobşte nepedepsiţi — sunt total indiferenţi la cuvintele altora, dacă cumva nu le şi dispreţuiesc, iar călăii, prea ocupaţi cu sarcinile lor de serviciu ca să mai reţină şi această prelungire inutilă a declaraţiilor, însă este de presupus că se spun lucruri deosebit de interesante[56], se fac observaţii concludente, se surprind mişcări memorabile.

Considerând astfel lucrurile, se poate spune că toţi condamnaţii şi, în general, toţi cei supuşi pierzaniei îşi răscumpără prin strădania lor cheltuiala şi eforturile, ca şi energiile investite[57] în suprimarea lor, întotdeauna oportună[58].

IX. În această privinţă, spuse Pompilius, circulă părerea că maimuţa, înrudită cu omul (fie că noi ne tragem din ea, fie că ea e un rezumat, un succedaneu economizat al fiinţei umane), s-ar comporta — când e schingiuită, mutilată, ciopârţită, sfârtecată, tocată, metamorfozată în cârnaţi sau mănuşi etc. — diferit, împuţinarea şi anularea ei fiind însoţite nu numai de veghe curioasă, dar şi de reacţii critice demne de spiritele

cele mai alese[59]. Se ştie că maimuţa poate citi gazetele, dar ea face aceasta în aşa fel încât nouă doar să ne pară că le citeşte; se ştie că maimuţa suferă şi moare ca şi ruda ei nefericită, omul, însă participă activ la întristătoarele momente ale sfârşitului său emiţând chiote pline de vervă, de ironie, de detaşare. Călăul, ursuz şi grăbit, dă să-i ia sufletul fără a-şi crea complicaţii şi derobându-se de la orice răspundere, meseria lui are în această privinţă avantaje demne de invidiat, dar ea, maimuţa antropoidă, face pe dracu-n patru să tărăgăneze lucrurile, să tragă de timp, cum spune filozoful sportiv[60], ca să ne convingă — şi cine se îndoieşte de reuşita întreprinderii?! — că, participând nemijlocit la împuţinarea ei absolută, ea nu e implicată totuşi în joc, nu consimte, nu acceptă compromisul. Se spune că, într-o piaţă unde o maimuţă era batjocorită la sânge şi lumea se întreba dacă nu cumva călăul care o torturase nu-şi isprăvise de mult treaba, continuând acum să se joace fără obiect, numai de dragul spectatorilor, mulţi dintre oamenii ce priveau au văzut atitudini atât de elocvente la vietatea ce nu se mai ţinea în picioare decât mulţumită blăniţei, că au simţit transferându-li-se durerea aceleia, de care ea îşi bătea joc în mod suveran, în carnea şi blana lor, în inima lor[61]. Au plecat ca opăriţi de la spectacol, în timp ce victima de pe butuc continua să se zbenguie şi să se hlizească ca în anii tinereţii sale fără nevoi[62].

Maimuţăreala e un obicei detestabil, reiese însă că nu întotdeauna, şi rămâne de văzut dacă cei ce practică procedeul călăului de profesiune cu propriul lor corp, în scopuri strict private, angajându-se singuri în experiment şi dispariţie, nu urmăresc să ne lase moştenire, prin fina lor maimuţăreală faţă de sine, modele de judecată rece şi exigentă, care să producă arsuri şi usturime persoanelor diverse, spectatori ocazionali, indivizi

aflaţi la apreciabilă distanţă de locul ispăşirii… [63]

X. Ai vorbit[64] atât de frumos despre drăgălăşeniile maimuţelor, spuse Lepidus, că ascultându-te nu m-am putut reţine de a gândi la pericolele intoxicării cu ştiri despre pericole, procedeu prin care omenirea de astăzi îşi verifică zilnic capacitatea ei de-a dispărea în neant cu oarecare câştig, cu un ce profit. Ca să mă înţelegeţi, am să vă evoc obiceiul marilor agenţii de presă ale lumii apusene, care ştiu să lanseze, când evenimentele curente nu prea se dovedesc atrăgătoare, fel de fel de presupuneri, mizere ca inteligenţa băieţilor care le fabrică, privitoare la evoluţia spre catastrofă a planetei[65]… Aşa cum se comercializează instinctul luminat de Diogene Freud şi de discipolii lui comparativ mai obscuri, întemeindu-se industrii şi magazine ale obscenităţii[66], bănoase şi în veci înfloritoare, tot astfel se exploatează cu maximă eficienţă, cum spune Walter Lipman[67], instinctul de conservare al individului vaccinat. Individul acesta, narcisiac şi precaut, moare să-şi vadă din vreme capătul zilelor, şi presupunerile lui privitoare la modalitatea şi împrejurarea prin care nu va mai fi îl aruncă acum în euforie, acum în deznădejde, stări deopotrivă receptive la tablourile de apocalips. S-a ajuns să se emită chiar aserţiunea că moartea e de neacceptat în stare pură, banală, nimic mai scârbos decât să crăpi în aşternut[68].

Treaba este numai aparent delicată, de altfel larga experienţă dovedeşte că dificultăţile începutului au fost depăşite de mult. Pe scurt, lucrurile se aranjează astfel: se ia o dimineaţă senină de vară, paralel se ia un şezlong, se aşază şezlongul sub cerul liber, pe o terasă cu cafenea sau cofetărie (în Prater există un restaurant rotativ cocoţat pe un turn şi se aude că şi celebrul pilon al lui Eiffel ar poseda unul), se trece, pe spate, la o

dulce somnolenţă între două amare[69]. Se priveşte absent, scârbit cerul albastru, se înregistrează dezinteresat zborul lăstunilor şi, la intervale variabile, trecerea marilor transoceanice Concorde sau B.C. 10, se simulează oroare la ideea că păsările şi-ar putea arunca de sus găinaţul împuţit, iar avionul câţiva pasageri fără bilet, mizerie curată pentru cămaşa de diolen şi jacheta cu piepţii generoşi, se imaginează de câte ori ar fi mizeria mai mizerie dacă avionul ar cădea cu totul şi pasărea ar scuipa vitriol şi, prin asociaţie, pericolul stronţiului 90 s-a şi formulat. Se ia creionul şi se înnegreşte repede hârtia cu consideraţii biologice, ecologice, metafizice şi strategice, ştiinţe inventate tot pe un şezlong de cafenea sau cofetărie, se urmăreşte efectul scrisului pe cerul ameninţat, şi seninul se înnegreşte rapid de funingini şi zdrenţe toxice; se lasă cerul şi se ia hârtia care, fierbinte, acidă, ucigaşă, pătrunde direct în gura nesătulă a haznalei cu role şi rotative. În gazetă şi la radio, ideea de pe terasă capătă, datorită plumbului şi lătrăturii, adâncime de adevăr, omul de pe stradă citeşte pătimaş rândurile semnate de William von Basedow şi, ţâţâind din buze, nu-şi mai află batista de plăcere că va sfârşi în deplină cunoştinţă de cauză, sufocat lângă un gard şi sub un tei înflorit, numele stronţiu amintindu-i pe acela al bunicului Strabon, iar numărul 90 anii trăiţi de bătrân fără să-şi întrevadă sfârşitul[70].

Din fir în fir, şi din gură în gură, soluţia face ocolul lumii, muritorii ştiu către ce se îndreaptă şi, dintr-odată, jocul e mai sigur şi conştiinţa mai liberă.

Eu zic, spuse Lepidus[71], că cineva tolăneşte foarte confortabil pe chestia asta, vânturile stratosferice, ca şi idealurile, sunt bine administrate, de la frontiera Austriei spre soare-apune, cum just se exprimă poetul: „Numai şi numai sfera lor se resimte de mişcări seismice şi

numai şi numai pielea lor mai cunoaşte ravagiile sarcoptului râiei…“

XI. Arma păianjenului e pânza, spuse Trogo Valerianus, musca poate demonstra adevărul printr-un unic plonjon. Iată cum se petrec, în fapt, lucrurile: în timpul nopţii, păianjenul instalează în colţul obscur cabluri grele de sticlă şi beteală, nituieşte capetele de scândura magaziei şi sudează întretăierile la fiecare traversare a văzduhului; se articulează astfel, după nenumărate escaladări, măsurători şi perforări aeriene, un sistem de celule şi o reţea de punţi oţelite închipuind un strâns şir de ecluze pe-un fluviu; dedesubt se învederează în răstimpuri un closet ţărănesc sau, mai adesea, o putină cu varză coclită sau borhot; musca se joacă migălos cu funigeii şi seninul, se înfruptă cu plăcere din imaginea bucatelor din adânc, jocul şi mâncarea la oră fixă produc aşa-numita plăcere de-a trăi, iar rotocoalele mari prilejuiesc picaje spectaculoase. Un gest mai imprudent, şi zburătoarea îşi împotmoleşte aripile în glodul sticlei, lipicios ca aracetul. Trei sute de fire devin, prin salturi calitative pe la colţuri, imagine spartă, de televizor recent reparat, mii de sonerii ca vârful ierbii zbârnâie în tot universul şi păianjenul, cu gura căscată, ca în prima zi, recepţionează integral întregul mesaj[72].

Am văzut cu ochii mei cum ingeniosul coboară din stratosferă, cu stronţiul în dinţi, să-i ofere captivei resemnate soluţia sfârşitului, modelul concret al declinului speţei. Se efectuează o măsurare paralelă a argumentelor, se administrează injecţiile cu sedative, după care adevărul cel mai crud apare pe ecrane ca roza poveste cu Hänsel şi Gretel; se trece la debitare, deshidratare şi pulverizare, în sfârşit se caşetează şi se numerotează proba, punându-se pe cutie ştampila şi marca înaltei calităţi a produsului[73].

Spre seară, în liniştea paradiziacă a curţii, trece vrabia cea bleagă să înghită pe nemestecate bunătate de păianjen.

Vrabia este stronţiul 90 al arahnidelor[74].

XII. Eu umblu cu plesnitoarea de muşte la mine, spuse Andronicus, dacă e muscă o pocnesc, dacă e păianjen, îl fac terci prin tuşeu. Stronţiul mă lasă rece, inclusiv problemele ridicate de Războiul de o sută de ani[75]. Atâta timp cât am de mâncare şi de băut… şi aşa mai departe.

Am murit într-o sâmbătă, prin sufocare; m-am înecat cu boabele de grâu ale unei colive, motiv de pomenire în veci…

XIII. Vorbeşti mereu despre oameni, spuse Livius, ca şi cum nu ne-am afla într-o lume ce a renunţat la prejudecata divizării sufletelor în regnuri, familii şi specii. Mă uit la dumneata, Eusebius, şi îţi admir blana de vulpe, pe care faci foarte bine că o îngrijeşti, măcar de-am păstra şi portul de odinioară! Şi nu mă opresc să-ţi admir, deopotrivă, ghearele de leopard şi gâtul superb de lebădă. Adineaori, când îţi rodeai osul preferat, am gândit că numai mărginirea ne-a cantonat în calităţile şi apucăturile clasice omeneşti, aţi văzut şi voi cât erau de imperfecte…

Au fost printre oameni indivizi lucizi, pătrunzători, care au simţit, încă din Antichitate, cât de neputincios e omul şi cât îi este de necesar să depăşească momentul fixării sterile în specie, gândind la o stare biologică superioară. Tu, Pompilius, săritor din ram în ram, vietate mai vioaie decât pârâul de munte, ai preconizat — da, ai preconizat — o lume în care individul îşi va depăşi condiţia, dacă nu mă înşel ai şi schiţat pe-o foaie rămasă în arhivele de la British Museum chipul vietăţii universale a viitorului, astăzi întruchipată în atâtea variate şi incomparabile exemplare. Ai luptat o viaţă întreagă, iubite şi

preţuite Diodor, pentru ideea sintezei dintre cal şi bărbat, te-ai supus cu răbdare — şi, vai, cu ce imense sacrificii financiare — experienţelor de extragere a funcţiilor neproductive, cu cale închisă, împovărătoare, spre a permite transplantul de daruri şi funcţiuni de la vietăţi mai înzestrate. La un moment dat, au scris ziarele, ieşiseşi din acceleratorul de celule şi osmoze[76] cu rât cărnos de porc şi cu solzi de crocodil, schimbare ce te contrariase, pentru că, dacă solzii îţi erau de folos pe acele timpuri când încă nu se inventase blindajul din oţel superdur, rântul se dovedea inutil, căci speţa universală încă nu trecuse la hrana de astăzi, rădăcinile nu o interesau. Nu ştiu dacă e adevărat, dar ziarele au scris şi despre o anume dificultate la masticaţie, care te slăbise şi îţi dădea insomnii, motiv pentru care ai şi renunţat temporar la achiziţie, marele avantaj al procedeelor de metamorfozare fiind acela că nu sunt definitive, imuabile, osificante. Ai preferat — şi eu afirm că ai făcut foarte bine — trompa de elefant, cu terminaţii cheratinoase ce permit apucarea, darea peste cap, îngurgitarea fără sfărâmarea în gură. Aveai, ilustre, practica înghiţirii stridiilor, îţi era relativ uşor… Fixarea în funcţii biologice rigide, pentru o viaţă întreagă, a fost o pagină neagră în istoria naturală, şi acum pagina ne este limpede — apreciam lucrurile după felul cum ni se desfăcea maxilarul, iubeam sau uram după cum ne îndrumau programele genetice încremenite în habitudini ce nu se mai schimbau de sute de mii de ani. Tristă, mizerabilă situaţie! Bietul Napoleon, organism jalnic, încerca să se afirme şi el cu ceva, dar nu-l ajutau deloc anatomia de broască ţestoasă fără carapace, capul de sobol, total nepotrivit proiectelor lui, picioarele scurte, de miriapod ce a suferit o reducţie de număr, labele de raţă ale membrelor superioare, de fragilitatea celor ale ţânţarului. Căderea lui era inevitabilă şi Maquerot, care milita pe vremea lui pentru evoluţionismul

fără limite, îi atrăsese de nenumărate ori atenţia să renunţe… „Nu e bine, Împărate, i se adresase odată la Wagram, sub un cort, vrei să stăpâneşti lumea şi n-ai glande care să producă nici substanţe anestezice pentru oponenţi, nici plisc de vultur pentru sfâşierea de sus în jos, nici măcar limbă despicată de şarpe, nici mandibule cu mare putere de strângere. Atunci? Începuşi prea devreme, Împărate![77]“

XIV. Eu aş fi acceptat mai devreme ideea, spuse Pomponius, coada de leu, cu smoc, mă obseda încă din copilărie, fusesem fascinat chiar de gândul că aş putea avea două[78]. Nu am marşat însă, căci m-au speriat extravaganţele, excesele, moda. Locuiam într-un cartier de oameni bogaţi, în casele cărora biata mama îşi irosise şi bruma de sănătate pe care o mai avea, după ce îi murise soţul — tatăl meu bun. Mă lua cu ea adesea în acele case mari, luminoase, încălzite, pline de bunătăţi, şi am putut vedea şi cunoaşte acolo o mulţime de oameni de vază, cu mari înzestrări şi imense posibilităţi. Despre perspectiva renunţării la jalnica noastră condiţie de oameni se vorbea cu glas scăzut, existau probabil temeri că printre servitori se află unii care ar putea trăda, abia aştepta poliţia să dibuie pe vreunul sătul de viaţa lui imperfectă de om… Copil fiind, s-a zis că nu înţeleg mare lucru, aşa că am putut auzi amănunte din gura unor persoane bine informate. Un domn italian trecuse de două ori prin stadiul de şarpe cu clopoţei, pretindea a fi trăit senzaţii şi experienţe unice, milita entuziast pentru această idee. Fusese întrebat de ce a revenit la vulnerabila lui situaţie dinainte, italianul a răspuns cu lacrimi în ochi că n-avusese încotro: poseda o avere imensă şi fetele lui, care urmau să-l moştenească, aveau capul plin de idei înapoiate, nu admiteau, deşi studiaseră la Sorbona, nici măcar teoria lui Darwin şi n-ar fi acceptat în veci să devină legatarele unui şarpe cu

clopoţei… O distinsă doamnă, originară din Sicilia, obeză şi piloasă până în albul ochilor, încercase şi ea ceva similar, alesese scheletul suplu al girafei, epiderma lutrilor şi cap de şopârlă; i se păruse ei că şopârla are o privire absolut inteligentă, lucru cu care nu sunt nici astăzi de acord. La început, bărbatul ei, prinţ de Lampedusa, fusese categoric împotrivă, ameninţase chiar cu divorţul, până la urmă cedase, ba mai mult, luase înţeleapta decizie de-a evolua şi el într-un fel, ca să nu rămână mai prejos. Din comoditate, din nu ştiu ce alt motiv, prinţul alesese soluţia cea mai simplă: devenise cuc. Neinspirată, grosieră alegere! Doamna care fusese girafă povestea că menajul se transformase într-un infern, că nepotrivirile de caracter, ce se manifestaseră de-a lungul a douăzeci de ani de convieţuire, luaseră forme radicale, o duceau numai în certuri şi ameninţări. Viaţa devenise incomodă în mod obiectiv, în fond soţii erau tratabili şi se putea ajunge la un compromis, apare însă evident că nu se putea continua astfel fiindcă ceva scârţâia încă de dimineaţă, când ea sărea din pat şi alerga în parc să pască romaniţe şi frunze proaspete de alun, iar el rămânea în palat, de vorbă cu câţiva prieteni şi, prin ferestrele deschise spre grădini şi latifundii, nu contenea să-şi strige numele — uneori chiar pe două voci —, fenomen rar prin partea locului. Cu mare regret a trebuit să renunţe în favoarea burghezei armonii de familie aristocrată…

Spuneam că aş fi acceptat mai devreme ideea de-a mă lăsa metamorfozat şi de-a obţine neîntârziat coada de leu care mă fascinase, dacă n-aş fi întâlnit, într-una din casele prin care mă purta mama, un grup de domniţe constituite într-o societate de binefacere, un fel de fundaţie de ajutorare a arieraţilor, a handicapaţilor. Pretextând că n-am altceva de făcut, am cerut îngăduinţa să bat mingea în salonul unde se ţineau adunările societăţii, şi această îngăduinţă mi-a fost acordată

cu imensă bunăvoinţă, cu toate că salonul era plin de oglinzi, iar mingea mea de câlţi avea la mijloc o bucată colţoasă de plumb, lucru care a avut urmări. Am audiat discursurile unor persoane deosebit de spirituale, ale căror inimi se înălţau văzând cu ochii în încăpere, se vorbea despre ce făcuse o tânără din grup, şi pentru asta laudele la adresa ei nu mai conteneau, când vizitase un spital de nefericiţi: câţiva bolnavi uitaseră cine sunt (obscurizarea reprezentării de sine, mi s-a spus mai târziu), alţii se considerau, deşi nu erau, şoferi de camioane — şi manevrau neobosit prin curtea spitalului, accelerând şi schimbând vitezele şi ţinând în mână un volan imaginar, în uruitul greu, în valurile închipuite de gaze de eşapament —, în fine, alţii organizau întreceri sportive, sărituri cu prăjina, o sută de metri garduri, maratonul, triplusaltul, probe ce ar fi adus unele rezultate notabile pe tabelele de marcaj, dacă concurenţii n-ar fi fost doar bieţi paralitici, imobilizaţi în cărucioare sau zăcând impasibili pe tărgi de metal, printre copacii grădinii…

Tânăra care nu mai obosea să primească laude mersese, parcă trimisă de o forţă divină, direct în mijlocul handicapaţilor, paraliticilor, schizofrenicilor şi trecuse rapid de la discursurile însufleţitoare despre schimbarea condiţiei la operaţiunile practice de survolare şi depăşire… (Pe atunci se proceda simplist, prin combinarea ştiută dintre carbid, mangan, apă distilată şi compot de prune, nu se visa încă la acceleratorul de celule.) N-am să uit scena, descrisă de însăşi autoarea binefacerii: oamenii aruncau cârjele, băteau din aripile atunci crescute, îşi luau zborul de pe streşinile caselor din vecinătate sau, după ce îşi lingeau blana, începeau să-şi sape galerii sau să-şi agonisească paie şi fulgi pentru vizuină. A fost o mărşăluire generală, spectaculoasă spre viitor, de asemenea proporţii, că paznicul spitalului, alarmat de mârâituri, răgete, strigăte guturale, ciripituri şi

plesnete de aripi, venind să vadă ce s-a întâmplat, a avut impresia că o minune l-a transferat la paza unei grădini zoologice. Şi-a ieşit pe loc din minţi, a început să strige că el se duce la direcţie să i se dea explicaţii, altfel face nu ştiu ce pe contractul de angajare… L-a potolit repede vederea tinerei generoase, care, frumoasă ca o zână, stătea în mijlocul vietăţilor şi le adresa cuvinte de bun augur în noua lor viaţă, adăugând pentru unul şi altul câte un sfat util, să nu abuzeze de zborul razant, să nu se târască pe spate, să nu facă abuz, în alimentaţie, de insecte mirositoare, acelea fiind toxice, să nu-şi încarce marsupiul cu lucruri inutile (pacienţilor deveniţi canguri), să nu traverseze drumul de capul lor, ci numai în lesa cuiva, căci automobilele de azi gonesc ca descreieratele etc.

Asemenea relatare m-a mişcat profund şi, multă vreme crezând că mijloacele ce conduc la metamorfoză sunt limitate, ca orice mijloace — vezi sleirea rezervelor de petrol —, mi-am zis că nu se cade ca eu, cu un trai suportabil, cu unele speranţe şi promisiuni de ameliorare a calităţii vieţii, să iau de la gura altora, mai nefericiţi de-o sută de ori decât mine, bucata de fericire ce li se cuvine. Am strâns din dinţi şi am rămas multă vreme, până după deces, la condiţia în care mă născusem.

Ştiu că alţii, şi am aici în faţă pe Stratonius — fericitul purtător de coadă de codobatură şi carenă de pelican —, au ezitat o vreme şi ei, din motive felurite. Oricât de minunată ar fi chemarea spre o altă viaţă, spuse în încheiere Pomponius, îl înţeleg omeneşte pe acela care preferă să rămână fiinţă imperfectă decât să devină, să nu zâmbiţi, bibilică sau, Doamne iartă-mă, raţă[79].

XV. În viaţă, cum am mai relatat, nimeni nu mi-a cântat Carmagnola şi nici marşul triumfal din *Aida*[80], spuse Procopius, dar asta nu m-a împiedicat să mă manifest, în viaţa particulară şi în

cea obştească, întocmai ca un reformator. Din punctul meu de vedere viaţa este o gogoaşă de cupru, intrată în maşină lingou de grosimea hipopotamului şi eliberată dincolo, la capătul procesului de prelucrare, liţă fină de aşezat ca indicator al cronometrului. Viaţa merge de la simplu la complex? Iată o altă idee imbecilă, care ne-a închis capetele în cutia obscurantismului. Dialectician până-n vârful unghiilor, consider că laminorul ce subţiază aluatul de cupru nu are un capăt, staţie de împachetare şi expediţie, scopul nu e să tragi firul şi să-l tai cu patentul, ci să-l prelungeşti fără oprire, la infinit. De aceea, zic, nu mă pot mulţumi cu rezultatele de până acum, rezultate nici vorbă merituoase, eu pretind că viaţa merge înainte şi că la capătul agregatului de subţiere se mai pot adăuga — şi e de datoria noastră a spera — noi maşini, mereu mai fine, până la a nu mai distinge produsul, părul, părerea părului, firişorul nevăzut.

Metamorfoza, optimizarea condiţiei trebuie să includă printre scopurile lor atingerea stării de obiect. Combinaţiile de până azi au dus fiinţa la sinteze nevisate ieri, însuşirile încrucişate şi virtuţile asamblate au produs hibrizi cu înalte randamente. Dar ne putem condamna la rămânerea pe loc, mai ales că zilnic ne dăm seama de unele neajunsuri neglijate la început? De pildă, şiretenia vulpii, în trup masiv de bour şi cu frunziş de stejar pe întreaga epidermă, nu izbuteşte să prezerveze fiinţa superioară de mizerabilele virusuri, de glonţul vânătorilor (nu sunt singurii ce se cramponează de rânduielile trecutului — şi am în vedere pe hotelieri, pescari, damele de consumaţie, cântăreţii de operetă, luptele de tauri şi transporturile), nici de cursele de şobolani, de otravă, de pofta nesăţioasă a celor ce nu văd un biet animal fără să se gândească la lesă şi lanţ, ca să nu mai amintesc de bici şi cange… La stadiul în care ne aflăm, suntem vulnerabili, inimaginabil de

expuşi, astfel că, lucrând dialectic, am imaginat — şi nu este departe clipa când voi reuşi — un accelerator de un tip şi mai perfecţionat, cu şi mai mare randament, de transformare a fiinţei în lucru. O lume în care unul să fie prună uscată, altul foarfece şi un al treilea bidon mi se pare o lume fără probleme, cu şanse de supravieţuire de o mie de ori sporite, cu perspective uluitor de largi. Nu insist asupra proceselor fizice şi chimice care vor avea loc în adâncul fiinţei noastre, voi spune numai că ele se vor produce la nivelul fibrei intime, unde celula şi neutronul pot juca un rol imens de prefacere. Am pregătit principalele filiere, am construit cele mai importante maşini. Nu-mi rămâne decât să reglez la micron mecanismele, pentru că numai stării lor de instabilitate — trăsătură logică a oricărui mecanism ce se ştie nou — îi revine răspunderea pentru frecventele erori, cum a fost aceea care l-a condus pe Marcelus Ventilianus, supus atent tratamentului, la starea de minge de ping-pong şi, prin operaţiuni suplimentare, la starea şi mai regretabilă de mâner de umbrelă, obiecte pe care le dispreţuia, fiind ciung.

Şi alte mari descoperiri din istoria marilor descoperiri s-au resimţit la început de imprecizie şi derută. A fost meritul descoperitorilor şi inventatorilor că au perseverat până la biruinţa ideii[81].

În ce mă priveşte, de îndată ce voi fi sigur pe maşina mea, mă voi supune eu însumi transformării, trecerii la altă ordine existenţială. Doresc din toată inima să fiu tot restul zilelor mele manşetă de pantalon.

XVI. Mă pot alătura încă de pe acum experienţelor şi perfecţionărilor tale, iscusitule Procopius, spuse Aemilianus Pater, pentru că m-au preocupat idei asemănătoare şi mă aflu în posesia unor rezultate ce te vor bucura. Personal nu m-am

gândit încă la formularea unei opţiuni (după dorinţa mamei, care mă răsfăţa spunându-mi Năsturaş, aş înclina să aleg un bumb aurit de haină militară), dar ţin să aduc ştiinţei şi tehnicii partea mea de contribuţie, lumea — de când o ştiu — nu încetează a cere contribuţia tuturor celor ce au venit, de voie, de nevoie, din întâmplare, pe tarlaua ei. Am să scurtez vorba informându-te că am constatat la obiecte calităţi pe care noi nu le avem şi de care trebuie să ţii seamă, spre a nu oferi unuia starea de lemn de foc când e preferabil să i-o dai pe aceea de cuţit de bucătărie. Astfel, am observat că ţigara aprinsă arde cu fum abundent, ceea ce este deja un lucru important, în timp ce furtunul de cauciuc, care nu scoate fum, emite pe partea opusă introducerii apei un jet suficient de abundent — asta ducându-mă la ipoteza că există un raport direct între apa ce se introduce şi apa care se eşapează. Tot în cursul experienţelor mele, am descoperit că un creion — creion standard, convenţional — băgat în ascuţitoare la unul din capete nu exclude posibilitatea ascuţirii corespunzătoare la celălalt capăt, lucru ce, aplicat paralel, duce la o sporire cu sută la sută a înaintării în lemn. Mai departe: un corp scufundat în apă pierde o parte din greutatea sa, rămâne de calculat cât pierde şi, mai ales, de ce pierde, când — opinia nu mai are oponenţi — nimic nu se pierde, ci totul — cum şi teoria ta o arată — se transformă… Şi mai departe: un om vrea să-şi facă o casă. Câte cuie îi trebuiesc lui? Am calculat atent şi am stabilit, cu o aproximaţie de câteva kilograme, câte cuie îi trebuiesc, în funcţie de mărimea casei, de lemnăria folosită, de dorinţa sau refuzul proprietarului de-a bate cuie în perete, în pământ, în aer şi în apă… Am presupus că două paralele aşezate în acelaşi plan nu se pot întâlni niciodată… Cu toate acestea, să vezi surpriză…

XVII. Îmi pare rău că l-aţi întrerupt atât de brutal pe stimatul nostru coleg Procopius, era de datoria noastră, a tuturor, să-l lăsăm să se desfăşoare în voie, ca şi antevorbitorii lui, spuse Valerianus. Apreciez că era extrem de interesant ce spunea, mai ales că producea probe concrete, nu mulţi ajung să pună degetul pe rană. Acum, că rămâne întrerupt, mă consider îndreptăţit să iau cuvântul şi să mă întreb dacă procedăm bine când ne gândim la starea de obiect înainte de-a parcurge etape intermediare. După mine, graba în afacerile naturii — care manifestă, ca şi omul, unele tendinţe conservatoare — nu e recomandabilă. De la struţo-cămilă şi inorog la clopoţel şi hârtie de muşte este o distanţă astronomică, am numărat, când mi-a stat în putinţă, cel puţin trei trepte de parcurs. Mai importantă este starea vegetală, e acolo un regn întins pe care nu avem dreptul să-l escamotăm. Şi, cedând puţin sentimentalismului, care ne va dubla încă o vreme viaţa, nici nu e de dispreţuit acest regn bogat în substanţe nutritive, plin de toate aromele pământului, de o varietate expresivă demnă de penelul marilor peisagişti, dintre ei amintesc pe Ion Pop din Plopeni, spre a nu mai vorbi despre calităţile terapeutice ale coziişoricelului, izmei creţe, mărarului, busuiocului şi ţelinei. O fi ipostaza de cal de şah de dorit — şi în această privinţă lupt din răsputeri să-l văd pe Trogo Valerianus cal de şah —, dar ce minunat ne-ar sta într-o livadă, la umbră (sau în soare, după caz), eu stejar falnic, dulce sărutat de vânturile înalte, şi dumneata păpădie sau farmecul ţigăncii, conversând furnicării cu vecinele urzici, hohotind mii de ace şi pufuri în aerul pur, strângându-ţi la ora înserării copertinele şi hublourile spre a te adânci într-un somn rouat, moale lipicios, cu gâdilituri la talpă… Paradisul nu cunoştea vita şi copita, nu cred de mic în povestea tâmpă cu matrodul Noe şi nu mai ştiu cum, dacă era grădină, apoi paradisul avea statut de rezervaţie şi numai

gâzele până la anume gabarit şi turaţie aveau acces. Linişte şi asimilaţie clorofiliană cât cuprindeai cu ochii, arome şi răcoare cât să creşti în iarbă un prunc. Şi unui asemenea stadiu să-i dăm cu piciorul? A, veţi spune că şi aici îşi vor face din nou apariţia nepotriviri şi inegalităţi caracteristice societăţii umane… Ştiu, am prevăzut şi am ştiut. Cedrul şi muşeţelul, boababul şi limba-mieresii, ierburile din pampas şi muşcata din fereastră… Dar, în afara staturii şi consumului lor, diferenţa a arătat şi un conflict, o contradicţie, o frământare? Niciodată! Cedrul stă în dealul lui, muşeţelul pe tăpşanul lui, singurul loc unde se întâlnesc, dacă nu greşesc, este claia cu fân, poate pătulul.

Categoric, strigă în încheiere Procopius, etapa vegetală nu trebuie sărită, dacă e să jucăm şotronul, spunea marele Waldemar Pinus Camomila, învaţă să-i sari pătrăţelele pe rând.

XVIII. Sunt, pentru cine nu mă cunoaşte, de profesiune pompier, spuse Galba pompierul, şi simt că e de datoria mea să intervin spre a spune că m-au mişcat nespus de adânc cuvintele colegului şi prietenului nostru Valerianus, căruia îi voi purta o statornică recunoştinţă nu numai pentru cele afirmate aici, dar şi pentru faptul că nu trece o zi fără să-mi viziteze ferma de la Podul Trăsnit, să mă întrebe de sănătate şi să întârzie în grădină câteva ore bune, ca să plivească şi să sape roşiile, dovleceii, cartofii, castraveţii, în timp ce eu mă purec la soare…

Dar nu acesta este motivul pentru care am luat cuvântul. Respectul şi prietenia pentru Valy, dragostea mea pentru grădinărie nu mă opresc de-a avea rezerve la opinia stimatului antevorbitor: eu cred că, de vrem, de nu vrem, trecerea peste vegetale se impune de la sine: drumurile, aeroporturile, construcţiile au ocupat toată suprafaţa pământului, pajiştile şi alte spaţii verzi s-

au îngustat până la dispariţie. După ce că suprafaţa e infimă, vegetaţia se strânge din cauza lipsei de apă. Da, domnilor, apa a scăzut şi fântânile riscă să se usuce în aşa măsură, că nu va trece deceniul şi vom primi prin robinet fie foc, fie nisip încins. Nu resimţiţi această lipsă chiar domniile voastre? Dumneata, Claudius, preponderent bivol, nu te adapi, când eşti însetat, cu o mâzgă împuţită rămasă între ţânţarii din adâncul şanţului? Dumneata, Titus, elegant motan de capitală (combinat, fireşte, cu brabetele şi nevăstuica, totuşi de capitală), nu eşti alarmat că mai toată ziua conducta de apă e goală şi fâşâie a pustiu? Trecerea unei ursoaice în tulpina daliei sau hameiului e o chestiune de condiţii şi aranjamente. Nu văd cisternele de apă minerală, nici trenurile cu suc de portocale care să potolească setea unor plante devenite plante din voia lor. Detest sinucigaşii.

Să trecem la obiect, cum spunea unul dintre vorbitorii de mai înainte. Lemnul, cimentul, fierul, sticla, aluminiul, alama, chiar banala piatră de caldarâm n-au nevoie, ba nici nu li se recomandă, de apă şi umezeală. Să renunţăm la apă şi la etapă. Este ultimul meu cuvânt.

Şi pentru ca să termin — şi cu aceasta voi încheia —, am ţinut să vă fac martorii acestei mari tragedii a sufletului meu, ca să vă închipuiţi ce înseamnă pentru un pompier starea de penurie în care el se scaldă… Să renunţăm, deci.

XIX. Chestiunea profesiunilor e încurcată, eu sunt de părere să nu o discutăm în plen, spuse Antonius, o să ne facem sânge rău degeaba. Am ridicat problema personal de-a lungul a şaptezeci de ani, de când, cu ajutorul lui Dumnezeu, am sfârşit într-un groaznic accident — doar ştiţi că m-am otrăvit cu ciuperci, căci eu le crezusem pe cuvânt, ca şi pe nevastă-mea, care mi-a fugit cu un feroviar ce practica dulgheria. Sunt un (fost) om

păţit, trei sunt capitolele dureroase ale inimii mele: dragostea, profesiunile şi pirotehnia.

Ştiu că dumneata, ca pompier, te vaiţi de lipsa apei, dar eu nu te pot crede, şi asta pentru simplul motiv că te ştiu librar. Te-am văzut limpede, de aproape, într-o prăvălie cu cărţi, stăteai la o masă şi scriai borderouri, copiai de mână, cu indigo, liste şi chitanţe, abia după ce completai o grămadă de rubrici, te milostiveai de un biet cumpărător şi-i ofereai peniţe şi pioneze. Din fericire, atunci când te-am văzut, rafturile mai aveau câteva cărţi, nu chiar ca pe vremea mea, însă erau, de ce să nu spun adevărul curat… Dar bănuiesc, şi bănuiala mea se mişcă spre certitudine ca acele ceasornicului către 12, că acum nu mai ai pe scândură măcar un roman, lucru care nu schimbă cu nimic statutul dumitale de librar sută-n mie.

Îmi amintesc că, imediat după primul război al preamăritului Franz Joseph, am intrat într-un magazin cu firmă de băcănie, să-mi cumpăr halva şi ţâri. De cum m-am aflat înăuntru, la tejghea, mi-am dat seama că acolo se tundeau şi se bărbiereau oameni, unuia cu păr abundent i se făcea chiar baie la cap. Am crezut că, distrat cum sunt, am intrat alături şi m-am grăbit să-mi prezint scuzele, dar patronul m-a întâmpinat binevoitor şi mi-a explicat că profesiunea lui, de la domnul Figaro încoace, îi permite unele libertăţi. Fiind foarte amabil şi, pe cât mi-am dat seama, sincer, l-am rugat pe loc să mă tundă, însă a venit rândul lui să se scuze şi să se jure, spunând că, pe cinstea lui, nici unul dintre meşterii care lucrau în salon nu e frizer, că operaţiunile pe care le vedeam erau fictive, de ochii fiscului şi ai primarului, în realitate el şi calfele se ocupă cu operaţiunile de mutare — în special mobilier, piane, case de bani. Tocmai mă ardea la ficaţi chestiunea mutării urgente a fiicei mele într-un apartament de lux, la un bancher care o plăcea şi, contrar promisiunilor în nopţi cu lună, nu numai că nu i-a oferit suma fluturată demagogic

prin faţă, dar i-a pus la dispoziţie un palat golgoluţ… I-am cerut frizerului să mă sprijine. Om de onoare, frizerul m-a bătut pe umeri şi m-a îmbrăţişat fratern, sincer îndurerat că nu mă poate servi, arătându-mi că, din cauza impozitelor şi, în esenţă, din cauza subaprecierii serviciului său, nu mai exercită de mult meseria numită, care, fie vorba între noi, era şi prost plătită, profilându-se — el, soţia, socrul, câţiva copii şi salariaţii pe care îi vedeam săpunind nişte curate feţe de târgoveţi — pe comerţul cu vinuri şi coniac, comerţ în stil mare, legături întinse şi stabile, de cel puţin zece ani, cu firme din Portugalia, Italia, Camerun, bună şi rentabilă treabă! Mi-a părut rău că soarta se opune să-i devin client, i-am spus, eu simt arsuri vii în ficat şi n-am voie să consum produsele lui, el însă n-a fost de aceeaşi părere, spunând că nu trebuie să-mi fac sânge rău din această pricină, comerţul de vinuri e doar o firmă, afacerea stă dedesubt, are să mi-o spună odată, când se va înfiripa între noi mai multă încredere…

Mult mai târziu, după cel de-al doilea război al lui Franz Joseph, am aflat adevărata profesiune a băcanului frizer, prosper vânzător de vinuri: fusese spion împotriva aliaţilor! Adevărul iese întotdeauna la suprafaţă şi n-a fost decât o întâmplare care mi l-a învederat: eram la Monte Carlo, îmi jucam averea, obicei care pe mine m-a îmbogăţit (în timp ce sărmanii…), pierdusem o partidă şi urma să câştig zece şi, între pagubă şi profit, m-am gândit să-mi rad barba, care crescuse în timpul jocului. La frizerie l-am întâlnit pe patronul de altădată; ţinea băcănia în care funcţiona frizeria şi în care se ajuta de soţie, socru şi câţiva copii ca să servească o imensă clientelă ce voia să se mute cu camioanele, populaţia se înmulţeşte, clădirile se clădesc, cineva trebuie să facă legături sistematice pentru ca oamenii să se mute în casele lor… Tocmai intrasem în legături amabile cu amabilul patron, cerându-i sprijinul,

când o artistă de cinema a venit, s-a postat în faţa lui şi, fără pic de jenă, a cerut în gura mare să-i înmâneze planurile liniei Maginot, dispozitivul armatelor aliate, de la Rouen la Valencia, că nemţii sunt gata de război şi marele lor stat-major nu ştie de unde să înceapă.

„Spionule! am strigat atunci, recunoscându-i adevărata profesiune, acum ştiu cu ce te ocupi!“

Patronul băcăniei nu s-a simţit vexat, mi-a făcut semn să aştept, s-a dus în spatele prăvăliei, a adus de acolo o servietă nouă cu documente, le-a dat (cu grijă enormă, cu o mulţime de sfaturi) artistei de cinema, şi-a încasat suma cuvenită pentru servicii, apoi m-a invitat pe-un scaun: „Domnule, mi-a spus, raportez că exclamaţia dumitale e o imensă imprudenţă, aici, printre francezi. Xenofobii ăştia puteau înregistra spusele, nu mai scăpam din mâinile lor. Ardeam ca şoarecii în dugheana asta mizerabilă. Am avut amândoi noroc că nu au reţinut despre ce este vorba“… Mi-a povestit de-a fir a păr toată povestea vieţii lui, am notat totul spre a comunica celor în drept.

Aş fi rămas la taclale încă multă vreme, mă aştepta însă jocul de ruletă, la care trebuia să câştig. Conversaţia fusese plăcută, nici n-am observat când m-a tuns şi m-a bărbierit patronul băcăniei, comerciantul prosper de vinuri, vărul primar al serviciului secret austriac pe teritoriul ospitalier[82] al Franţei…

XX. Şi cu toate acestea, spuse Sempronius Secundus, câinii îşi fac cinstit meseria de câine, nu-mi puteţi aduce nici un argument că ar fi altfel. Şi am îndoială că lucrurile povestite de Antonius corespund întru totul adevărului… Putem oare şti adevărul? Cine garantează că nu suntem mistificaţi? Ce instrumente de verificare sigură ne stau la dispoziţie? Unii gândesc cu degetul arătător, alţii cu tocul de la pantof, am auzit de un confrate, dulău de stână, care raţiona cu capul

îngust al măgarului, cerând să poarte el samarul şi răspunderile. Dă-o-n balans de realitate dubioasă!…

Printre principalii vinovaţi de această situaţie, în afară de francmasoneria mondială, este limbajul imperfect, lătratul nediferenţiat al oamenilor şi câinilor, generator de echivoc, sensuri duble, inversări de termeni, confuzie şi degringoladă. Un conferenţiar al Sorbonei latră ca o vulpe, iar vulpea latră ca o hienă, toţi îşi închipuie că, prin exerciţiu şi prelungiri ale perioadelor, vor ajunge să se înţeleagă de la egal la egal.

Profesiunea mea neîndoielnică este cea declarată şi dacă, în plus, mai emit şi lătrături, n-ai deloc motive să te îndoieşti că sunt câine. Cu toate acestea, esenţa îţi scapă şi dumitale şi-i scapă şi dumnealui. Totul e chestiune de interpretare. Dar probe şi teste vă stau la îndelabă: luaţi un os cu măduvă, aruncaţi-mi-l înainte, ascundeţi-vă undeva, după un colţ sau după o uşă, şi aşteptaţi să vedeţi cum r(e)a(c)ţionez. Ce voi face? De bună seamă, voi adulmeca o clipă oferta, o voi aprecia la justa ei valoare, voi cerceta depozitul meu de informaţii şi contraştiri, să mă conving că nu este vorba despre vreo momeală a unei puteri străine sau a unei persoane câineşte interesată să mă piardă, o voi înşfăca degrabă, o voi purta cu mine în lăstăriş, sub cucută sau sub gardul de nuiele, şi voi începe entuziast rosul. Măduva nu contează sub aspectul dificultăţilor şi nici al consumului de inteligenţă, ea se soarbe şi nu se roade, cum din eroare se spune pe ici, pe colo. Miracolul şi voluptatea încep cu osul propriu-zis, materie dură, organică, parte a scheletului universal, numai calciu şi săruri minerale, de-o rezistenţă ce înfruntă veacurile, e lumea plină vârf cu oase, deşi colţii câinilor — vreau să spun ai moşilor şi strămoşilor noştri —, ca şi ciorbele sărmanilor care au uitat gustul cărnii, au tot ros şi sfărâmat. Sucul şi sfărâmătura sunt delicioase, au într-însele ceva

inefabil şi, pe măsură ce se epuizează, o moleşeală progresivă — dulce şi aromată[83] — mă va cuprinde, supunându-mi fiinţa. Voi simţi o acută nevoie de somn. Mă voi retrage cu restul ciolanului în coteţ, în apartamentul de paie proaspete, voi dormi acolo neîntors. Dacă sistemele de alarmă vor funcţiona corect, spre a nu tremura de spaima că vreun semen mă va deroba, raţiunea destinsă pe un sfert de metru pătrat va produce consistente sforăituri şi vise.

Dumneavoastră, vite şi sălbăticiuni care aţi urmărit scena şi nu pricepeţi finul gust al oaselor sfărâmate şi, aş îndrăzni să spun, nici măcar al măduvioarei (pentru că vă hrăniţi cu anemice verdeţuri şi, uneori, cu insipide tărâţe de moară dogită), nu veţi înţelege mai nimic din deliciile vieţii, veţi ignora în veci măreţia idealurilor hrănite de digestia lungă a sfărâmăturii şi, dacă visul ce mi se derulează acum sub pleoape v-ar fi proiectat pe un ecran, aţi fi chiar contrariaţi văzând scara valorilor mele, agăţată în cuiul zenitului; treptele ei pornesc jos de la o claviculă şi o tibie şi urcă până la grandioasa piramidă a unui schelet de mamut. Vaca vede universul ca pe un tăpşan verde fără margini, şopârla confundă aştrii cu musculiţele apetisante, cârtiţa înaintează prin galaxii de rădăcini, vrabia distinge pe tipsia soarelui mulţimea de viermi graşi şi suculente armate de furnici. Idealurile şi modelele jinduite ale acestor fiinţe oarbe nu depăşesc dimensiunile şi importanţa unor detalii. Dimpotrivă, alături de Cuvier şi Lamarck, eu citesc în grămăjoara de arşice şi vertebre sisteme osoase complete, organisme perfect articulate, şi nu-mi trebuie decât un efort mărunt de imaginaţie[84] pentru a putea înţelege că civilizaţiile au fost dintotdeauna o anexă a măcelăriilor. Un os e o lume şi, când savurez o rotulă sau un femur, măselele mele parcurg nu doar o anatomie, ci istoria însăşi. Darius şi Alexandru s-au oprit cândva în

maxilarele mele, cu trufia şi cuceririle lor cu tot, ba, într-o zi, am simţit că îmi gâdilă marginea limbii şi palatul chiar falangele lor armate… Lumea largă, gloria şi ambiţiile încap într-o îmbucătură, ferice de dobitocul care ştie să le sugă sucurile. În paranteză fie spus, oamenii decad şi pentru că nu raţionează cu stomacul şi nu apreciază frumuseţea cu colţii.

Aşa stând lucrurile, se înţelege că ideea egalităţii îmi repugnă, ca atentat la valoare şi iniţiativă. Trecerea dintr-un regn într-altul trebuie să modifice raporturile dintre specii, să ridice câinele la rangul de rege al vieţuitoarelor. E timpul să abolim jordia, şutul şi, în perioada căldurilor, odioasa căldare cu apă, cum se cuvine să interzicem folosirea apelativelor şi numelor compromiţătoare (cuţu-cuţu, aport, marş şi respectiv Sempronius Azoricovici sau Grivei Quintilianus Fichte). Era supunerii, zgărzii şi guduratului va lua sfârşit!

Nu aţi fost în pielea mea niciodată, n-aţi pătimit ca mine în anii când pisica era despot, iar inorogii le aruncau semenilor mei, în derâdere, salată verde, icre negre şi tapioca. Ca atare, nu ştiţi cât de puternic fierbe în vinele mele revolta împotriva oamenilor ce ne-au impus statutul lor de viaţă. Aş putea povesti multe, timpul nu-mi permite, cum nu-mi permite sârma de care e prins capătul lanţului. Cu altă ocazie, voi face declaraţii teribile, cu condiţia să mi se pună în faţă microfon de os şi bandă magnetică suculentă, ca senatorilor, ca misionarilor…

Vă mulţumesc pentru atenţie, pentru aplauze şi pentru aripa de pui din castronaş, care mi-a înaripat gândirea şi mi-a uns cu idei înghiţiturile acestei expuneri.

XXI. Ca mamă de copii şi girafă, spuse Cornelia Filogenis, eu apreciez că ne cam lungim. Am puţine de spus, spuse vorbitoarea, primul ar fi că s-

a vorbit în general bine, cu exemple şi fapte concrete, că fragmentele de autobiografie prezentate de numeroşi antevorbitori au fost bine-venite şi concludente. Concludente au fost şi unele consideraţii filozofice, deşi îmi exprim rezerva asupra optimismului exagerat al unor vorbitori, care se şi văd, deşi mai au multe de făcut, obiecte. Ce, starea vegetală nu le e pe plac? Cum, uită ei — ştiu bine la cine mă refer! — că părinţii lor trăiau jalnica situaţie de oameni, cu burta lipită de şira spinării, cu coloana înţepenită pe verticală, cu numai două picioare ambulatorii, prea adesea strânse în cizme, bocanci sau opinci rurale? Câţi vor mai veni să ne spună aici aceleaşi şi aceleaşi cuvinte, plângându-se de lipsa cuvintelor, şi să ne inducă în eroare cu teorii înalte, însă total golite de conţinut? Până şi copiii râd când aud cum maltratează — ei, aceia, ştiţi bine la cine mă refer, evit să dau nume, înţelegeţi de ce — cum maltratează, spuneam, spuse vorbitoarea în cuvântul său, adevărul, experimentul, istoria şi regnul.

Nu, prieteni. E timpul să vedem lucrurile aşa cum sunt, constructiv când e vorba de construcţii, întemeiat când e vorba doar despre temelie, cu răbdare şi tact, cu perspectivă reţinută. Mor după păşunile proaspete, nu mă dau însă înapoi de-a le căuta. Nu mai pot după priveliştile largi, darnice, însă nu preget să ridic capul şi să le cuprind de la înălţime, chit că înălţarea şi cuprinderea solicită ceva efort. Dar bine, prieteni, de efort a fost nevoie când eram oameni, de efort avem trebuinţă astăzi, şi vă pot asigura că nici păşunile, nici depărtările nu ne vor sta la picioare, ca turta de mei, fără un efort susţinut şi calificat. Ieri eram la Melbourne, mâine vom fi foarte departe, la Nisa şi Monte Carlo, cum frumos a spus aici unul dintre participanţii la colocviu. Practic, în lumea modernă nu mai sunt distanţe, iei arca lui Noe diseară, din Singapore, mâine în zori ieşi pe uscatul Araratului

şi familia te urmează… Dificultăţi? Povara sacului cu fân şi puţin rău de mare prin Bahamas, la triunghi, ca să nu-i contrazicem pe specialişti şi să le periclităm pâinea… O baie bună la hotel, câteva filme înviorătoare, o plimbare cu trăsura cu cai (starea lor să n-o deplângem, făcură totul ca să rămână robi) şi buna dispoziţie a revenit. Pot interveni de-acum o mie de poveri cât samarul lui Ibrahim — simpozioane, congrese, reuniuni inter şi para, condiţia fizică şi condiţia propriu-zisă nu se mai deteriorează.

Ce voiam să vă spun? Într-un cuvânt, spuse vorbitoarea, vreau să subliniez că, la toate aceste împliniri, râvna savanţilor n-a făcut cât truda servanţilor şi, ca atare, ăsta era mersul normal. Numai cine nu ştie rămâne ignorant. Nu iese fum unde nu-i foc. Câmpul alb, oile negre. Nu da omului ce se cuvine pomului. Vorba bună, sărăcia mutului. O singură minte divină…

Cu această scurtă paranteză, pe care am socotit-o necesară ca să subliniez ce mai era de subliniat, spuse în încheiere vorbitoarea, concluzionez că oricum moartea nu ne-ar fi cruţat, fie de rămâneam deştepţi, fie de dormeam somnul lung al câinelui de mai sus. Nu puteam trăi şaptezeci, o sută, o sută şaptezeci de ani, cifre pe care le-am fi împlinit acum. Morţi am fost şi morţi rămânem, deşi starea în care ne aflăm e calitativ superioară celei dinainte, căci oameni nu mai vrem să fim, ferească Dumnezeu, nu ne-a servit la nimic aşa-zisa condiţie umană.

O singură întrebare: era oare absolut obligatoriu să cadă bomba atomică şi să ne spulbere în vânt ca să ajungem la înţelepciunea de acum?

XXII. Cer permisiunea să intervin în replică, spuse Septimius, nu spre a spune în esenţă altceva decât a subliniat şi a resubliniat antevorbitoarea mea, madam girafă Cornelia Filogenis, care întâmplător îmi este şi compatrioată, ea locuind la

girăfăria din vest, iar eu, ca umil ornitorinc, ducându-mi viaţa în est, pe coastă, deşi e impropriu spus, căci toată Australia noastră e numai coastă, inclusiv interiorul…

Mă înscriu în replică spre a sublinia că, personal, eu sunt nemulţumit. O spun sincer aici, de ce să vorbesc pe la colţuri: nu-mi convine ciocul, nu mă simt bine să fac ouă şi să-mi hrănesc odraslele cu lapte, ca vaca… Ceva în neregulă cred că stă ascuns în afacerea asta şi nostalgia după neinteresanta viaţă de om mă chinuie şi mă doboară… Om! Cineva, un tip care nici el nu-şi prea da bine seama ce înseamnă exact cuvântul, a căzut odată pe spate spunând: ce mândru sună! Chestie pe care unul a luat-o la analiză structurală şi a dus-o la toate consecinţele, a se vedea amănunte în Mişu Michelet, fratele istoricului…

Dar om cred că înseamnă cu toate acestea ceva… Scuzaţi-mi neprecizia, iertaţi-mi ocolişurile, mă împiedică de-a fi la obiect pliscul de raţă şi revolta reziduală, pentru că nu mă pot resemna de a fi căzut ca un bleg victimă atacului de la Hiroşima, când nici la Hiroşima n-am fost, nici vârsta combatanţilor n-am atins-o. Eram copil de pescari trăitori în Oceanul Indian, îmi însoţeam adesea tatăl în trudnicele călătorii pe valuri, în zori, dădeam o mână de ajutor oamenilor la trasul talienelor şi la culegerea ierburilor tămăduitoare agăţate de unelte, şi tata îmi dădea un ban de argint pentru ajutorul acela, însoţindu-l întotdeauna de îndemnul de-a creşte mare şi de a fi folositor tuturor. Când am devenit bărbat, am călătorit singur, am străbătut oceane mari şi munţi înalţi. Am cunoscut mulţime de oameni şi, văzându-i cum îşi câştigă pâinea, m-am simţit frate cu ei şi le-am păstrat imaginea în inimă, şi i-am iubit. Oh, e grandios simţământul să te simţi oriunde, între oameni, frate şi prieten, căci nu e casă mai încăpătoare decât pământul şi pretutindeni eşti acasă.

Ceasul rău m-a purtat într-o zi la Singapore, unde cineva îmi promisese să mă ia pe vasul lui într-o călătorie în jurul lumii. Se căuta un marinar destoinic, care să ştie cum se conservă peştele tot atât de bine cum se citeşte sextantul, care să se descurce la tabinet aşa cum se descurcă la telegraf, un om, domnilor. Eram acela şi mă oferisem ca atare. O simplă probă pe bord, şi comandantul şi-a dat seama că nu sunt frizer (în paranteză fie spus: tund ca un specialist, ba în Beirut am şi coafat — era o franţuzoaică extrem de îngăduitoare). Fericit că voi lucra şi că voi vedea lumea, am pornit-o haihui prin oraş să-mi cheltuiesc cu folos acontoul, mari pregătiri nu făcea un tânăr ca mine… Era curând după-amiază, când am întâlnit pe bulevardul marilor magazine coloane uriaşe de oameni ce opriseră circulaţia şi aduseseră pe aproape o grămadă de poliţişti.

M-am lămurit curând despre ce era vorba: oamenii manifestau împotriva atacului american de la Hiroşima, mii de pancarde având desenat simbolul oribilei bombe înnegreau cerul tropical, un vuiet ca talazurile mării ducea spre o piaţă strigăte de avertisment şi hotărârea de-a nu mai îngădui.

M-am ataşat mulţimii, pentru că aveam încă cinci ore până să mă îmbarc, am vorbit o vreme cu o tânără cu o piele de regină vizigotă, am întârziat în faţa unei vitrine să admir un telescop pentru amatori şi, în cele din urmă, am ieşit din rânduri ca să beau o cafea. În drum spre cafeneaua de pe strada ce duce la port, un individ cu cicatrice pe chip m-a oprit, mi s-a adresat într-o limbă pe care nu o cunoşteam, apoi, fără nici un motiv, mi-a înfipt în inimă pumnalul[85] pe care-l ţinuse până atunci sub haina de doc. Am apucat să-l văd însoţindu-se cu încă doi şi dispărând împreună într-un automobil… Fără îndoială, explozia de la Hiroşima, din 1945, fusese pricina…

Aş fi vrut să rămân marinar, acceleratorul de celule m-a prelucrat — nu ştiu dacă utilizez corect termenul — şi m-a făcut ornitorinc. Sunt un exemplu de felul cum soarta îşi bate joc de un om!

Atât am avut de spus, spuse Septimius. Aş fi vrut să reţineţi că bolile, foamea, căldura şi frigul excesive, cele o mie de primejdii ce pândesc la tot pasul, chiar bomba cu hidrogen, nu mă pot clinti din dorinţa de a redeveni om. Mă mulţumesc, domnilor, şi cu o floare, numai să ştiu că lângă degetele care mi-o oferă se află o inimă omenească.

XXIII. Aşa cum le-aţi înfăţişat aici, lucrurile sunt cât se poate de bine aşezate, spuse Iulius Caesar, şi, cu toate că nu mai joc un rol important, ca odinioară, în administraţia treburilor peninsulei, mă bucur ca de propriile mele înfăptuiri când văd că fiecare îşi are blana dorită, coada râvnită, ciocul potrivit, laba cea mai lungă, ochii cei mai ageri şi opiniile cele mai liberale. Oricâte eforturi aş fi făcut la vremea mea, este sigur că nu realizam o mai bună întocmire, ca să spun că nici Ford cu sistemul lui n-ar fi ajuns, îngrămădind toate metodele şi experimentând toate procedeele, la mutaţii mai categorice şi la mulţumiri mai universale. Eu, împăratul lumii, mă înarmasem cu mijloacele de distrugere cele mai perfecţionate ale timpului, obţinusem chiar — prin spectaculoase furturi şi operaţii secrete — maşina de bătut ţinte a germanilor, dar Arma mi-a lipsit până la căderea mea sub pumnalele conjuraţilor. Într-un anume fel, moartea mea a fost şi inoportună, şi ridicolă, căci nu aveam nevoie decât de un an şi câteva luni până să pun la punct gămălia cuielor, ca ele să se numească ţinte, şi să fac praf şi pulbere trufia englezilor şi îndărătnicia lui Herbert Parkinson. Ridicolul a rezultat din situaţia că eu, posesorul celei mai teribile arme, ale cărei butoane de comandă urmau să fie instalate la căpătâiul patului

şi lângă hubloul cu perdeluţe al lecticii, nefiind nevoie decât de a apăsa cu arătătorul în caz de urgenţă, am fost ucis cu demodatul pumnal… Şi, ca să se dovedească vorba străveche că împăraţii nu sunt învinşi prin arme, ci prin ridicol şi singurătate, pumnalele care mi-au străpuns pieptul, cu toate că purtau marca Solingen, nu fuseseră ascuţite cum trebuie, nu împungeau corect, cu alte cuvinte randamentul lor lăsa, ca şi fiul meu Brutus, de dorit. Apăsau băieţii de li se învineţeau palmele, fibrele togii se opuneau, ţi-era mai mare mila de neputinţa lor. Am strigat: unde e vitejia romană, unde sunt braţele de oţel care ucideau fără cuţit? După cum probabil vi s-a raportat, a fost nevoie să le dau o mână de ajutor spre a-şi duce la capăt misiunea, ridicolul intervenind pentru a treia oară când cu o mână îmi apăram pieptul, iar cu alta căutam un loc disponibil în care pumnalele boante să se înfigă. Oho, a fost o istorie chestia asta!

De când mă lasă rece treburile publice, amintirea evenimentelor de-atunci nu mă mai doare, nu mă mai indignează. Oamenii sunt acuzaţi de inconsecvenţă, efect al prea frecventei schimbări a sentimentelor. Eu cred că se exagerează şi o dovedesc cu întâmplarea de mai înainte: timp de ani şi ani am primit îmbrăţişarea supuşilor şi n-a fost altfel nici în ultimele mele clipe, când tot de-o îmbrăţişare a fost vorba, chiar dacă în acest caz între inima celui ce o dădea şi a celui care o primea se afla întâmplător o lamă de cuţit cu ascuţişul (bont) spre cel ce vă vorbeşte acum. Nu pot merge mai departe înainte de-a mărturisi că o durere încă păstrez: la metamorfozarea trupului meu în şoarecele-de-câmp pe care îl aveţi în faţă, împunsăturile s-au păstrat, blăniţa îmi este depreciată, zdrenţele de pe lături mă cam împiedică la mers şi unele daune morale mă urmăresc — căci un Ion sau un Victor te judecă după îmbrăcăminte, atât le pasă lor că ai fost cuceritorul lumii… Odată, un asemenea

mitocan, zvârlind cu sapa după mine, a strigat: „Piei, zdrenţărosule!“ N-a fost elegant din partea lui…

Având în vedere situaţia şi oferindu-se aici ocazia de-a ne formula sincer dorinţele, îmi permit şi eu să-mi expun idealul — pentru că, dacă în calitate de împărat îmi fixam obiective, în calitate de şoarece-de-câmp nu pot să-mi schiţez decât idealuri —, şi acesta, în puţine cuvinte, ar fi următorul (avem în vedere posibilitatea de-a deveni obiecte, nu-i aşa?):

Aş vrea să fiu biluţă de sticlă într-un flacon de deodorant Piner, aş vrea să fiu un tren-farfurie, aş vrea să fiu trapezist(ă) într-un circ de mare renume, aş vrea să fiu controlor financiar cu un frumos ochi de sticlă…

Mai tare? Nu se aude? Dar eu vorbesc destul de puternic, stimaţi senatori, nu e vina mea că difuzoarele ţiuie şi păcănesc. Îi rog pe cei ce nu mă aud să vină în primele scaune, apropierea fizică nu mă intimidează… Doriţi mai rar, ca să notaţi? Dar nu se stenografiază? Sunt absolut dezolat! Până când, oare, Catilina, vei abuza de răbdarea noastră şi vei face şedinţă aparte în colţul derbedeilor din Nomentana şi de pe Aventin? În fine, voi enumera mai rar, în pronunţia clasică, scandat dacă vreţi, în versuri dacă vă e pe plac — nu numai căţelul Nero ştie a face versuri:

Aş vrea să fiu peştişor de lemn
Aş vrea să fiu reţea de cale ferată
Aş vrea să fiu bolţ de piston şi ambielaj
Aş vrea să fiu combinaţie în care să intre
şi fratele lui Rockefeller
Aş vrea să fiu…
Şi cu aceasta am încheiat, mulţumindu-vă pentru atenţie, *salve populusque romanus*

…stâncă de granit pe care fulgerele să nu o crape, maşinile de tocat să n-o toace…

XXIV. Acest Kaiser spărgător mărunt de hambare, palavragiu de rând şi, cum bine spunea cineva, rozător de mori de vânt, spuse Quintilianus Sextus Opel, se dovedeşte încă o dată făţarnic şi insinuant. Temător până la demenţă de cursa cu dinţi şi de grâuşorul otrăvit, individul vorbeşte foarte liber, avocăţeşte, despre cuţit şi, pe deasupra, crezând că noi i-am uitat trecutul, pofteşte la masa noastră să-şi însuşească merindele cele mai valoroase… Adevărată bestie imperialo-moşierească! Cine scoate din arsenal cuţitul, vrea el să spună, de maşina cu ţinte de ţintuit va sfârşi. Ei bine, spunem noi — şi când spun noi mă gândesc la oamenii cinstiţi din acest conclav —, nu de cuţit, ci de cursă de sârmă vei sfârşi. Dixi.

Nu e de competenţa mea, şi nici n-am intenţia să marşez în acest sens, să-i dau un răspuns stafiei care odată bântuia prin Europa. Eu am să mă ridic deasupra pasiunilor mărunte, intereselor personale, şi am să răspund tuturor acelora care…

Mai tare? Nu se aude la balcon? E de mirare, am o voce puternică, vorbesc rar şi numai în microfon… Dacă staţia este prost întreţinută! Trebuia să mă fi anunţat de ieri, veneam eu cu specialiştii mei[86]… Grupul de viezuri ai lui Sextus Pompeius chiţăie tot timpul, nu mai prejos se lasă grupul de şorecari ai lui Lentulus Catulus Acer… Ce e debandada[87] asta? Unde ne trezim? Renunţ indignat a mai continua… Dixi.

XXV. Regretabila boicotare[88] a colegului meu mă aduce sus, în faţa Domniilor Voastre, spuse generalul Felicianus General Motors. Acum o jumătate de oră eram în misiune în Guadelupa, lucram cu Macedoneanu[89] la treburile noastre paşnice, când am citit în gazete că, organizaţi în

grupuri înarmate şi bande fără căpătâi, javrele lui Pompeius şi Catulus Acer s-au dedat la terorisme şi injurii neparlamentare, în plin Senat. Am venit pe calea aerului şi, chit că turbulenţii şi-au luat răsplata meritată[90] pentru mârşavele lor acte, simt de datoria mea să vă atrag atenţia… Nu suntem oameni, prieteni, conduita noastră nu trebuie să mai dea tribut confruntării de pasiuni, actele noastre nu trebuie să mai fie o rezultantă a retrogradelor porniri individuale. Cazul Brutus nu trebuie să se mai repete. Noi suntem bio-electro-celularo-hibrizi (ce mândru sună această firmă!) şi, ca atare, e recomandabil să nu ne lăsăm târâţi nici în mocirla subiectivismului, nici în văioaga neotomismului sau enterocolitei biseptice, dimpotrivă, să ne ridicăm, tot mai sus, tot mai îndrăzneţ, în azur şi printre aştri, să cântăm aleluia, să cădelniţăm căţuia[91], să preamărim şi să redimensionăm.

Dixi, spunea colegul meu. E şi nu e aşa, şi-mi pare rău că sunt nevoit să redeschid discuţia; este aşa, având în vedere că fiecare posedă o raţiune şi o conştiinţă, conştiinţă extracorporală, independentă, înzestrată cu discernământ şi, dacă e vorba de arma criticii, înarmată până-n dinţi; nu este aşa, pentru că dumneavoastră sunteţi datori să vă vedeţi de treburile voastre, să vă ţineţi vizuinele curate — să nu fie zgârie-nor mai frumos ca al dumneavoastră, să vânaţi raţional, să lucraţi harnic la galerii, cuiburi, muşuroaie, la maşina de tricotat, la aparatul de sudură, la macaraua de o sută de tone, la benzile rulante ale abatoarelor şi fabricilor de paraşute şi să urmăriţi cu competenţă sporită serialul de sâmbătă seara şi programul 13, să urlaţi şi să behăiţi cât veţi pofti la lună, în nopţile cu lună, la arbori, în grădinile cu arbori, la stele, în zilele faste când se lansează rachete de la poligoane, în zilele de post, când vorbeşte la radio cardinalul de Hollywood, în duminicile de dulce, când se-aduce frişcă la cofetării… Bunăvoinţa

federală[92] să vă stimuleze să faceţi glume, iar sexul frumos să vă îndemne a spori cu noi detaşamente corpul select al Senatului. Senectutea, spunea Cicero, se obţine într-un număr apreciabil de ani…

Am văzut aseară un film[93], mi se pare că deţine şi un Oscar, scenariu bun, dialog vioi, muzică antrenantă, ritm alert şi joc actoricesc fără reproş. Dar, cu părere de rău, subiect completamente inacceptabil — din cauza abaterii lui grave de la realităţi. Reieşea că şi regnul nostru transregnal mai lucrează în birouri… Se aluziona că păsări (sau aproape păsări), animale (sau aproape), insecte (sau aproape animale) stau închise în bănci, administraţii, cabinete, comptoare, seifuri, arhive, după ghişee, după machete şi refuză să ia aer proaspăt în pădure, în apă, sub pământ şi pe tăpşane şi păşuni. Vezi Doamne, regizorul văzuse dincolo de imediat şi acum transplanta ca în agricultură… Dar nu luase contact cu speţa cea vie, cu noi toţi, nu făcuse totul ca să vadă, lentila aparatului îi era aburită de lacrimile cu care ne plângea soarta (râsete în sală, vii strigăte de aprobare). Nu, prieteni, biroul a fost de mult trimis la lada de gunoi, printre altele şi pentru motivul că scrisul şi cititul oamenilor au fost pe veci desfiinţate în lumea noastră super şi ultra, noi am păstrat doar lectura bancnotelor cu cifre multe şi am conservat numai mărturia pe bandă magnetică. Un şoarece cult ştie să discearnă între o bucată de mămăligă şi un bob de hamei (râsete, aplauze prelungite). Oamenii procedau, când aveau treabă cu cineva, la convocarea lui într-un birou. Discutau acolo, între hârtii şi cerneluri împuţite, până ce interogatul sfârşea fie intoxicat, fie prin înăbuşire. La birou? Noi am coborât pe scări şi cu liftul, în teren, discutăm cu pasărea sub pomul ei din grădină, cu căţelul în uşa coteţului său, suntem prezenţi oriunde şi oricând, şi găina ne dă locul pe ouăle peste care a căzut cloşcă (râsete,

strigăte de bravo). Iar când vine ora să încheiem discuţia şi vizita s-a terminat, cel care pleacă la birou e trimisul federal şi nu viezurele sau găina, care îşi deretică şi pe mai departe, cu acelaşi sârg şi cu pricepere, vizuina şi cuibul răvăşite de discuţiile prieteneşti. Vă asigur, iubiţi confraţi, că biroul a fost scos definitiv din inventarul poienilor, livezilor şi luncilor noastre şi, dacă avem totuşi nevoie de mobilier, când discuţiile au sfârşit prin a lăsa cuiburile şi vizuinile vraişte, de paturi şi nu de birouri avem nevoie (strigăte aprobatoare, aclamaţii).

Şi acum: la coteţ! Vorba lungă, penuria şi criza ciclică[94]… Să tragem toate învăţămintele din cele întâmplate de dimineaţă. V-a vorbit din Azore generalul Felicianus General Motors, la noi este acum ora 3 după-amiază, la dumneavoastră 21, să auzim de bine, ham-ham![95]

XXVI. Din cauza regulilor şi rigorilor stilistice, multe experienţe esenţiale ale vieţii, precum şi cunoştinţele folositoare pretinse de mersul înainte al formelor civilizaţiei nu ajung să se ţeasă în cuvertura textelor, spuse Aenius Acidus Acer, tot aşa cum unele coline din jurul Troiei nu parvin să se înscrie pe întinsul hărţii din cauză că nemţii lui Schliemann nu ştiu să folosească tuşul chinezesc. Presupun că aici este vorba şi despre dispreţul aristocratic al unor autori consacraţi faţă de temele minore[96]. Regretabil, pentru că, în acest fel, stocuri masive de informaţii rămân blocate în seifurile unei singure generaţii, unei singure familii, uneori ale unei singure persoane şi, având trebuinţă, să zicem, de cocă de lipit, în lipsa unei reţete transmisibile, fiecare epocă şi fiecare comunitate trebuie să o ia de la început, să-şi chinuiască mintea şi ucenicii până la regăsirea pastei de făină descoperită şi îngropată de înaintaşi. Este şi cazul procedeului utilizat pentru prepararea oţetului de prune. Personal am colectat,

toamna trecută, o vadră de prune putrede, am aşezat fructele în borcane, am expus borcanele razelor soarelui. Când a fost să pun capacul, m-am aflat dintr-odată într-o situaţie cât se poate de inconfortabilă, neştiind dacă fermentul vine singur ca să se apuce de lucru şi să-şi desăvârşească misiunea, sau eu sunt cel chemat să-l aduc de urechi, cu vorbe bune, în recipiente. Ştiam că o mătuşă din partea mamei prepara un oţet de prune minunat, util atât în salată, cât şi la cataplasme şi batjocuri, pentru bolnavi sau crucificaţi. Mătuşa nu apucase să pună pe hârtie felul cum procedează, căci biografia ei debutase în anii cumpliţi, privaţi de răgazuri, ai Războiului de o sută de ani şi se împlinise în epoca memorabilelor bătălii ale Războiului de treizeci de ani, când se şi stinsese, iar despre ştiinţa ei de carte se pot face prea puţine afirmaţii. Nepoatele, verişoarele, cunoscuţii au ignorat, pesemne, ştiinţa mătuşii sau au rămas surde la pretenţiile ei de brevetare, bănuind-o imitatoare exaltată a inventatorilor şi escrocilor de care era plină epoca (cine n-a râs de un Denis Papin sau de Galileu, veleitari ţintind să trăiască fără muncă!), persoanele numite, e de presupus, au preparat oţetul pe care ea îl prepara, refuzând să-i acorde şi drepturile de autor, ar fi fost prea mult[97].

Într-o situaţie inconfortabilă s-a aflat şi un cunoscut al meu, general de brigadă în ultimul război mondial, care, cu toate studiile lui strălucite la Saint-Cyr, n-a ştiut niciodată cum se câştigă o bătălie, pentru că secretele loviturilor decisive nu i-au fost transmise expres de nici unul din marii comandanţi de oşti de dinaintea lui, şi Alexandru, şi Iulius Caesar, aici de faţă, şi Napoleon preferând să coboare măreţ în mormânt cu procedeele lor cu tot, decât să le împărtăşească şi altora. Generalul a pierdut toate bătăliile. În asemenea mod îl cuprinsese ciuda că nu posedă reţeta, că, în ultimele lui confruntări, mai curând îi blestema pe

marii lui înaintaşi, decât îşi distribuia comenzile şi indicaţiile. Şi persoanele pe care le-am amintit n-au fost, după cum se ştie, nişte analfabeţi, cum fusese mătuşa Războiului de o sută plus treizeci de ani; aveau ceva carte, au şi scris câte un comentariu, câte un jurnal de front! Mare, ireparabilă pierdere pentru ştiinţa strategiei!

Zilele trecute mi-a venit rândul să ofer o masă cercului de personalităţi care îmi cultivă prietenia: am avut trebuinţă de-o schemă de precedenţă, pentru a nu pune la masă un fost rege alături de-o precupeaţă. Ei bine, a fost imposibil să aflu — în lucrările de specialitate, tratate de ceremonii, manuale de bucătărie, memorii, scrieri de ficţiune etc. — informaţiile călăuzitoare. Mi-am amintit de o rudă a mea, Baldovin de Syracusa, care nu-şi ofensase niciodată oaspeţii în asemenea împrejurări. Dar Baldovin de Syracusa, care, în treacăt fie amintit, purta şi porecla Porcu, se dusese cam de mult pe lumea cealaltă, cere-i sfatul dacă ai cum… Am aflat preţioase sfaturi la o cunoştinţă mai apropiată, născută pe la 1300, în Italia răsunătoarelor banchete; priceputul organizator de festivităţi îşi prelungise viaţa cu câteva secole, ca să apuce să-mi transmită tot ce ştia. A fost înghiţit de un crocodil[98] congolez, în Africa tuturor posibilităţilor, unde îşi efectua concediul, tocmai când să-mi transmită esenţialul: cum pot fi măcelăriţi comesenii. În cele din urmă, m-am adresat şefului de ceremonial aflat pe statele de salarii ale unui conte scăpătat din Austria; cel solicitat mi-a oferit toate îndrumările (ce s-au dovedit de un folos neînchipuit), interzicându-mi însă categoric să notez pe hârtie cunoştinţele împărtăşite, ordinea optimă de precedenţă. L-am întrebat de ce nu scrie el, ar binemerita de la patrie şi s-ar alege şi cu ceva parale de la ediţiile succesive. Mi-a răspuns că nevastă-sa, căreia îi repugnă ştiinţa şi se încrede doar în inspiraţia

divină, l-ar dibui şi l-ar chelfăni oho, oho! praful s-ar alege de cojoaca lui!…

Ce-am vrut să subliniez în intervenţia mea? Am vrut să subliniez că civilizaţiile pierd întotdeauna o parte din cunoştinţele pe care le-au dobândit, că suma totală a acestor cunoştinţe este egală cu pătratul minus unu al ariei cercului folosit la încercuirea lor. Şi, ca să fiu mai explicit, vreau să subliniez că istoria, în ciuda regulii că toate fenomenele evoluează de la simplu la complex, recade adesea de la complex la simplu, principiu ce a mai fost semnalat de câţiva dintre antevorbitorii mei. Practic, se poate afirma cu certitudine că aproape toate creşterile de la unu la zece sunt urmate de descreşteri de la zece la unu, cu pauză la trei pentru odihnă, redistribuire de atribuţii şi responsabilităţi şi reconsiderări istorice pe măsură. Reiese, spuse în încheiere Aenius Acidus Acer, că este perfect posibilă stingerea unei civilizaţii şi reluarea preocupărilor de la capăt, de la scândură şi ciocan, căci lumile se recompun fără încetare o dată la un număr fix de ani, să zicem de la opt până la cinci mii…

XXVII. În cuvântul meu, spuse Linus Pauper, mă voi referi cu precădere la problemele morţii, fenomen cu atât mai des întâlnit, cu cât la producerea lui conlucrează aproape întreaga lume vie (căci rareori se întâlnesc indivizi care să refuze să-şi aducă propria contribuţie). Lucrul ce ne întâmpină din capul locului, când ne aplecăm să studiem aspectele morţii, este că, în timp ce viaţa ocupă doar un îngust sector al timpului în dialectică derulare (timpul prezent), moartea e stăpână absolută pe toate celelalte (de la zidirea lumii până mai ieri). Decurge din aceasta o primă constatare: istoria, adică desfăşurarea faptelor consumate, este o ştiinţă a morţii, referindu-se excesiv la obiecte şi evenimente dispărute, considerând glorii şi împliniri sancţionate fără

excepţie de trecerea lor din viaţă. După cum se ştie, comensurabile nu sunt decât mărimile asupra cărora putem interveni cu observaţii directe. În acest caz, ce încredere să acordăm unor fapte şi persoane care, din cauză că au dispărut de mult sau nu ne-au transmis decât mesaje şi vestigii erodate de agenţii destructivi, scapă sistematic controlului şi aprecierii?

Sunt de acord că memoria păstrează unele informaţii despre ceea ce a fost şi s-a petrecut. Dar memoria e zbanghie, labilă şi în veci mişcătoare, ca orice lucru care e viu[99]; oglinda ei înşelătoare ne pune în faţa unor imagini trădate, inclusiv memoria scrisă şi împietrită, căci, să nu uităm, între evenimentul văzut şi scrierea sau cioplirea documentului, intervin o mulţime de evenimente diverse şi diversioniste, provenind din prezentul acut, momente deformatoare de impresii, infidele în totul şi în detalii. Decurge din aceasta că e o flagrantă nesocotinţă să oferim celor ce au trebuinţă de învăţăminte şi lumini circumstanţiale imagini şi fapte strâmbe şi inoperante, exemplul unora care, lasă că au făcut ce au făcut doar ca într-o zi să crape ca orice muritor neînsemnat, dar au lăsat în memoria noastră numai resturi şi deşeuri[100], o grămadă de cenuşă, din care nu poţi alege, oricât te-ai strădui, decât cioburi, tăciuni reduşi la tăcere, fragmente detracate de acţiunea bacteriilor anaerobe. Istoria este, aşadar, etalarea expoziţională a produselor încă nedigerate de ţărână, vitrina straturilor superioare ale pământului devastat şi batjocorit de vietăţi[101], acţionând unele împotriva altora şi toate împreună.

Deşi omenirea cunoaşte o creştere progresivă şi, de la un timp, uluitoare a populaţiei, îi vor fi necesare câteva milioane de ani până ce numărul fiinţelor va putea concura cifrele morţilor acumulaţi, asta dacă războaiele, crimele, accidentele, bunăvoinţa diverselor persoane finalizându-se în suprimarea semenilor, ca şi alte

violenţe, vor înceta să mai producă victime şi dacă, bineînţeles, computerele de atunci, spre deosebire de cele de până acum, vor funcţiona corect. Dar e de presupus, după experienţa deja dobândită, că vor interveni şi fenomene în stare să tulbure preliminările, de pildă apariţia pe pământ a unor fiinţe fără viaţă proprie, îndrumate şi manevrate de morţii care nu renunţă la atribuţiile şi habitudinile de care au fost derobaţi. E evident că cei în viaţă, stingheriţi de exigenţele traiului, tot mai înalte pe măsura înaintării, şi dezorientaţi de asaltul noutăţilor, agasaţi de invenţiile şi noile obiceiuri ale diferitelor grupări şi secte[102], ce nu încetează să-şi tot afişeze programele, n-au la cine să recurgă spre a-şi păstra integritatea, în afară de ajutorul celor ce s-au petrecut de-a lungul veacurilor, şi atunci, acţionând după cerinţele vieţii, se îndreaptă cu disperare spre modelele morţii, spre locurile pe care cei dispăruţi le-au însemnat în drumul lor, spre operele lor — un pod măcinat de copite, un turn hărtănit de bombarde, o carte mucegăită, cu proverbe aproximative şi alte minciuni, un morman de bolovani închipuind o piramidă, o biserică din care odoarele au fost furate înainte de-a fi fost pus focul —, şi caută în ele semne şi indicii despre felul cum să se descurce şi, mai ales, cum să moară la rândul lor. Îşi dă oricine seama ce şi cât se poate extrage din vechituri şi ce falnice sunt îndreptările cu care se aleg! După cum s-a mai arătat, cultul morţilor (căci aşa se cheamă acest jaf masiv, din nu ştiu ce motive nepedepsit) îmbolnăveşte categoria viajeră şi o slăbeşte apreciabil, se raportează victime noi, paseismul opreşte generaţiile tinere să se dezvolte în voie, pentru că cel ce se dedică mai mult traiului printre morţi sfârşeşte a fi anexat imperiului morţilor, ca Danzigul invadat de trupele Reichului cu hotare mereu modificabile. Decurge din cele spuse până acum că singura cale de punere în concordanţă a termenilor antagonici viaţă şi moarte este trecerea

noastră într-un alt regn, unde moartea nu mai prezintă decât un fenomen neglijabil, mă gândesc la paradisul păsărilor şi al insectelor, şi, când va fi posibil, după infinite acumulări de pene şi găinaţ, la superregnul obiectelor mărunte şi al nisipului. După cum vă este cunoscut, nisipul e alcătuit din fire inombrabile, existenţa individualităţilor anonime nu interesează pe nimeni, privirea retrospectivă devine imposibilă, doar viiturile şi apele ştiu ce sublime sunt destinele pe care le răscolesc într-un prezent continuu şi persistent.

XXVIII. Titlul de dobitoc şi-l revendică mulţi oameni, puţini însă şi-l merită, ba aş putea spune că majoritatea îl necinstesc prin faptele lor, spuse Vitelius Improbus. Anatomic, omul e o caricatură a dobitocului: picioarele lui înjumătăţite parodiază fuga adevărată; te izbeşte de la prima vedere neputinţa lui caraghioasă de-a realiza goana silvestră, căţăratul pe stâncă şi copaci, saltul peste văioage şi garduri, opintirea în jug şi pătrunderea şoricească prin gaură; capul ţeapăn şi uitătura mândră — mândrie imbecilă! — sunt dovezi ale desprinderii de concret şi hrană, de unde şi scăderea corespunzătoare a inteligenţei lui, foamea nesătulă, buimăceala în operaţiunile de vânătoare (am auzit despre vânători soldate cu mai multe victime printre participanţi decât dintre animale), deruta în stările de veghe şi insomniile endemice slăbindu-i simţitor funcţia de atac şi răbdare la pândă[103]; coloana lui vertebrală, anchilozată la toate încheieturile, îi conferă un aer măreţ, sub care însă se ascund spondiloze şi discopatii dureroase, ce stau la originea stării lui morocănoase, lipsită de gustul seninului şi al perspectivei; are urechi ca şi noi, dar ce jalnică e lumea de tonuri şi foşnete pe care scoica degenerată le prinde; ochii, aşezaţi prea departe unul de celălalt, şi în acelaşi plan, nu disting nimic în întuneric, iar sub razele soarelui văd totul turtit

şi neinteresant; nu poate fi vorba de nas, deşi unele exemplare îl au proeminent, podoaba aşezată ori prea sus, ori prea jos n-are cu siguranţă terminaţiuni nervoase, dovadă că adulmecarea îi este necunoscută[104], cât despre avertismente, ele nu vin niciodată la timp şi la obiect, ceea ce şi face ca, în multe împrejurări, posesorul să se afunde până la sprâncene în murdărie, fără să-i identifice duhorile; cea mai tristă invaliditate apare lipsa părului şi a cozii, care îl redă gol şi nearticulat, vulnerabil la intemperii şi la dezechilibru, cu toate urmările cunoscute (maladivitate perpetuă, caracter dubios, frică nejustificată sau imprudenţă în acţiuni ce solicită precauţie, abilitate, precizie). Inexistenţa cozii îl face dizgraţios, şi-i prezintă gudurătura o scălâmbăială, căci se gudură pe lângă cei puternici de o sută de ori mai intens decât noi; lipsa cozii îi reduce corespunzător posibilităţile de exprimare (lătrătura lui, silabică şi monotonă, seamănă mult cu jeluirea unei hiene); când e bucuros, schiţează un fel de rictus penibil, ce aduce cu rânjetul nostru, toţi dinţii (şi ce dinţi prăpădiţi) ieşindu-i pe buze ca la ciupercile otrăvite; când e trist, muşchii feţei îi cad ca puii de rândunică din cuib, mai mare tristeţea de tristeţea lui! Individul n-are nici gheare, nici copite, doar un fel de mănuşă moale şi rece, adeseori udă, cu care încearcă zadarnic să se ajute; strădaniile lui nu reuşesc să se concretizeze în sensul dorinţei, mănuşile se împiedică în toate nimicurile şi bănuiesc că, din disperare, neputând să-şi obţină hrana, ajunge să încleieze scaune şi mese, să bată tabla pe acoperiş, să scrie, să răscolească clapele pianului, să se piardă în operaţiuni ceasornicăreşti (cui prodest?), să-şi amâne la calendele greceşti poftele, preferinţele, visurile de muritor. Un organ important al vieţuitoarelor este limba: limba lui iese aproape atrofiată, un apendice care îl împiedică să spună ceva limpede (căci urletul pare mestecat, mârâitul — un fel de sforăitură

ineficientă, chemările — o bâlbâială sfielnică). Asta din cauză că nu profesează, ca noi, păscutul în aer liber, sau rosul oaselor, sau atacul la gât, sau dizovarea bulgărelui de sare…; infirmitatea e vizibilă şi inspiră mila mai ales când, cu toată dorinţa lui de-a linge, nu izbuteşte decât să îmbăloşeze — eu nu ştiu cum se spală, bietul, şi cum îşi rezolvă problemele intime… Presupun că e foarte murdar.

Foarte supărător în toată povestea asta e faptul că omul nu-şi dă seama de neputinţa şi slăbiciunile lui: nici o vietate mai tembelă, mai mizerabilă. În toamna lui 28, cineva m-a întrebat (era, dacă nu mă înşel, la congresul viţeluşilor de lapte) cum de-am acceptat să trăiesc în tinereţe condiţia precară şi dezonorantă de om. I-am răspuns că am trăit-o nevoit de împrejurări: eram orfan, cunoscusem foamea, bătusem zadarnic pe la toate porţile în căutarea unui stăpân şi a unui pumn de tărâţe[105]. Exasperarea m-a obligat la compromisuri. Dar cât de fericit am fost când am putut deveni vită şi cât de bucuros am fost când[106], apăsând copita în noua existenţă, am uitat cum fusese, din ce pricini nu mă realizam, prin ce ocean de suferinţe înotasem.

Să nu ne despărţim, prieteni, înainte de a înscrie în rezoluţia acestui important colocviu decizia noastră hotărâtă de-a nu lăsa, nicăieri şi niciunde, să se adreseze în neştire apelativul dobitoc. Cu atât mai puţin omului, care face totul spre a nu-l merita.

XXIX. Fie-mi iertat că intervin cu unele precizări filologice, doar la prima vedere mai puţin legate de chestiunile puse în discuţie, spuse Renatus Silvester. Şi eu am fost om — n-aş mai fi fost! —, şi eu am cunoscut speţa şi m-am izbit de ea — cum spune poetul —, şi eu am cules, de-a lungul anilor, o mulţime de observaţii interesante privitoare la aspectul, fiziologia, mărginirea şi

neproductivitatea lui. Am fost de faţă în câteva împrejurări, când unul s-a adresat celuilalt cu dobitocule, vită-ncălţată, javră, potaie, cotarlă, măgarule! Din analiza structurală a textelor reiese că nu este vorba despre un apelativ, despre recunoaşterea unei stări de fapt sau despre începutul şi sfârşitul unui elogiu. Aşa cum înjurătura de Dumnezeu, paşte, grijanie şi, foarte frecvent, de mamă şi moaşă nu indică în nici un fel o concepţie sau atitudine privitoare la credinţă sau statut familial, ele dând mai curând măsura unei stări de spirit de moment, unei iritaţii, recursul la termeni desemnând regnul animal n-are nici un raport cu neamul nostru şi nu indică vreo judecată sau vreo apreciere asupra categoriilor care îl alcătuiesc.

Omul e o fiinţă resemnată — puţine idealuri şi dorinţi rezistă măcinişului vieţii —, astfel că bruma de inteligenţă pe care o posedă n-o foloseşte decât să-şi tot reducă, să-şi ajusteze şi să-şi redimensioneze[107] proiectele şi pretenţiile, ajungând de timpuriu la concluzia că e preferabil să-şi spună că nu le-a avut decât că le-a conceput vreodată. A deveni animal este un vis prea înalt, cum înaltă este ideea că ar putea atinge măcar jumătate din perfecţiunea divină, cu care se amăgeşte încă din anii copilăriei, printre poveşti, şi în acest caz avem de-a face exclusiv cu automatisme verbale, strigările fiind deopotrivă impersonale, paracategoriale şi, recunoscându-li-se originea obscură şi ineficienţa practică, ex-orbitante.

Spre deosebire de animale, omul este o fiinţă neobosit înclinată să-şi etaleze şi să-şi fructifice prostia, ca atare, un mare număr de cuvinte de care se serveşte n-are nici acoperire ideatică, nici direcţie pragmatică; se foloseşte de cuvinte doar spre a pune în evidenţă golul şi a face sensibile altora zădărnicia, mizeria, sterilitatea, în această privinţă existenţa lui asemuindu-se cu o

smântânitoare[108] acţionată manual care, în lipsa laptelui, funcţionează gălăgios în gol, fiindu-şi suficientă sieşi. De menţionat[109] că doar puţini sunt cei care vorbesc despre gratuit, termen dat acestor procese lingvistice; cei mulţi nu dau nici un nume trăncănelii fără randament, ei produc baloane în mod firesc şi ignorant, aşa cum domnul Jourdain producea în vremurile bune proză.

Neatinşi de eventuale jigniri, neameninţaţi măcar de intenţii, să ne vedem liniştiţi de treabă, cu conştiinţa liniştită de adevărul străvechi că dintre păsări numai cele cu megafon şi gamă înaltă de frecvenţă pier pe limba lor. Noi înaintăm senini, iar când cântăm, înfiorăm pădurea şi trezim la viaţă şi la activitate rodnică întreaga natură…

XXX. Smântânitoarea manuală mergând în gol să nu ne ispitească a gândi mecanic, spuse Pinus Alter, căci am risca să cădem în unt. Unii procedează cât se poate de lăudabil, limba li se acordă perfect cu fapta, nu tot ce zboară zboară cu motor de motocicletă, s-au văzut indivizi, ce e drept puţini la număr[110], care, transportaţi de idei înalte, în zone înalte, şi-au păstrat tot timpul legăturile cu planeta, cu staţiile de pompare, cu tradiţiile, cu rădăcinile şi, pe măsură ce urcau în sfere tot mai subţiri, fruntea proiectându-şi-o în pereţii stelelor, îşi întindeau picioarele tot mai în adâncime, în adânc, ca să pedaleze acolo pe pârghiile concretului, ca strămoşii, ca părinţii, ca vărul Ionescu[111] de la baza de aprovizionare. Este meritul acestora — şi laudele noastre nu vor fi niciodată prea multe pentru a le elogia strădania — de-a fi demonstrat că fiinţa omenească e alonjabilă, bipolară şi mlădioasă, după cum prevăzuse Pascal când, terminându-şi concertul pe evantaiul de trestie, afirmase că omul e asemănător tuburilor goale, fără sfârşit ca tuburile înnădite, deplin articulat ca tuburile cu mufe, holendere, teuri şi derivaţii de pasaj. Întinderea lui pe

verticală, spune filozoful, este un rezultat al acumulărilor de-a lungul miilor de generaţii, căci, de la amoebă la pisică, întinsul e un exerciţiu zilnic, cu atât mai prelung şi mai sistematic cu cât avem de-a face cu oase şi schelete mai tari, mai integre, mai temeinic nituite de artroze şi cimentări succesive. Exact n-aş putea preciza ce se acumulează în vederea destinderii, e de presupus că omul adună în fiinţa lui goală, asemenea corăbiei ce înaintează pe mări, noduri strânse, de nedezlegat, bune de dezlegat, important e că cel ce se întinde, ca să scape de strânsoare, ajunge să câştige mari altitudini, de unde lumea se vede mai limpede, n-am să insist. Cerc cu cerc şi nod cu nod, şurubăria presupusă, şi iată omul cocoţat pe straturile superioare, râzând ca tontul de lărgimea desfăcută împrejur!

Perspectiva nu trebuie aruncată la lada cu gunoi[112], spuse în continuare Pinus Alter, chiar dacă pute a om. De vreme ce lumea e gonflabilă şi creponată, un asemenea instrument de lucru trebuie şi poate (poate şi trebuie) să fie utilizat şi de animale, cu toate că întinderea animalelor, oţioasă, câştigă mai mult orizontala, exceptând girafa şi calul; perspectiva despătureşte şi învederează detalii.

Rămâne o întrebare adânc tulburătoare: putem moşteni întinsul oaselor fără a părăsi scărpinatul pielii? Vorba înţeleptului: câţiva purici inocenţi, şi procesul trist al îmburghezirii şi plafonării îşi încetineşte ritmul…

XXXI. Mă numesc după tată Gogoţ Guttman, spuse Gogotius Gotul, de meserie sunt strateg, multe dintre lucrările mele au fost publicate în *Almanahul lunii septembrie*, ce apare regulat prin mai–iunie, câteva au primit chiar laudele corpului profesoral internaţional (legat de aceasta este cunoscută aversiunea mea faţă de premii, le-am refuzat cu consecvenţă şi, deşi am făcut şi unele

greşeli în viaţa de om, pot rămâne mândru de mine pentru a fi refuzat să urc pe scara ierarhică, ale cărei trepte prime sunt premiile — rezultat al adunării şi împărţirii echitabile a notelor; pe unii media[113] i-a plasat printre primii în loc să-i plaseze, cum ar fi fost firesc, pe loc mediu, mediocritatea fiindu-le trăsătura primordială). Dacă e nevoie (dar citesc pe chipul dumneavoastră că nu e) se pot lua referinţe despre mine de la doctorul Teofil Cedecalcin, în prietenia căruia mă încred şi mă sprijin. În fine…

Ce vreau să spun? Iertaţi-mă, nu întreb, ca alţii, doar ca să împlinesc o formalitate retorică, ci pătruns de cea mai sinceră nedumerire: ce vreau să spun? Adică de ce am urcat la această înaltă tribună? Care au fost adâncile, gravele motive care m-au adus în faţa dumneavoastră pentru ca, dezarmat şi nedumerit, acum să nu-mi aflu ideile şi cuvintele? Nu ştiu, prieteni, mai mult decât ştiţi…

Să rememorăm lucrurile: stăteam în salon, fără gânduri, într-o stare plăcută de reverie, când cineva a deschis uşa şi a strigat că undeva (n-am distins însă unde) se dă ceva (n-am priceput ce se dă). Am sărit din pat (fotoliu, scaun, şezlong, noptieră, scară, bibliotecă, automobil, tramvai, vapor), mi-am tras pe mine haina (colacul de salvare, paraşuta, centura de castitate, toga virilă, fulgarinul, costumul ignifug) şi am ieşit pe culoar. Ce am văzut pe culoar? E o întrebare cu atât mai justificată cu cât nu-mi amintesc nimic, o supun atenţiei dumneavoastră cu inima curată, plin de încredere (în general vorbitorul se descurcă singur, se întreabă ca să-şi răspundă, e o stratagemă de care nu mă pot servi, e ca o servitoare căreia teroriştii i-au suprimat stăpânul — la Londra, la San Francisco, la Tel Aviv, la Belfast), teoretic stă în practica mea să apelez la alţii, cu mai multe mijloace (raţiune suficientă, vocabular, relaţii, birouri de relaţii cu public, public), adică la Domniile Voastre şi la ceilalţi… Cineva m-a

înhăţat de guler, am simţit că cel puţin zece mâini mă înşfacă şi mă înghesuie în zidul din spate (tapet, calcio vecchio, var pur şi simplu, placaj de lemn, sârmă ghimpată[114], sârmă pur şi simplu), după care mă iau pe sus şi, lovindu-mă sub centură (stomac, intestin gros sau subţire, ficat, gleznă), mă târăsc la acest interesant colocviu, ridicându-mă încă o dată până la nivelul tribunei şi al posibilităţilor mele (scândură, microfon, pahar cu apă şi clondir, limpiditate, nivel ridicat), ca să-mi formulez nedumeririle (frământările, întrebările esenţiale, dilemele, chestiunile, problemele), toate de asemenea manieră şi într-un astfel de stil (stil interogativ, stil şi metode de muncă, stil gotic, stilu-liru), încât mă simt mic şi intimidat, nedumerit ca înainte de întrebare, hotărât însă pe calea pe care am apucat-o (culoar, şosea, magistrală, cale ferată), la dispoziţia dumneavoastră…

În concluzie, spuse Gogoţ (Gogotius) Guttman (Gotul), ştiţi care e dorinţa mea? (Vă întreb sincer, deschis, cu palmele mâinilor goale, cu sufletul deschis ca o cutie de conserve golită, ca un oraş militar declarat oraş deschis, căci pot jura cu mâinile pe inimă: n-am nici cea mai mică idee care mi-ar putea fi dorinţa, către ce s-ar îndrepta inima mea, dacă mâinile n-ar sta pe ea, şi ce mi-ar face, în ultimă instanţă, plăcere.)

Nu-mi rămâne decât să vă rog să dispuneţi recoborârea mea (aterizarea, debarcarea, aselenizarea, schimbarea locului de muncă, coborârea de pe cruce) şi trimiterea mea în salon (pe sus, jos, acum şi aici, în pavilion, pe scări, cu liftul, urgent), la pilule, la visare, la relaxare, la sora Angelica (înger-femeie, cu aripi diafane, cu seringă şi fler, femeie optimă ca maşina de scris Optima, în plus nostimă ca celebra Lucreţia Nostima, căci cine este şi ce vrea, şi cine pe cine găbjeşte?), şi de ce să vă mulţumesc pentru atenţie, când întrebările au fost formulate fără voia mea (a

ta, a lui, a motanului ce nu mai conteneşte să mă ironizeze, să râdă de mine şi să toarcă)?

Cui prodest?

P.S. (pe un bilet trimis din sală, cu rugămintea de a fi inserat în procesul-verbal): Şi cine este (dacă prezidiul nu consideră că dezvăluim secrete militare) numitul Cyrano de Bergerac?

XXXII. Ziua de 18 iunie a acelui an, spuse Lucilius, va rămâne pururi vie în amintirea mea: dimineaţa fusese învăluită în neguri, perspectiva munţilor se înjumătăţise, ochiul trebuind să se oprească pe clinul Titanei, aburit ca un pahar, dar, spre amiază, negurile se strânseseră către Cornul Caprei, formaseră pe cer un masiv de piatră mai înfricoşător decât în veci încruntatul Surul, şi foşnetul copacilor, şi fulgerele înfiorând orizontul, şi tunetele grele rostogolindu-se în văi anunţau o furtună teribilă, ploi torenţiale, inundaţii.

Am presimţit nenorocirea, am întrevăzut urmările ei. Trecuse de orele 14 când am hotărât să acţionez. Îmi amintesc perfect toate amănuntele pregătirilor: am desprins din cui hanoracul cu catarame de argint, mi-am strâns pe glezne şireturile vechilor însă desăvârşiţilor mei bocanci de alpinist, am înghesuit în rucsac o cămaşă cadrilată, toporişca de oţel cu coadă scurtă, o pereche de ciorapi de lână, câteva cutii de conserve şi o carte, cea mai la vedere în raft — *Tactica infanteriei* de Weintraub —, şi am ieşit neîntârziat. Plumbii reci ai ploii mi-au izbit puternic obrajii, vântul tăios, „cuţitul solstiţiului de vară“, cum îl numesc meteorologii, „biciuşca sfântului Petru“, cum îi spun ţăranii de pe valea Ialomiţei, mi-a străpuns coastele. Am trecut vâlceaua deja clocotind şi am scurtat-o prin grădina lui Neamţu, ca să ajung, sărind un parapet de piatră, în şoseaua asfaltată. Şoseaua era pustie, râul din apropiere urla ca scos din minţi, valuri de

smoală se rostogoleau pe dealurile Brata şi Lupul, întunecând valea.

Am mers voiniceşte prin furtună fără să mai privesc înapoi, am înfruntat volburile şi ceţurile mereu mai dese, am traversat maşinal viituri şi văioage turbate, am trecut poduri şi, când apele mi-au închis calea, am doborât cu toporişca plopi şi sălcii tinere cu care am improvizat punţi. Dincolo de Scropoasa, căderea unei stânci blocase poteca; am fost nevoit să escaladez o brână şi să mă ţin la fiecare pas de rădăcinile dezgolite ale brazilor. Undeva, pe Plaiul Foii, am întâlnit un călugăr de la schitul Peştera, luptând şi el din greu cu vânturile şi secerile ploii. Mi-a dat bineţe, mi-a spus că spre Obârşia ar fi un drum pe care, de când ştie el, nu l-au stricat furtunile, viiturile; am decis să ocolesc Blana şi să-l aflu. N-am urcat o jumătate de oră că, într-adevăr, drumul indicat mi-a apărut în faţă. Binecuvântat drum! Străbăteam acum lungi terase mângâiate de o dulce adiere a aerului, ploaia încetase, o geană întârziată a soarelui mi-a înseninat sufletul. Luceafărul clipea în albastrul văii.

Nu căzuse seara, şi eu mă aflam pe platou, îmbătat de aromele ierburilor şi de cântecul pietruşelului, cerul se umplea de stele mari, calde, doar departe, într-o vale, se mai răsuceau vălătucii furtunii. Am urcat o potecă colţoasă, spinii mi-au muşcat muşchii picioarelor — abia acum îmi dădeam seama că plecasem cu pantalonii scurţi şi, fără îndoială, am regretat regeştii mei pantaloni golf, cu jambiere — şi, într-un târziu, am recunoscut la o sută de metri Valea Cerbului, dominată de bastioane şi ţancuri măreţe, dormitând în fulguiala timpului.

Am simţit în piept gâlgâind bucuria învingătorului, plăcerea celui care, întotdeauna primit cu familiară prietenie în leagănul începuturilor fără de sfârşit, este generos răsplătit pentru noua lui cutezanţă, pentru perseverenţa încă

o dată dovedită. Am ridicat palmele spre cer, am trimis lumii calme de sub tălpile mele, pereţilor crenelaţi şi porţilor adâncului, oamenilor rămaşi să dea piept cu furiile apelor un salut înalt, încărcat de speranţe, apoi, purtând cu mine toate bucuriile şi visele trăite de-a lungul unei vieţi bogate în lupte şi împliniri, mi-am dat drumul de pe stâncă în golul ce se căsca la picioarele mele şi care mă aşteptase răbdător de ani şi ani. Golul m-a sorbit imediat în adâncuri, după care nimeni n-a mai auzit de mine.

Probabil, a încheiat Lucilius, căderea şi moartea mea au fost regretate, nu-mi pot închipui lumea pe care am iubit-o nici indiferentă, nici lipsită de sentimentul recunoştinţei[115]…

Cartea a doua

(*Şi totuşi oamenii nu joacă degeaba dambiluşca*[116])

I. Acum suntem pe deplin edificaţi că emiterea, formularea şi depozitarea în cărţi a adevărurilor de tot felul n-are alt scop decât de-a ne stimula să inventăm bazaconii, sminteli şi minciuni, spuse Onoriu Tripedes, fiind de la sine înţeles că, fără ele, ne-ar fi greu să recunoaştem produsele neobişnuite ale spiritului, singurele care împing civilizaţia înainte. Faceţi şi dumneavoastră, iubiţi prieteni, proba: luaţi, de pildă, afirmaţia că pământul se învârteşte în jurul soarelui şi al axei sale şi consideraţi-o un adevăr. Inventaţi apoi cu mintea voastră de zile mari1[117] o planetă care, după ce s-a închegat din ceva bălegar, ceva tărâţe şi ceva hârtie creponată, a urcat pe cer, paralel cu Calea Lactee, o punte foarte stabilă, pe care, de jos în sus, pornesc să traverseze grupuri de oameni, cete de animale, familii de zei şi de balauri, şiruri de păsări cu turbine, corăbii încărcate cu lăcuste, muşte de sticlă şi roiuri de şuruburi cu filet, cu antene neliniştite şi cu picioruşe de sfoară şi, mânându-le spre scopuri înalte, faceţi-le să tremure de frica prăbuşirii în gol, să se înmulţească de spaima risipirii în spaţiu, să inventeze la rândul lor o mie de alte şiretlicuri prin care să parvină la un liman — să zicem la peroanele paradisului. Ei bine, pe adevărul vostru nu se sprijină nimeni, căci cine are trebuinţă de mecanică în domeniul viu al devenirii?, în schimb pe sminteala solidă a punţii cereşti se înghesuie să calce toate vietăţile, fiecare dintre ele să-şi încerce cutezanţa şi bărbăţia, să facă ceva deosebit: adevărul care nu îndeamnă (sau constrânge) la acţiune şi proiectare în spaţiu degeaba a mai fost formulat; în schimb, minciuna hrănită de iluzie şi înfierbântată de orbire

antrenează mulţimile, le îndrumă să rezolve fel de fel de probleme, conduce în cele din urmă la perpetuări nesfârşite de operaţiuni libere, neprevăzute, şi, într-o impetuoasă rostogolire, la inventarea altor iluzii şi minciuni — nu numai generatorul ce se învârteşte produce energie… Între o situaţie clară, controlabilă, şi alta provizorie, ameninţată continuu de dereglări şi de prăbuşiri, cea de-a doua este de preferat, căci, se vede bine, doar aceasta din urmă mişcă lucrurile, le animă şi le trimite mai departe, foarte sus[118].

II. Dar nu numai atât, continuă Tripedes expunerea sa: adevărul suferă constituţional de evidenţă, ajungi la el de vrei sau de nu vrei, căci toate aparatele şi toate degetele care le apasă acestora butoanele merg oricum tot într-o direcţie, *a lui*. Bucătăria adevărului e simplă şi dezolantă: dacă mintea n-a ajuns la adevăr în anul, să zicem, 3000 înaintea erei noastre, cu siguranţă îl va atinge în anul 3000 al erei pe care o parcurgem, acest lucru era de prevăzut… Minciuna şi iluzia promit în schimb rătăciri prin zone pe care nimeni nu le-a bănuit, descoperind în fiecare vâlcea a timpului câte o nouă geografie. Spaţiul adevărului îl ştim limitat şi arid, cel al minciunii — mai larg decât universul. Ca animale, plante, insecte, obiecte, nu suntem interesaţi nici o clipă să trăim pe istmurile înguste ale certitudinilor, fiindcă într-o zi ne vom da seama că locul nu ne ajunge, carnea şi zarzavaturile s-au epuizat, iarba s-a ofilit, iar aerul nu ne mai încape. Dar avem inima plină de speranţe: dacă nu ştim ce ne rezervă marşul pe punţile ascendente, sentimentul că fiecare pas ne oferă perspective noi ne obligă să tot înaintăm, să ne tot fâţâim de colo-colo, să nădăjduim că un eveniment nemaivăzut sau o stricare a unei legi fizice ne poate zdrobi şi face pulbere. Meşterul care a luat metrul şi a măsurat o scândură rămâne în veci un imbecil, ştiindu-i lungimea: se culcă

liniştit în patul lui, mănâncă pofticios toată poşirca turnată în strachină, ba chiar linge strachina cu floricelele de smalţ cu tot, iar când se scoală, îi vine cântecul pe buze, şi cântă de răsună coclaurile, până ce, tot măsurând, mâncând strachina şi dormind, îi soseşte ceasul să-şi taie acea scândură după înălţimea şi lăţimea trupului şi, prinzând în cuie bucăţile, se grăbeşte să-şi facă sicriu, să se întindă în el şi să se lase purtat de semeni în fundul unei grădini, în adâncul unei gropi, adio metru şi lumină… Altceva se întâmplă cu meşterul care îşi simte metrul scăzând la întâmplare până la dimensiunile degetului său cel mic: de câte ori măsoară, scândura apare mai lungă, mai groasă, el taie un capăt şi bucăţica se dovedeşte mai lungă decât scândura întreagă, care şi ea, la rându-i, creşte mereu. Din ciozvârtă face un pod peste Rin, miezul îl utilizează la pavajul Suediei şi al mărilor din jur, lucrează în continuare rondele, turnuri inexpugnabile şi berbeci care să le surpe, trambuline şi bile pentru popice — şi face atâtea popice[119] că nu-i ajunge o viaţă de cinci sute de ani să le tot doboare, în sfârşit strunjeşte o dambiluşcă, pe care o bate cu biciul ca să o învârtească, şi dambiluşca se-nvârteşte[120] şi ea, producând felurite figuri, timp de câteva mii de ani…

Rostul învârtirii şi compunerii figurilor nu-l ştie nimeni, în afară de cel care, neîntrebându-se, descoperă ca-n vis că viaţa e relativ scurtă pentru a extrage tot ce e de extras din mica bucată de lemn trecută prin strung…

III. …O lume alcătuită în bună măsură din iluzii şi minciună, faţă de alta, înţepenită în buloanele adevărurilor, are avantajul că arată mai dinamică, mai fertilă, şi toate acestea conduc la trecerea mai rapidă dintr-un regn într-altul. Un filozof din secolul trecut spunea, pe bună dreptate: „Calul care nu are curiozitatea să afle din enciclopedii ce

este o aripă şi cum zboară o rachetă rămâne să tragă în veci cotiga cu bolovani. Pegasul se naşte din interpretarea liberă a umbrelor. Poţi muta toată ziua ceasul de pe masă pe noptieră şi de la încheietura mâinii pe frontispiciul turnului primăriei: niciodată deplasarea lui nu va produce cu-adevărat mutaţii.“ O singură evadare de-o clipă de sub tiranica apăsare a mecanismului (cel mai simplu e căderea ceasului pe duşumea sau într-o căldare cu apă) şi mutaţia devine posibilă. Într-adevăr, o parte a schimbărilor radicale ce ne-au ridicat pe scara vieţuitoarelor se datorează dereglării ceasornicelor lumii, din momentul când n-au existat două cadrane care să arate aceeaşi oră… Mărturie stau sutele de mii de locuitori ai pământului, a căror experienţă arată că, atunci când bomba a căzut[121] peste oraşele lor, nu i-a distrus numai pe ei, ci a prăpădit până la unul şi ceasurile ce le îngrădeau iniţiativele… În părelnicul joc al umbrelor pe ziduri au distins chipuri, modele, soluţii anatomice. Într-o fracţiune de secundă, calul şi-a simţit atunci aripile la încheietura omoplaţilor. Pegasul putea tropoti prin văzduh…

IV. Aşa cum adevărul pretinde un limbaj coerent şi o comunicare, prin el, limitată, iluzia şi minciuna au nevoie, ca să modifice în profunzime realităţile, de un cod de semnale cât mai îndepărtat de ceea ce numim îndeobşte sistem. Luaţi o marmotă şi îndemnaţi-o să vă spună cine a fost şi ce a vrut Immanuel Kant. Vă va răspunde, ca *Micul Larousse*, că respectivul a fost filozof german, născut la Königsberg (1724–1804), că a fost autor al *Criticii raţiunii pure* şi al *Criticii raţiunii practice*, al *Criticii judecăţii* şi al *Teoriilor metafizicii moravurilor*, că marmotele îl consideră idealist critic, în care calitate susţine că lucrurile ne sunt cunoscute numai ca fenomene, în măsura în care ne sunt date în spaţiu şi timp, forme ale

sensibilităţii noastre. În ce priveşte lucrurile în sine, sau *numenele*, ele ne rămân inabordabile. Dar legea morală presupune libertatea, nemurirea şi existenţa lui Dumnezeu. Perfect! Cuvintele sunt atât de bine întinse pe planşeta înţelegerii, ca untul pe felia de pâine, că nu ne rămâne decât să muşcăm din ele până la ultima silabă, declarând în final că tartina ne-a plăcut şi ne-a îndestulat. Dar ce mâncare sărăcuţă! Bucăţica unsă nu ne-a săturat decât până la foamea următoare… E altceva însă când muşcătura a prins şi acel delicios *das Ding an sich*, eventual un zgârci de-al lui, şi când limba cu papilele ei răscrăcărate a cuprins şi ceva măduvioară… Timpul şi spaţiul sunt muştarul şi sarea, de-abia când le-ai dat de gust poţi zice că burta se-aşază pe fundament, abia atunci poţi să declari că bucăţile au fost bune şi hrănitoare, dovadă aerul fericit şi râgâiala… Într-un cuvânt: noutatea nu se arată gurii şi ochilor noştri decât învăluită în muştar şi presărată cu sare. Limbajul e cu atât mai cuprinzător cu cât e mai rătăcit, mai confuz şi mai inutil.

Cu ajutorul acestui limbaj fără noimă încerc acum să vă ajung şi să vă îndestulez…

V. …Aş presăra intervenţia mea cu mai multe săruri, lucrurile v-ar părea mai mustoase, iubiţi convivi, dacă cuvintele mele ar reuşi să intre în starea de graţie a sosului absolut. Din păcate, sunt ţinut să nu ajung la măduvioară din pricină că cineva (şi voi afla eu cine, şi-l voi pedepsi!) m-a închis în acest borcan şi refuză să mă elibereze… După cum vă daţi, desigur, seama, eu spun lucruri deosebit de interesante, gesturile mele — ele însele un limbaj elocvent — vă reţin bine atenţia, vorbirea mea însă nu vă ajunge şi nu vă mişcă… Ieri, după ce m-au bătut zdravăn, m-au vârât între pereţii de sticlă ai acestei sticle de lapte şi, dacă bătaia m-a apropiat de fraza aproape desăvârşit confuză, prizonieratul mă împiedică să difuzez în

afară ceea ce se încheagă pe buzele mele. E, fără îndoială, un accident; asta nu mă consolează însă pentru lucrul doar pe jumătate făcut.

Aşadar, vă rog, iubiţi participanţi la acest important colocviu, să deschideţi capacul care mă ţine captiv, să-mi redaţi aerul şi să mă lăsaţi să vorbesc din interiorul vitrinei, căci nu pot trăi fără ecou, cum nu pot vorbi fără umbră…

VI. Şi, pentru că autorul acestei nelegiuiri refuză să-mi ia de pe umeri tonele de sticlă ce alcătuiesc partea mea de atmosferă (eu îl bănuiesc pe Claudio Toricelli, nu vreau să spun deocamdată mai mult), voi rămâne încă pe trotuar şi voi continua să vă vorbesc; mă bucur măcar de relativa mea discontinuitate, acesta e oricum un avantaj, sunt fericit că mă priviţi de pretutindeni cu atenţie, vă sunt recunoscător pentru această atenţie…

Trecerea dintr-un regn într-altul, de la starea mizeră de om la cea de animal şi plantă, se obţine, slavă Domnului, uşor şi repede, chiar fără ajutorul — greoi şi violent — al bombei. Important e să ştii cum să procedezi. Să zicem că eşti om, cum noi am fost, şi nu mai poţi de nerăbdare de-a te depăşi. Ei bine, primul pas trebuie să-l faci către domnul Krauss, care poate foarte mult. Domnul Krauss vorbeşte la telefon cu secretara lui Rauss, Rauss (promiţându-i-se câteva sute de guldeni) va vorbi cu Blitz, acela va determina comisia să te examineze. Comisia (stimulată cu câteva cartuşe de ţigări bune) va descinde la domiciliul tău şi, după ce va fuma ţigările dăruite, te va găsi tocmai bun pentru a te înscrie pe lista dobitoacelor. Lista va fi completă, nu va fi trebuinţă decât de câteva mii de lire sterline şi îşi va lua zborul spre biroul lui Helmut, care (primind la timp grădina, mixerul şi maşina de decorticat) va semna. Vei relua drumul la Krauss, spre a pune în temă pe ghilotinist (ocupat să-şi reteze morcovii), un telefon e de ajuns, după care, dăruind câteva butii

cu vin şi, după caz, o modestă sumă (poate fi manevrată şi colecţia ta de tablouri, dacă o ai), te va introduce în maşina de scurtat. Ghilotinistul face treaba cu plăcere, mai ales dacă a venit vremea să-şi mărite fata şi are nevoie de casă, mobilă şi automobil, plăcerea lui creşte dacă îi oferi câteva bidoane cu ulei de măsline, una sau două scări de marmură, pentru vila care nu le are, şi-i asiguri două călătorii turistice la Paris[122].

Toate acestea şi încă vreo câteva cadouri pentru mijlocitorii operaţiei sunt perfect adecvate şi la trecerea de la starea de animal la aceea, superioară, de pasăre sau insectă.

Împlinită, lista darurilor ajunge să coincidă cu lista posibilelor servicii pe care armata de binevoitori ţi le poate oferi. Nu-ţi rămâne decât să-ţi bagi capul plecat sub arcană şi să-l laşi pe meşter să-şi facă meseria.

Fii atent la momentul-cheie când ghilotina face pac, căci, îndată ce capul ţi-a zburat dincolo de parapet, trupul trebuie să o ia la goană spre un adăpost pe măsura noii tale condiţii… Preferă vizuina!…

VII. Programul mi se pare simplu, însă detaliile s-ar cere expuse şi mai confuz, ori cutioara în care m-au închis face imposibile şi răsuflarea, şi vederea schemelor pe care le-am desenat. Scoateţi-mă din cutioară şi vă voi spune tot ce ştiu — îndeosebi modul cum se poate trece direct de la starea de om la aceea de insectă, cu scurte popasuri sub ghilotină, sub focul înviorător al plutonului de execuţie sau pe-o filieră dublă de furci caudine.

Fără îndoială, nu va striga cocoşul de trei ori[123] că sumele pe care le-aţi avansat şi-au făcut rotaţia, ca soarele în jurul pământului, ca sângele meu pe geamul vitrinei.

VIII. Moartea e o invenţie epocală, ferice de cel care ne-a dăruit-o (poate domnul George

Prometeu?) şi ferice de noi că n-am refuzat-o. Am avut noi bănuiala că numai prin moarte se poate înainta…

IX. Deci Omul, primitivul şi dispreţuitul, a inventat moartea şi darea de cadouri. Lui să-i fim recunoscători. Nu degeaba bate el dambiluşca…

X. Biologic şi estetic, fiinţa noastră de-acum are unele imperfecţii temporare, spuse în încheiere Onoriu Tripedes; nu de puţine ori, aflându-mă într-o societate, am surprins persoane care mă priveau nu numai cu o curiozitate asaltatoare, dar şi cu nedisimulat dispreţ şi, auzindu-le cuvintele ce semnalau unul sau altul dintre neajunsurile anatomiei noastre, am simţit cum urcă din nou în mine complexul de inferioritate, stare de care mă credeam definitiv vindecat. Urechile lungi, pilozitatea abundentă generală, mobilitatea cozii, spuneau criticii noştri, nu ne asigură o longevitate de invidiat, căci, atâta timp cât mai există în lume oameni ce devin vânători şi vânători ce se consideră oameni, va dăinui şi pofta de-a ne împuşca spre a ne răpi auzul fin, blănurile fastuoase şi coada. E absurd să sfârşeşti de puşcă, lucru cu care ei, ce se hăituiesc cu mare bucurie şi se suprimă cu aleasă virtuozitate, s-au obişnuit; dar e trist să scurtezi viaţa nesemenului cu plumbi… Fără îndoială, ei procedează aşa şi pentru a nu le putea dovedi că suntem aproape eterni, fiindcă toate primejdiile pădurii, muntelui şi grădinii zoologice la un loc n-ar izbuti să ne suprime până la unul, ar supravieţui măcar câteva târle, câteva haite, câteva cete — şi n-au trebuinţă să se vadă că e posibilă depăşirea condiţiei umane, că există o alternativă[124]… Dacă sunt imperfecţiuni în alcătuirea noastră, şi desigur sunt — eu le voi arăta neîntârziat —, nu avem decât să le înlăturăm, să dezvoltăm ceea ce e pozitiv şi să ardem cu fierul roşu tot ce ne pare inutil sau înjositor, de pildă

mirositul sub coadă, în orice caz nu spargi urciorul când nu funcţionează motorul…

(Eu vă vorbesc atât de limpede şi atât de înflăcărat, iar voi vă urcaţi în tramvaie, daţi fuga la magazine să vă umpleţi sacoşele cu cârnaţi şi paste făinoase, vă precipitaţi spre stadion să vi se bată în faţă mingea, ba unii parcurgeţi un drum şi mai lung, începeţi în stradă o discuţie cu o femeiuşcă, o trambalaţi toată ziua prin cofetării şi cinematografe, o capturaţi ca pe-o vulpe şi o duceţi în patul vostru să vă spună cuvinte aromitoare, în timp ce vă pregăteşte surpriza unui copil… Păi colocviu e ăsta? Păi aşa ne-a fost vorba? Oferiţi-mi, prieteni, şansa de a-mi duce şi eu demonstraţia până la capăt, creaţi-mi climatul potrivit, în apă, pe pământ şi în aer, ori ne ocupăm cu descifrarea ştiinţifică a fenomenelor, ori ne irosim energiile mâncând, bând şi iubind. Puţină decenţă, prieteni!)… Neajunsurile noastre sunt agasante, de acest lucru ne dăm bine seama, cu atât mai limpede cu cât unor exemplare le-au crescut în spate, în zona omoplaţilor, linguri de lemn, ce nu le servesc nici la lopătare, nici la zbor, cel mult la mestecatul magiunului. Sunt, şi asta se vede uneori de la o poştă, şi indivizi care, din lăcomie, au acaparat prea multe organe, parte achiziţionate din abatoare, parte preparate de laboratoarele nemţeşti de genetică. E excesiv ca unii să poarte doi ficaţi, alţii să se fălească cu cinci capete, când un singur cap era prea suficient pentru a le pune în mişcare sistemul maxilar şi, cu ajutorul lui, a epuiza cârdul de raţe sau păşunea verde, asigurând râgâiala şi rumegatul ulterior… Procesul obiectiv are un sens simplificator şi nu unul augmentativ, noi nu trebuie în nici un caz să complicăm lucrurile, să ne îndepărtăm de ţelul eclerat de-a deveni, într-un an sau într-un mileniu, obiecte…

(Urât din partea voastră, prieteni! Cuvintele mele se întemeiază pe observaţii adânci, ştiinţifice, vă interesează direct, spun continuu numai

adevăruri zdrobitoare[125], vă văd însă neatenţi, preocupaţi de interese meschine, iată-l pe lupul cu inimă pneumatică, în tramvaiul aglomerat, scoţându-şi bilet pentru a merge la aeroport şi a decola neîntârziat, mare scofală să zbori peste capetele tâmpite ale celorlalţi! Mă simt vexat, îl văd pe tigrul cu şase bujii cum vorbeşte la telefon cu Geneva, dând şi primind instrucţiuni, e o atitudine ce nu face cinste regnului animal… Colocviu sau cabină telefonică e adunarea noastră?…)

XI. Ca atare, oamenii nu joacă degeaba dambiluşca, spuse în continuare vorbitorul, ei îi bat cu biciul pe semenii lor spre a-i scoate din piele, ca neamţul acela, lupul din haina de lup: ăsta se numeşte proces de autodepăşire; când au izbutit să-şi iasă din pielea fină, dau să intre imediat în pielea îmblănită, trecerea seamănă cu o mutaţie… Tot astfel se va întâmpla când se vor schimba blănurile în pene, fulgi şi puf şi, mai târziu, din pene şi fulgi în suprafeţe netede, şlefuite şi bizotate… Biciul se va dovedi întotdeauna un instrument foarte potrivit în evoluţia regnurilor, şi se vede şi acum că, pe măsură ce se subţiază sensibilitatea şi gândirea, şfichiuirea întregului corp devine mai necesară. De vom avea răbdare, vom prinde ziua când, biciuită la sânge, o bicicletă va ceda tot ce are ea mai bun şi din cadrul şi ghidonul ei se vor desprinde nisipul, praful, molecula, adaptându-se toate spre întemeierea unui alt regn…

(Dar astâmpăraţi-vă, în numele cerului, şi nu vă mai foiţi pe bulevarde, prin pieţe, magazine şi şcoli, căci zgomotul paşilor voştri, foşnetul pneurilor automobilelor voastre, şuierul avioanelor voastre îmi întrerup fraza, mi-o redau ininteligibilă, nu vă veţi alege din această reuniune măcar cu câteva învăţăminte! Iubesc dobitocul, dispreţuiesc zoofilia. Potoliţi-vă, v-am rugat, altfel

sunt nevoit să pun punct comunicării mele şi să mă retrag la pat![126])

Spuneam că oamenii nu joacă degeaba dambiluşca… Dincolo de câteva ezitări, de îndoiala care le-a înjumătăţit puterea de-a acţiona, ei sunt consecvenţi în mânuirea biciului şi apăsarea trăgaciului. Ştiu ce fac şi asta e bine…

XII. Femelele lor erau frumoase[127], trebuie să recunosc, aveau un mers uşor şi, unele, farmece imposibil de descris… Am cunoscut femele cu studii la Paris, slabe şi prăfuite ca bibliotecile între rafturile cărora trăiseră: păstrau încă pe pielea lor fină semnele moi ale frumuseţii şi acele semne s-au păstrat şi mai târziu, când iradiaţiile bombei le-au gudronat epiderma şi le-au ars albul ochilor… (Eu vă vorbesc despre lucruri înspăimântătoare, voi îmi batjocoriţi spusele umblând de colo-colo, ba intrând într-o fabrică, ba căscând gura în faţa unei vitrine cu lenjerie de corp… Nu v-a rămas decât să mâncaţi pizza napolitană şi să beţi bere… Câtă nepăsare, ce îngroşare teribilă a obrazului!… Acu îl strig pe domnul doctor să vă înţepe, să vă bage minţile în cap, cum pretinde că ştie, şi ştie! Sunt martor ocular al tuturor nelegiuirilor voastre, chiar dacă mi-aţi pus ochelari de cal şi m-aţi închis în acest împutit closet public… Vă aud, deci sunt martor auditiv… Stâmpăraţi-vă!)

XIII. Şi casele lor erau frumoase, continuă calul Tripedes intervenţia sa. Unele fuseseră construite de Sansovino, altele de Bramante, altele de Michelangelo, oricum se lucra bine — încet şi solid — pe acele timpuri… Ridicau temple şi coborau vespasiene, cu aceeaşi pricepere… Bravo! Dar astea i-au întârziat, căci confortul i-a moleşit, cu greu îi scoteai din casă şi din piele.12[128] (Dar scoateţi-mă, vă implor, din această încăpere care miroase, căci apa nu curge, fereastra e blocată, nu văd pe-aici nici un petic de hârtie, şirurile de

inscripţii de pe pereţi n-au nimic liniştitor. Altfel, chem pe Dumnezeu, şi nu veţi scăpa nescărmănaţi, dată fiind marea lui mânie, capacitatea lui punitivă ilimitată…)

XIV. Acestea fiind spuse, spuse către încheiere Galenus Tripedes, eu mă retrag unde stau retras. Sunt epuizat şi-mi pare rău că v-am reţinut, vom vorbi cândva la aer şi veţi şti atunci că eu v-am iubit, că m-am căznit să vă înfăţişez soarta mea şi a tuturor. M-aţi jignit şi m-aţi ignorat. Vă iert. Trag mânerul cu dragoste, căci apa încă lipseşte, şi vă salut.

Cartea a treia

I. Când vorbim despre oameni, aşa cum facem acum şi aici, trebuie să ne folosim exclusiv de mai mult ca perfectul doi răspetrecut, îşi începu cuvântarea Rara Avis Avicena, pentru că numai acest timp al verbului poate să măsoare imensa distanţă ce ne separă de ei şi de trista lor condiţie. Nouă, păsărilor şi insectelor, această formă aberantă a naturii — omul — ne-a produs, de-a lungul mileniilor, grave neajunsuri, jigniri şi pagube (să amintim, printre altele, nedemnele plesnete cu care liberul-cugetător a urmărit pe pereţi neamul nevinovat al ţânţarilor anofeli şi al muştelor de bucătărie, sau pocnetele teribile cu care a risipit fulgii păsăretului tomnatic), şi doar faptul că, în adâncul înceţoşatei istorii, noi înşine am traversat întâmplător condiţia stupidă de bipezi, bălăcărindu-ne în mizerabila mocirlă a smintelii orgolioase, gustând bâlbâiala, dialectica şi cefaleele (cu care se plătesc excesele unui singur organ), ne opreşte de-a trata subiectul cu indignarea şi scârba meritată.

Continuăm să vorbim despre oameni şi din alt motiv: faptele şi lucrările lor, mai mult decât vriile, hârjoanele, sfada şi ciripitul nostru, provoacă, prin însăşi desfăşurarea lor, ilaritatea şi mila, într-un amestec atât de potrivit, că adesea sfârşim, cunoscându-le, în hohote dementiale, în colici şi tăvăleală, efecte pe care bietele fabule, cu care ei se distrează şi prin care încearcă o oarecare compensaţie, nu le stârnesc. Memoria noastră scurtă ar putea trece peste anecdote, mai cu seamă în verile secetoase, când preocupările de-a descoperi un hambar rău sigilat, un butuc de miere sau un pârâu proaspăt ne risipesc şi ne înstrăinează, şi am putea ignora ce fac şi ce cugetă oamenii, dacă n-ar veni să ne zgândăre şi să ne gâdile istoriile lor, manualele de tot felul, documentele ţinute întotdeauna în bună păstrare, în

biblioteci şi seifuri, în fine, gazetele şi revistele lor pline ochi cu povestioare de altădată. Arhiva lor cu bazaconii — se spune — poate provoca râsul a trei planete[129] de mărimea Terrei, şi lacrimile hazului ajung să umple trei oceane Pacific, în plus lacurile americane… Oamenii nu pot spinteca liniştiţi o raţă sau o potârniche fără să evoce tot timpul masacrului stilul şi metodele de spintecare practicate de părinţii şi bunicii lor, cât priveşte somnul, el nu e niciodată reconfortant din moment ce pleoapele congestionate le sunt vizitate fără odihnă de spectrul celor ce i-au premers. Sunt atât de robiţi morţilor, încât trăiesc doar cu vorba ceasurile vieţii lor, faptele le făptuiesc după legi şi instituţii îngropate sub straturi groase de colb, şi fac orice numai să nu gândească cu propriul lor creier, mai rău decât somnambulii, vai de pretenţiile lor la hegemonia lumii!, să mori de râs de caraghioşia lor…

Deschideţi cărţile de căpătâi, lăsate lor spre a le amorţi gândirea şi a le împletici mersul: înţesate cu fapte ce nu pot fi în veci atribuite unor fiinţe cugetătoare, ele relatează îndeosebi despre evenimente întemeiate pe crimă şi nu am eu atâţia fulgi şi-atâtea pene câte motivaţii inventează spre a le prezenta drept necesare. Foamea, bolile, cutremurele de pământ, trăsnetele[130], inundaţiile, prăbuşirile de teren, asfixia cu sulf şi intoxicaţiile cu ciuperci sunt dulci mângâieri pe creştetul umanităţii faţă de cursele, asalturile, şiretlicurile, cruzimea ce urmăresc suprimarea omului, ştergerea urmelor lui de pe faţa pământului. Nici un domeniu n-a cunoscut perfecţionări mai importante, conduse uneori până la un rafinament ce uluieşte, ca acela al crimei, iar dacă, întâmplător, mintea omului a descoperit ceva care să fie de folos, să sporească mijloacele şi să înlesnească înaintarea spre bunăstare şi fericire, n-a trecut mult timp până ce semenii să întoarcă folosul spre distrugere şi risipă. Regularitatea şi

obstinaţia cu care se produc asemenea înlocuiri de scop sunt comice, cu atât mai comice cu cât niciodată nu s-a văzut inventator de procedee diabolice care să nu cadă el însuşi victimă propriilor invenţii. Ce poate fi mai hazos decât să vezi o specie întreagă lucrând decenii şi secole în şir, adesea milenii, pentru dispariţia ei?…

Despre nesăbuinţa comică a indivizilor avem dovezi fără număr. E foarte amuzant să vezi cum, dintr-o omenire alcătuită din smintiţi şi criminali, se speră să se obţină într-o zi ceva bun, cu alte cuvinte altceva decât era de aşteptat, ca în fabula nu ştiu cui, care nădăjduia ca Parisul, unde trimisese un viţel, să i-l înapoieze, după studii, intelectual, şi nu bou… În ciuda adevărului, o întreagă şcoală de gânditori a dat în brânci să ne convingă că suma tuturor porcilor înghesuiţi într-un ţarc face mai mult decât adunătura părţilor grase: iată însă că porcarul, minţit în acest chip, venind într-o zi să adune ouăle de cristal şi lâna de aur de la vietăţile clefăind în neştiinţă, nu s-a ales decât cu murdăria lor şi cu excesul de slănină, după care a trebuit să plece la şcoli înalte, să se pună la punct cu saltul de calitate, cu adaosul de sumă, cu toate vrăjitoriile ce-i ameţiseră speranţele. Fac şi oamenii câte ceva lăudabil, spre pildă perpetuarea speciei (însă ceva mai complicat şi mai obositor decât noi, căci risipesc o grămadă de timp ca să se împerecheze), dar câştigul şi-l amanetează de la început, pentru că băieţii şi fetele rezultate trebuie să facă ceea ce ei au făcut, să accepte condiţia şi repetiţia, de la iluzie la eşec, în aşa fel încât fie să termine printr-o crimă, fie să se lase terminaţi măcelăreşte de alţii. Chiar dacă toate acestea presupun unele clipe dureroase, spectacolul e comedios şi antrenant, personajele se fac de râs cu voia lor, sminteala şi petrecerea pe seama ei nu sunt lipsite de învăţăminte.

Pe cât de grosolan e scopul, pe-atât de rafinate mijloacele de a-l atinge. Unul dintre cele mai vechi

obiceiuri, petrecerea, cunoaşte o mulţime de varietăţi, printre care aş enumera nunta, balul, serata dansantă, masa prietenească acasă, masa la restaurant, spectacolul cu madame, concertul (şi aici câte subdiviziuni!), teatrul, jocurile publice, parlamentul, circul, retragerea cu torţe, promenada în grup, bătaia cu flori, banchetul, trataţia pe picior, onoarea la botul mânzului, recepţia diplomatică, întoarcerea vizitei, revanşa, ceaiul dansant şi ceaiul cu bombe, cheful de trei zile, cumetria, botezul şi, în sfârşit, praznicul la morţii realizaţi cu prilejul tuturor acestor reuniuni.

După mijloace şi numărul preliminat de victime, se alege ocaziunea cea mai convenabilă, să zicem nunta[131]. Pentru succesul ei, este necesar ca numărul ucigaşilor să fie de cel puţin şapte, câte taine prevede codul penal, care — dat fiind cadrul organizat — nu izbuteşte niciodată să-i dovedească pe toţi. Se stabilesc părţile. Se delimitează interesele. Se prenotează, în linii mari, victimele. Se apreciază, paralel, pagubele materiale, egal împărţite între familii, consecinţele juridice şi prejudiciile morale. Se stabileşte un plan de bătaie. Se pregătesc cuvintele de ocară trebuitoare, armele la care să se recurgă (avându-se în vedere şi sifoanele, cuţitaşele de tort, carabinele cu lunetă şi instrumentele muzicale ale lăutarilor), eşaloanele de rezervă (cavaleri de onoare, naşi, veri ai mirelui, eventual preotul, după dezbrăcarea odăjdiilor, vecini cu tragere de inimă şi precizie). Se închiriază din timp o sală (dacă se poate un restaurant vast şi potrivit, ca Waterloo) şi costumele de război pe talie. Se calculează o mie de alte detalii, inclusiv recuperarea veselei sparte şi a mobilierului dislocat, repartizându-se echitabil cheltuielile pe cap şi pumn de comesean.

Toate acestea fiind aranjate, părţile în aşteptarea răfuielii se interesează ce tineri din localitate au ajuns la vârsta căsătoriei4[132] şi care sunt motivele pentru care întârzie să se cupleze şi, dacă

măsurătorile şi testele indică ceva, aranjează într-un şir de reuniuni plenare şi şedinţe pe secţii, în deplină înţelegere, cine pe cine să ia, când şi în ce mod. Ca şi cum n-ar fi vorba despre pregătirea unui masacru, se folosesc instrumentele cele mai delicate, mai gingaşe, de la schimbul de scrisori sentimentale până la vizitele reciproce ale tinerilor, de la comentariul bătrânelor până la etalarea avantajelor şi dezavantajelor unirii a două clase de salarizare, două sindicate, două grupe sangvine, două paturi cu tăblii şi, fireşte, două cimitire. Se enumeră porţiile de pilaf de care părinţii mirelui s-ar putea dispensa în favoarea tinerei căsnicii, se inventariază posibilităţile lui de-a fi, la timpul potrivit, bărbat bărbat, iar ale ei de-a înainta cutezător în coaja cartofilor de curăţat (metode, procedee, randament), de-a utiliza la maximum capacitatea de alăptare (rezervoare, periodicitate, conţinut de vitamine) şi de-a intra în luptă, când patria strigă după ajutor, în cazul în care bărbaţii, bătrânii şi copiii cad încolţiţi, morţi sau prizonieri. Atât sunt de nerăbdători să treacă la fapte, şi atât de meticuloşi, că nu se liniştesc până ce nu văd cu ochii lor rochia miresei, până ce nu pipăie capa de hermină, cerută cu împrumut de la o plutoniereasă, până ce nu cercetează cu lupa floricelele de ceară, plastic şi şisturi cristaline ale cununiţei, pantofii scorţoşaţi de bunica, la începutul secolului, cu un prilej analog, când, întorcându-se de la fotograf, fusese nevoită să treacă balta înot, cu pantofii de lac în mână, panglicile, aşternutul de pat, fracurile naşului şi ale escortei lui, cauciucurile maşinilor ce vor purta cortegiul prin oraş, sentimentele şi poveţele preotului ce va oficia slujba, opiniile lui privitoare la problemele păcii şi ale războiului, presentimentele preotesei, starea vegetativă a ramurilor arborilor genealogici ai familiilor ce se unesc în aceeaşi grădină, configuraţia constelaţiilor la oră de seară.

Un stat-major devine necesar de îndată ce nunta a intrat în faza numărătorii inverse, cu vreo cinci săptămâni înainte de start. Maşini grele de luptă aleargă atunci spre cartierele marginale, transportând persoane importante, adânc îngândurate, pătrunse de răspunderea ce le revine; o armată de civili în vestimentaţie paramilitară îi întâmpină, le dă onorul, le uşurează coborârea de pe afetele de tun şi chesoanele anexe, îi sprijină până ce izbutesc să pună piciorul pe peroanele puternic iluminate, îi protejează în faţa asaltului reporterilor, operatorilor cinematografici, curioşilor. Ora e înaintată, dă să anunţe un purtător de cuvânt, convocarea are ca scop stabilirea planului de bătălie, strategia şi tactica, şi alegerea băuturilor, factor hotărâtor în câştigarea victoriei, inclusiv în cele trei războaie mondiale ale vremilor moderne.

Reuniunea se desfăşoară astfel: părţile, desfăcute pe două laturi ale unei lungi mese acoperite cu postav verde, avansează pe rând şi simultan diverse idei, pe care secretarii, aşezaţi în spatele fotoliilor, le trec grabnic în dosarele lor; unul strigă coniac şi îndată, de vizavi, i se răspunde votcă, şi apoi se aude vin alb şi urmează replica: şliboviţă! Se strigă, în continuare, ţuică bătrână, cidru, bere la sticle, vin roşu, palincă, negru de Bitumia şi rozé de Brabant, Florio şi Amar, nectar de smochine şi trăscău de Trăscău, în sfârşit şampanie şi lichior de nuci. Cineva poate propune limonadă, pepsi-cola sau ceai reumatic, în scopuri diversioniste, însă statele-majore resping cu dezgust, pe loc, propunerea, experienţa arată că nimeni nu-şi pierde capul bându-le. Se configurează deja o situaţie, nunta are loc sub auspicii favorabile, statul-major minor şi cel major superior se retrag, în clipet de bliţuri şi în ropote de aplauze, se dă un comunicat în care se afirmă că acordul a fost deplin şi promiţător şi se publică în ziarul local o poză a principalilor eroi ai reuniunii.

Zilele trec, şi mirosul de friptură de berbec, de varză călită, de cozonaci şi plăcinte se înteţeşte. Râurile de arome îşi au izvorul în bucătăria socrilor mici, fumurile îmbătătoare învăluie cartierul, impregnează şirul de plopi ai străzii, pătrund în sala căminului cultural, unde tocmai rulează un film despre patimile după Matei, traversează bulevardul şi doboară câteva importante personalităţi locale, la birourile lor, preocupate să pună capăt lipsurilor din alimentaţia publică, se scurg apoi spre gară, imobilizând rapidul internaţional Istanbul–Madrid, scoţând din sărite pe şeful staţiei, care decide, după lungi ezitări, să-şi trimită demisia la minister (aşa nu se mai poate!), întâlnindu-se deasupra grajdului comunal cu celălalt râu de arome, provenind de la bucătăria socrilor mari — fumuri grele[133], bărbăteşti, de chiftele cu mult usturoi, de piftii, de scovergi. În aceeaşi seară, exasperaţi de aceste tulburătoare miresme, trei călugări ai vechiului schit din apropiere văd pe sfântul Ilie în persoană, biciul li se învârteşte deasupra creştetelor, carul lui de foc îl calcă pe cel mai vârstnic, mai greoi decât ceilalţi, se dovedesc zadarnice intervenţiile postului de pompieri: carul de foc înfruntă jetul de apă şi se pierde nevătămat în nori. Se primeşte întâmplarea cu cea mai mare bucurie, luându-se ca semn că legătura tinerilor e bine văzută în zonele superioare ale atmosferei. Ceasul primăriei încremeneşte la ora minunii, tras de jos, cu aţă subţire şi precizie, de paznicul venerabilei instituţii, care nu ia leafa de pomană…

Masa, în ziua nunţii, se desfăşoară după cele mai riguroase reguli, primite în dar din moşi-strămoşi şi, de aceea, tradiţionale. Exuberanţa invitaţilor nu reuşeşte să coloreze indispoziţia mirilor: pe fată o strâng necondiţionat pantofii (la picioare) şi coroniţa cu suport de sârmă (la cap), pe mire îl ustură încă stomacul (ulcer) din pricina discuţiilor în jurul dotei (cu ipoteci), socrul

refuzând să-i transfere zece porţii de pilaf, care i s-ar fi cuvenit exclusiv, acela pretextând că nu i le poate ceda din cauza unei călătorii în Bulgaria, ca turist, şi nici aşa nu-i ajunge pentru plata excursiei, e nevoit să mai împrumute încă — probabil de la o mătuşă — cinci porţii turistice, cu hartan de raţă la cuptor. Câteva verişoare şi câteva nepoate înfumurate, ajunse la rangul de servitoare neplătite, capabile însă de orice, se simt îngreţoşate, din pricină că au gustat pe la bucătării ori salatele cu ou cam alterat, ori sosurile cam prea grase, înecate în boia de ardei, ori marinatele de peşte răsuflat, aşa că fotografiile ce sparg gheaţa oglinzilor le redau palide, livide, cu buzele inflamate.

E momentul surprinderii avangărzii: se toarnă în pahare (stacane) palinca teribilă. Se repetă operaţiunea până când combatanţii îşi revin parţial în fire, verii mai ales, şi se trece fără pauză la atacul pe flancuri, cu lichior şi secărică; mătuşile dinspre mireasă ies curând din luptă, parte se predau inamicului cu toată zestrea, cu tot harnaşamentul (una îşi scoate, ca să-l predea, corsetul, învinsă). La cota mirelui, unde lupta abia se pregăteşte, se aduc bateriile grele, se concentrează cei mai vajnici şi mai hotărâţi bărbaţi, care trag neîntârziat bere, vin roşu, votcă, apoi se cavalcadează spre întăriri, spre răcituri, spre varză. Socrul mare, aprigul apărător al bastionului de pilaf, cade printre primii, după el se prăbuşesc, pe rând, colegii de promoţie ai fiului, un general în retragere, un pluton de asalt, încercat la bucătării, o nepoată ce trăsese la murăturile din cămară. Se aduc fripturile, se reaprovizionează frontul cu alte vinuri — roşu molan, rozaliu de Şanţ, Băbească de Salerno-Crâmpoşie —, se purcede la lupta corp la corp, sectorul II fiind primul, acum devenind urgentă şi necesară despresurarea: combatanţii îşi aruncă hainele (mirele fracul şi papionul), şirurile de puşcaşi

hainele negre de împrumut, coloanele de cucoane şi blindate pelerinele, jachetele, rochiile de metal, şalurile antitanc şi jupele paraşute.

Se trece îndată la căutarea punctului nevralgic din dispozitivul inamic, acolo unde chiftelele, gogoşarii şi vinul spumos cu traiectorie lungă au operat primele breşe. Un combatant al miresei ia în palme capul unui nepot ce tocmai lăsase tava şi-l bubuie de câteva ori de blindajul mesei, de răsună întregul câmp de bătălie (zornăitul paharelor), şi îndată doi infanterişti ai părţii atinse ridică sticlele goale şi ţintesc chelia socrului mare, a soacrei tractate, a unui unchi până atunci întârziat în neutralitate activă. Se aud trompeţi de asalt, îmbărbătători, şi un eşalon de madame îşi face intrarea prin strâmtorile bufetului şi orchestră, lovind extrem de precis cu platourile cu icre şi salate moi. Cad pretutindeni, ca la seceră, cei mai buni fii ai mesei. Se aruncă în luptă cuiraserii, bărbaţi din ambele neamuri, integral jigniţi în mândriile lor, profund decişi să lupte şi să moară. Unul îl popreşte pe inamic cu polonicul pentru potroace, pregătit pentru la ziuă (nu aduce ziua ce aduce ceasul), altul blochează între farfurii pe un laş ce da să fugă unde vedea cu ochii, un al treilea deşurubează mesele de servit din buloanele şi balamalele lor şi, detaşându-le tăbliile, le foloseşte pentru confortabile lovituri în cap, de sus în jos, rareori lateral: arma, ca orice instrument-surpriză, doboară zeci de asaltatori, numărul victimelor sporeşte văzând cu ochii. La pilaf, adus la masă (ceea ce nu face o bună impresie) direct în cratiţă, formaţiile răvăşite primesc comanda regrupării şi recâştigării liniilor, dar grupe de paraşutişti (dintre care nepoţii naşului şi clienţii cuscrului) intervin lateral, ajutaţi de chelnerii locali — interesaţi de la un moment să câştige alături de câştigători —, şi o masacrează pe plutonăreasă (furnizoarea capei), pe căpităneasă (sora cumnatei), pe maioreasă (vecină, beligerantă ocazională), pe colonelească

(procuratoarea pentru ocaziune a serviciilor de ciorbă), pe generăleasă (spirit rigid, femeie înaltă cu înalte prejudecăţi, imparţială în măruntele dispute, dar tigru fioros în bătăliile cruciale), pe mareşală (doamnă de un aristocratism pur, elegantă şi energică asemenea răposatului său soţ, mareşalul de Kastana Muntenegru). Ultima, colectând la varză toate virtuţile neamului ei de războinici, plus pe cele ale soţului, neînfricat încă în groapa lui, acumulându-le alături de eroismul din piept şi de decizia din braţ, rezistă o vreme exemplar pe divanul răsturnat, sub şifonier şi pe culoarele labirintului, unde îi zac strămoşii — doi regi şi un ţârcovnic de biserică (aşchia rea a familiei) —, răspândind teroarea în asaltatori, doborând o grămadă, mutilând cu lovituri de sifoane şi de satâr spuma armatei atacatoare. Cum superioritatea numerică îşi spune oriunde cuvântul, cade secerată pe când striga să se aducă muştarul, ştiut fiind că muştarul azvârlit în ochi derutează, opreşte şi cel mai îndrăzneţ asalt, doboară până şi avioanele[134] din înaltul cerului.

Luptele continuă de obicei până a doua zi la prânz (dar s-au văzut şi conflagraţii ce nu s-au stins înainte de trei zile, cu toate intervenţiile poliţiei de-a se căuta o rezolvare diplomatică, la Geneva!), se înregistrează momente sublime, se spun în iureşul bătăliei cuvinte memorabile — despre pilaf, despre fecioria miresei, despre soarta omului pieritor, despre socotelile socrului, căruia, dacă i-a mers cu fiica mijlocie, nu i-a mers cu prezenta, oricât a manipulat. Către ultimele ore ale luptelor, războiul îşi mută teatrul de operaţiuni în stradă, mai la larg, unde se apelează la parii gardurilor, la pietrele caldarâmului şi, în final, la cea mai temută armă a arsenalelor moderne, secretă până a nu fi scoasă din carâmbul cizmelor: cuţitul.

Fiecare nuntă trebuie să aibă cuţitarii ei reputaţi. De regulă, aceştia nu se-amestecă în disputele din

timpul mesei: mănâncă liniştiţi tot ce li se pune în farfurie, beau cinstit tot ce li se toarnă în pahare, îşi găsesc timp să facă complimente miresei şi să deşurubeze, dintr-o memorie al cărei ghivent scârţâie, o mulţime de fasunguri elocvente privind anii când mirele le era coleg la şcoala de arte şi meserii, şi când pişicherul fura plătica din tigaia intendentului — pescar vigilent la apă, dar foarte molâu la gătit. În cele opt ore destinate culturii, cuţitarii cântă de inimă albastră, romanţe şi folkuri, cu foc şi romantism, ca la seara literară a nu ştiu cărui bard, şi în cântul lor se amestecă şi melancolia ţărânii, şi dorul de acasă (sentiment ce se înfiripă optim pe vatra de-acasă), şi nevoia acută de răzbunare împotriva celor apropiaţi, mizerabilii!, ca să ştie cei de departe şi să ia aminte. Abia la ieşirea la aer, dimineaţa pe răcoare, a doua sau a treia zi, după stare şi onoare, spiritul belicos li se pune în mişcare şi merge, pe picioarele lor nesigure, la ţintă, la sânge, la victorie. Ei luptă uniţi, cuţit lângă cuţit, s-ar putea spune că nu alţii decid soarta părţilor şi împlinesc raţiunea nunţii…

Măcelul se încheie cu vaietele supravieţuitorilor în drum spre spital, cu strângerea mesei şi triumful — susţinut de lăutari — al învingătorilor. Mireasa şi mirele, însoţiţi de câţiva credincioşi, se retrag în patul nupţial, scăldat în lumina diurnă, unde urmează să li se aplice cataplasme şi oblojeli, uneori carapace de ghips. Armatele victorioase şi armatele înfrânte se retrag în ţările lor de dincolo de negură, socrul mic cu răni adânci şi piciorul târâş se întoarce la gospodăria lui, să-şi înnumere încă o dată porţiile de pilaf cu care va călători peste hotare, soacra mare se retrage în munţi, ca strămoşii, ca să ascundă în haznale darurile şi banii războiului, căci nu e război din care să nu tragă profit un oarecine, o oarecare…

Ocaziunile celelalte, numite la început, prilejuiesc confruntări asemănătoare, fiecare cu

specificul şi culoarea locală. Morţi şi răniţi, la fel.

Dacă eu, care sunt sticlete de livadă, am putut să văd câte am văzut şi să mă distrez după cum m-am distrat, închipuiţi-vă, stimaţi prieteni, ce şi cât poate vedea un papagal instalat într-un turn având un larg câmp de observaţie, şi cât poate el să râdă (având organe specializate pentru râs)… Cunosc un cuc, adăpostit într-un pendul cu balcon, care posedă, pentru a-şi exprima veselia, douăsprezece talgere de tinichea potrivite să acompanieze petrecerile… Închipuiţi-vă cât poate el să râdă de oameni, dacă nu trece oră de la Dumnezeu fără ca talgerele să bată ca nebunele…

II. Oamenii? Fac un efort considerabil ca să-mi amintesc de ei, spuse Iritans Monteverdi-Flit[135], şi doar rareori memoria mă serveşte şi-mi aduce imaginea lor. Aş avea şi eu poftă de râs, căci singurătatea mea pe tulpinile sălciilor şi arţarului e în general tristă, monotonă, cântecul broaştelor în vâlceaua de la Podul Trăsnit nu are haz. Dacă nu se remarcă prin altceva, omul este totuşi un subiect vesel. Scuzaţi-mă două minute, să-mi iau haloperidolul şi să mi se facă injecţia… Am să revin cu explicaţii care vă vor interesa…

…Unde rămăsesem? Vorbeam oare despre valorile nutritive ale gunoiului de grajd, despre josnicia dovedită de pisică în tranzacţia cu vrăbiile şi presurile sau despre pretenţiile omului? Şi dacă îmi amintesc că despre om era vorba, pot să jur că nu-mi amintesc nimic despre faptele lui, cu toate că afirmam în faţa tuturor că acele fapte sunt ridicole şi stârnesc hazul (atunci când nu indignează). Îmi vine în minte acum episodul de la Valencia… Căzuse acolo, din întâmplare, un avion de rutină purtând o bombă şi, după cum au scris ziarele, câteva sute de oameni au pierit într-o clipită. Faptul ar fi putut rămâne fără importanţă, căci numărul victimelor nu depăşea pe acela al accidentelor de circulaţie, chiar dacă acestea din

urmă se însumează într-un număr mai lung de ani… Felul cum mor victimele mă interesează mai puţin, din moment ce lumea pretinde victime… Ei bine, pe chestia de la Valencia s-a făcut un tapaj disproporţionat de mare, s-au pus în mişcare sate şi târguşoare, ba chiar insule izolate din singurătatea oceanului, tot ce era omenire şi nu avusese nenorocul să se afle sub avionul ce dăduse bomba s-a ridicat să protesteze, să strige, să avertizeze… Ceea ce mi s-a părut curios a fost faptul că indignaţii n-aveau cui să se adreseze şi atunci strigau unii la alţii, se ameninţau unii pe alţii, îşi aruncau unii altora cuvinte de dispreţ şi înjosire, străbătând ulicioare şi străzi pe unde nu călcaseră şi n-aveau în veci de gând să calce făptaşii. Reporterii îi însoţeau, unii filmau tălăzuirea mulţimilor şi îşi opreau obiectivul pe câte o inscripţie, depeşele venite de la Paris se încrucişau cu rapoartele plecate de la Tokio, câte un senator accepta să dea citire, într-o adunare de babalâci, unora dintre relatările de la faţa locului; vinovaţii dispăruseră, părea că nici nu existaseră vinovaţi, morţii rămâneau cenuşă, aşa cum fuseseră încă din prima clipă, în acest timp alte familii ieşeau la poartă, în stradă, şi se revărsau în şuvoiul de protestatari, hotărâţi să strige şi să se indigneze… Se dialoga, vezi bine, cu fantomele…

Veţi obiecta că treaba asta îşi are raţiunea ei, că aşa cum spuneau cei ieşiţi în uliţă, trebuie să se ştie până departe, în metropolă, că oamenii sunt împotrivă, că nu acceptă să fie zdrobiţi de bombe, povestea nu e recomandabil să mai fie repetată, uite ce zgomotoasă poate deveni mânia oamenilor paşnici… Oho, ce frumos, ce înălţător!… Dar luaţi seama că şuvoaiele de oameni decişi să nu mai îngăduie cereau, încă din ajun, prefectului şi parohiei autorizaţie să fie indignaţi şi să tălăzuiască, indicau pe hârtie, cu semnături şi tocmeli, străzile şi ulicioarele pe unde să-şi strige de-ajunsul şi refuzul, promiteau să înceapă la orele

cutare şi să sfârşească la orele cutare, cu pauză pentru masă, solicitau să li se orânduiască pe trotuare măsuţe cu limonadă, crenvurşti şi plăcinte calde şi se angajau prin contracte amănunţite să despăgubească pe oricine ar fi avut de suferit deplasarea, la înghesuială, a unui gard, răsturnarea unui automobil, fracturarea unui copac, veştejirea unui rond de flori…

Adică era mare lucru să se înţeleagă, dacă cineva ar fi avut curiozitatea să se intereseze, că oamenii sunt împotriva procedeului de-a fi ucişi peste noapte sau în zori, fără a fi întrebaţi?… Ca şi cum s-ar fi spus că, în fine, dacă e să fie suprimaţi, e indicat să-şi dea şi ei consimţământul, după care bomba, avionul, pilotul, racheta şi satelitul pot cădea… Las la o parte alte consideraţii, ţin doar să amintesc că fabricanţii de bombe, prea ocupaţi de producţia lor, au fost foarte mişcaţi de această idee rezonabilă şi au cerut generalilor să nu dea bombe acolo unde cei îndreptăţiţi nu sunt dispuşi s-o primească în cap.

Desfăşurarea pe străzi a sutelor de oameni impresionează pelicula fotografică, nu însă pe strategi. Aşa cum indignarea are dreptul să se exprime, strategia are rostul să suprime. Fiecare cu treaba lui şi, din moment ce contractele stipulează în zece puncte până unde pot înainta părţile, totul e în regulă, se poate dormi liniştit sub un cer potenţial bun (sau rău).

Avionul jandarm iese din neguri în zorii zilei, pe neştiute, face bezele turiştilor şi ţăranilor de pe ogoare şi, din neatenţie, se prăbuşeşte. Indignaţii ies din casă la oră fixă, anunţată prin radio şi prin ziare, îşi împlinesc cursa, strigă că nu le convin ora matinală, bezelele, surpriza, mai ales bomba, şi se întorc la treabă ca să sporească producţia de tunuri, crucişătoare şi focoase cu mai multe încărcături. Unii pe înfundate, în adânc secret, alţii în plină lumină, sinceri ca rândunica. Se poate înţelege

cine pregăteşte surpriza… În chestia asta oamenii se dovedesc mai naivi decât albinele…

Nepriceperea lor a pricinuit destule neajunsuri şi le rezervă încă multe…

III. Eu cred că antevorbitorul meu vulgarizează îngrozitor o idee nobilă, spuse Myriapodus Tancredini. El îşi închipuie că o largă acţiune omenească poate porni de la reacţii imediate, unul se apropie cu plesnitoarea să mă terciuiască, iar eu fug cu toate picioarele mele să mă ascund într-un jgheab al bufetului… Asemenea albinelor, cunoscătoare profunde ale strategiei, omul respinge acţiunea oarbă şi, asemenea lor, nu acţionează înainte de-a consulta tabelele logistice, şi nici măcar atunci când ursul a răsturnat butura sau coşul împletit, nu înţelege să-şi prezinte replica. E nevoie de un răgaz cerut de calcule, de potrivirea tirului, abia într-un târziu cade comanda. Ceea ce vedeţi dumneavoastră pe străzi e o afacere ca oricare alta, căci, aşa cum multe raţiuni şi socoteli îl pun la treabă pe fabricantul de bombe, împingându-l să caute avionul care să-i facă modestul serviciu şi aviatorul care să-i poarte peste capete maşinăria, tot astfel o mulţime de scopuri nedeclarate se află după paravanul cu umbre jucăuşe pe care îl vedeţi. Şi într-un caz, şi în celălalt, se poate bănui că există persoane şi grupuri care îşi văd serios de interesele lor, nu se poate să nu se urmărească beneficii şi avantaje, între impuls şi răspuns fiind, aşa cum ne învaţă dialectica, un raport dialectic. Dar afacerile trebuie decelate ca afaceri, trebuie consultată bursa.

Pe când, într-un trecut îndepărtat, eram câine, am urmărit pânda a doi dulăi. Unul încerca să-i taie calea celuilalt şi, la fiecare pas făcut de primul, cel de-al doilea mârâia ameninţător, cerând cale liberă. S-au supravegheat aşa timp de câteva ore, abia au înaintat câţiva metri, nici unul n-a atacat, dar nici unul nu s-a lăsat atacat. Interesant

este că între ei funcţiona o înţelegere tacită, pentru că, în tot timpul convieţuirii paşnice, fiecare şi-a împlinit o grămadă de treburi, pe care, bănuiesc, nu le putea rezolva dacă ar fi fost liberi şi ar fi zburdat prin livezi, după pisici, după cai verzi pe pereţi: unul şi-a netezit amănunţit blana, şi-a extras din laba posterioară o aşchie de pin, şi-a curăţat unghiile, cel de-al doilea şi-a reglat auzul, purtându-şi labele, pe rând, peste pavilionul urechilor, şi-a dres stomacul cu câteva fire de iarbă, şi-a deparazitat conştiincios picioarele de dinapoi. După unele mişcări mai accentuate, când s-ar fi părut că nimic nu-i mai opreşte să se înhaţe de gât şi să se tăvălească, se aşezau domol pe coadă şi priveau, într-o poziţie de adâncă, pură contemplaţie, zborul lăstunilor pe cerul senin, crenelurile munţilor ce ferestruiau orizontul, rotunjirea merelor sub soarele de iulie, şi după seriozitatea cu care făceau toate acestea, am fost sigur nu numai că nu îşi pierd vremea, dar o şi folosesc în modul cel mai inteligent cu putinţă. Într-o vreme, melancolia şi sentimentele umanitare trădate de ochii animalelor mi-au spus că acea linişte încordată a devenit fertilă, şi nu mă îndoiesc acum că cei doi făceau, fiecare după har şi nivelul cultural, versuri… Se poate afirma, şi eu o afirm cu toată răspunderea, că mocnitul conflict stradal fusese o necesitate, timpul consumat în pândă avusese raţiunea lui, din tensiunea participanţilor — ce până la urmă s-a încheiat cu părăsirea teatrului de operaţiuni — civilizaţia a câştigat o experienţă şi s-a îmbogăţit cu câteva ode şi epode pe măsura vremurilor. Dar cine ne opreşte să credem că unul din cei doi exersase, în răgazul creat, la un clavecin imaginar, aşa cum deţinuţii fără pian învaţă pianul pe marginea scândurii patului?

Nu se irosesc energii de florile mărului, cum nici târla de cotei care hoinăreşte noaptea pe uliţe şi prin grădini, uneori aţâţată de parfumurile

franţuzeşti ale unei căţeluşe, nu bate caldarâmul şi roghina de capul ei, când ştiut e că negustorii de mănuşi, care au evidenţa fiecărei pielicele, urmăresc din turn, cu radarul şi lunetele, pas cu pas, evoluţia materialului, integritatea lui, acumularea de calităţi — căci pielea e mult mai durabilă decât plasticul…

Uitam să vă spun că statistica ţine evidenţă de fiecare individ, fie el om sau câine, toate câştigurile şi toate pierderile sunt trecute corect la catastif. Mă rezum să avansez, în încheiere, ipoteza că şi zborul fluturilor în livezile înflorite e o maşinaţiune a unui oarecare, persoană ce nu socoteşte că trebuie să se arate presei[136]. Dovadă provizorie poate servi înmulţirea insectelor, a cataloagelor, ce cunosc — an de an — retipăriri în tiraje fabuloase…

IV. Să ne înţelegem bine: nu e cazul să facem aici afirmaţii care să privească soarta planetei, doar ne-am înţeles să vorbim liber, desprinşi de interesele mărunte, scutiţi de orice ar putea să ne implice responsabilitatea, spuse Tintarella Bevilaqua. Colocviul nostru şi-a propus să dezbată marile probleme ale lumii mărunte sub sloganul: „Ne priveşte totul, dar răspunderea pentru spusele noastre o poartă integral medicii.“ Căci numai medicii au drept de portciocan.

Lipsită de orice responsabilitate[137], intervenţia mea se vrea precisă ca piersica, argumentată ca Norvegia, blindată ca răgacea, înaltă ca Convenţia[138] de la Paris, pătrunzătoare ca violoncelul, universală ca subtilul cariu de lemn. Desfid orice încercare a domnilor auditori să reţină adevăruri din zbârnâitul meu, noi nu bâzâim aici ca să schimbăm lumea, asta e treaba mandibulelor tari şi a perforatoarelor angajate, noi ţiuim persistent spre a ne trece vremea, căci prânzul e departe, unii suferă sâcâiala tratamentelor inumane, şi până la filmul următor

va mai trece multă apă pe Dunărea mediterană… Aşadar, în pomi şi pe streşini, prieteni!…

Am un prieten care funcţionează ca pioneză în lădiţa de campanie a unui combatant şi, în această calitate, a călătorit din Algeria în Indochina şi din Congo în Camerun, participând la cele mai multe dintre luptele purtate pe acele tărâmuri de stăpânul său, un tâmpit de caporal dornic de îmbogăţire rapidă şi de căsătorie cu fiica preşedintelui Truman. Acea ploşniţă a dobândit o mare experienţă de viaţă şi, în concedii, m-am putut împărtăşi şi eu dintr-însa. O scenă memorabilă mi-a arătat că omul, la a cărui amintire ne cutremurăm, dă uneori dovadă de delicateţe şi simţ al realităţilor. Era în timpul ultimului război mondial. Se pregătea o bătălie decisivă, o armată sperând să smulgă din mâna celeilalte un golf, o colină, un drumeag de ţară, un istm, o şiră cu cobze. Săptămâni în şir, avioanele, camioanele grele şi trenurile blindate au transportat tone de material şi mii de oameni la cota stabilită; la un moment dat n-aveai unde pune piciorul, atâta armată se adunase în tranşee, în cazemate, pe parapetele întăriturilor; a trebuit să vină un general care să deseneze cu creta un cerc pe pământul gol şi să indice un loc oarecare unde să se pună piciorul, dar numai de către cei ce-l pierduseră pe celălalt în luptă. Toate erau pregătite, soldaţii îşi terminaseră rugăciunile, comandanţii cafelele, artileria încheiase operaţiunea de încărcare a tunurilor, aviaţia nu aştepta decât să i se facă vânt, în picaj sau vrie, tancurile ardeau de nerăbdare să atace, geniştii se plictiseau după ce brăzdaseră câmpia cu pontoane şi poduri, pentru care şi obţinuseră crucea cu spade şi laudele de rigoare, vânătorii de munte epuizaseră teritoriul în căutarea unui perete sau a unui gard care să le ofere escaladări pe măsură, alunecări şi înlocuiri de cabluri, în nădejdea ridicării lor în grad. O inspecţie paralelă a comandanţilor celor două

armate, unul pe o parte a cotei, celălalt pe cealaltă, a constatat că totul e gata de luptă şi că nu depinde decât de voinţa şi bunăvoinţa lor să dea semnalul pentru ca miile şi zecile de mii de războinici să se năpustească unii împotriva celorlalţi, să se căsăpească conform regulamentelor şi instrucţiunilor, să moară şi să învingă echitabil. Momentul fiind solemn, liniştea desăvârşită, ca orice linişte de dinainte de atac, cei doi generali se pregăteau, la o distanţă de câţiva metri, despărţiţi de uriaşe mortiere, de garduri antitanc din beton şi de cazemate ghintuite, să pronunţe cuvinte memorabile, prin care să rămână veşnic în manualele şcolare. Deodată însă…

Dinspre istm, dinspre magazia cu şoareci apăru în goană un soldat în vestimentaţie sumară, strigă ceva către înalţii comandanţi, făcu semn şirurilor căţărate pe metereze şi valurile de pământ să ia pe loc repaus, scuipă cu năduf către tunurile gata de tragere. După ce se apropie, individul scoase din sân o scrisoare, o flutură deasupra capului şi, văzând că iscă noi neînţelegeri între beligeranţi, care se grăbeau să o recepţioneze, găsi mai potrivit să citească el, cu voce puternică, spre a fi auzit şi de unii, şi de ceilalţi. Ce spunea scrisoarea? Expediată de Centrul internaţional al Crucii Roşii, scrisoarea anunţa că, din cauza unor defecţiuni tehnice, vagoanele-cisternă cu sânge conservat pentru transfuzii şi acceleratele cu medici şi sanitari pentru operaţii au fost garate pe-o linie secundară, undeva în apropiere de băile König, din Germania inferioară, că deocamdată lipsesc locomotivele pentru manevră, elicopterele pentru depanare şi mecanicii şi piloţii în stare să salveze situaţia. Ca atare, se apelează la înţelegerea Înălţimilor Lor, domnii generali de armate, să amâne cu două–trei zile bătălia, până ce zece ţări neutre, ce şi-au oferit serviciile — şi cărora, cu siguranţă, li se vor mai alătura şi altele —, vor putea întreprinde ceva pozitiv pentru scoaterea

lucrurilor din unghiul lor mort. Chiar dacă bătălia plănuită nu prevede, la sfârşitul ei, măcar un supravieţuitor — căci armatele, hotărâte să învingă, sunt decise să se sacrifice până la ultimul soldat —, prestigiosul centru internaţional roagă pe cei în drept să judece cu înţelegere situaţia creată, să renegocieze ora H, căci ar fi inuman ca un oarecare să strige după ajutor, iar echipele de salvare, cantonate la mii de kilometri depărtare, să nu-l poată auzi şi să nu-i poată oferi măcar un antinevralgic.

De bună seamă, bătălia a fost amânată cu patruzeci şi opt de ore, timp în care comandanţii au folosit toate mijloacele de care dispuneau pentru a se plânge miniştrilor şi parlamentelor împotriva haosului ce domneşte de la un timp pe căile ferate, trupele şi-au consolidat întăriturile şi şi-au lustruit tunurile şi carabinele, niciodată nu poţi spune că lustrul e perfect!, populaţia civilă a câştigat ceva răgaz pentru a-şi procura cartofi, flanele cu efigia regelui big bandului preferat, pomadă împotriva viselor urâte şi sicrie pe măsură.

La termenul stabilit, trenurile cu sânge conservat au ajuns la destinaţie, comandanţii au comandat foc, istmul s-a cutremurat din temelii, praful şi pulberea s-au aşternut între magazia cu şoareci şi drumeagul de ţară, mii de suflete s-au înălţat, în coloane şi detaşamente, spre cer…

A fost o bătălie strălucită. Au contribuit la reuşita ei factori numeroşi, dar dintre aceştia cel mai important rămâne în anale consensul umanitar că nu se poate trage măcar un foc până ce nu se află de faţă echipele de prim ajutor, tulumbele pentru transfuzii[139].

Ploşniţa care mi-a povestit aceste întâmplări impresionante m-a asigurat că stăpânul ei, caporalul înfierbântat de dragoste pentru fiica preşedintelui Truman, a scăpat cu viaţă din marea încercare, lucru absolut de neînţeles.

V. Darurile prea multe ale omului m-au indispus întotdeauna, mă întreb cum ne-ar fi privit el dacă avea în plus putinţa să circule pe sub apă şi în aer, spuse Italo Benzi Rondini. Să vă povestesc cum am scăpat din ghearele lui, căci mă prinsese în pădure pe când, abia scutit de înfăţişarea de om, începea să-mi crească pe spate păr de lup — astea s-au petrecut pe la începutul secolului al XVII-lea, nu mai ştiu sub domnia cărui rege al Franţei… Fusesem soldat în ceata înarmată a unuia Legrand de Savoia, luptasem o vreme în Germania munţilor obscuri, mă acoperisem de glorie într-o încăierare ce se aprinsese tocmai în fundul pământului, în pivniţele unui podgorean de pe Rin[140], stăpânul îmi dăruise pentru faptele mele o mulţime de lucruri — o saltea umplută cu câlţi, o masă pe trei picioare, o pereche de obiele doar de câteva ori folosite, un sac cu ovăz şi o nevastă capturată de la valoni, de două ori mai înaltă decât mine. Aşază-te unde crezi şi îţi convine şi întemeiază-ţi o familie, mi-a spus bunul Legrand, agoniseala îţi va ajunge tot restul vieţii, mai ales că femeia, bravă cum se-arată, ştie să tragă şi la plug. Am aşteptat câteva zile acceleratul care să mă ducă spre sud, acceleratul nu circula încă, aşa că am furat o căruţă cu coviltir, trebuind mai înainte să-i tai beregata ţăranului ce se tot opunea, căci avea de încheiat un pariu cu danezii undeva pe linia Oder-Weise. Urcat sus pe salteaua confortabilă, am mânat cu mare bucurie, consultând din când în când femeia asupra avantajelor şi neajunsurilor oferite de diversele peisaje îmbietoare. Năzuroasă, valona strâmba din nas şi cerea să trecem bravi printre ispite, impresionismul obstinat îi întoarce stomacul valon pe dos[141], ceea ce e de priceput, aşa că nu ne-am oprit decât pe-o culme, unde se băteau milanezii cu veneţienii, într-o răstoacă, unde francezii îi jupuiau de vii pe turci, într-un fel de cetate, unde cetăţeni mărunţi tocmai terminaseră o răscoală şi se ocupau cu uciderea notabilităţilor locale,

aşteptând ca a doua zi acele notabilităţi să treacă ele la măcel, corespunzător, să-i cureţe pe cei mărunţi. Am mai poposit într-un sat, ca să ne împărtăşim şi noi din bunurile unuia ce fusese ars pe rug, şi într-un han, de unde fuseseră izgonite două cete de borfaşi şi acum se făcea mare slujbă de mulţumire lui Dumnezeu pentru că scăpaseră cu bine din jaf: de acolo am luat, cu pioşenia cuvenită, câteva cuverturi, un serviciu de ciorbă frumos lucrat în alamă şi o casetă cu galbeni. Pe preot ne-am mulţumit să-l speriem, aruncându-l — până la noroaiele iadului — într-o privată.

Am traversat de trei ori Alpii, încurcaţi de unul Simplon, tăietor de piatră, care ne tot promitea un tunel, dar cu greu se apuca de treabă, încurcat la rândul lui de o nevastă cam sucită, cam geloasă, având mania telegramelor, una-două şi iarăşi vino urgent, mama în agonie, băiatul rupt pisica, bunica fugit America cu căpitan galeră, stop, vino bani potriviţi… A fost foarte greu, mai greu decât în bătăliile cu celţii, la un moment critic ne pierduserăm unul de celălalt, caii rămăseseră cocoţaţi pe-o stâncă, a fost nevoie să accept ajutorul dezinteresat al câinilor elveţieni, al gărzii elveţiene, al parlamentului elveţian. Când ne-am văzut, într-un târziu, la Milano, oraşul tocmai fusese terminat, magazinele arătau splendid, castelul Sforza igienic, un necunoscut pictase o cină pe peretele unei mănăstiri; valona, în cărnurile căreia se trezise pofta de viaţă: nu şi nu, să acceptăm invitaţia patronului şi să stăm la masă, după care să ieşim în târg, să vindem obielele şi serviciul şi să cheltuim cu înţelepciune banii prin prăvălii şi supermarket…

Am plesnit-o peste gură de-a văzut pe Cristos, am replicat că se duce dracului cariera mea, scrisă pe-o piele de viţel de mâna lui taică-meu, pe mine mă aşteaptă o misiune importantă, nu am trecut eu Alpii de pomană!… Ne-am îmbarcat într-o şaretă, am luat-o la vale către Pisa şi, pe la kilometrul

206+5, am întâlnit armata lui Napoleon. Un comandant mi-a propus o afacere: să-i dau piesele (cuverturile şi serviciul de ciorbă) în schimbul coloanelor de porfir pe care se săturase să le transporte tocmai din Egipt. Am căzut la învoială, am înhămat valona la căruţa cu coloane şi am coborât din nou spre sud. Italienii sunt mari amatori de obiecte de furat, chiar de coloane egiptene, astfel că, pe drumul ce duce spre Roma, un conservator de muzeu m-a ţintit cu ochii lui negri şi mi-a spus: porţi cu tine, nesăbuitule, jumătate din istoria lumii, îi zdruncini trecutului capitelurile, habar n-ai că povara asta te poate face om. Mi-a venit, nu ştiu cum, să-l cred, aşa că am cerut amănunte şi, în final, prospecte şi propuneri. Am dezlegat din jug valona cea credincioasă, am ridicat în picioare coloanele de porfir, am înjghebat pe loc o şandrama, căreia i-am pus firmă şi taxă de intrare, şi pe dată o grămadă de burghezi ce câştigaseră ceva bani în ultimii ani au dat buzna să-mi viziteze tezaurul. N-a tras bine nevastă-mea oblonul prăvăliei, că s-au şi înfiinţat la poartă zeci de autobuze cu turişti — în special nemţi şi englezi —, automobile mici şi mijlocii, unele cu rulote tractate, curând după aceea s-au înfiinţat, cu aparatele lor şi cu obrăznicia ce-i caracterizează, reporterii cinematografici, gazetarii, reprezentanţii societăţilor de binefacere, unul sau doi papi în funcţiune[142].

M-am îmbogăţit vertiginos, am dobândit un nume neconfundabil în toată provincia, lumea civilizată m-a acoperit cu lauri, premii şi laude, am trecut la afaceri colaterale, ceva mai puţin de jumătate din acţiunile industriei de poliesteri, ceva mai mult de jumătate din beneficiile industriei aeronautice naţionale, plus veniturile substanţiale din partea valonei, care lucra pe cont propriu, la tarife exorbitante, amorul e bine plătit în peninsulă şi turiştii mor să cunoască toate farmecele pământului pe care îl calcă (rivalitatea noastră

relativă am tranşat-o onest, înfiinţând în raport de vizavi două partide politice, ocazie de a ne înfrunta uneori în cele două camere, în pieţele publice, de-a colabora în cadrul coaliţiilor temporare).

Lucrurile luaseră o turnură fericită, când doi indivizi mascaţi, purtând în mâini puşti-mitraliere şi grenade fuzante, au pătruns în biroul meu, instalat la al treilea etaj al unui zgârie-nor florentin şi, punându-mi la nas şi gură un căluş îmbibat în eter, m-au imobilizat ca să mă lege burduf. M-am trezit într-o încăpere destul de largă, frumos mobilată, un fel de salon-sufragerie fără ferestre şi, pe cât mi-am putut da seama, fără uşă. Aveam la dispoziţie o sumedenie de băuturi alese, un televizor în culori, o bibliotecă de egiptologie (drăguţ din partea răpitorilor) şi o maşină de cusut, al cărei rost nu-l înţeleg nici astăzi. Necunoscuţii care mă sechestraseră m-au fotografiat zilnic cu aparatele lor Polaroid, mi-au imprimat de nenumărate ori vocea pe casetofonul cu elice de care erau mândri, mi-au adus în fiecare zi gazetele, pe ale căror pagini de frontispiciu, alături de portretele extrem de reuşite, erau imprimate cifrele astronomice ale răscumpărării mele şi sub care se publicau cu regularitate declaraţiile valonei, călătoare ba la New York, ba la Bangkok, ce îşi repeta hotărât refuzul de-a plăti suma. În prizonierat era confortabil, băutură pe săturate, băieţii extrem de politicoşi, excepţie doar unul care mi s-a adresat cu bătrâne, înainte sau după ce mi-a tăiat degetul[143] arătător, ca să-l trimită mărturie avocatului meu.

Băiatul ăsta trebuie să fi fost fecior de căţea, altfel cum să-i spun? Căci tot el a venit, în cea de-a opta zi a detenţiunii mele, să-mi ia viaţa. Cred că nici nu i-a fost greu, pentru că, scârbit de nerecunoştinţa valonei mele, eram de mult pregătit să i-o încredinţez. M-a tratat la început cu limonadă de ananas, a trecut firesc la o specie de somnifere verzui, de care n-am văzut pe-aici, ceea

ce denotă că stabilimentul nostru se situează în urma particularilor din ţările avansate (nu mai vorbesc despre eficacitate, reiese de la sine), a purces la execuţie metodic, cu oarecare părere de rău că trebuie să mă cureţe (neîndoios prefera să încaseze banii şi să mă elibereze, dar respecta refuzul femeii valone), şi, ca să nu lungesc povestea, chinuitoare în cazuri d-astea, m-a ciopârţit amănunţit cu o bardă. Tulburător a fost că barda nu era alta decât aceea folosită de strămoşii mei, adusese bune servicii chiar şi lui Napoleon, când i-o împrumutasem; la vederea ei, cu toate că eram bine drogat, n-am putut să nu tresar, ba chiar să lăcrimez istoric.

Pe când părţi concludente ale trupului meu erau ambalate în hârtie cerată, sufletul eliberat de griji şi de amintirea valonei se retrăgea înapoi în pădurile nordului, căutându-şi etapa următoare, fericirea, bunăstarea, adevăratele valori ale lumii, liniştea şi preponderenţa.

Nu apucasem să mă întrupez lup (asta îmi şi fusese dorinţa!) că un grup de vânători m-a încolţit sub trunchiul unui stejar şi, nici una, nici alta, voiau să-mi răpească pielea. După îmbrăcăminte şi arme, mi-am dat seama că recăzusem în secolul de unde odinioară plecasem, numai că de data aceasta secolul acela nu-mi mai părea de neînţeles, îi cunoşteam obiceiurile, cultura, nivelul tehnic, dibuisem şi stăpâneam metodele şi stilul în care lucrează oamenii lui. Am strigat de sub trunchiul căzut, cu forţă bazată pe experienţă, că eu nu sunt un fitecine, că, dacă nu mă bucur de o instrucţiune ieşită din comun, ştiu măcar să apostrofez, să şofez şi să capotez, cum mi se şi întâmplase în Italia tuturor posibilităţilor, şi că vai de acela care va încerca să mă beleaască, vai de mama lui, vai de statutul lui de om, producător de răni vânătoreşti şi consumator de carne vânată… Vânătorii care mă hăituiseră se descurcau minunat, pe cât mi-am dat seama, în problemele păcii şi ale războiului, chiar

în cele ale războiului de gherilă, erau însă proşti ca noaptea în privinţa categoriilor filozofice, metafizica îi deprima, le ridica în faţă transcendenţe insurmontabile. Ca urmare a unui firesc complex de inferioritate, şi poate surprinşi de faptul că un lup se dovedea atât de temerar în vorbire (şi gestica nu cred că fusese mai prejos), şi-au luat uneltele şi s-au înapoiat cu coada între picioare la casele şi nevestele lor.

După lup am devenit rândunică, aşa cum se poate lesne constata… Cursele n-au dispărut însă nici acum din calea mea, ştiu că îmi jinduiesc carnea o mulţime de răpitori. Nu-mi rămâne decât să sper ca, fără droguri, ciopârţiri sau luări de declaraţii, să trec într-o zi în regnul obiectiv şi rezistent al obiectelor, în acest sens fac unele pregătiri, nu este fericire mai mare pe pământ decât să fii un serviciu de ciorbă, din alamă, cu încrustaţii mistice…

Vă mulţumesc pentru că aţi şi sesizat încotro mi se îndreaptă gândul…

VI. Aceste treceri succesive — şi uneori violente — dintr-un regn în altul şi dintr-o stare situaţională într-alta, cu toate câştigurile ei, cu toate importantele anexări morale ce le urmează, mi se par încă destul de greoaie, încărcate cu inutile formalităţi şi nesfârşite complicaţii birocratice, spuse Aquila Reale Tramontani, şi dăinuirea procedurilor învechite, într-o vreme când preocuparea pentru simplificare şi economii a condus la soluţii ingenioase până şi pe lăcuste, e de natură să ne îngrijoreze. Am călătorit recent prin mai multe ţări ale Europei, am survolat cum se zice continentul, şi am fost impresionat de felul în care spaniolii, bivonii şi retucii rezolvă chestiunile vamale, atât de obositoare în trecut şi, de la un timp, ridicole în raport cu rezultatele. Vameşii lor posedă asupră-le mici aparate detectoare, care, plimbate pe partea exterioară a geamantanelor,

înregistrează fidel, ca un aparat de fotografiat, întreg conţinutul, forma şi densitatea obiectelor, originea lor (cu indicarea precisă a fabricii şi a oraşului unde se află fabrica), valoarea lor etc. Imprimatul (sau poza, sau mai exact radiografia) este operativ predat biroului vămii, unde primeşte câteva ştampile şi semnături, apoi se introduce, fără alte operaţiuni, într-un computer de mărimea radioului portativ. Prin unde electromagnetice imaginea se transmite aproape simultan la dispeceratul central din Alaska, unde 240 000 de circuite integrate, cărora li se adaugă un număr dublu de funcţionari sârguincioşi, cu studii academice, trec neîntârziat la analiza spectroscopică, metrologică şi funcţională şi, în mai puţin de opt ore, rezultatul, sub forma unei telegrame, se află limpede pe masa şefului. Un rând de ştampile şi o singură semnătură sunt suficiente pentru ca hârtia să plece spre vama care a solicitat expertiza. Bine dispus, îndatoritor, întotdeauna cu o glumă pe buze, vameşul aflat în posesia datelor esenţiale dispune deschiderea geamantanului, confiscarea baticului cu trandafiri, a periuţei de unghii sau a paraşutei pe care le-a achiziţionat voiajorul, lichidarea obiectelor disparate şi clasarea chestiunii. Un aparat întru câtva similar, poate chiar mai perfecţionat, se utilizează la frontiera dintre Garonia şi Media Cisalpină, unde o uşoară apăsare pe un buton e de-ajuns pentru ca o serie de ferăstraie discrete să taie subţire baloturile şi coletele călătorilor, să extragă din interiorul lor biscuiţii fără viză vamală, lumânările de spermanţet interzise în ţara vecină, subansamblele de camioane şi tractoare pentru care se pretind taxe speciale, persoanele ascunse în rufăria de corp, sancţionabile pentru indiferenţa lor la peisajul dăruit cu generozitate de gazde. N-am văzut, dar mi s-a povestit că în alte ţări, ca spre pildă Remarca şi Rapetanul, funcţionează un sistem şi mai simplu: vămile tuturor ţărilor de pe

glob, în înţelegere cu furnizorii (magazine, depozite, producători), implantează în produsul achiziţionat, încă de la cumpărare, o baterie minusculă ce pune în funcţiune, la momentul controlului, un sistem de alarmă. Vameşii nu mai au trebuinţă să studieze bagajele, căci bucata de şvaiţer începe să ţipe încă înainte de-a intra în aeroport, iar umbreluţele de damă, ascunse în căptuşeala ghetelor, alarmează întreg oraşul încă din clipa intrării trenului în staţia de frontieră. E adevărat că pentru fabricarea bateriilor şi a sistemelor electroacustice lucrează, în America şi Europa, peste trei sute de uzine, în care sunt angajaţi aproape un milion de lucrători, important este că neplăcutele dispute de la vamă au fost înlăturate, trecerea cunoaşte o mişcare fluidă, călătorii, ca şi vameşii, sunt scutiţi de-a purta discuţii neprincipiale, tocmeala fiind o trăsătură a înapoierii.

Şi, dacă aşa stau lucrurile într-un sector atât de zbuciumat ca vama, de ce oare n-am preconiza o simplificare analoagă la vămile văzduhului, prin care trecem cu doar noi ştim câte dificultăţi? E o problemă metafizică, cu aceasta sunt de acord, dar e, în măsură egală, o problemă tehnică şi, dacă prima rămâne neschimbată de la începutul începuturilor până astăzi, cea de-a doua se poate bucura de achiziţiile recente ale civilizaţiei…

Ridic chestiunea, n-am soluţii. Vă solicit părerea, aşa cum i-am cerut-o şi doctorului Benonini, de dimineaţă; sunt convins că mai multe minţi puse la lucru vor afla mai curând cheia decât o singură minte, chiar dacă aceasta a mea provine, îmi pare rău că mă repet, din însăşi marea tigvă a lui Apis Orientalul…

VII. Vă somez să vă predaţi, cu armament şi oameni cu tot! spuse Tintarius Pergolesi. A sunat ora răzbunării. Vorbele au devenit de prisos. Cerul e plin de stele. Curând veţi vedea cu ochii voştri

cum morţii ies din morminte, vulpile în stânga, leoparzii în dreapta, prepeliţele şi coţofenele la mijloc, toate vietăţile vor saluta cu dese reverenţe, reglementar, pe Domnul: nu va suna ceasul de treizeci şi cinci de ori, şi catapeteasma fabricii de manometre se va rupe în două (sau trei). Cuvântul meu e cuvântul definitiv, sintaxa mea e sintaxa germană modificată puţin după cea slavonă, luaţi aminte şi vă sfiiţi! Şi nu pune laba pe mine, Maiestate, căci de labă vei pieri! Şi nu-mi face injecţii, preaînălţate, căci de injecţii vei crăpa. Şi dacă veţi continua să mă loviţi, pace nu veţi avea, jucării nu veţi mai căpăta, lasă că veţi lăsa o impresie deplorabilă, se va duce buhul de felul cum şofaţi buhaiul colocviului… Nu interveniţi să-mi întrerupeţi intervenţia! Şi cu acestea vă părăsesc de bunăvoie, trec în tabăra coleopterelor: cu ele şi datorită lor, voi învia din morţi, cu moartea pre moarte şi cu premoniţii corespunzătoare… Amen…

VIII. Scurta alocuţiune a confratelui Pergolesi mi-a mers personal la inimă, spuse Presura Monforti-Merlini. Doar câteva cuvinte şi am şi văzut morţii ieşind din morminte, câmpiile scoţând flăcări, ceasornicele lumii luând-o înainte… Ascultându-le, gândeam cât de sugestivă e în fond limba păsăretului şi a ierburilor. Bate vânt de primăvară, florile câmpului încep să grăiască, soarele iese sfios din nori, pe dealuri pasc turme de mioare, foarte curând ghiocelul cel armonios îşi scoate căpşorul de sub cuvertura ultimei zăpezi şi, chiar mai înainte de-a se anunţa la radio că s-a decretat solstiţiul, apar pe uliţa copilăriei poeţi tineri şi ferice, cu sacul la subţioară, cu zarzavaturi trufanda, ca şi vestitorii primăverii, oaspeţii caselor noastre, cocostârci şi rândunele, bombonereasa Rodica, maeştrii făurari, în păduri nu mai trosnesc stejarii, în schimb dau cu toţii fuga la pârâu să-l soarbă dintr-o sorbire şi gata. Se

spune că în asemenea împrejurări excepţionale apar terapeuticile noi, şi noi am constatat cu propriile noastre antene că acest lucru e pe deplin posibil, nu face ergoterapia într-un deceniu ceea ce rezolvă o zi caldă de primăvară într-o singură cursă a soarelui pe cer, tur-retur…

Printre păsări, maladiile moderne fac mai mult decât oricând ravagii. Doar o scurtă plutire prin aerul dimineţii, în zbor jos, de pe gardul de lemn câinesc până pe streaşina pavilionului şi înapoi, cu o foarte contemplativă zăbavă pe portbagajul cu trapez al automobilului direcţiei, mi-a învederat atâta realitate, că vă pot povesti trei zile despre tragedia păsăretului şi, dacă aş fi romancier, nu m-aş opri cu romanul fluviu decât la marea cea mare, în zona deltei, după ce v-aş inunda satisfăcător cu apele mele reci şi adevărate. Mi se face penajul măciucă numai când mă gândesc câte se pot strânge într-un referat…

Am cunoscut scatii şi piţigoi a căror fiinţă s-a rupt în două, care se plâng că, în timp ce o parte a lor vânează musculiţe, păpuşi şi viermişori, cealaltă parte întârzie în nemişcare pe ram, cu sentimentul penibil că orice ar întreprinde e de prisos, pentru că e de-ajuns să se decidă a plonja în aer, şi acţiunea s-a şi transformat în trecut, în timp consumat; s-au cunoscut guguştiuci ce întârzie să se împerecheze, reprezentându-şi mult mai acut starea de saţietate de după drăgosteală decât impulsul instinctului, farmecul orbirii înflăcărate; am cunoscut rândunei şi rândunele în pieptul cărora inima a încetat să bată, prea intens supusă examenului critic autodizolvant, şi aceasta pentru că, manipulând de prea multă vreme conceptele universale, abstracţiunile, raporturile variabile între spaţiul şi timpul traversării lui (de-a lungul lungilor curse pe deasupra Mediteranei, când Grecia, Italia, Macedonia nu reprezentau decât derutante puncte de referinţă), au pierdut acuitatea receptorilor, dintre formele şi culorile întâlnite nu

mai reţin decât mâzgălitura unor linii paralele ce se scurg, fără noimă, mişcarea constantă a deplasării la înălţime le-a haşurat hărţile pe care le ştiau, ochii lor nu mai disting decât nişte fotografii uscate, şterse, neprecise; într-o situaţie îngrijorătoare se află cocostârcii şi stăncuţele, creatoare prin anii 30 a neuitatelor balete ruse, pentru care au scris muzică nemuritoare cei mai inspiraţi compozitori ai secolului, Stravinski printre alţii… Zburau sus, în cercuri largi, aproape nu distingeai bătaia aripilor şi efortul (considerabil), lunecarea lor pe decorul de mici nori argintii crea impresia unei mecanici celeste mai fine decât aceea a constelaţiilor, rotocoalele se întretăiau egal şi, urmărindu-le cum se petrec şi se desfac, aveai senzaţia că cercul se dublează pe verticală, apoi se multiplică în toate direcţiile, şirurile în vârtej dăinuind până la a realiza în azur o uriaşă sferă strălucitoare; acum acea mecanică de porţelanuri zburătoare s-a deteriorat, păsările inculte încurcă frecvent figurile, şirurile se rup înainte de-a rotunji cercurile, se semnalează prea dese ezitări ale flancurilor, care întârzie să se replieze şi pierd vizibil din eleganţă şi plasticitate. Fenomenul este explicat de faptul că auzul acestor păsări nu mai percepe melodia (se pare că şi vânturile înălţimilor şi-au diminuat intensitatea, lungimea de frecvenţă), reţinând doar ritmuri, şi nici pe acelea fără discontinuităţi: căderile în poză, plutirea pe poante, marele şpagat au devenit un lucru rar, coregrafia ivrescă trădează o trăire interioară fragmentată, traumatizată, grevată de contradicţii. Simptomatologii derutante prezintă raţele, dumbrăvencile, unele păsări de noapte, cucul şi mierlele: din jocul şi cântul lor au dispărut notele de optimism, disponibilitatea, gustul pentru gratuit, adaptarea spontană la schimbările atmosferice. Am cunoscut o raţă căreia apa îi producea repulsie, un cuc amuţit pe vecie, o cucuvea zguduită de sughiţuri nespecifice, un stol

de dumbrăvence marcate de o totală incuriozitate faţă de nou şi, ca atare, cu o comportare caracterizată prin inapetenţă pentru viaţă şi întârzieri flagrante în luarea deciziilor. În locul vechilor figuri ludice, comportamentul unora dintre aceste creaturi se înfăţişează ca scheme seci, parcă decalchiate după stereotipia gândirii şi acţiunii omeneşti — prea multe repetiri, prea sărace episoade cu adevărat inventive, prea frecvente locuri comune.

Dar cea mai îngrijorătoare evoluţie mi se pare aceea a cucului, pentru că repertoriul lui, deja sărac, se reduce în prezent la un geamăt inexpresiv, monoton până la exasperare. Se ştie că această sărmană pasăre debita corect o singură strofă, vers endecasilab cu rimă alternativă ba împerecheată, ba îmbrăţişată, unitară totuşi în structura ei. Nimic din aceste cunoscute trăsături nu mai revin în cântul său, în geamătul său jalnic. Se pare, şi fenomenul urmează să fie studiat mai atent în anii următori, că o anxietate pronunţată, cu frecvente stări de abulie şi chiar de somnambulism, îl constrânge să întrerupă fraza înainte de dobândirea unui sens logic, fragmentarea silabică, cu cezură adâncă, indicând grave tulburări la nivelul scoarţei… Este ceva similar cu efectul Perfil, obţinut experimental prin şocuri electrice, deşi cercetările ulterioare ne pot aduce surprize, căci cucul, cu toată apatia lui, continuă să manifeste — la excitantele iarbă verde, atac al uliului, lună plină, lapoviţă şi ninsoare întârziate — un interes mai accentuat, o nelinişte înviorată, când îşi scutură penele şi, într-un efort compensator, încearcă să parcurgă dintr-o singură răsuflare strofa amintită…

Situaţia este cu atât mai tristă, cu cât terapeuticile clasice s-au dovedit în aceste cazuri ineficiente (la 72 la sută din subiecţii trataţi în clinică, rezultatele au fost nule). Sedativele, curele prelungite cu meprobamat, băile scoţiene,

drogurile antiepileptice şi chiar tehnicile ce includ presura, acupunctura, constrângerea fizică şi anularea totală nu ne încurajează a merge pe căi bătătorite.

Colocviul nostru, dacă vrea să-şi câştige recunoştinţa păsăretului, trebuie să declare răspicat, în termeni lipsiţi de orice echivoc, opinia că tratamentele naturale (armonia naturii aplicată sistematic în cataplasme, azurul pur sub formă de gargară, susurul apei de munte sub formă de aerosoli etc.) nu duc la rezultate sesizabile decât însoţite de o ergoterapie diferenţiată, în cadrul căreia lecturile din marii oratori ai Antichităţii, analiza morfologică, muzica concretă îşi au rostul lor bine stabilit. Cucii, trataţi cu mici piese la clavecin, în timp ce li se indică noi modele la gherghef, cunosc ameliorări spectaculoase; graurii şi ciocârlanii, îndrumaţi să deseneze în aer liber, ciorile puse să se descurce în chestiuni delicate de grădinărie îşi recapătă încrederea în viaţă şi încep, după câteva săptămâni, să recunoască unele linii ale perspectivei eclipsate, unele râme pe care ochiul nu le mai distingea în buruieni. O igienă generală îngrijită, o acurateţe sporită a mediului, dialogurile regulate ale medicului cu pacienţii, în scopul statornicirii unei încrederi în tratament, eventual o corespondenţă uşoară cu bolnavi de peste mări şi ţări — sunt atâţia papagali brazilieni ce răspund cu plăcere la scrisorile trimise de pe meleagurile noastre — sunt factori ce contribuie la sporirea efectelor ameliorative.

Fără îndoială, o mai bună stare de sănătate va putea fi sperată după instalarea în cer a noului soare, agregat aflat într-o avansată fază de construcţie, de o putere preliminată la cel puţin trei bilioane de megacalorii pe metrul pătrat, înzestrată cu un radiator suflant, cu un redresor ce exclude variaţiile, sursă practic inepuizabilă, cu pompă mecanică pentru refulare şi cu cric pneumatic de săltare printre nori…

IX. Eu am să fiu cât se poate de scurt, spuse Curzio Erede, căci boala lungă, sărăcia păsărilor. Eu cred, măi confrate, că toată această plicticoasă pritoceală doctoricească şi toate manevrele astea rafinate nu sunt altceva decât un moft scornit de persoane care n-au o treabă mai bună de făcut. Avem un dar nemaipomenit de-a complica lucrurile, ne place să dădăcim pasărea ca pe copil şi nu mai găsim cuvinte în dicţionar ca să împodobim cu pene nişte situaţii simple şi răspicate. Apoi eu, măi confrate, nu stau să purec fiecare găină pe care o blegeşte melancolia, n-am timp să pipăi ţâfna fiecărei bibilici. Răsfăţul mă dezgustă şi, dacă mă gândesc bine, nici nu cred în realitatea maladiei. Eu iau de scurt persoana, o jumulesc puţin, îi belesc la nevoie ceafa şi creasta lenevită, şi-i zic răspicat să se ducă unde o vedea ea cu ochii, că nu scapă cu bine din ghearele mele. Am tăvălit odată o ghionoaie de i-au mers fulgii, a înţeles madama că nu-i mergea cu lamentaţiile tip Monteverdi, şi sunt îndreptăţit să cred că sclifosita a servit ca lecţie întregii păduri. Eu plec de la ideea sănătoasă că părinţii şi bunicii noştri nu sufereau de nimic, nu se văitau nici măcar de durere de plisc, puneau pe masă un hoit atât de mare, spărgeau o ceapă atât de iute, înfulecau o varză atât de rotundă… Şi le mergea, mulţumesc, minunat. Vremurile moderne, cu versurile lor albe, cu eseurile în doi peri, cu recitatori dezacordaţi şi chitare despletite, cu grămada multilaterală de fineţuri şi băşici sufleteşti au stricat moravurile şi au lenevit pipotele. Eu, măi confrate, tratez universal plângerea şi smiorcăiala, inclusiv cancerul, cu bătrânescul ceai de patlagină şi, când recidivează, cu aspirină (Charles) Boyer. N-am treabă. Apoi să te prind eu, ghiorlane, că-mi vii cu certificat medical eliberat ştiu eu cum de-o coană dropie ahtiată după ţigări americane, că te vede Joe sub chip de vultur! Un şut în… şi-ai să vezi, pe

bază de statistică, scăderea morbidităţii şi urcarea longevităţii…

În încheiere: consumaţi ouăle numai fierte, beţi numai apă de izvor, evitaţi aglomeraţia, împotriva râiei folosiţi cu încredere băile de sulf de la Sulfuroasa, purtaţi feregeaua cât mai strâns, eventual acoperiţi-vă cu ea şi ochii, nu numai respiraţia, în lumea de azi deochiul rămâne o reală ameninţare…

X. De bună seamă, teoria evoluţionistă s-a depreciat de tot, spuse Fran‡ois Lecocq, nici n-am văzut o mai mare înfrângere ca aceea suferită de biologii germani şi englezi. Ultimele rezistenţe ale acestora, în munţii Bavariei, au fost zdrobite recent de tunurile, tancurile şi aruncătoarele de flăcări ale noii şcoli creativiste franceze, în frunte cu incomparabilul Maurice Benoit, coaforul-filozof din Lyon. Am filmat cu aparatul meu căderea şi risipa retrograzilor, rar în istorie o mai ruşinoasă înfrângere! De-a lungul văii Rederului, la 30 de kilometri în amonte de Perinord, coloanele de căruţe cu coviltire, sutele de cai, cotigile şi târgile ce transportau boarfele neamului anglo-saxon pe jumătate nomad au căzut într-o ambuscadă spectaculoasă şi am tras o mulţime de cadre ce dovedesc că puterea argumentelor celor ce se retrăgeau în dezordine nu mai reprezintă decât o jalnică amintire. Francezii au atacat[144] de pe culmi, au surprins prin iuţeala operaţiunii, tunurile au bătut metru cu metru şoseaua, intervenţia puşcaşilor n-a avut ce alege din grupurile răzleţite prin pădure. A fost o vânătoare de evoluţionişti ca-n peliculele americane. Francezii, care în mod obişnuit pierd toate bătăliile câmpului deschis, deţin neîndoielnic secretul exclusiv al luptelor la cote înalte, nu le egalează nimeni pe lumea asta abilitatea, repeziciunea, iniţiativa, lucru subliniat din nou de toţi comentatorii militari ai gazetelor apărute în ultima săptămână.

Au învins francezii, însă mai presus de ei a învins ideea că lumea a fost creată de Dumnezeu în şapte zile, aşa cum de altfel transmiseseră, încă înainte cu câteva luni, agenţiile de presă occidentale, care dăduseră şi unele detalii. Aceste detalii, puţini cunosc faptele, le fuseseră procurate de mine, care îl întâlnisem personal pe Dumnezeu în drumul spre Damasc, într-o vineri — ultima vineri a lunii iunie —, şi, dacă nu luasem imagini, căci aparatul îmi era atunci la reparat, filmul importantei întâmplări mi s-a întipărit puternic în memorie, astfel că mi-a fost uşor să-l derulez şi să-l punctez cu observaţiile de rigoare.

Drumul Damascului este, după cum vă este cunoscut, străjuit de bătrâni, înalţi tufani ce răspândesc împrejur un aer proaspăt înviorător, lucru care face ca mulţi turişti, în ciuda asfaltului de foarte proastă calitate, să-l străbată, să-l caute. În vinerea despre care vă vorbesc, temperatura atinsese 47 de grade Celsius, radiatorul automobilului meu fierbea ca un ceainic; în aceste condiţii, am hotărât să zăbovesc mai mult în pădure, să aştept declinul soarelui, eventual să-mi reiau drumul la căderea serii. Cum băusem toată ziua răcoritoare, îndeosebi pepsi-cola, am simţit nevoia să mă egarez puţin pe potecile îmbietoare ale pădurii, să-mi desfăt ochii cu frumuseţile sălbăticiei şi, în solitudine, să mă degajez onorabil într-un spaţiu sfânt prin definiţie. Tocmai înaintam spre un luminiş, când am zărit în razele piezişe ale soarelui un moşneag, nici prea înalt, nici prea voinic, puţin adus de spate, îmbrăcat într-o scurtă robă de in, strânsă la mijloc cu o centură roşie, purtând pe cap o pălărie albă colonială, în picioare sandale romane cu legături de piele, pe umăr o baghetă de care atârna o desagă cam ponosită. Înaintasem destul de precipitat spre copacul ales, şi bănuiesc că pasul meu bruiase întru câtva vasta tăcere; moşul însă nu mă auzise, ceea ce m-a determinat să cred că era surd bocnă, asta mi-a şi

sugerat să mă tupilez într-un boschet şi să observ cum evoluează bătrânul, cum îşi rezolvă el chestiunile diurne, ce întreprinde. Undeva, în adâncul silvestru, martela în răstimpuri un forestier.

Moşneagul înainta încet, senin ca bleul cerului, chipul brăzdat de riduri adânci nu lăsa să se citească preocupările, nevoia care îl mânase pe potecă nu părea să-l ambeteze. L-am văzut de foarte aproape: avea ochi albaştri, linia nasului, puţin acvilină, îi conferea un aer bonom dar decis, barba albă, lungă, îl asemuia acelor portrete realizate, prin intermediul Euroviziunii şi al duhului sfânt, de către ultima generaţie a pictorilor franciscani, citeai pe acel chip fatiga lejeră, conştiinţa datoriei împlinite, detaşarea de cotidian şi pasager, indiferenţa supremă faţă de creaţia asupra căreia n-avea motive să mai revină, găsind-o certamente perfectă, deplin structurată, în bună stare de funcţionare. Nici măcar un fir de angoasă, de maleză, de dorinţă de-a metriza firea, trăsătură atât de agasantă la conservatorii Luvrului, care, ori de câte ori am vizitat muzeul şi m-am oprit să pipăi un obiect, m-au fulgerat cu priviri de stăpâni inoportunaţi de curiozitatea slugilor. De altfel, aerul *fâché* nici nu cred că i-ar fi stat bine bătrânului, în treacăt fie spus, deosebit de fotogenic…

Flanând prin poienile răcoroase, moşul se amuza făcând minuni ocazionale, retroversiuni recreative de şcoală, transformaţioniste, atingând cu bagheta diverse fiinţe şi obiecte, ce se supuneau cu deosebită docilitate apropierii şi intervenţiilor sale. Am văzut cu ochii mei o ciupercă devenind pe loc cormoran, un sticlete parvenind la starea fabuloasă de pisică sălbatică, o viperă îmblănindu-se rapid până la a lua înfăţişarea unei subtile hermine. Dintr-un cuib de viespi a făcut o pereche de cai roibi de toată frumuseţea, dintr-un bursuc a făcut o lişiţă, dintr-un ied un elefant greoi, purtând

pe gâtul viguros o pagodă cu doi maharajahi şi o cucoană, după purtări o englezoaică, ceea ce mi-a părut o aluzie încărcată de ironie. Parolist, consecvent cu atitudinea lui de ani şi ani, intervenţiile erau temporare (pentru că se aplicau unei lumi înjugate la carul grăbit al timpului), astfel că, îndată ce pasul lui înainta şi mulţumirea se exprima suav sub pânzele umilităţii, vietăţile obţinute redeveneau ceea ce cu un minut mai înainte fuseseră… Nu sunt sigur, dar restabilirea şi refularea mi-au părut că se dispensează de bagheta miraculoasă, la retrogradare moşul servindu-se de un mic aparat cu manivelă, căci tot timpul — în afară de răgazul destinat nevoilor, cum se va vedea — a tot învârtit la acea manivelă…

Tehnologia folosită îmi era, în linii mari, cunoscută — din cărţi, din unele mărturii —, procesul îmi devenise şi mai limpede după traducerea în franceză a cărţii americanului Davies Edwardson, care lucrase o vreme în laboratoarele preaputernicului, aveam şi unele informaţii despre posibilitatea restabilirii formelor, noutatea absolută mi s-a părut a fi următorul şir de operaţiuni, cu totul şi cu totul miraculos, când bătrânul, întâlnind un maldăr de deşeuri, n-a ezitat să-şi utilizeze forţa asupră-le. În numai câteva minute, atotputernicul a transformat un bidon de ulei pentru motor într-un uriaş, înflorit smochin, o cuvertură uzată de învelit automobilele într-o gazelă suplă şi jucăuşă, câteva mici piese de tractor într-o opulentă turmă de oi, cu cioban tras prin inel, cu câini păzitori, cu măgar împovărat de ciubere, cu ambianţă provensală emulativă. Ca şi cum n-ar fi făcut destule, Domnul a frecat două lemnişoare până ce au început să fumege şi, îndată, din gudronul lui a extras (cracare catalitică?) o cantitate impresionantă de mase plastice, cu ajutorul cărora, fără efort şi etern senin, a confecţionat o mulţime de obiecte de uz plăcut ca: capoate de ploaie, pistoale cu apă pentru copii, fructe decorative şi rame pentru oglinzi,

aerostate, decoruri de teatru, organe artificiale pentru chirurgia plastică şi dentistica estetică, ambarcaţiuni sportive, scări rulante, biblioteci pentru apartamentele mici şi mijlocii, piste de decolare pentru supersonice, mitraliere de mare randament şi fuzee cu mai multe încărcături atomice, papuci de casă (cu un design extrem de reuşit). Am observat pe chipul bătrânului semnele unei mari satisfacţii, căci se pare, în această privinţă, nu posedă o experienţă prea lungă, tratatele consultate vorbesc — dar cât de neprecis, cât de evaziv — despre un şir degutant de eşecuri, de abateri de la normele de calitate. Ca şi mai înainte, Dumnezeu cel adevărat a folosit convertizorul cu manivelă ca să restabilească ordinea primordială (mi-a părut că nu făcuse totul decât de dragul demonstraţiei). Un incident pasager a intervenit aici, asupra căruia nu pot păstra tăcerea: la reintrarea lucrurilor în firescul pădurii, mitralierele şi fuzeele s-au dovedit îndărătnice, moşul întorsese de o mie de ori manivela şi transpiraţia îi udase până la poale roba de in, dar armele ucigătoare refuzau să se supună. Poate s-ar fi supus (cine stă să se împotrivească voinţei de fier a Atoatefăcătorului?), dar, de îndată ce primiseră forma şi încărcătura criminală, mitralierele şi începuseră să tragă, retezând ca secera tulpinile din jur, ba lovind cu precizie chiar şi un sat ce se întrezărea prin frunziş, în timp ce fuzeele izbucniseră spre cer, călătorind cu viteze fantastice, scăpând de sub controlul ferm al creatorului; înapoierea lor de pe traiectoriile orbitale era o imposibilitate şi, o clipă, l-am auzit pe marele operator înjurând ca un porcar… Lucrurile s-au aranjat însă în ceasul următor, când lovituri înfundate au zguduit pădurea şi şoseaua Damascului, semn că încărcătura căzuse şi explodase undeva departe. Am înţeles, după felul în care stăpânul lumii a ridicat din umeri, că marele, înţeleptul corifeu al cerului şi al

pământului şi-a asumat pe loc întreaga responsabilitate, a şi găsit — în necuprinsa lui înţelepciune — o motivaţie plauzibilă şi nu-i rămâne decât să redacteze un text acceptabil pentru agenţiile de presă, la momentul oportun. Neîntrecut inventator de secrete, stăpâneşte desăvârşit ştiinţa de-a manigansa secretele în favoarea intereselor superioare.

Şi-a uşurat udul cu legereţă şi detaşare, la rădăcina unui copac, peste cuvertura unei inflorescenţe de-o prospeţime şi un colorit dumnezeieşti. L-am văzut de aproape, atât de aproape, că la un moment dat m-am temut că ploaia stârnită de el mă va atinge. O mică decepţie: alcătuirea preaputernicului nu ne îndreptăţeşte în nici un caz să credem că lumea ar fi fost creată după normativele şi habitudinile cu care suntem obişnuiţi. Altundeva îi stă, certamente, puterea… Grandioase fapte, dar derizorii mijloacele! Tocmai aici se află, după părerea mea, secretul extraordinarului său randament. Ştiinţific, lucrul e perfect explicabil: a creat în timpul săptămânii de lucru, printre picături — duminica ar fi fost indiscutabil mai potrivită… Un muritor de rând ar fi procedat invers…

În veci necunoscute rămân căile Domnului…

L-am mai zărit câteva minute, răgaz în care şi-a încheiat cu deosebită eleganţă prohabul, a trecut superficial un şerveţel de foiţă peste curelele sandalelor prăfuite şi a înghiţit două pilule rubinii (Izochet-retard? Nitropenton?). S-a retras spre un pâlc de salcâmi şi s-a făcut nevăzut. Nu peste mult timp am auzit un puternic zbârnâit de motoare şi un O.Z.N. şi-a luat zborul spre soare.

Din pricina turbionului iscat şi a luminii eclatante care mă orbise, n-am putut vedea prea bine aparatul; am reţinut totuşi amănuntul că îngerii care îl propulsau pe verticală purtau la mână brăţări în filigran şi poşetuţe cu cordele, asemănătoare celor aflate în comerţ, cu care

anumiţi băieţi liber-cugetători replică la acostările inoportune şi se apără de obrăznicii…

XI. După confruntarea tuturor informaţiilor pe care le posedă serviciul nostru, persoana întâlnită de vorbitorul dinaintea mea în sus-zisa pădure nu era Dumnezeul cel adevărat, spuse Laurent L'Oiseau, căpitanul de cursă lungă. Dumnezeu nu a mai fost semnalat de cel puţin cinci ani în arondismentul indicat, şi vă pot asigura că există un sistem atât de bine reglat de semnalare a corpurilor zburătoare, că nici măcar o muscă nu poate traversa de pe o bucată de brânză pe-o pagină de gazetă fără ca traiectoria ei să nu se înregistreze, iar cutezanţa să nu-i fie sancţionată; aş putea adăuga că aparatele noastre sunt atât de sensibile şi atât de pedante, că zburătoarea n-ar scăpa înainte de a i se lua exact gabaritul, viteza de deplasare, scopul misiunii, consumul, numele părinţilor, al membrilor familiei, data naşterii şi a decesului, comportarea în serviciile pe care le-a ocupat, situaţia militară, convingerile religioase, preferinţele literare, raporturile cu prietenii, femeile şi animalele, devotamentul faţă de înaintaşii zborului…

Avem date certe că individul care uda, şi se va vedea curând cu ce gânduri, tulpina unui copac şi inflorescenţele fără putinţă de replică nu era altul decât un impostor. Circulă sub diferite înfăţişări, cu trenul, vaporul, avionul sau bicicleta, se ascunde în oraşele metropolitane sau într-un umil grajd de ţară, se înconjoară pretutindeni de mister, apare, când nici nu te aştepţi, sub chipul unei fecioare superbe şi, odată, la Las Vegas, a curăţat de bani pe cel mai încercat jucător, pentru ca, a doua zi, să fie întâlnit în Tibet, locatar de două săptămâni al unei chilii mănăstireşti, bărbat ca mine şi ca dumneata. Departe de sfinţenie, eu cred că tipul e dracul curat: se ştie sigur că a construit în numai zece zile Domul din Milano, pe care l-a

împodobit cu statui, cu lucrări de orfevrărie neîntrecute, cu picturi, populându-i nava cu credincioşi, zi de zi, timp de şase veacuri (în grupuri şi individual). E adevărat că ştie să transforme un obiect într-altul, inclusiv unele animale… Nici nu e de mirare, de vreme ce ţine la Hong Kong un atelier de transformări şi renovări ale produselor din piele; însă acestea le face absolut interesat, în goană după câştig uşor, nemuncit. Agenţii noştri din Guadelupa l-au surprins pe când, amestecat în mulţimea unei pieţe, tocmai acţiona asupra trupului unui hamal portuar şi-l redase prim-ministru al Marii Britanii, nefericitul transformat fiind împiedicat să protesteze, pentru că, în noua lui condiţie, orice înjurătură lua forma nedorită a unor discursuri foarte îngrijite, din frazele cărora se puteau desprinde promisiuni de redresare a economiei britanice, precum şi precizări ce semănau cu răspunsurile la interpelările din Camera Comunelor. Escrocul n-a cedat decât în faţa furiei oamenilor revoltaţi: ei aveau nevoie, în această piaţă ordinară, de primarul localităţii lor, nu de premierul Regatului Unit… Somat să facă ceva în sensul dorinţei lor, a băgat-o pe mânecă, şi-a făcut vânt cu braţele desfăcute şi s-a înălţat la cer. Peste o oră era demascat în Norvegia unde, manevrând o chitanţă măsluită, încerca să-l tapeze pe-un lapon de bani de cinema…

Individul face adesea pe Moise sau Mahomed, umblă cu ameninţări la adresa lumii, cu profeţii false… De două ori a provocat mari ploi şi inundaţii în California, a treia oară nu i-a mai mers: agenţii noştri, alertaţi la timp, i-au dejucat planurile şi l-au popularizat ca pe un înrăit care se joacă cu focul…

Pasagerele lui succese se datorează credulităţii şi bigotismului. De aceea, revine ca o datorie cetăţenească a fiecăruia dintre noi să-l semnaleze organelor poliţieneşti sau să-l poprească (dacă

există mijloace). Împotriva obiceiului său periculos de înălţare la cer, institutul central studiază proiectul unei plase de sârmă ce va putea fi întinsă între cabluri şi baloane captive, făcând imposibilă decolarea şi evadarea, din zona sudică a Europei până în nordul Americii de Sud.

XII. Noi discutăm şi iarăşi discutăm[145] aici o serie de chestiuni de minimă, medie şi extremă importanţă, dar, abstrăgându-ne sistematic de la realităţile concrete, indivizi pragmatici profită de absenţa şi indiferentismul nostru şi ne ruinează! strigă Condor Montecchi, renumitul armator din Livorno. Iată, continuă el fluturând o telegramă, acum o oră ne-a fost spart depozitul de statui! Se dă ca sigură răpirea Proserpinei! Nu-mi vine să cred, nu izbutesc să-mi revin în simţiri şi să apreciez proporţiile situaţiei. Oricum, pot afirma în faţa Domniilor Voastre că asemenea catastrofă nu ne-a mai lovit de la dispariţia fără urmă a Muşeţelului şi Măselariţei, în ianuarie trecut…

De prisos a întinde comentariile. Să ne ridicăm degrabă cu toţii, să telefonăm în toată lumea, să întreprindem ceva până ce nu va fi foarte târziu!… Vă mulţumesc pentru atenţie…

XIII. Lăsaţi-l să se ducă, prieteni, ştie cui să se adreseze şi unde să caute, spuse Alceo Alla Spontini; eu propun să discutăm întâmplarea pentru că — aşa cum ne învaţă clasicii — este mai important să vorbim despre statui decât să le pipăim şi să le posedăm. Între noi şi ele e o diferenţă nu numai de vârstă, dar şi de preţ, şi nimeni pe lume nu ne poate spune dacă au fost într-adevăr răpite sau au fugit singure din depozit, după lunga plictiseală la care au fost condamnate. Luaţi-vă sedativele, depănaţi în gând numărătoarea Yoga şi ascultaţi-mi cu răbdare spusele:

Într-un trecut nu prea îndepărtat, când încă eram om, am inventat la Lucerna un stâlp de metal cu

care se putea sfredeli pământul. Ideea mă chinuise încă din copilăria cea fragedă, căci tatăl meu, pianist remarcabil, suferea cumplit că nu poate implanta picioarele instrumentului în podiumul de concert şi, nefixat, pianul său aluneca, când era muzica mai frumoasă, fie în fosa de dinaintea podiumului, fie în sala înţesată de melomani. Bătrânul avea un burghiu foarte drăguţ, piesă de o rară distincţie, găurile pe care le dădea nu reuşeau însă să pătrundă prin capac şi prin ladă până în podea, pentru a fi trecute prin ele şuruburile, cablurile sau barele de oţel, forjate de însuşi inginerul Eiffel. Îmi amintesc cât de chinuitoare erau strădaniile lui: pregătirea unui concert sau a unui recital îl împingea pe marginea nebuniei, căci trebuia să întrerupă mereu repetiţiile pentru a se ocupa de găurile niciodată profunde, uneori era nevoit să se prezinte în faţa publicului obosit, nervos, încărcat de nelinişti, mama şi cu mine, martori ai eforturilor şi înfrângerilor succesive, ne întrebam dacă nu va fi constrâns să-şi părăsească într-o zi profesiunea. Sperasem ca un american să-l ajute, americanul nu s-a ţinut de cuvânt.

Aveam zece ani când, din cauza instabilităţii pianului şi a nereuşitelor de a-l fixa în podea, inevitabilul s-a produs. Îl însoţeam pe tata la Salzburg, repetiţiile concertului al treilea de Beethoven, cu orchestra din Viena (numele dirijorului îmi scapă) fuseseră programate la Mozarteum dimineţile, înainte de ora opt. Cum n-am fost niciodată un matinal, mergeam la sală ceva mai târziu, dându-i răgaz bătrânului să-şi facă fără martori încălzirea, gamele demonstrative, perforările. Am intrat la repetiţie pe la 10. În fotolii nu se aflau decât directorul instituţiei cu secretara lui. Pe scenă, orchestra prepara uvertura la *Oberon*. Pianul nu fusese tras la rampă. Fireşte, am întrebat de tata. Mi s-a spus că se retrăsese în cabină, că avusese o altercaţie cu dirijorul, nu ştiu pe ce chestie, că a cerut îngăduinţa să reintre mai

târziu. L-am căutat la cabină. Lipsea. O cabinieră m-a informat că ieşise, nu însă înainte de a-mi lăsa o scrisoare. Cu un scris foarte nervos, neobişnuit de lăbărţat pe pagină, tata îmi comunica hotărârea lui de-a părăsi localitatea, de-a renunţa pentru un timp la cariera lui de virtuoz, de-a se dedica exclusiv cercetării în domeniul stabilităţii şi securităţii pianelor: „Plec în Franţa, scria el negru pe alb, mă aşteaptă acolo o mulţime de prieteni care îmi cunosc drama şi care vor şti să-mi creeze condiţii pentru studii. Ajut-o pe mama să înţeleagă exact ce s-a petrecut, speră alături de mine în grabnica mea restabilire.“ Vederea mi s-a întunecat. La vârsta lui, uzat de necazuri, plecarea era o aventură. Precipitarea cu care luase hotărârea şi acum încerca să şi-o împlinească, faptul că nu-şi asigurase un înlocuitor ca solist al concertului, teama că ziarele, care-l prezentaseră cu neprecupeţite laude, vor transforma întâmplarea într-un scandal m-au forţat să intervin până nu e prea târziu şi să-l împiedic.

L-am găsit în holul hotelului gata echipat pentru călătorie, înconjurat de câţiva cunoscuţi. Erau, după cum au sunat prezentările, persoane importante în viaţa muzicală contemporană: Herbert von Karajan, dirijorul orchestrei din Viena, Victor Procopiu, admirabilul creator al marilor balete de la Bucureşti, sir John Barbirolli, o certă speranţă a baghetei britanice, Frédéric Chopin, al cărui nume de aur a poleit de mult cartea de aur a muzicii. Chopin sosise la Salzburg special pentru concertul tatei, îl însoţea o fermecătoare actriţă din Danemarca, mult mai sensibilă, mai distinsă decât marea lui poloneză[146], alături de care ne făcuse o vizită în primăvară. Toţi încercau să-l calmeze, să-l întoarcă din hotărâre, să-l determine să-şi reia repetiţiile şi să dea concertul. Alunecarea pianului, spunea Karajan, nici măcar nu e un fenomen nemaiauzit. De cel puţin două ori în lunga lui activitate i s-a

întâmplat să-l vadă pe pianist călătorind cu instrumentul prin sală, a doua oară pierzându-l, ceea ce a creat o situaţie extrem de spectaculoasă, căci solistul continua să cânte fără să mai aibă în faţă claviatura. Am profitat de un moment mai calm spre a-i comunica tatei ideea salvatoare ce-mi venise în minte şi o purtasem întreaga dimineaţă în adâncul fiinţei mele îndurerate: mă voi dedica ingineriei, nu mă voi da bătut până ce nu voi rezolva problema ce i-a întunecat lui viaţa şi, dacă dânsul nu va mai avea când să se bucure de avantajele pianului ancorat în duşumea, va fi, presupun, fericit să ştie că nici un pianist din lume nu va mai avea parte de transporturi nedorite şi de căderi în fosă. Minune: demonstraţia mea a fost convingătoare, din nefericire ea n-a putut evita inevitabilul, după cum v-am anunţat.

Karajan s-a întors grabnic la Viena, căci avea de susţinut acolo o partidă de tenis cu campionul Spaniei, Chopin, cu daneza, s-a retras la polonezele lui, Procopiu a profitat de răgaz ca să facă ceva cumpărături, sir John Barbirolli a luat avionul pentru Londra, unde era aşteptat să dea primele sale meditaţii de oboi. L-am condus pe tata la Mozarteum, dirijorul (al cărui nume îmi scapă) a fost de părere că se poate trece peste repetiţii, date fiind reputaţia şi seriozitatea solistului, directorul instituţiei l-a primit cu braţele deschise, cu enormă cordialitate şi cu bomboane spirtoase austriece. I-am trimis chiar din cabina radiodifuziunii un mesaj mamei, ca să-i spun ce se întâmplase şi cum, în cele din urmă, raţiunea învinsese. A fost bucuroasă că, după zece ani de nebuloase căutări, mă gândisem matur la profesiunea de inginer.

Partea întâi a Concertului (într-o sală plină până la refuz) a fost excepţională: tata s-a întrecut pe sine, a cântat înaripat şi cu o precizie ce a uluit, părea că nicicând n-a fost mai inspirat. Acel minunat *Allegro* pe care, copil neştiutor, îl

simţeam ca pe o sporovăială a unui elev cam zăpăcit, întrerupt de mustrările bolborosite ale pedagogului gata să-l cârpească, a întrecut în strălucire toate aşteptările: publicul a fost atât de entuziasmat, că, împotriva obiceiului, a izbucnit în aplauze în chiar pauza dintre părţi. Lacrimile bucuriei îmi udaseră obrajii şi curgeau şiroaie în bărbia care tremura. Succesul acesta îl împărtăşeam mai altfel decât altele, pentru că ştiam că acele momente sublime puteau să nu se înfiripe, dacă eu însumi n-aş fi avut ideea pe care am avut-o. Nefericită idee!

Înainte de-a vă povesti deznodământul, găsesc util să vă relatez, în câteva cuvinte, evenimentele întâmplate de dimineaţă, odată cu retragerea tatei din repetiţii: cedând ruşinos şantajului şi ameninţărilor cu pârjolul, guvernul austriac se făcuse nevăzut, creând cale liberă armatelor lui Hitler să intre în ţară şi să o anexeze. Invadatorii se sprijineau pe-o coloană a cincea destul de periculoasă, acţionând îndeosebi în marile oraşe din provincie, printre care Salzburgul. Câţiva instrumentişti ai orchestrei, printre care concertmaistrul, făceau parte din echipele de şoc ale organizaţiilor subterane plătite de Berlin şi, informaţi că ora anexiunii a fost fixată, s-au şi grăbit să aducă în sala de concert armament şi muniţie, pentru a fi gata de luptă la momentul oportun. Materialul l-au ascuns în tuburile orgii şi în cutia pianului. Se pare că încărcătura fusese apreciabilă, căci tata se plânsese de câteva ori, la prima oră, de faptul că pianul, pe care îşi dezmorţise mâinile, spre deosebire de toate instrumentele pe care cântase, nu lunecă la apăsarea pe pedale şi declarase că, din moment ce tot va porni la vale la o frază mai tumultuoasă, se teme ca greutatea să nu imprime lunecării o viteză din capul locului prea accelerată, care l-ar proiecta cine ştie unde, poate chiar în scuarul din faţa clădirii… Dirijorul luase observaţiile acestea ca pe

unul dintre capriciile obişnuite ale soliştilor zguduiţi de emoţie, în schimb concertmaistrul, după ce pălise, fusese văzut de secretara directorului umblând sub capacul pianului şi scoţând de acolo ceva ce semăna cu o portocală, dacă nu chiar cu o grenadă de asalt. În fine, incidentul acesta se încheiase, tata părăsise repetiţia, aparatele de radio din oraş difuzau proclamaţii către populaţie, în care i se cerea să păstreze calmul, invitând-o să-şi vadă liniştită de treburi, ca atare concertul nu era ameninţat de înaintarea blindatelor.

După ce şi-a frecat gospodăreşte mâinile, gest foarte îndrăgit de mama, pianistul a făcut semn dirijorului că este gata de-a ataca partea a doua a concertului, acel *Adagio* impregnat de poezie, care face deliciul firilor melancolice şi arată, dacă mai era nevoie, cât de adâncă e gândirea marelui Beethoven. Tata şi-a ridicat braţele, şi-a înclinat capul pe spate, ca şi cum îl trăgea înapoi o mare, respectuoasă sfiiciune pentru geniul ce îi încredinţase secretele lui, după care a atins uşor claviatura… În acea clipă, am văzut sala fulgerată de-o teribilă explozie…

Forţa explozibilului, suflul degajat au făcut zob pianul şi pe pianist, primul rând de violonişti, o parte din fotoliile de orchestră, împreună cu persoanele care le ocupau, şi câteva din balcoanele din apropierea scenei. Un fum gros a împiedicat rapida evacuare a publicului, care, în panică, a înregistrat pierderi în morţi şi răniţi, cum au scris ziarele. Dirijorul a fost proiectat prin fereastră.

Secretara direcţiei, doctor în fizica acustică, care în timpul concertului a stat tot timpul sprijinită de un cadru al culiselor, a explicat explozia prin acumularea excesivă a vibraţiilor în spaţiul închis al sălii, fapt care a provocat mici descărcări electrice în ebonita din care sunt confecţionate unele piese constitutive ale pianului şi a dus la detonarea încărcăturii. Directorul sălii Mozarteum,

al cărui spirit de contrazicere a trecut graniţele Austriei, a fost de părere că tatăl meu, pus pe arţag încă de la sosirea în localitate, purta cu sine, în buzunarele interioare ale fracului, o apreciabilă cantitate de trotil, şi cu greu a fost convins să arboreze pe frontonul clădirii steagul îndoliat pentru catastrofa ce avusese loc: pretindea, deşteptul, că hitleriştii sosiţi să parafeze Anschlussul vor da o interpretare nedorită acestui trist semn…

Am spus la început că, la scurt timp după aceste întâmplări, am inventat la Lucerna un stâlp metalic de sfredelit pământul. Nimic mai adevărat, cu toate că indicasem Lucerna în loc de Heinebad, ca să nu mi se ia urma. Stâlpul meu era înzestrat cu sapă cu role, lucra cu lichid, la mari presiuni; odată, în timpul experienţelor, am înaintat atât de rapid, încât am simţit cum capătul de înaintare se opinteşte în Anzii Cordilieri şi-i mişcă din temelii. Cum nu puteam părăsi Austria, spre a constata cu propriii mei ochi efectele forajului, şi cum mă temeam că ocupantul va folosi stâlpul de sfredelit în scopuri militare, am ars documentaţia şi, luând un pumn de barbiturice, mi-am şters din minte formulele remanente. Fără doar şi poate, invenţia mea ar fi putut fixa pentru totdeauna pianele supuse fenomenului de alunecare, dar tatăl meu nu se mai putea bucura de rezultatele ingeniozităţii şi priceperii minţii mele. Nu mi-a fost uşor să calc sfânta promisiune…

În anul următor, un suedez a brevetat un procedeu de stabilizare a pianelor de concert prin betonare, iar peste doi ani am suferit un accident de automobil. Înainte de-a fi pasărea agreabilă pe care o aveţi în faţă, am fost o scurtă perioadă de timp crocodil de Gange, cu dungi galbene pe partea abdominală.

XIV. Pentru că fiecare a povestit cu detaşare ce i s-a întâmplat pe când era om, spre a demonstra cât

de jalnică i-a fost condiţia şi cât de joasă calitatea vieţii[147], am să-mi permit, cu îngăduinţa dumneavoastră, să înfăţişez şi eu viaţa mea de-atunci, după care vă voi solicita un bilet de voie să pot merge la culcare[148], spuse academicianul Fernando Ptizzi, din Modena pe Spree.

Încă de timpuriu, am auzit vorbindu-se despre oameni şi popoare care se joacă cu focul şi cei care vorbeau mi-au dat să înţeleg că mai toate neajunsurile şi mizeriile omenirii se trag din practicarea nepedepsită a acestui joc. Până la acea vârstă cunoscusem aproape toate jocurile clasice şi mă lămurisem cât este de periculos fiecare, cum deformează el personalitatea şi, mai ales, cum scoate el pe copil din circuitul productiv, rătăcindu-l în labirinturile falselor oglinzi. Un coleg de grădiniţă bătuse cercurile, mânase caii trenuleţelor liliputane, jucase arşice: devenit bărbat, alegându-şi meseria de cofetar, n-a reuşit (cu toate pedepsele la care a fost supus) să bată albuşul de ou (telul îi răsucea oala, care se răsturna), iar când a fost să coacă cozonaci, a lăsat în aluat o mulţime de arşice şi o linie de cale ferată, de care nu se putea dezbăra. Un lucru şi mai supărător i s-a întâmplat copilului unui vecin care, obişnuit să se joace poarca, măgarul cu samarul, crabii şi creveţii, capra, boul şi viţelul, tăntălăul şi neghiobul, a continuat să folosească numele acelor pasionante jocuri în relaţiile cu partenerii, când s-a făcut mare. Partenerii, la început, i-au pus în vedere să-şi modifice limbajul, dar el recidivând, s-au supărat, au făcut ceva tapaj, au cerut satisfacţie pentru ofensă la nivelul cel mai înalt. Băieţaşul de altădată devenise ministru de externe şi prelungirea jocului l-a costat pierderea slujbei. Câţiva copii se jucau cu păpuşi; cum se obişnuieşte, îmbrăcau şi dezbrăcau păpuşile în fiecare zi, le făceau baie, le culcau, uneori — când nu erau ascultătoare — târnuiau păpuşile de păr, iar pentru vini mai mari, le decapitau. Când s-au

făcut oameni mari, obiceiurile şi plăcerile i-au urmărit: având de cercetat pădurea braziliană, ei s-au înţeles foarte bine cu membrii triburilor locale, i-au spălat şi îmbrăcat, i-au culcat cu somnifere Hoechst, i-au târnuit adesea de păr pentru micile lor neglijenţe şi incorectitudini. Localnicii, care se jucaseră şi ei în copilărie cu păpuşile şi de-a familia, le-au răspuns pe măsură şi, cu mişcătoare delicateţe, i-au supus, până la unul, operaţiei de decapitare. În fine, un amic al meu s-a jucat până târziu de-a hoţii şi vardiştii şi nu era mobilă în casă sau tufă de arbuşti în grădină din care să nu-şi facă, în toiul luptei, fie tranşee, fie bastion, fie linie de apărare tip Maginot. Făcându-se om mare, funcţionar important al renumitelor uzine Fiat din Torino, puterea şi banii i-au permis să-şi reia jocurile copilăriei, astfel că, înarmat cu grenade şi pistoale cu repetiţie şi ajutat de alţii ca el, şi-a petrecut o bună parte a concediilor terorizând instituţiile, jefuind băncile, sechestrând personalităţi ale vieţii publice, executându-le sumar.

O bună carte de pedagogie m-a luminat la timp asupra consecinţelor jocului copilăresc, aşa că mi-am rugat părinţii să-mi interzică — sub ameninţarea cu carcera — cercul, dambiluşca, popicele şi poarca. Părinţii m-au înţeles şi mi-au lăudat înţelepciunea, dându-mi spre delectare să le ţin conturile fabricilor, să avansez oferte firmelor cu care aveam raporturi, să semnez contracte şi să prezint, o dată pe an, bilanţul întreprinderilor. Dobândirea unei vaste experienţe m-a condus la studiul economiei şi al dreptului, exerciţiile de adiţiune şi înmulţire m-au îndreptat spre statistică şi marketing, clipele de răgaz, folosite intens pentru studiul populaţiilor, m-au ridicat pe lespezile filozofiei. Când mi s-a învederat că unii se joacă cu focul, am lăsat fabrici, familie, tratate de drept, registrele şi clasoarele cu furnizori şi

clienţi şi-am plecat să cercetez cu ochii mei cum se practică acest joc, cu ce urmări.

Lucrurile se petrec mai puţin spectaculos decât mă aşteptasem. Undeva, într-un poligon al Academiei Belgiei, plasat pe coasta oceanului, am urmărit un tânăr jucându-se singur cu focul. Individul grebla un teren înierbat, aduna frunzele într-un maldăr şi apoi le aprindea. Frunzele ardeau la început cu flăcări întinse, după un timp flăcările se scurtau, dispăreau sub frunze şi le lua locul un fum gros, care inunda cu apele lui întreaga regiune.

Nimic grandios, nimic care să aibă implicaţii sociale, demografice, sanitare. Aş putea spune că jocul e chiar anost, m-am întrebat sincer ce satisfacţii — din punctul lui de vedere — putea avea jucătorul. M-am înapoiat din Belgia copleşit de tristeţe şi cred că această tristeţe s-a transmis şi rândurilor mele ce au alcătuit studiul publicat în *Annales* (XXI, 1942).

O anonimă mi-a semnalat un joc cu focul la paralela 36, undeva între San Francisco şi Toledo. M-am grăbit într-acolo. Sub clinul unui deal am văzut un şir de căpiţe de fân sub care stăteau ascunse tancuri, rachete, ba chiar o flotilă de avioane grele de bombardament. Pe terenul care se deschidea în faţă, un fel de terasă plantată cu măslini şi străbătută din loc în loc de panglica unor şosele foarte bine întreţinute, se aflau câteva barăci. Mi s-a spus că sunt hangare, că sunt pline ochi cu muniţii, mai ales cu misile cu focoase atomice. Hangarele nu m-au interesat, pentru că totul se înfăţişa în deplină ordine şi curăţenie. Era să plec, descurajat de insuccesele ce mă cam urmăreau de la un timp, întrebându-mă îngrijorat ce voi scrie în numărul următor din revistă, când o întâmplare m-a condus la birouri. Acolo, pe când funcţionarii se chinuiau să-şi aşeze semnăturile pe delegaţia mea, am zărit printr-o uşă întredeschisă exact ce mă interesa. Am dat buzna în încăperea

alăturată şi, clipă fericită!, am surprins mai mulţi ofiţeri care se jucau cu focul. Mi s-a explicat pe dată cum se joacă jocul şi care sunt regulile lui: domnii ofiţeri stau în cerc, cu brichetele de gaz în mână, un arbitru dă la un moment dat comanda, toţi participanţii apasă pe declanşatoare. Unele brichete se aprind, altele nu. Se notează cu zece puncte reuşita, se sancţionează cu minus zece eşecul. La sfârşit se face socoteala şi cei ce pierd plătesc doi dolari pentru fiecare punct pierdut. Se joacă pasionant, „la jumuleală“, cum e expresia militară. Mi s-a povestit că unul dintre jucători, lipsit total de noroc într-una din seri, după ce şi-a jucat, pierzându-le, prăvălia, casa, soţia şi căţeluşa adorată, ciudos şi încălzit de băutură, s-a dus în camera de comandă şi a vrut să tragă manetele ce pun în funcţiune bateriile de detonare a focoaselor. Colegii nu l-au lăsat, i-au blocat braţele; l-au potolit doar cu ameninţarea că-i vor scrie şi-l vor pârî lui taică-său, preot anglican în Noua Anglie, om de-o severitate legendară. Manetele se manevrează relativ uşor, e suficient să le tragi de sus în jos pentru ca cele o sută de rachete să-şi ia zborul programat spre principalele oraşe ale Canadei… Jocul ofiţerilor mi s-a părut neinteresant, ba aş spune chiar anost. Ce să pretinzi de la nişte oameni însinguraţi, cu o imaginaţie potolită, plictisiţi de regulamente şi exasperaţi de scurtimea concediilor şi a permisiilor?

Se vorbea insistent că guvernul unei ţări latino-americane se joacă, de asemenea, cu focul. Am primit permis să iau parte la una dintre reuniunile cabinetului. Mi-a fost destul de greu să ajung la Belinda, capitala ţării cu pricina, din cauză că străzile erau blocate de baricade şi de chesoane răsturnate, de la toate etajele elegantelor hoteluri coloniale din centru se trăgea îndrăcit cu armele. N-am înţeles cine lupta, fapt e că n-am putut ajunge la şedinţă decât după ce un colonel

binevoitor mi-a oferit un car blindat care să mă conducă printre ruine. Domnii miniştri tocmai se întorceau de la o execuţie de rebeli, în curtea interioară a palatului, erau mândri de răspunderile lor, unii declarau că scenele le produseseră o mare poftă de mâncare şi bufetul întârzia să-şi deschidă obloanele, alţii regretau că, pe căldurile ce se înteţiseră, trebuie să rămână în fracuri şi tunici închise la gât, ar fi dat dracului protocolul şi s-ar fi aruncat în piscina care le clipocea în urechi şi le înnebunea vederea, în faţa ferestrei…

În timpul reuniunii s-a jucat jocul Bengal. Figurile lui sunt destul de complicate, de aceea manevrele le fac soldaţi cu un îndelung exerciţiu. Ei aprind beţişoare de santal, le agită prin aer şi imaginează cu scânteile ce se aprind o mulţime de constelaţii artificiale de-o clipită, aerul umplându-l treptat cu arome extrem de plăcute, persistente. Nimic periculos nici aici, ba aş spune că jocul e chiar binefăcător, pentru că, după numai câteva minute de la încheierea lui şi a şedinţei de cabinet, deschizându-se ferestrele, o duhoare de cadavre a pătruns în sala în care ne aflam. Santalul, se spune, are darul de-a dezinfecta atmosfera. În urma călătoriei, am redactat un raport în care mă declaram de acord cu practicarea acestui joc, menţionând doar că el mi se pare costisitor pentru buzunarele omului de mijloc (lemnul de ars se importă tocmai din Indii). Un rezumat al raportului urmează să apară în *Annales*.

Am mai cunoscut jucători cu focul într-o stână din Tirol, într-o colibă din Anatolia, lângă un zid din Saxonia, lângă o apă curgătoare din Africa Centrală. Jucătorii îşi luau însă prea în serios jocurile, unii le dădeau nu numai sensuri simbolice, ci şi funcţiuni utilitare. Când ajungi să te joci cu focul spre a răscoace o mămăligă, chestiunea superioară se bagatelizează dintr-odată, te întrebi ce rost are, cui serveşte şi de ce să nu eviţi cheltuiala printr-un telefon la casa de comenzi

a marelui magazin, plăcerea transferându-se la jocul telefonic — un foc electric de sonerie înflăcărată.

În încheiere: e minunat faptul că noi păsările şi voi insectele nu ne dăm în vânt după jocul cu focul. Periculos nu este, după cum aţi văzut, dar nici foarte şi prea amuzant. Oamenii au descoperit focul spre a stârni curiozitatea indiscreţilor, spre a pune pe drumuri, prin anonime, comisiile academice, de Cruce Roşie şi brigăzile mobile, instituţii ce nu-şi văd capul de atâtea treburi.

Soţia mea din timpurile de tristă amintire, când eram oameni, a sfârşit într-un parc din Auschwitz, nu ştiu bine în ce împrejurări, acum e barză de Rin, trăim fericiţi împreună, călătorim mult, visăm să devenim într-o viaţă viitoare beţişoare parfumate de santal…

XV. Studiile mele de filolog m-au dus la anumite adevăruri categoriale, spuse greierul dr. docent Violon da Gamba, şi ele sunt cu atât mai importante, cu cât în pădurea noastră şi prin livezi păsările, plantele şi insectele sunt încă puternic marcate de diferenţele lingvistice pe care le-au cunoscut. Eu mi-am restrâns preocupările la aria artei, cu rezonanţă în mediul silvestru şi încă fertilă în actuala preocupare de-a distribui frumosul până şi printre gâze, căci timpul liber ne permite ore de diletantism şi petreceri cu lăutari, remarcabile succese la pocnetul de bici şi la capodoperele kitsch, scuzaţi-mi eufonia şi euforia. Termenul ce desemnează pe artist în diverse limbi indică exact calitatea conceptului pus în mişcare într-o anume colectivitate. Astfel, neamţul (şi aici avem câţiva copaci din Germania de nord) numeşte artistul *Kunstler*: doar pronunţând cuvântul, că şi vezi înainte-ţi un tip miop, cu riglă şi teslă în mâna dreaptă, extrem de îndemânatică, cu şubler şi micrometru în mâna stângă, cu microscop, telescop, hârtie milimetrică şi maşină

de capsat în celelalte mâini. Opera lui artistică îi seamănă: dacă e un peisaj, câmpia se încheagă pe pânză în strânse coordonate dinamice, casele satului se înşiră dinamic în angrenaje perfect îngemănate, copacii cresc egali, paraleli, dinamici în limitele nutriţiei clorofilice, masa lor lemnoasă se dezvoltă uniform sub cerul cu ploi dirijate, cu soare atent distribuit, dinamic; dacă e portret, personajul se prezintă măreţ, înzestrat cu cronograf de precizie dinamic, cu cămaşă sintetică, cu privire acută, corectată de lentile de contact dinamice, cu paloarea specifică a studiului, pe capitole şi versete, al pretextelor lutherane, cu roşeaţă în obraz furnizată de vitaminele dinamice ale lui I.G. Farbenindustrie, cu trăsăturile neechivoce ale hotărârii de-a învinge; dacă lucrarea este muzicală, rezultatul apare o maşinărie enormă şi perfectă ca însuşi cosmosul şi o mie de nemţi instruiţi şi-ar bate degeaba capul să mai afle câte ceva de adăugat sau de ameliorat la această superbă smântânitoare…

Francezul îl numeşte pe meseriaşul cu profesiunea asta *artiste* şi, derivat, artisan. El înţelege că individul care acceptă să lucreze sub această firmă îşi pierde curând seriozitatea şi nu mai înţelege să facă nimic bun. Tipul astfel pervertit începe să-şi irosească vremea ferestruind pietrele catedralelor, răsturnând căldări de culoare şi polisând pânza până ce devine transparentă, îmbinând ţesături, marmură, păreri muzicale, până ce totul iese subţire şi dantelat — spumă de bărbierit zeii. Spuneţi *artiste*, repetaţi spusele, şi veţi obţine un lucrător al văzduhului, iar *e*-ul mut sugerează cam ce se petrece în stomacul dicţionarului care îl conţine. Ascultaţi, în schimb, un marş militar franţuzesc şi veţi fi brusc înveseliţi de acordurile lui desuete, de gramofon dogit, şi veţi râde cu poftă de tenorul castrat care se dă drept zuav sau cuiraser. Francezii n-au fost nicicând militari, războaiele le-au purtat victorios

civilii, fetele de speţa Ioanei cu Arcul şi Mieta Pompadour. Soldaţii lor sunt nişte *artificieri*, amatori de spectacole în parcuri, trăgători la fit când e să fie pe viaţă şi pe moarte…

Italianul îl numeşte pe meşter *artista*, şi vocala desemnând femininul este un indiciu prea suficient că lucrările ieşite de sub mâna lui se înrudesc cu fagurele de miere. Un bărzăune italian e în stare să umple pereţi cât zidul Romei cu scene şi chipuri graţioase, cu mişcări de dans, istoria cea mai sângeroasă capătă pe arcuşul acelui *artista* o molatecă, adâncă, desăvârşită şi dulce desfăşurare, ca şi cum perfecţiunea însăşi a catadicsit să se explice armonios. În nu ştiu care limbă turanică artistul e numit *cârmâr*, şi vă asigur că operele create de el seamănă leit cu ce se aude şi cu ce se citeşte; tot astfel se întâmplă cu termenul *hudojnic*, care e un produs hibridat obţinut din *josnic*, *bicisnic*, *pidosnic*, *drojdie*, *bleg* şi *grijanie*; lucrătorul numindu-se astfel, oricât ar fi el animat de bune intenţii şi ar avea cele mai favorabile condiţii din lume ca să-şi uvrajeze sentimentele, şi cele poate câteva idei, nu reuşeşte să scoată decât ori piese monumentale, de natură să umilească Himalaia şi să invite pe cei fără adăpost să le devină chiriaşi, ori mărunţişuri insistente până la plictis: cu o nucă într-o colivă nu se face parastasul. O armată de păsări îl ciugulesc de milenii pe Prometeu, dar haidamacul nu e încă în stare să ciripească o şansonetă de care să nu ţi se facă ruşine, un foxtrot de sâmbătă seara. Şi dacă această categorie şi-a atestat şi consacrat acel termen drojdios, ceva şanse le-au dobândit retorii lor, copioşi ca şi monumentele, provinciali până şi la purtatul pălăriei: dă unuia permisiunea să se scuze, să demonstreze de ce nu, de ce încă nu, că îţi umple într-un sfert de ceas vagonul şi tărăboanţa şi trecând, în loc să claxoneze, ţipă ca o pereche de şenile.

Cuvintele creează profesiunea, termenii îi fixează şi le conferă (sau nu le conferă) har.

Eu atâta am avut de spus. Adresez din suflet un salut cordial păsăretului din ţara lui Prometeu, succes pe ramură vulturului care-i ferfeniţeşte divinului artizan ficatul! Vouă, vă strâng prieteneşte mâna şi, de pe meleaguri însorite, nu vă sărut pe gură, căci desigur vă repugnă ţepuşile bărbii mele şi obiceiurile pidosnice care ne amintesc omul.

XVI. Oamenii supravieţuiesc acolo unde condiţiile de hrană, de încălzire, de apărare şi perpetuare le sunt încă favorabile — în insulele Bremont, în sudul Americii australe, prin grotele munţilor Lloyd, în arhipelagul japonez — numai şi numai datorită furtului sistematic pe care îl practică, spuse Simon din Argos, alias Simone Boccaferma.

XVII. Pe când eram constrâns să trăiesc sub înfăţişare umană, spuse Simon din Trento, alias Simone Boccaferma, credeam cu inocenţă în integritatea şi cinstea omului, reţinând din lecturi şi spuse numai elogiile la adresa lui. Miopia mi-o explic acum uşor: eram interesat să ştiu doar ceea ce-mi stimula evoluţia; dacă trăiam în mijlocul oamenilor, produs al istoriei lor, implicat total în destinul speţei, eram în mod firesc constrâns să nu privesc decât din interior şi să-mi placă totul. Diogene se arăta încântat de perfecţiunea borţosului său butoi, căci, neieşind din el vreodată, habar n-avea că pe dinafară doagele sunt putrede, cercurile ruginite, întreaga construcţie pe cale de-a se face ţăndări, îndată ce se va rostogoli în prăpastia pe muchia căreia fusese sprijinită. Din interior butoiul se înfăţişa drept lumea cea mai frumoasă şi mai confortabilă cu putinţă, spaţiul părea larg, iar cerul se adâncea la infinit spre orizont, etalând toate culorile lui (ziua), aproape

toate constelaţiile lui (noaptea). Când dialectica naturii (în cazul meu un accident de automobil) a permis depăşirea condiţiei oarbe şi ruşinoase şi trecerea pe-o altă treaptă a ierarhiei biologice, devenind, după cum se ştie, broască de baltă, unghiul exorbital, umiditatea şi sângele rece[149] mi-au îngăduit să văd realitatea cu alţi ochi, să-mi dau seama că mă bălăcisem în eroare şi nu înţelesesem mai nimic din ce trebuia înţeles.

Omul nu trebuie condamnat pentru asta, el e mai curând demn de a fi compătimit. Logica ne-ar îndemna să-l ajutăm: să-i înconjurăm într-o zi butoiul, să i-l rostogolim în prăpastie, ca să nu rămână din el nici amintirea, căci, dacă aşteptăm ca doagele să se risipească singure, s-ar putea ca individului să-i vină în gând să-şi mai procure un butoi şi apoi altul şi altul, să umple cu ele prăpastia, ba chiar să se ridice deasupra, cu un nou turn Babel de doage şi cercuri, lungind către un cer fals pilonii unei erori condamnate a nu câştiga niciodată înălţimea şi perspectiva… N-o facem, desigur, de teama de-a nu rostogoli odată cu butoiul şi conţinutul lui, omul; el nu trebuie încă o dată pedepsit, după ce, reiese din toate faptele expuse aici, nu şi-a ispăşit încă prima pedeapsă… Eu zic să-l lăsăm în întunericul care îi face plăcere, cu grija numai de a-l opri să ne mai jefuiască, pentru că, am întârziat să vă spun, această fiinţă cu o mare rază de acţiune fură de rupe pământul…

Borfaş de rând, individul foloseşte nopţile spre a-şi ascunde nelegiuirile: tot ce are şi îşi doreşte obţine prin furtişag, în paguba noastră — a animalelor, a păsărilor, a insectelor nevinovate. Câţiva gură-cască l-au văzut într-o seară urcând în carlinga unui biplan şi numai că n-au aplaudat ca proştii când şi-a luat zborul şi a zburat ca o turturea. Mintea şi experienţa nu l-au luminat spre a-şi da seama că biplanul semăna izbitor cu aparatele noastre: poseda aripi subţiri de liliac, guşă caldă ca a turturelei, cioc de acvilă, derivă de

peşte… Furtul ordinar l-a dovedit un piţigoi italian care a descoperit într-o casă din Milano planurile trase la heliograf de un complice cu numele Lionardo… Loopingul, picajul, vria, decolarea pe verticală au fost furate şi ele şi e locul să spun că acestea au fost posibile şi din pricina lipsei noastre de vigilenţă: noul Diogene ameţeşte cu vorba şi promisiunile pe mulţi naivi.

Ne-a furat idei valoroase privind submersiunea, săparea canalelor şi a galeriilor subterane, construcţiile hidrotehnice, folosirea radarului, calcularea rezistenţei la curenţi şi şocuri şi multe altele. În domeniul industriei uşoare a aplicat proiecte pe care nu le-am păzit cu străşnicie, acum umblă îmbrăcat în textile de împrumut, se împăunează cu penele şi blănurile animalelor, se hrăneşte cu fragedele tulpini ale feciorelnicelor ierburi, se apără de boli cu florile plantelor noastre însorite, ba uneori nu se dă înapoi de-a ne jefui ouăle, fructele şi sucurile. S-a bucurat până şi de sărăcia trestiei, de-a lăsat-o doar cu golul rotund al tulpinii. Calic, ne ia de sub penaj chiar şi frunzişul căzut, găinaţul, gunoiul.

Jaful e de-a dreptul dezastruos în arte şi lingvistică: cu cântecul nostru, individul a împletit melodii romanţioase şi chiar simfonii, cu culorile noastre a împodobit încăperi şi sticlării, un confrate al brigandului nici nu s-a mai sfiit să-şi numească simfonia *Cucul*, în timp ce un altul a confecţionat o pasăre din bronz, dând să se înţeleagă că înfruntă neruşinat întreaga speţă a păsăretului. Cu performanţele înseşi ale păsărilor!… Limba lui e colorată şi expresivă pentru că ne-a derobat de podoabele noastre — orăcăitul, lătratul, fluieratul subţire, mormăitul greoi, strigătul, bâlbâiala expresivă, stupitura vioaie, strănutul percutant… Nu e de exclus bănuiala că cineva dintre ai noştri — poate plopul, poate păducelul, deşi eu înclin să învinuiesc mai curând papagalul — i-a înlesnit accesul în

Biblioteca paradisului, de unde a subtilizat toate dicţionarele noastre etimologice universale… În fine, ne-a devalizat de verdele şi galbenul lanului de grâu, de fermentaţia intestinală, de rara proprietate a cameleonului de-a se face nevăzut fără a fi nevoit s-o ia la sănătoasa. Cercetaţi-i proverbele şi fabulele şi vă veţi convinge că întreaga lui comoară de înţelepciune e transcriere cuvânt cu cuvânt a experienţei noastre de viaţă, a moralei noastre fără seamăn… Bestia cu chip de om, leneşul scormonitor şi în lături s-a înfruptat cu tot ce a dorit, el n-a adăugat nimic bunurilor jefuite, ideilor sustrase; s-a îmbogăţit peste noapte ca o lepră, acum ne sfidează cu luxul şi putinţele sale…

Eu chem pe cei de faţă la luptă pentru recuperarea grabnică a obiectelor furate. Dacă suntem hotărâţi, nu ne rămâne decât să formăm un comitet, un secretariat operativ şi, până în ziua răfuielii, să publicăm o gazetă.

Propun să încredinţăm gazeta gâştei de casă…

XVIII. Acum cinci ani, primăvara, am ridicat, împreună cu harnicele mele tovarăşe, un splendid muşuroi pe marginea iazului dinspre Gloduri (la aproximativ 35 de kilometri de planeta Venus). Construcţie splendidă, impunătoare, cu tot confortul unei locuinţe moderne — termoficare, lift, spălătorii, garaje… După ce familia noastră, formată din trei milioane de persoane, s-a mutat în muşuroi, unde locuieşte şi astăzi, am ridicat, la îndemnul primarului, un monument măreţ în cinstea constructorilor şi a municipalităţii. Monumentul a fost, ca şi construcţia, lucrare colectivă şi reuşita lui deplină ne îndeamnă să continuăm a lucra cooperatist, plănuind să creăm chiar anul viitor o pisică în mărime naturală, care să ducă în lume, prin salturi sprintene, mesajul nostru de complementaritate…

Monumentul nostru reprezintă o menghină ce ţine în braţe un cocoş; menghina sugerează celui ce o priveşte ideea că soarele ne încălzeşte deopotrivă pe toţi (toate), iar cocoşul strâns de cleştii ei — dorinţa noastră de optimizare, căci furnicile ard de dorinţa să devină primele obiecte ale viitorului regn — regnul obiectual visat de utopişti şi de discipolii lor, gândacii de Colorado. Menghina e atât de impunătoare, atât de luminoasă, semnificaţiile ei atât de limpezi, că nu ne putem opri să nu o privim în fiecare zi, din faţă şi din profil, să-i descifrăm fără încetare semnificaţiile. Admiraţia noastră s-a transformat cu vremea într-un adevărat cult. Dacă n-am avea încă multe proiecte de realizat, am face din acest cult o nouă religie… Să vedem, să mai studiem…

Când s-au împlinit zece ore de la ridicarea monumentului, am sărbătorit izbânda noastră artistică printr-o mişcătoare sărbătorire, prin fixarea unei plăci pe peretele muşuroiului. Am repetat ceremonia şi la împlinirea a douăzeci de ore, dând atunci şi o masă, la care au venit, în semn de omagiu, şi delegaţii ale omizilor, melcilor şi lăcustelor codate. Stabilind deja o frumoasă tradiţie, am plantat atunci o nouă placă evocatoare, cu litere săpate în marmură de Carrara. Răuvoitorii — unii greieri vecini — ne-au povăţuit să abandonăm obiceiul, însă noi am sărbătorit şi a patruzecea oriversare, ba şi pe următoarele, până la o sută. Fixarea de plăci ne-a emoţionat şi ne-a însufleţit, aşa că am căutat să mergem mai departe în procurarea acestor înalte, nobile satisfacţii. Pentru că monumentul s-a cam ruinat — timpul lucrează chiar şi fără voia noastră —, am început să oriversăm (dacă pronunţ a doua oară acest termen, să-l considerăm intrat definitiv în limbă) împlinirea unui număr de zile de la plantarea primei plăci, a celei de-a doua, a celei de-a şaptezecea şi, de la un timp, oriversarea inscripţiilor în amintirea plăcilor… Un şir lung de

inscripţii amintesc ziua când monumentul nostru a început să se deterioreze, la o săptămână, la şase luni, la un an…

Este o mândrie pentru noi a vă aduce la cunoştinţă că astăzi nu trece o zi, nici măcar o oră, în care să nu sărbătorim, cu mese şi cuvântări foarte simţite şi mişcătoare, împlinirea unei anumite scurgeri de timp de la punerea primei plăci, a celei de-a doua, a celor următoare, a dubletelor, tripletelor etc… Şirurile prietenilor care ne însoţesc aceste clipe de rememorare şi bucurie au devenit nesfârşite, avem probleme cu cazarea numărului uriaş al oaspeţilor, căci de la un timp iau parte la mese şi la fixarea noilor plăci şi animalele pădurii, precum şi pelerini de la cei trei poli ai pământului, echipe de elefanţi indieni şi cete de peşti ai Atlanticului şi mării lui Behring. Fiind totul gratuit şi onorific, nu se poate vorbi despre o industrie turistică. Onoarea ne costă şi se estimează că ne va costa de o mie de ori mai mult în anii viitori, când vom începe să sărbătorim (punând plăci aurite) sosirea primului vizitator, a primului gândac, a primei libelule, a primei echipe de elefanţi, a focilor… Avem multă bătaie de cap, suntem ocupaţi de nu ne mai rămâne timp să construim un nou muşuroi, dar pieptul ne este plin de sentimentul datoriei împlinite, iar malul Glodului — plin de plăci cu inscripţii ori — şi aniversative.

Scopul intervenţiei mele, spuse în încheiere Benino Formica, este de-a saluta o excepţională iniţiativă, dar şi de a convinge pe membrii prezentului colocviu să ne viziteze, să ne facă plăcerea de-a lua parte la fixarea unei plăci de bronz în cinstea aşezării celei de-a opta plăci a celui de-al şaselea an al ridicării monumentului redeşteptării Furniciei transalpine… Festivităţile vor începe peste un sfert de oră şi vor dura şapte luni.

Cartea a patra

(Raport cu privire la pagubele pricinuite de domnii pacienţi în pavilionul nr. 3, la direcţie şi cantină; propuneri de sancţionare şi despăgubiri; pretenţiile Japoniei şi măsuri de ergoterapie[150])

I. În calitatea mea de monarh absolut[151] în pavilionul nr. 3, parter, în baza prerogativelor regale şi împuternicirilor excepţionale acordate de Dumnezeu şi de cele două camere de gardă, am dispus efectuarea unei amănunţite anchete pentru elucidarea împrejurărilor ce au condus la dezordinile din ziua de 30 octombrie a.c., la conflictul dintre rândunele şi participanţii la Colocviul păsăretului şi insectelor, la ale cărui lucrări am luat parte şi care s-au încheiat cu invadarea Japoniei.

Imediat după ceaiul de dimineaţă, am văzut pe firele de telefon, în dreptul farmaciei, un număr de cinci până la şaptezeci de rândunele. Aveam încă în mână felia de pâine cu magiun, când mi-am dat seama pe loc că sosise delegaţia acestor păsări aşteptate şi m-a cuprins bucuria, ştiind că ele aduc lucrărilor noastre salutul insulelor de la Soarele prerăsare. I-am împărtăşit bucuria şi satifacţia mea mareşalului, care se afla în cabina de la stradă, înaltul ofiţer era încă acaparat de o convorbire telefonică cu oraşul, abia mai târziu mi-am dat seama că, informat, se preocupa de luarea măsurilor de urgenţă corespunzătoare.

Pâinea cu magiun odată consumată, am fost condus cu alaiul cuvenit la baie, unde noutatea era comentată de miile de participanţi. Un cormoran m-a implorat să nu particip în acea zi la lucrări, că o să-mi pară rău, lucru căruia nu i-am dat mare

importanţă şi pe care, acum după evenimente, îl interpretez altfel.

A trebuit să aştept mult timp, cu prosopul şi periuţa de dinţi în mână, până ce să se formeze alaiul obişnuit care să mă conducă la sală. Când, în sfârşit, au sosit din dreapta escadronul de spahii şi comandanţii marilor unităţi, am auzit urale şi a trebuit să-mi corectez ţinuta pentru scurta paradă matinală. M-au însoţit Caterina de Medicis, doi laureaţi recenţi ai premiului Nobel, marele Clemenceau (ca întotdeauna spiritual), Gheorghe, omul meu de curte, şi doamna care serveşte ecleruri la chioşc (graţioasă, încântătoare, ca un copil care a terminat recent Politehnica). M-au încadrat, de-o parte şi de alta, pe dreapta, şirurile de cuiraseri, infanteriştii marini (comandaţi de un castor în vestimentaţie strălucitoare) şi câteva grupe de zuavi. Am păşit în aclamaţiile mulţimii cu pasul din regulamentul numărul 6 (marş de paradă, maiestuos, hotărât), am salutat de la înălţime, cum se cuvenea, m-am oprit în scuar cu intenţia să iau în braţe un copil şi să-l sărut, dar copiii nu sunt îngăduiţi în perimetrul ceremoniei, am îmbrăţişat o modestă soră de la tratamente. Un basset de la televiziune, inoportun şi obraznic, mi-a întins sub bărbie microfonul, cerându-mi să le spun telespectatorilor lui cum mă simt. L-am muşcat scurt de mână, pentru ca telespectatorii să-şi dea seama singuri de starea sănătăţii mele. Am luat-o, eu şi cortegiul, la dreapta, apoi iarăşi la dreapta, şi în câteva minute am urcat scările. Din partea participanţilor la colocviu m-a salutat un condor imperial, originar din Anzi, încredinţându-mă unui translator care, m-a asigurat condorul, ştie toate limbile păsărilor, inclusiv franceza.

Sala era arhiplină, ca la orice şedinţă de închidere. Caterina mi s-a plâns că lipseşte aerul, neajuns înlăturat înainte de-a da eu vreo dispoziţie, căci am văzut în acelaşi minut cum se aduc tuburile de oxigen şi cum încep să lucreze

pompele. O sală în care se adună mii de păsări, consumatoare la înălţime de mari cantităţi de oxigen, resimte întotdeauna lipsa aerului.

În acest timp, Anglia şi Paraguayul au rămas tot timpul în expectativă.

La ora fixată, prezidentul şedinţei, o ciocănitoare din sud, a deschis lucrările. Mi s-a cerut să adresez câteva cuvinte, am refuzat înclinând uşor din cap, fiindcă aveam gura plină, nu terminasem încă de mâncat pâinea cu magiun. I s-a dat cuvântul unui pescăruş din Groenlanda spre a lămuri câteva chestiuni privind schemele profesionale, sistemul corporatist al cocoşilor de munte şi soluţii pentru iluminarea dumbrăvilor şi pădurilor, în speranţa că energia electrică va diminua procentul de delincvenţă silvestră juvenilă, crimele şi jaful. Am fost atent la enunţarea problemelor, nu însă şi la dezvoltarea soluţiilor, din pricină că a trebuit să decelez o căpuşă ce se ascunsese sub aripa dreaptă şi mă exaspera (în prima parte) şi să mă ocup cavalereşte de Caterina (în partea a doua), care nu mai înceta să cotcodăcească: regina făcuse un ou!

Referatul care a urmat m-a interesat foarte puţin, aproape deloc (vorbea un piţigoi carpatin), aşa că am avut răgazul să studiez puţin sala. Barocul renovat mi s-a părut acceptabil, balcoanele au avut de câştigat prin suprimarea franjurilor şi înlocuirea tapiseriei roşii; inspirată mi-a părut şi înlocuirea lămpilor de cristal, meschine, cu candelabre de sticlă trasă, care, dacă sunt ceva mai ieftine, au în schimb avantajul că par enorme constelaţii şi permit un ecleraj extrem de plăcut. În acest splendid decor, participanţii — în costumele lor alese, de sărbătoare — dădeau colocviului un aer deosebit de distins. Am zărit în lojă şi în primele rânduri de fotolii o mulţime de personalităţi remarcabile: o imensă plăcere mi-a făcut revederea cu Alceo Banieri, moştenitorul imperiului pinguinilor şi porumbeilor rotaţi, actualmente înalt

comisar la Geneva, Juanita Palma, superbă gâscă austriacă, mi se pare că lider al unei grupări conservatoare, Carlo Giulio Penata, cu care am fost coleg la colegiul Cambridge, secţia Răşchitoare, Viktor Vogel-Farbe, cunoscut brabete de Brabant, norocosul câştigător al cursei aeriene de fond Berlin–Singapore, Galina Precupova, cântăreaţă pe streaşina renumitei Scala, Felix Rotari, porumbel voiajor pe liniile Lloyd… M-au emoţionat delegaţiile de scatii, în tradiţionalele lor costume naţionale, elegantele dumbrăvence, mândrele pajuri ale Alpilor, cochetele presuri, ibişii egipteni, un oarecare Colibri da Foresta Oscura, prinţ argentinian, grupurile compacte de specialişti reprezentând populaţiile de albatroşi, coţofene, papagali şi mierle din ţările mediteraneene, apoi, aşezate în dreapta, solemnele bufniţe, cucuvele şi stăncuţele ruinelor imperiului britanic (Scoţia). O lume pestriţă dar distinsă, gravă dar fremătătoare, rafinată dar pragmatică… L-am întrebat pe Gheorghe unde sunt insectele, colocviul interesându-le în bună măsură. Aghiotantul meu mi-a arătat un mic nor de ţânţari plutind în pulberea de lumină a candelabrului central, apoi câteva lăcuste ocupând galeria. Printr-un gest discret (Gheorghe şi-a scărpinat uşor umărul) m-a făcut să înţeleg că reuniunea e onorată şi de ploşniţe, şi de purici, şi de speciile rare ale tropicelor. Într-adevăr, curând am avut plăcerea să simt în preajmă prezenţa unei viespi şi a două muşte-de-cal. Insectele formează majoritatea, m-a asigurat Gheorghe…

Lucrările s-ar fi desfăşurat aşa cum au început — calme, animate de dorinţa înţelegerii şi colaborării, sub semnul optimismului — dacă nu soseau, venite din ţări îndepărtate, câteva mii de rândunele. În timp ce şeful delegaţiei lor s-a şi instalat la tribună, dezvoltând consideraţii privitoare la condiţiile specifice oferite lor de japonezi, stolurile au pătruns în sală, au invadat

literalmente spaţiul deja aglomerat, s-au aşezat ciucure pe candelabre şi lampioane, pe balustrade, pe spătarele fotoliilor, până şi pe arabescurile de ipsos ale pereţilor. Nestăpânite, absolut insolente şi gălăgioase, au făcut imposibilă audiţia reprezentantului lor, umplând şedinţa de rumoare şi găinaţ[152].

S-a produs pe dată o oarecare tulburare, am văzut râmele şi gândacii odoriferi ridicându-se şi părăsind sala, un lăstun s-a adresat prezidentului[153] să intervină. Zadarnice au fost loviturile de ciocan ale ciocănitorii, larma a luat dimensiuni catastrofale.

Am folosit răgazul cerut de restabilirea ordinii şi i-am desfăşurat Caterinei un scurt reportaj al recepţiei din ajun, când m-am întreţinut cu primul-ministru al republicii Bursaca şi cu reprezentantul apostolic al Sfântului Cuib, oferindu-i reginei boabe de grâu şi firimituri de pişcoturi, pe care ea le-a ciugulit cu plăcere, însă puţin îngândurată. I-am dat să ciugulească şi câteva drajeuri de teperin. Mi-am potolit şi eu foamea şi iritarea cu o felie de pâine cu magiun, strecurată într-o mapă de serviciu de aghiotantul Gheorghe, după care am ciugulit şi eu câteva seminţe. Aparteul cu Caterina m-a răpit, astfel că n-am fost atent ce s-a întâmplat în sală, fapt este că, ridicând ochii, m-au izbit scene de o violenţă nebănuită: roate mari de păsări patrulau sub cupolă, desfăcându-se ca să se arunce în picaj şi să jumulească din zbor păsăretul mărunt, mii de vrăbii, rândunele, sticleţi şi mierle se atacau şi se loveau cu răutate umplând aerul de un clocot de bătălie. Aş fi spus că sunt din nou pe câmpia de la Eranto, că atacă cavalerii înzăuaţi, dar lupta se dădea la înălţime şi nici urmă de platoşe şi zale, căci fulgii şi penele vorbeau de la sine despre vulnerabilitatea combatanţilor. Aerul se îngroşase de scamă, parcă un vagon de bumbac ar fi fost răscolit de o fermă de găini răşchitoare, urcând până în tavan troiene de puf şi de pene; era

imposibil să distingi prin ninsoarea groasă cine atacă şi cine se apără, cine învinge şi cine se predă.

Nesăbuitul de aghiotant, afectat de faptul că uliii, ereţii şi acvilele întârziau să intervină, a alergat după o puşcă de vânătoare, a revenit într-un suflet cu ea şi, ochind candelabrul, a tras rapid cele două focuri ale armei. Am văzut câţiva delegaţi căzând în vrie din înălţimi, am fost mişcat la vederea sângelui îmbibând mocheta, m-au zguduit zbaterea aripilor lovite, spasmele morţii, nemişcarea din urmă, însă m-a umplut în acelaşi timp de revoltă faptul că, venit de nu ştiu unde, un ogar de vânătoare s-a repezit să înhaţe păsările muribunde şi să le aducă pe rând la picioarele mele… Intervenţia câinelui în lucrările colocviului păsărilor mi-a părut de neiertat.

L-am chemat pe Gheorghe, i-am exprimat reproşul meu formal şi, cerând să-mi predea imediat puşca, l-am trimis la mareşalul porţii, să-l închidă sau să facă ce-o vrea cu el. Am fost atât de supărat, că mă mir cum de mi-am stăpânit nervii şi nu i-am descărcat puşca în aripă. M-am liniştit curând cu o felioară de pâine cu magiun, medicii au dreptate să recomande drept calmant puţină hrană, după care am ciugulit seminţe împreună cu Caterina, tulburată şi ea. Regretabil că se pot produce asemenea scene, nu mai demult decât alaltăieri asistasem la o scenă tot atât de respingătoare, în timpul Convenţiei animalelor şi peştilor.

În fond, conflictul pornise de la vorba necontrolată a unui nagâţ care, spre a restabili liniştea, le apostrofase pe rândunele spunându-le că sunt agenţi năimiţi ai japonezilor, cozi de topor (de rândunică) şi călăi ai coloniilor de melcişori. Rândunelele răspunseseră (tot necontrolat!) că năimiţi sunt maică-sa şi taică-su şi struţul care i-a botezat; păsăretul cel mult a intervenit cu blesteme la adresa rândunicilor; li s-au alăturat, cu ură şi mânie, acvilele ce, dacă ar fi avut atunci la

îndemână bomba atomică, ar fi aruncat-o fără ezitare asupra insulelor japoneze.

Liniştea şi ordinea au fost restabilite, lucrările şi-au continuat cursul. Dar ceea ce fusese interesant se consumase: toate păsările ascultau intervenţiile cu mare neatenţie, rândunelele, după ce au pronunţat salutul lor cordial, plecaseră în ţările calde (în Japonia), provizia de seminţe şi de pâine cu magiun se epuizase, Gheorghe stătea la popreală sau poate mareşalul îl trimisese după ţigări. Am consultat-o pe regină dacă crede că mai poate suporta plictiseala, ea mi-a răspuns că, după ce mai face un ou, e dispusă să plecăm.

Curând am decolat, am zburat uşor pe deasupra capetelor, am admirat încă o dată felul cum au fost restaurate lambriurile sălii şi, găsind un ochi de geam deschis, ne-am retras cu largi, maiestuoase bătăi de aripi.

II. Când sângele e inundat de adrenalina suprarenalei iritate, pulsul atinge valori înalte, îngrijorătoare, şi recomandabil e să se provoace o acţiune care să aibă valoarea unui act relaxant. Ura se stinge când sare supapa şi aburii toxici se risipesc. Oamenii ştiu să se răcorească la timp, evită congestiile şi infarctul dând palme, lovind orbeşte unde văd cu ochii, trăgând, ca Gheorghe, cu puşca, declarând şi purtând războaie. În această privinţă sunt de admirat.

Păsările colocviului păsărilor s-au orientat asemănător (este cunoscut simţul lor de orientare). Telegramele din cursul zilei mi-au adus veşti despre toate cele ce au urmat. Curând după plecarea mea, lucrările s-au suspendat (la propunerea unui papagal care a fost de părere că nu se poate trece uşor peste ofensa primită) şi s-au format pe loc detaşamente de asalt. Rândunelele trebuie să plătească, a declarat un general, Japonia, care le ţine pe vechi state de salarii, trebuie pedepsită, a adăugat un plutonier, dacă cumpăna

lumii a tras într-o parte, e de datoria noastră, a soldaţilor, să punem sângele şi penajul nostru în balanţa dimpotrivă, spre a reechilibra lucrurile, a spus un soldat. Crucişătoare cu furnici, tancuri conduse de bondari şi viespi sălbatice, o infanterie marină de scarabei şi greieri şi o flotă aeriană formată din mii de efemere, condusă personal de admirabilul Bonifacio Ephemera, conte de Bidonya, s-au îndreptat spre Japonia imperială şi, către seară, depeşele agenţiilor de presă şi transmiteau debarcarea, invazia, reportajele primelor lupte.

Am rămas treaz toată noaptea, fascinat de rapiditatea cu care se acţionează, fără mare poftă de mâncare: abia de-am ciugulit câteva râme dintr-o farfurioară.

III. Război egal jaf. Asta ştiam din cărţi, mai ales din volumele *De l'inégalité parmi les fourmies* şi *Grandeur et décadence de Lili Putaine*. Telegramele de dimineaţă mi-au adus la cunoştinţă, spre surprinderea mea, încetarea ostilităţilor şi retragerea forţelor invadatoare din insulele japoneze. Mai lung a fost drumul până la teatrul de operaţiuni decât războiul.

Am văzut prada de război. Un graur şi-a adus maşină Toyota, o codobatură sârmă de împletit pentru garduri şi coteţe, o gâscă aprinzător automat de aragaz, un brabete două seturi de tranzistoare, o coţofană combină radiofonică şi blănuri, un botgros o bormaşină, un sticlete o staţie pentru observaţii meteorologice, un cărăbuş o hartă a Indiei, un ţânţar o tipografie, un vultur pleşuv o păpuşă, o gaiţă un aparat de ras, un pinguin un pistol cu apă, o găină schiuri de performanţă, un corb o pereche de şoşoni şi ochi de sticlă, o bibilică benzi transportatoare, benzi de magnetofon şi nasturi.

Mi-au fost dăruite din materialele capturate: o pereche de cercei cu diamante, un briceag tip

peşte, o lampă răscroită (cu petrol), un pateu cu icre de Manciuria şi o iapă arabă. Cerceii i-am transferat Caterinei.

IV. Am convocat de dimineaţă colegiul cronicarilor şi, în trei cuvinte, i-am pus pe băieţi la treabă. Mi-am exprimat dorinţa să văd o mare frescă a războiului de la Soare prerăsare. Cu cifre şi fapte. Nimic despre captură, numai gloria şi eroismul. Un istoric mi-a spus la despărţire: „să trăieşti!“, semn că ceva mi se pregăteşte. Mă tem să nu mă mistifice.

V. În drumul lor spre Japonia, rezultă din ultimele informaţii primite, detaşamentele de asalt au răsturnat paturile, au sfărâmat dulapurile şi, traversând la cantină, au provocat importante distrugeri de veselă şi personal. Sunt pagube importante şi la direcţie, unde păsările înfuriate au spart macheta stabilimentului (scara 1:500), au devastat biblioteca şi au vrut s-o siluiască pe secretară. Către sfârşitul invaziei, câţiva ciocârlani cu moţ şi un gâscan au spart vitrina cu realizări de la intrare, însuşindu-şi un tensiometru şi un clistir.

VI. Japonia nu cere despăgubiri. Cantina, în schimb, ridică mari pretenţii. Secretara direcţiei a cerut transferul. Până la noi dispoziţiuni, se suspendă cinematograful de miercuri. S-a dat plecarea unor păsări mici. Se va înăspri programul de gimnastică, introducându-se numeroase noi figuri de zbor şi cădere liberă. La atelierele de recuperare se vor introduce operaţii noi: umplerea pernelor cu puf, scrisul caligrafic. Orele de muzică se vor completa cu studiul sistematic al fluieratului şi, pentru cei deosebit de dotaţi, studiul croncănitului. Pentru festivalul anual se va pregăti piesa *Cântecul păsărelelor* de compozitorul Janequin[154].

Disciplina şi ordinea vor fi desăvârşite, în pavilionul 3 nu e permis să se-audă nici măcar musca.

VII. Ieri m-am încoronat, încununându-mi capul cu o oală splendidă — metal compact, bine rotunjit, cu mâner pe dreapta. Caterina m-a sărutat. Am simţit că se revarsă asupra îmbrăţişării noastre întreaga istorie zbuciumată a păsărilor. Uzi şi fericiţi, ne-am retras în pătul, căci a venit şi pentru noi vremea cuibăritului…

Cartea a cincea

I. Într-adevăr, „sublima metamorfoză“, cum o numeşte Alois Krauss, adică trecerea de la condiţia de biet om la aceea de măreţ dobitoc, mai apoi de uşoară pasăre şi insectă şi, în sfârşit, la minunata şi de mult râvnita stare de obiect, spuse Conrad Abricht, departe de-a fi fost o înaintare agreabilă, ca plimbarea unui gurmand prin pateurile cu ciuperci, apare, acum când am traversat-o cu toţii, mai curând o trecere pe sub furcile caudine, pentru unii grotescă şi buimacă, pentru alţii agasantă ca un cui în pantof, pentru cei mai mulţi de-a dreptul penibilă şi dramatică. Ce greu e să te desprinzi de masca lipicioasă a omului! Un văr de-al meu, inginer de tulumbe pentru vidanjarea canalelor, cu numeroase succese prin expoziţiile de peste ocean, vizitase într-una din călătoriile sale o celebră grădină zoologică şi-i rămăsese gândul la o blănoasă şi ageră mangustă ce răpusese, spuneau paznicii, câteva duzini de şerpi veninoşi. Ura de copil şerpii, îl torturau furtunul şi tuburile cu care era obligat să lucreze, ba avusese de suferit ofensele unui sorb şerpuitor de mare capacitate care, pe când se evacua apa dintr-un tronson al tunelului de la St. Godard, îl trăsese din greşeală în pântecele său, îl frământase şi-l digerase prin intestine noroioase şi întunecimi infernale, redându-l vieţii — într-un lac de refulare, în apropierea mării — numai piele şi os, de parcă trăise o mie de ani sub duşuri scoţiene. Îşi pierduse mult timp din viaţă inventând şi brevetând maşini de retezat furtunul şi salamul, de scurtat conducte, de întins maţe, cabluri şi chiar sfori de colet, studiase până la epuizare comportamentul şerpilor de toate felurile, aflase antidotul veninului celor mai periculoase târâtoare, devenise un explorator temerar al canalelor subterane ale marilor oraşe, cărora ştia ca nimeni altul să le fisureze pereţii şi să le spargă mufele şi manşoanele, era la un pas de

premiul Nobel, în urma adaptării de rotile şarpelui boa, după ce fragmentase fiara în mod corespunzător, alcătuind din ea vietăţi cu cel mult trei vertebre, plăcute la rulaj şi înfăţişare, amatoare de jocuri prin grădină, supuse când era vorba să fie sacrificate, gustoase în mâncare, cu usturoi şi oţet, mai ales rotilele[155]…

II. Dar ura împotriva şerpilor dăinuia în inima lui cândva speriată, era încredinţat că de şarpe şi venin va sfârşi, jurase[156] să nu mai doarmă până ce nu va şterge de pe faţa pământului urmele sinuoase ale acelor jalnice animale. Nu-şi putea realiza gândul decât dacă ar fi devenit mangustă, abilă a descoperi ascunzişurile duşmanului, imună la atacurile cu venin. În treacăt fie spus, aţi văzut şi dumneavoastră cât de persistentă este ura, ea se păstrează mai bine decât oricare alt produs al naturii omeneşti; carnea, untul şi zarzavaturile se degradează în câteva săptămâni, chiar ţinute în frigorifere drastice, ura rămâne nealterată în orice mediu şi la orice temperatură, uneori nu-şi schimbă calitatea nici într-o sută de ani. Se spune că un băiat a jinduit o acadea din coşul unui bătrânel cu barbă şi ochelari de sârmă, sprijinit de gardul şcolii, şi, neavând bani, s-a hotărât să o fure. Moşul a prins la timp mişcarea, l-a pândit şi, când băiatul a întins mâna, l-a plesnit peste ea. Pofta oarbă sancţionată devine cu vremea o forţă mai înfricoşătoare decât turbarea râurilor în timpul ploilor torenţiale. Băiatul pofticios s-a făcut mare, ani în şir a învăţat sârguincios ştiinţa militară, şi-a convins semenii că Europa trebuie să trăiască în glorie şi nu ca o învăţătoare pensionară ce n-are un cartof să-l prăjească în loc de friptură, oamenii l-au delegat să facă precum a gândit, militarul s-a lăsat la vatră şi s-a ridicat în rang de cancelar[157]. Acadeaua colorată de odinioară i s-a urcat ca o stea călăuzitoare deasupra frunţii înguste şi, cât ai zice peşte, a cucerit Europa dulciurilor, malurile

vecine, gloria ce stătuse ca un tort pe cer de secetă şi n-avusese ocazia să se împartă. Stăpân absolut pe pământuri, ape şi văzduhuri, supraomul n-a stat o clipă pe gânduri să-şi ia revanşa: a ucis sau deportat pe toţi bătrânii cu barbă şi ochelari de sârmă şi a dat tuturor celor ce l-au urmat câte o acadea asemenea acadelei ce mustea triumfător şi cu sclipiri de sânge pe boltă. Bineînţeles, acest soi de forme plastice ale urii sunt rare, ele vorbesc însă despre înălţimea (tipul era scund), tenacitatea (destul de nearticulată în multe acţiuni), puterea (până la urmă, cum era şi firesc, a mierlit-o, căci unul i-a tăiat limba), dorinţa de întindere peste pământuri (s-a mulţumit şi cu o palmă de ţărână deasupra) şi alte virtuţi nepieritoare ale oamenilor…

III. Aşadar, vărul meu nu mai mânca şi nu mai dormea, chinuit de dorinţa de-a deveni mangustă. El, care făcuse multe invenţii, nu reuşea să pună la punct aparatele în stare să-l transforme: unul ce urma să-i croiască labele din faţă îi strunjise din greşeală mâinile până ce acelea semănau cu două beţe chinezeşti de mâncat orez şi, datorită lor şi unor aranjamente ale maică-sii, mătuşa mea bună, dirijase două concerte la Carnegie Hall, un altul îi crescuse pe spate o blăniţă, însă materialul se dovedise de foarte proastă calitate, se rosese repede şi, bietul băiat, aproape dezbrăcat, putea fi luat oricând drept şoarece şi mâncat de pisici; un al treilea dispozitiv îi modificase capul şi trăsăturile, numai că nu ştiu cum lucrase, că ochii îi luceau ca ai cobrei, în timp ce cuvintele îi ieşeau şuierate din gura foarte mult îngustată, siflantele exasperându-l. Nefericitul s-a aruncat într-o noapte într-un puţ de pe moşia părintească şi ţăranii au văzut, pe când dădeau fuga să-l salveze, cum din adâncul pământului, pe jgheabul de piatră, iese şi se face nevăzută o cârtiţă. Micul animal târa după sine un metru de croitorie, ceea ce a fost o dovadă

indiscutabilă a identităţii persoanei şi preocupărilor.

Am deplâns, împreună cu familia, nereuşita vărului meu, până într-o zi, când un post de radio a transmis un interviu cu cârtiţa ce dorise să fie mangustă: declara, printre altele, că nu regretă întorsătura lucrurilor, că acum vede limpede unde a greşit şi lucrează pe brânci la un aparat care să-l facă, într-un răstimp preliminat, fluture cap-de-mort, dacă se poate cu motor în doi timpi, de mic litraj.

IV. Înainte de a vă povesti cum am procedat eu ca să scap de mizerabilul trup omenesc, am să vă mai reţin cu situaţia unui cunoscut al meu, pe nume Blaise Pascal, un franţuz foarte original, înzestrat cu o putere de muncă uluitoare, priceput într-o mulţime de meserii, spuse în continuare Conrad Abricht. Individul, după multe încercări de laborator şi în câmp deschis, şi-a dat seama că acţionează zadarnic, că trecerea dincolo nu e posibilă atâta timp cât operaţiunile de transformare privesc numai corpul, de aceea şi-a îndreptat în special atenţia asupra sufletului. A pornit la treabă separând într-o eprubetă spiritul până la un mare grad de puritate şi, obţinând oxid de spirit, a condus experienţa prin presărare, diluare în soluţie, infuzie şi injecţii intravenoase. A constatat lucruri demne de interes: un hoţ de buzunare, căruia i s-a infuzat spiritul unui metafizician, nu încetează să fure, ci face aceasta cu plăcere sporită, susţinut acum de argumente mai cuprinzătoare decât cele şubrede de dinainte, aşa cum mărşăluitorul de cursă lungă câştigă mai multe medalii când e îmbrăcat mai sumar decât în nădragii lui bărbăteşti; hoţul e prevenit, înconjurat cu stimă, invitat la petreceri cu buzunare multe şi tacâmuri scumpe, încurajat în momentele sale de descurajare şi inactivitate. Un dictator din America de Sud (acolo oricând afli speţa, deoarece limbuţia

latină se mariază fericit cu temperamentul erectiv) era urât de toată suflarea pentru actele lui lipsite de bun-simţ, însă o injecţie cu spirit lucid l-a redat metodic, individul a amenajat pe loc un parlament bine populat cu senatori de carton, organisme reprezentative din beţe şi saltele sprijinite, numeroase societăţi cu mulţi membri — uniforme cu nasturi şi cravate pe umeraşe susţinute de cuiere cu tălpică, comisii de capete adevărate de târgoveţi, orânduite în ţepuşi, lângă care magnetofoane discrete aduc intervenţii personale şi, în parte, contradictorii, totul atât de bine organizat, încât fotografiile luate de reporteri au înregistrat şi zâmbete, gesturi amabile, scene mişcătoare.

Blaise Pascal şi-a administrat sieşi tratamentul, şi-a întors asupră-şi spiritul (desigur, tratat cu săruri în eprubetă) şi — crescând doza timp de-o săptămână, după ce şi-a ucis nevasta, a jefuit un magazin de ciorapi şi a prezentat mărturie falsă într-un proces cu corupători de minori — a închis ochii spre a deveni în mai puţin de un sfert de ceas dromader, capră alpină, salamandră, apoi, în salturi succesive, vultur de cadavre, colibri, bărzăune, larvă, muşeţel, mărarul săracului, năsturaş roz şi, în sfârşit, buşon de astupat chiuvete şi bideuri. Este cea mai lungă metamorfoză pe care o cunosc şi, se pare, cea mai merituoasă, pentru că ziarele au dat la timp ştirea că Natura, sforţându-se din toate măruntaiele ei, a izbutit să-i obţină şi o decoraţie, şi să i-o confere…

V. Eu, cel care vă vorbeşte, Conrad Abricht de Rollzang şi Elevator, sufeream de mult din cauza strâmtorării la care mă împinsese condiţia umană şi doream din toată inima să isprăvesc cu viaţa şi mizeriile ei — şicanele proprietarilor, laudele proştilor, invidiile prietenilor, vorbele bune ale femeiuştilor ce mă jefuiseră, alegerile în diverse comisii, în universităţi, academii şi bordeluri.

Ştiam că soarta îmi este pecetluită, oricum trebuia să isprăvesc într-o bună zi, condiţie pentru a-mi optimiza neîncetat devenirea. Problema era că nu ştiam cum să procedez şi ignoram în mod condamnabil că drumul e lung, spinos şi nu lipsit de surprize şi sângerări.

Norocul meu a fost că cineva dintre puternicii zilei, desigur o fiinţă superioară ce ajunsese de mult la ultimele împliniri şi acum se învârtea ca ax cardanic în cea mai bună dintre lumi, m-a ajutat şi m-a îndrumat. Acel cineva mi s-a înfăţişat într-o noapte în vis sub formă de abur şi mi-a spus:

— Dormi, tu, viteazule născut din mamă cu licenţă în comerţul engros şi din tată paraşutist de performanţă? Nu-i dat să doarmă cât noaptea-i de mare unui precupeţ de împrejurări mărunte, căci ajungerea mai sus se obţine numai prin târâşul prin ochiurile de jos, ia tu aminte ce-ţi spun: eu sunt vestitorul Celui de departe şi tot are grijă şi milă de tine. El porunceşte să te scoli neîntârziat, să-ţi anunţi nevasta şi prietenii că, gata, s-a terminat comedia, apoi, luându-ţi câteva schimburi de corp şi de pat, să te îmbarci în prima corabie din port a companiei Bunderupp sau Linderupp sau Heirupp pentru a călători spre Orient şi, atacat de submarine engleze, să sfârşeşti ce aveai de la început de sfârşit. O moarte ca-n poveşti te aşteaptă, şi-o după-moarte ca o după-amiază de vară cu şpriţ rece sub umbrar, căci de îndată ce vei închide ochii, vei fi luat în evidenţa unui regn mai darnic, însoţitori plini de bunăvoinţă te vor conduce în lesă la castronul cu măruntaie şi te vor purta pe uliţe largi pietruite şi te vor trece în grădini şi ateliere unde, după un lătrat şi-o linguşeală, vei deveni graur, calic mâncător de râme… După ultima râmă şi ultima musculiţă îngurgitate, vei deveni gândac de bucătărie şi, prin asimilare, plasture Bayer pentru bube. Fă cum îţi spun, că împotrivă stă reaua Morgenstein, nesuferită de Acela, descalificată în meciurile de

selecţie, încă în stare de tăieturi la gât, scuipături ruşinoase în faţă, referinţe răuvoitoare în diverse ocazii. Acum părăsi-vei dulcea somnie, vei bea cafeaua şi vei refuza oferta de-a forma un nou comitet administrativ pentru cinematograful de cartier, căci ai treabă…

VI. M-am trezit tulburat, căci până una, alta era vorba despre moartea mea, m-am năpustit în bucătărie, unde nevasta rezistă de ani de zile presiunii puternice a vaselor fierbând, nedespărţindu-se de polonic şi maşina de tocat nici în zilele când aburul ucigător o opăreşte sau exploziile puternice o ciopârţesc şi-o aduc la starea de friptură grasă cu sos, şi i-am relatat cum Cineva mi s-a arătat în vis sub formă de abur leşios şi mi-a spus: „Dormi, tu viteazule născut din mamă cu breton şi tată falsificator de monedă divizionară, nu-i dat să doarmă peste orele prescrise de medic unui pacient obez ce doreşte să treacă prin inelele înguste ale vămilor, ia tu aminte şi înregistrează pe bandă magnetică mesajul următor: eu sunt crainicul canalului 13 al televiziunii transcendente, studiourile îţi poartă de grijă şi au milă de abonaţii lor. Scoală-te neîntârziat la al treilea semnal, anunţă-ţi prin telegrame şeful de serviciu, contabilul principal, agentul de evidenţă, funcţionara de la finanţe şi dirigintele de şantier al băiatului zidar că, gata, viaţa s-a împuţit, ai dorinţe noi, înţelegi să denunţi contractele şi să dai în vileag înşelăciunea lor globală şi a prevederilor, apoi, luându-ţi partea ta din avere, inclusiv patefonul, să te îmbarci într-o limuzină Buick, Volkswagen sau Trabant, pentru a călători spre Marienbad şi, atacat pe drum de vameşi austrieci, jinduitori la patefonul dogit şi la setul de lame de ras, să accepţi (căci altă soluţie nu există) ridicarea nervilor la un grad convenabil şi apoplexia. Moartea va fi scurtă, în schimb trecerea dincolo, în familia animalelor, foarte linsă, neimpozabilă, căci

îndată ce vei simţi că ai coadă, iar mirosul s-a bifurcat stereopodic de două ori, câte picioare răscolesc rahaturile, vei primi tărâţe şi sfeclă furajeră, îngrijire potrivită unui catâr şi bice. Nu dispera, sfecla va fi puţină, tărâţele încinse, bicele singure vor izbuti să te mişte din piele. Vei ieşi gol şi întreg pe propria-ţi gură, urlând simultan, dar te vei întrupa sub formă de pensulă de bărbierit, zisă şi pămătuf, cu care, în lipsa soţului, cocheta Armenstein, nesuferită de protectorul tău, se va săpuni şi se va depila înainte de spectacole. Vei auzi atâtea cuvinte teribile din gura ei, că vei pune pe hârtie cu oarecare dificultate spusele multe de care Acela are mare nevoie — nu ştiu ce combinaţie nu-i iese din cauza matracucii… Descalificată, cocheta va capota (va fi, pe rând, buldog, căpuşă, floare de muştar, brânză telemea şi stilou Parker, căpătuindu-se corespunzător). Acum părăsi-vei dulcea somnie (efectul somniferului stinge-l cu o cafea, uite colea o punguţă cu surogat) şi, refuzând să mai rămâi, vei pleca neîntârziat la Bruxelles, unde te vor ajunge noi instrucţiuni…“

VII. Nevastă-mea mirosea foarte apetisant a friptură de gâscă, continuă Conrad Abricht, aşa că aromele erau gata să mă doboare; n-am cedat tentaţiei de-a lua o bucată, precum cu siguranţă ea ar fi dorit (mai mult ca sigur că reaua Marienstein manevrase vrăjitoria asta!), şi am plecat de-acasă spre a-mi anunţa prietenii. M-am oprit în biroul lui Sturm von Drang, ajutor de bancher în localitate (localitatea era întâmplător Hamburgul, nu insist), căruia, într-un suflet, i-am spus cum, dormind cele şaisprezece ore pe zi, spre dimineaţă am avut un somn tulburător, în cadrul căruia s-au prezentat mai multe pelicule, ultima cu un protagonist misterios. Individul, apărut în vis sub formă de val şi rotocoale de fum, combinaţie de arome etilice, gaze naturale şi friptură de porc cu cartofi prăjiţi,

mi s-a adresat astfel, citez: „Dormi, tu, fanariotule, născut dintr-un tată pitecantrop inactivat cu sedative şi dintr-o ilustră mamă, regină a plăpumarilor; nu-i dat să doarmă cât ziua-i de lungă unui arhitect care vrea să ridice elefanţi, girafe, zebre şi alte construcţii pe continentele viitorului, se ivesc în fiece minut probleme foarte delicate de aprovizionare tehnico-materială, după cum se ştie lipsesc periodic şi în permanenţă nisipul, varul, cărămida, cartonul gudronat, cimentul, apa, forţa de muncă şi energia… Ia tu aminte ce-ţi spun (atenţionarea, scuzaţi cuvântul imbecil, era necesară, pentru că eram ocupat în vis cu trecerea prin tifon a unor muşte, în vederea pregătirii unor cataplasme), eventual stenografiază-mi pe picior indicaţiile: eu sunt trimisul Celui ce propovăduieşte pustiul cu scaieţi şi prevede domnia dunelor nesfârşite de nisip, şi tot are grijă şi milă de tine. El îţi trasează poziţia verticală, programul săptămânal şi perspectiva travelling, mişcătoare pe un terasament de-aici până-n adâncul timpurilor care ne stau în faţă, ca atare scoală-te, înviorează-te cu marşul pe două voci al copiilor din difuzor, bea-ţi repede ceaiul de plante şi anunţă-ţi semenii din tramvai sau poştalion că gata, până aici a fost ce-a fost, de-acum înainte va fi numai ce urmează să fie, nimeni nu te mai opreşte, înaripat cum eşti pe roţi metalice, să devii altceva, în alt regn, în alt compartiment, în altă casetă, în altă eprubetă, într-o groapă de cer sau de humă, oricum dincolo, oricum mai încolo, cu alte cuvinte situaţia de om, devenită de mult jenantă, o abandonezi cu plăcere, aştepţi nu învierea morţilor, ci viaţa viitoare, iar în cadrul ei un loc în faţă, eventual peşte de baltă sau muşiţă pe carne proaspătă, foarte probabil fir de busuioc pe-un maidan etc. Te atenţionez să le vorbeşti însufleţit, inspirat, colorat şi alegoric, semenii să aibă simţă mântul complet al unei chemări căreia nu-i poţi rezista, deşi ai frâne la

tocuri şi ancoră la prohab, tu te duci, dacă e să fie oricum şi indiferent ce, nu te duci decât cu bucurie în guşă şi cu entuziasm în căpuşă, atenţie la cuvinte — soartă, moarte, sacrificiu, depăşire şi mai mult decât bine, cu majuscule iniţiale şi pe parcurs, fac bună impresie şi conving. Ascultă la mine ce-ţi spun, că doar nu vorbesc cu pereţii (eu în somn, iubiţi prieteni, sunt puţin absent, unele intenţii îmi scapă, ba chiar mă pierd şi moţăi pe picioare), ai şanse ca într-o lume de nisip, în care să nu se distingă un grăunte de celălalt, să rămâi deasupra… Puternicul, preaputernicul, Acela, persoana care m-a trimis, ei bine, zeul care mi-a dat însărcinarea… (oh, că n-am întâlnit încă un om mai îngrămădit când doarme!), în fine, insul în numele căruia vorbesc te-a ales ca nisip special, ca material foarte reprezentativ şi de nădejde, nu întârzia deci să-ţi închei existenţa de om şi să te livrezi imediat loco-gară, căci toate le poate face Acela (tipul de care ţi-am tot vorbit… iar o luăm de la început, ce dracu?), în afară de ieşirea din scriptele oraşului… După livrare, vei trece şi tu pe banda rulantă a evoluţiei inverse, vei fi focă, galinacee, nufăr şi iască de arbore şi, după un anume stagiu (pe care El nu mi l-a precizat… Care el, care el! Divinul, că în numele lui îţi vorbesc, zevzecvule!), vei fi ceea ce toţi doresc: nisip…“

Ajutor de bancher, prietenul meu Sturm von Drang m-a ascultat cu mare atenţie, a ridicat din umeri şi, întâmpinând surprinderea mea, mi-a urat succes.

VII bis[158]. Permiteţi-mi să mă strecor printre vorbitori şi să-mi spun şi eu cuvântul, spuse August Wilhelm Plattband, strecurându-se printre vorbitori şi începând să-şi spună cuvântul. Ascultând intervenţiile stimaţilor mei colegi, mai cu seamă documentata expunere a profesorului Friedrich Zahnfest din Rotterdam pe Gange, despre pericolul pe care îl reprezintă instalarea de

lansatoare de rachete pe taxiurile municipale, mi-am amintit fulgerător, şi nu fără un sentiment de inconfort, de cunoscutul tablou al lui Mantegna înfăţişând martiriul sfântului Sebastian, aflat cândva la Luvru şi, prin el, tinereţea mea aventuroasă. Mişcarea gândurilor în cap, ale cărei variaţii le-am simţit distinct de multe ori, însă niciodată mai limpede ca acum, a creat asociaţii şi paralele, conducându-mă la revelaţii şi concluzii filozofice deja formulate. Aceste concluzii voiesc să vi le împărtăşesc, spre luminarea chestiunilor în discuţie.

Prima idee pe care o desprind este că a sosit timpul să facem o separaţie netă între obiect şi oamenii care mai continuă să facă, ici-colo, umbră pământului, adică să lucrăm în aşa fel încât existenţa şi funcţiile unui lucru sau ale unei maşini să nu depindă în nici un fel de preocupările, activităţile şi destinul oamenilor. De vreme ce speţa umană s-a compromis şi categoria e pe cale de dispariţie — nu interesează cauzele care o poartă spre un asemenea final, se poate presupune dorinţa de sinucidere —, singura şansă a dăinuirii şi urcuşului spre glorie a obiectelor este emanciparea de sub tirania acestei vietăţi stupide, intrată de mult în ciclonul falimentului.

Mă întreb: de ce violoncelul să cânte numai la atingerea degetelor murdare, de ce smântânitoarea ce merge în gol să mai fie supravegheată de un oarecare (în treacăt fie spus, nepriceput să o repare în caz de defecţiune), de ce mingea de cauciuc, umbrela de soare, paratrăsnetul, bucata de parmezan, tractorul, schimbătorul de ioni, mărul rumen şi aromat, acul cu gămălie şi convertizorul cu oxigen să mai continue să funcţioneze sub ruşinoasă, costisitoare dependenţă, când programele lor de viaţă şi de activitate le asigură o lungă şi lipsită de griji trecere prin ani şi o înmulţire de sine stătătoare? Am cunoscut o ştampilă cu număr de înregistrare ce se lamenta

ziua-ntreagă că lipseşte funcţionarul care să o manevreze, şi nu mai ştia ce să întreprindă pentru a-l determina pe un stagiar ocazional să o ia între degete şi să ştampileze, fără cel mai mic discernământ, toate hârtiile, toate scaunele biroului, geamurile ferestrelor şi pielea diafană a celor câteva amploaiate ale oficiului… Situaţie ruşinoasă, regretabilă!…

VIII bis. Cu atât mai ruşinoasă situaţia bombei, îşi continuă vorbitorul expunerea sa, cu cât încărcătura de sute de kilograme se declanşează printr-o simplă atingere a focosului sau, într-un caz special, printr-o tragere uşoară a percutorului… Să-l lăsăm pe om să se descurce în treburile lui parcate în finalităţi precise, meschine de la începutul la sfârşitul vieţii lui, să ne preocupăm singuri de evoluţia şi răsturnarea raporturilor, mai cu seamă că, stăpâniţi de idei nobile — nu printre ultimele este ideea acţiunii gratuite —, noi deţinem ştiinţa funcţionării fără scop, aşa, de dragul cântecului sferelor şi al bilelor, de plăcerea uzurii, de satisfacţia urmăririi trecerii dintr-o fază într-alta şi de la o formă la alta.

Câteva intenţii bune duse până la capătul ilogicului, şi liftul (ca să iau un exemplu la îndemână) poate alerga printre etaje fără pasageri şi fără bagaje, conducându-se singur, abătându-se când pofteşte de la verticala impusă de bătrânul, de mult cioburi şi ulcele, care l-a proiectat. Un lift care să meargă de-a latul pe sub scări şi pe culoare, care să alerge voios pe coridoare şi prin săli de spectacol, ieşind adesea pe fereastră şi întorcându-se la treabă, cu cablurile zornăind după dânsul, e un spectacol sublim… Tot un spectacol sublim mi se pare şi ţigara care se fumează singură… Dar să nu insist, lucrurile sunt evidente…

IX bis. Oribila idee a interdependenţei obiect–om mi-a venit, după cum am spus mai înainte,

spuse în încheiere Wilhelm Plattband, de la un tablou al lui Mantegna (cel aflat la Luvru), înfăţişând o scenă la care am fost martor. Faptele s-au petrecut astfel: eram crescător de vite în ţinutul unde fusese prins Sebastian Alpenstock şi, în timpul liber, îmi plăcea să merg la vânătoare, să trag cu arcul în păsările. Ignoram că micile zburătoare sunt surioarele noastre, nu prea citisem poezia didactică şi ornitologică a timpului, poate dintr-o prejudecată, oricum circumspect la ce debitează poeţii, întotdeauna servitori ai cine ştie căror interese, aşa că trăgeam bine, precis, aveam o mână cu care mă mândream… Într-o dimineaţă, vătaful moşiei m-a convocat la castel, unde mă aştepta seniorul. Om încercat, cu largi vederi umaniste şi cu o cunoaştere profundă a anatomiei, m-a întâmpinat în prag şi mi-a spus că are un captiv, pe nume Sebastian, căruia doreşte să-i străpungă trupul cu săgeţile mele. L-am întrebat dacă treaba asta urmează s-o împlinesc imediat sau îmi mai rămâne timp să eliberez din mărăcini o capră ce se încurcase peste noapte. Fireşte, treaba e urgentă, mi-a răspuns seniorul, aşa că am alergat după arc, l-am chemat pe Fritz, popa cătunului din vale, şi-am purces la operaţiune, trăgând după noi tolbele cu săgeţi.

Sebastian a fost adus aproape gol, legat burduf cu funii groase. Era un om zdravăn, frumos ca soarele, părul îi curgea plete pe umeri, ca poeţilor păsărari, ar fi fost o persoană agreabilă dacă n-ar fi arătat, tot timpul colaborării noastre, o iritantă ursuzenie. Când a fost pronunţată porunca, l-am desfăcut din strânsoarea care-i amorţise braţele şi l-am sprijinit de o coloană de marmură împodobită cu frunze de acant, imobilizându-i lejer braţele de piatra din spate care, rest mizer al unui templu ce fusese probabil ceva în istoria ţinutului, avea avantajul de a-l ţine drept în picioare şi dezavantajul că putea îndoi săgeţile nimerite

alături. Am căutat să evit tragerea din faţă. Poate şi pentru că ţinta mă privea în ochi…

La semnalul gata, am întins coarda şi am tras. Săgeata i-a ciupit superficial pielea în dreptul ficatului. Neizbutită lovitură! Probabil din pricina tracului, aşa se întâmplă întotdeauna cu prima lovitură. Am schimbat unghiul, am tras a doua oară, săgeata l-a nimerit în pulpă, străpungând uşor stofa care-i ascundea goliciunea. Am tras astfel, ajutat de la un timp şi de Fritz, până l-am ciuruit bine. Stăpânul a fost mulţumit, la încheierea trebii ne-a dat, mie şi lui Fritz, câte un galben.

Era o zi frumoasă, cu nori cumulus foarte decorativi, peisajul pe care îl cuprindeam prin cătare era minunat, se vedeau strălucind pe malul dimpotrivă castelul cu turn circular, liziera de salcâmi şi chiparoşi, iar în piaţeta vechiului gimnaziu, unii pe jos, alţii călare, se mişcau câţiva slugoi. Un câine tot lătra la unul în haină verde. Fritz mi-a amintit că almanahul scrie că ne aflam într-o marţi 13, zi norocoasă prin părţile noastre.

X bis. Noaptea următoare am avut un vis revelator: una dintre săgeţile pe care le trimisese arcul meu mi-a vorbit, reproşându-mi că am obligat-o să se apropie prea intim de trupul acelui Sebastian. Obiecte ca noi nu merită o asemenea soartă. Biata săgeată declara că simte sângele cald al sacrificatului, că pulsul încă puternic, ca o maşină sub presiune, o tot mişcă şi o tot pendulează, că unele mişcări ale lui Sebastian o tot şicanează. Seniorul tău e un imbecil, a încheiat săgeata şirul observaţiunilor sale, face gogomănii după gogomănii, ia-l într-o zi la palme, dă-i una cu barda la cap, ai grijă şi retrage-ţi barda din tigva sfărâmată, n-o pune, biata, într-o situaţie similară.

De dimineaţă am făcut cum mi-a spus săgeata să fac, ceea ce mi-a permis să-mi recuperez săgeţile (operaţie chirurgicală, nu alta!), să le readuc în tolbă şi să mă ocup cu mai multă seriozitate de

eliberarea caprei din mărăcinişul unde se încurcase.

Întâmplarea aceasta, pe care memoria n-o reţinuse bine, mi-a reapărut în minte odată cu ideea pe care v-am înfăţişat-o. Dovadă că nu v-am spus baliverne e că tabloul lui Mantegna, făcut dracu ştie când şi cum (că n-am văzut pe nimeni purtând şevalet în timpul vânătorii), ne înfăţişează pe mine şi pe Fritz în exerciţiul funcţiunii, cam pe la jumătatea zilei de marţi 13 a acelui binecuvântat an. Eu aveam 35 de ani, eram brun, purtam haine alese special pentru acea înfăţişare.

În concluzie: apropierea obiectelor de fiinţa omenească e un lucru absolut indecent.

VIII. Acum, când suntem obiecte, spuse Hermann Oberteil, nu mai are rost să ne tot întoarcem înapoi, mai ales că există pericolul de-a descoperi în preistorie că metamorfozele noastre nu s-au împlinit în urma voinţei cuiva, a dorinţei cuiva, a unei mutaţii pregătite de natură, ci datorită, dacă se poate spune astfel, neglijenţei unui caporal care a lăsat deschisă uşa buncărului unde se aflau claviaturile rachetelor atomice. Se pare că a fost suficient ca o pisică să urmărească un şoricel şi orga a cântat cu toate tuburile sale aleluia…

Să ne bucurăm de clipa rostogolindă, de acest prezent tranzitoriu ce ne permite să ţinem acest frumos şi util simpozion şi să salutăm pe toţi acei care, consecvenţi cu drumul pe care au pornit, cu zece sau douăzeci de ani (sau decenii) în urmă, sunt hotărâţi să facă tot ce le stă în putinţă spre a deveni nisip sticlos, cenuşă subţire, praf plutitor în atmosferă. Când lumea va deveni o dună de material mărunt, nu va fi plăcere mai mare decât de-a ne aminti acest popas, de a-l sărbători cu puţină rouă şi, dacă va fi o râpă pe-aproape, cu o revărsare…

IX. Antevorbitorul meu a simplificat întotdeauna lucrurile, spuse Franz Freilauf, şi nu aflu nici un motiv de ce nu ar continua să simplifice şi în starea în care se găseşte această bilă de cauciuc. Dar viaţa, prieteni, e mult mai complexă, mai labirintică, sensurile multiple şi aspectele suprapuse vor dăinui… Îşi permite să simplifice pentru că structura lui de cauciuc, buretoasă şi împovărătoare, îl exasperează. Eu văd, în schimb, lucrurile mai evoluat, aflându-mă pe-o treaptă ceva mai înaintată a scării inverse, sunt — după cum puteţi oricând constata — un cui ruginit, vederea îmi este despresurată de tot ceea ce ar constitui prejudecată. Când vom fi nisip (de-ar sosi mai repede vremea aceea mult jinduită!), vom zâmbi amintindu-ne cât de miopi şi proşti eram în timpul desfăşurării simpozionului de faţă, printre forme încă închegate şi printre piese încă supuse ruşinoaselor folosiri…

Cu aceste cuvinte, încheie Franz Freilauf intervenţia sa, eu mă retrag în tăcere, în lemn, să nu dau nici un prilej aerului sărat să mă rugineascâ şi să mă întârzie…

X. Putem face mai mult, spuse pentru început Heinrich Kardan: putem grăbi timpul să-şi împlinească marele lui rol. Eu propun ca maşina cu aburi să behăie şi să se salte pe roţi şi pârghii, până la explozie şi risipirea în aer, iar strungul bipolar şi automatul de aşchiere cu ultrasunete să-şi sporească masticaţia, dat fiind că digestia nu poate fi scurtată. Dumneata, calandru pe role, şi dumneata, radiator circular cu cheson pentru mortiere, asociaţi-vă cu acceleratorul de ioni şi cu maşina de decalibrat la cald şi roadeţi-vă reciproc piesele, fiindcă rugina întârzie să o facă, iar mâna omului e spurcată şi nu trebuie să vă mai atingă. Voi, căluţi de lemn, piatră de polizat, război de ţesut, burghiu helicoidal, compresor şi arbore cu came, demaror automat şi aparat de proiecţie şi

reproducere instantanee, bălăbăniţi-vă energic în buloanele şi postamentele voastre, rostogoliţi-vă prin vitrine şi ateliere, ieşiţi-vă din fire şi din metal, risipiţi-vă pe podea şi pulverizaţi-vă în aer, insuflaţi-vă reciproc spirit de sacrificiu şi bioxid de acetilenă5[159], abur şi raze infraroşii, perdăfiţi-vă cu acizi şi aerosoli de carburator sub compresie şi binecuvântaţi scânteia, pilitura, şpanul, reculul, şocul arcului voltaic şi plesnetul oxigenului în stare să vă demoleze şi să vă ascundă în ceţurile neştiutului. Îndrăzniţi, pentru cauza care ne este scumpă, voi maşini de bobinat şi de rabotat, de sfredelit, alezat şi arosat, de zburat şi scufundat, desfaceţi-vă filetele din strânsoarea unsă cu vaselină şi lagărele din axele cărora le sprijină greutatea şi turaţia, şi îndrăzniţi voi, modulatoare de frecvenţă, şi păpuşele de cârpă, şi flacoane de toate dimensiunile, şi mulţimi de landouri, şi partituri muzicale, şi mărgeluşe colorate, şi scări de pompieri, şi seturi de creme, şi pasteluri cosmetice, şi maşini agricole cu dublă tracţiune, şi biciclete, şi revolvere, şi căsuţe pe roate, şi scaune pe şine, şi păsări împăiate, şi turboreactoare cu tunuri la bord, şi lanţuri, hăţuri, diagrame, brăţări, telefoane şi sateliţi artificiali, prezenţi cu toţii în această sală, la această prietenoasă întrunire…

Închipuiţi-vă pentru o clipă cum ar fi când n-am fi: ce aer, ce lumină, ce bucurie intensă în particulele noastre risipite în marele sân al pustiului!… Şi ce linişte deplină, reconfortantă peste culmile domoale ale colinelor de nisip, peste vegetaţiile de mult veştejite!…

XI. Ar fi, totuşi, nejust să precipităm evenimentele înainte de-a fi pedepsit cum se cuvine pe toţi acei ce, atinşi nedemn de pecinginea scârboasă a nostalgiei, au mai exprimat, în singurătatea lor, pe la colţuri sau chiar prin pieţe, regrete pentru regnurile traversate, unii încercând chiar să afirme că pe vremea când erau oameni

aveau mai multe bucurii şi satisfacţii decât acum, spuse rece şi metodic Johannes Stecker Sinkron. De-a lungul vieţilor petrecute, am adunat în aceste dosare informaţii despre fiecare şi, cu toată mulţumirea lucrului bine făptuit, le-am sistematizat în aşa fel încât îmi este uşor să găsesc în mai puţin de un minut, ajutat fireşte şi de soţia mea, care e computer, pe toţi cei ce se fac vinovaţi de balans, ezitare, privire înapoi, tentativă de redevenire şi înaltă trădare. Recent am alcătuit un tribunal, format din piroane şi scoabe, burghie şi tromboane, găleţi şi scrumiere, roţi dinţate şi ferăstraie circulare, gata oricând să înceapă rechizitoriul şi să conducă dezbaterile spre condamnări capitale. În două zile, procesele ar fi consumate, vinovaţii pedepsiţi, o bună parte a suflării s-ar stinge, execuţia meritată ar desfiinţa categorii mari de obiecte ce nu-şi mai află de mult întrebuinţare…

Mă aşez liniştit în cutia mea, aşteptându-vă părerea, cu toate că aici e neconcludentă o părere emisă de obiecte mai mult sau mai puţin complice cu trădătorii. Totuşi mă aşez, spre a nu pretinde că am făcut presiuni inelegante, şi mă aşez liniştit, precum vă spuneam, pentru că n-am nici o îndoială asupra rezultatului: plutonul de execuţie a şi început să lucreze…, auziţi afară baroasele, cheile franceze şi pocnetele scurte ale explozibililor… Vă mulţumesc pentru atenţie…

XII. În calitate de diblu, spuse Fritz Treyler din Bavaria, ridic obiecţii serioase acestei propuneri, pe motiv că trimiterea vinovaţilor dincolo, în paradisul prafului şi nisipului, îmi apare un act de injustiţie, tocmai ceea ce noi vrem în genere să evităm. Adică cum: să ajungă înaintea noastră cele mai retrograde obiecte? Să se aşeze în valuri şi dune, pe coline, şi să râdă de întârzierea noastră? Au avut nostalgii şi regrete pentru că n-au mai strâns în braţe o femeiuşcă şi n-au mai făptuit o

delaţiune, au pălăvrăgit că bine era şi frumos era când mergeau la teatru sau dezlegau probleme de geometrie, dar noi ştiam că binele şi frumosul se află pe colinele de nisip, în pustiu, unde nu se distinge individ de individ… De ce să beneficieze prioritar de aceste daruri, când numai noi am luptat pentru ele?

Propunerea mea e să-i pedepsim cu rămânerea pe loc cât mai îndelungată, să le prelungim existenţa de obiecte şi maşinării prin reparaţii de mântuială, să-i constrângem să facă la infinit, şchiopătând şi scârţâind, ceea ce au mai făcut — bila să se dea de-a dura, biciul să întoarcă dambiluşca, calul de lemn să se legene pe tălpică, butonul de manşetă să se înţepenească, să se strâmbe şi să se rupă ca şi până acum, împreună cu clanţa, cu roata, cu lama din maşina de ras, cu braţul macaralei, cu elicea avionului, cu racheta pe şinele de lansare, cu braţul picupului pe simfonia înţepenită şi ea…

XIII. Oricum aţi toarce şi aţi întoarce feţele timpului, destinul vă este, prieteni, favorabil, spuse Orpheus Oberschnipp, lira cu corzi de aur. Aceasta pentru că durerile voastre se sting odată cu trecerea dintr-un regn într-altul. Uitarea e mângâiere şi speranţă, căci binele şi răul îşi amestecă în albia ei apele mai înainte neîmpăcate. Dar eu, care m-am numit cândva Rhodopianul şi am pierdut-o pe soţioara scumpă Eurydice, sunt blestemat să nu uit niciodată şi să-mi port, prin veac şi peste stări, durerea şi plânsul, cu atât mai cumplite, cu cât strigarea mea rămâne pentru urechile ce o aud semnal fără înţeles, încadrat de Marchais şi Kamerer la capitolul ticuri neurotice, caricatură a unui gest ce şi-a pierdut semnificaţia (Feidel şi Meige), acompaniament buimac al unui paroxism răsturnat, închis cu şapte lacăte. Eu nu mai sper nici ce speraţi — atrofierea până la netezime a sensibilităţii —, căci plânsul îngrămădit mă ajunge

din urmă şi hohotul lui, ca o neagră Niagară, e în stare să răscolească şi să spulbere chiar nisipurile cele mai îndărătnice, îngheţându-le până la zero absolut, încingându-le până la incandescenţă.

Am fost poet inspirat de muze, am cântat stelele şi materia, aş fi dorit să fiu materie… Corzile n-au încetat o clipă să strige şi, după îndelunga experienţă a deznădejdii, mă îndoiesc că materia nu simte şi nu plânge; sunt convins că nu există scăpare.

Când, odinioară, am coborât prin poarta Taenarului până la Styx, în adânca lume a umbrelor, adresând dulci cuvinte de îndurare sufletelor palide (de-am făcut ca roata lui Ixion să se oprească, Tantal să-şi uite setea, vulturul să-şi retragă pliscul din ficatul lui Prometeu, Sisif cel hărnicit de blestem şi crudele Eumenide să-şi înece obrajii în lacrimi), am sperat să-i ofer recâştigatei Eurydice condiţia meritată de salamandră, de porumbiţă, de libelulă, de mărgea, de diamant sau de nisip, însă accidentul cunoscut a ucis speranţa şi a înţepenit lucrurile într-o situaţie echivocă, pe care nici Destinul care a vrut-o n-o mai poate modifica.

Plânsul meu convulsiv e agravat de bufeuri delirant-halucinatorii polimorfe, cu constelaţie simptomatologică pe cât de largă, pe atât de derutantă, care, în timp ce toate vietăţile înaintează şi parcurg alte etape ale metamorfozelor, pe mine mă întoarce mereu înapoi, pe drumurile întunecate şi pustii, ca în sindromul lui Elfenor.

Cutremurele, incendiile, apele învolburate, întunericul şi bombele nu mă înspăimântă, cum nu mă înspăimântă diagnosticul de onomatomanie pe care mi l-au pus iluştrii Charcot şi Magnan, catalogându-mi cântecul neîntrerupt şi strigarea pe nume în clasa obsesiilor ideative. Eu mor şi înviez şi iarăşi mor, din pricina dragostei pentru pierduta Eurydice, şi dacă am să capotez într-o zi, corzile mele de sârmă vor continua să strige…

IX. Discuţiile devin fastidioase, fiecare se consideră, înainte de vreme, buricul pământului, interzicându-i semenului dreptul la adevăr, spuse Lineta Gewindbor, focosul bombei cu hidrogen. Ne prelungim şi ne istovim, lucru ce ne va duce fatal la cină şi pat, prilej ruşinos de-a ne aminti vremurile când ne mai înţepau la lingurică foamea şi pe pleoape somnul.

Discuţiile trebuie curmate, căci vorbăria multă e sărăcia obiectului. Îmi stă în putere să vă trec încă astă-seară dincolo, unde e cald şi rece totodată, după care va fi linişte…

Apăs uşor acest declanşator… Ţineţi-vă bine…

X. Aca… Ana… A… g… 352,6… 7BA + 5… le… La… do-sol-mi, mi bem… ira, iru… nepla… reti… reti… tes, B.C.V.… Retur… Eurydi… om…, spuse, în continuare, Nikolaus Steker.

Cartea a şasea

I. Toţi domnii pacienţi, îşi începu intervenţia nea Grigore Mucenicu[160], inclusiv doamnele care i-au însoţit, sunt rugaţi să pună capăt pălăvrăgelii şi să se retragă urgent în paturi. Acu cade contravizita, vă vede Dumnezeu de vă surprinde dom' doctor Panaitescu tălălăind în oficiu şi pe culoare, tocmai el care a răsturnat doi directori pe chestia disciplinei din saloane. Aţi uitat ce i-a făcut lui Fluture, când se înţepeni bolnava Catela în balustrada scării şi nefericitul a intenţionat s-o tundă? Aşa cum a fost vorba la instructaj, toţi aveţi drepturi la exprimare egală, ba se pot permite chiar libertăţi şi mai mari decât la Filaret, dar însă când se pune problema disciplinei, toţi ca unul, că se-ntoarce foaia şi nu mi-e de soarta voastră, cât mi-e de observaţia la condică…

După părerea mea, a continuat vorbitorul, problemele pe care le-aţi ridicat aici sunt importante, dar ele suferă amânare, căci şi mâine e zi: dimineaţă, după ceai, continuaţi dezbaterile cât v-o pofti inima, studiaţi pe grupe şi individual poza din revistă, trageţi câte concluzii vreţi pe marginea ei, cu toate că nu prea înţeleg ce a putut să vă înfierbânte atât la vederea unei plaje pustii, doar nisip cât vezi cu ochii, nici măcar un scaiete sau o umbră… Înţeleg dacă pe marginea ei, cu picioarele lungi, bălăcindu-se uşor în apă, s-ar fi arătat bronzată o duduie ca Margareta… În primăvara lui 54 am fost prima oară la mare, prin sindicat, în martie nu era nici dracu la solariu, fiindcă nimerisem o vreme cu îngheţuri şi furtună, însă cu toate astea ceva interesant tot am desprins din situaţia dată, pentru că în sâmbăta de despărţire a apărut pe plaja pustie o tânără neobişnuită, căci în general litoralul era frecventat de pensionare, care s-a dezbrăcat pe ploaie şi moină, s-a umezit cât s-a umezit, că de baie nu putea fi vorba, dar însă a stat aşa goală în văzul meu indiscret ca la un

sfert de ceas, de-a fost ca-n vis, am simţit atunci că m-am răcorit pentru suferinţa de-o viaţă întreagă, pentru ofensa străbunilor mei ce nu văzuseră marea şi nici n-auziseră de ea, pentru zilele negre şi întoarse care, cu ajutorul lui Dumnezeu, îmi înneguraseră cura anuală… Dar, pe cuvântul meu, apariţia merita toţi banii şi, într-adevăr, plaja mi s-a părut luminată şi ospitalieră, minune de care n-am mai avut parte în anii următori, când m-au trimis la Sovata[161]…

Văd însă că n-am cu cine să mă înţeleg… Ne prinde aici dom' Panaitescu şi ne sancţionează pe toţi ca pe şoareci, mai sunt doar zece minute şi cade minunea… Eu îl chem pe dom' Caesar[162] să vă-nveţe ce e bunul-simţ…

II. Dă fuga la 3 că e sfârşitul lumii! mi-a spus nea Mucenicu, spuse Caesar şi continuă: Nu înţelege domle unul să-şi bage minţile-n cap, întâi i-am luat cu binişorul, le-am învederat îndatoririle şi necesitatea de-a se trage la paturi că vine contravizita şi nu-l sancţionează pe Cocoş sau pe Lăcusteanca — nu, ci pe noi —, ei îşi continuau discuţiile ca şi înainte, trecând din mână în mână o fotografie tăiată din gazetă, înfăţişând o plajă japoneză năpădită de păsări moarte şi de peşti cu burta umflată, victime ale radiologiei… I-am spus, spuse Caesar, că e vina lui, aşa şi-a aşternut, aşa nu are acum somnul lin, fiindcă i-a obişnuit pe măgarii ăia cu binele şi cu vorba convenţională, nu astfel se tratează persoanele în cadrul tratamentului. Las' pe mine, i-am spus nefericitului dezarmat, mă duc eu la 3 şi du-te tu la mine la 6, în ăi de la 6 am băgat eu disciplina până la gulerul halbei, băţul şi-a spus cuvântul, în special ameninţarea cu castanele… Nu v-am povestit chestia asta cu castanele, dom' doctor, e una dintre descoperirile mele senzaţionale. Odată, după ce rulase un film cu haiduci, cu participare unanimă, nici unul nu mai conceda să doarmă: urlau în

paturi ca fiarele, ca dom' intendent Stăncuţă când nu-i ajunge pâinea şi, cu toate că le dublasem preventiv porţia de calmante, ştiind la ce trebuie să mă aştept, voiau să dea salonul peste cap, strigând că vin meşterii cu barda, cu cangea şi roata şi le înşiră maţele pe ciment, filmul fiind în culori. În paranteză trebuie să vă spun, tipii se tem excepţional de sânge, deşi luptă toată ziua în diverse bătălii, la Rovine şi Mărăşeşti, acoperindu-se de glorie şi de laude, neprecupeţindu-şi forţele şi spiritul de sacrificiu. Văzând ineficacitatea demersurilor mele, am dat să-i potolesc scurt cu vergeaua de la perdele, ce dăduse rezultate în conflicte parţiale, însă operaţiunea a eşuat de la primele asalturi: infanteriştii lor mi-au atacat flancurile, m-au obligat să bat în retragere sub canatul uşii închise, unul dintre cei din avangardă mi-a înhăţat arma şi, rupând-o, mi-a scos-o din luptă. Ora se făcuse târzie, deja cura de somn reglementară fusese diminuată, situaţia devenise critică, doi sau trei dintre dânşii, în frunte cu comandantul de ploton, mă imobilizaseră sub clanţă, pe vine, lovindu-mă sistematic în cap şi gâtuindu-mă în răstimpuri. Căzusem pe panta defetismului, când mi-a venit în capul ţintă a loviturilor o idee salvatoare, demnă de ingeniozitatea marilor generali: să contraatac cu grenade de mână. Zis şi făcut: aveam în buzunare mai multe castane culese de pe alei. Le-am extras repede, le-am expus la vedere strigând, ca să mă audă toţi, că sunt obligat să ripostez violent, atât îmi pasă de prevederile tratatului de la Geneva, după care, fără nici o ezitare, am aruncat muniţia în primele lor rânduri. Inamicul s-a clătinat, s-a rărit, cei ce atacaseră s-au retras printre paturi în dezordine, s-au aruncat în paturi, şi-au tras peste cap păturile… Au adormit instantaneu. Eram salvat.

Au dormit în noaptea aceea ca pruncii, atât de adânc, încât au recuperat orele pierdute cu

conflagraţia. Doctorul Brânduş m-a citat la raport pentru disciplina salonului, păcat că nu m-am putut bucura de succes şi de cuvintele lui bune, căci eram obosit, nu închisesem ochii nici o clipă de groază că explozia castanelor lansate prin paturi şi pe dedesubt nu va lăsa supravieţuitori…

M-am dus la salonul 3, cum mă înţelesesem cu Mucenicu, spuse în încheiere Caesar, hotărât să aplic tactica infailibilă a castanelor şi să curm sfârşitul lumii cu atacul corp la corp. A fost groasă, dom' doctor, căci trecusem uşor cu vederea faptul că, de această dată, fiind primăvară, lipsesc de pe alei castanele. M-au încolţit. M-au lovit. M-au înjosit pe cimentul rece şi m-au călcat în picioare. Uitaţi-vă şi dumneavoastră în ce hal mi-au terfelit halatul… Sălbatici şi sângeroşi! Grosolani şi carnasieri! Adevărată hoardă, dom' doctor!

Şi asta n-ar fi nimic, dacă n-ar ameninţa mereu cu bomba atomică… Mucenicu m-a încredinţat că o au şi că el nu se îndoieşte că într-o zi o vor folosi… Trăiesc printre ei de douăzeci de ani şi, să vă spun drept, după cum îi cunosc, încep să cred şi eu că sfârşitul personalului e aproape…

III. Ancheta a stabilit fără dubiu că vinovat pentru tulburările de la 3 se face iresponsabilul de Petecel, portarul, spuse directorul Valentin Bilciurescu. I-am atras atenţia să nu mai îngăduie jurnalistului să mai introducă gazete în sanatoriu, căci pacienţii n-au discernământ şi, interpretând aiurea ştirile din lume, se aprind pentru cauze fanteziste, pleacă la luptă şi acţionează după cum îi îndeamnă mintea lor de nerozi.

Fotografia acelei plaje pustii — dracu s-o ia de poză spurcată! — i-a afectat nu numai pe cei de la 3, dar şi pe melancolici, pe maniacii de la 7, pe decompensaţii doctorului Ulieru; a circulat mai pretutindeni, în sute de cŏpii, căci s-au făcut reproduceri în însuşi laboratorul nostru fotografic, pe clişeele noastre, pe de altă parte, n-a fost bolnav

cu puţin talent la desen care să n-o redea în creion sau acuarelă… În sertarele secretarei mele am descoperit două reproduceri fidele: la presiunile mele mi-a mărturisit că le-a desenat cu propria ei mână (câteva bucăţi fuseseră comandate de diverse persoane din oraş, care nu mai terminau cu insistenţele, printre ele şi un director din minister…). Fotografia, domnilor, n-are nimic interesant. Dacă n-aţi văzut-o, vă pot spune că reprezintă o plajă deşartă, doar nisip răvăşit de vânturi şi câţiva copaci răzleţi carbonizaţi de arşiţă… Undeva, în stânga, se bănuieşte marea, în fundul orizontului parcă ar întârzia o lumină crepusculară, de octombrie, doar de-a lungul unei râpe se zăresc câteva fiinţe, poate animale, pierzându-se printre răzleţe fire de iarbă, confundându-se, pe măsură ce înaintează, cu pietrişul mărunt şi cu nisipul… Chiar şi artisticeşte poza e un rebut[163]…

E de prisos să vă informez că am confiscat toate exemplarele aflate, spuse în încheiere directorul Valentin Bilciurescu. Acest lucru sunteţi rugat să-l faceţi şi dumneavoastră, stimaţi colegi, când veţi descoperi asemenea porcării în serviciile unde lucraţi… Aşa cum vă revine şi îndatorirea de-a semnala de îndată direcţiei orice nouă apariţie a valurilor de nisip în grădină şi pe alei, în laboratoare, pe culoare, în saloane, indiferent dacă oamenii, lopeţile, roabele, sacii şi transbordoarele recent achiziţionate izbutesc să facă faţă creşterii nivelului, eventualelor avalanşe…

În ce-l priveşte pe portar, am dispus să-i fie desfăcut fără întârziere contractul de muncă…

Note:

[1]. *Fiind aşezate la urmă, şi nu în subsol, Notele pot fi citite, cum de altfel se şi obişnuieşte, la urmă.*

[2]. *Ziua de 18 iunie a acelui an…* După cum se va vedea, Anonimul face foarte rare referiri la anii când se petrec evenimentele narate de el, în schimb notează cu maniacală scrupulozitate luna, ziua, ora şi minutul petrecerii unei întâmplări, ceea ce a îndemnat pe comentatorii săi, printre care W.W. Harisson, să dezvolte o adevărată teorie pe marginea timpului în textele Anonimului. „Om al climei continental-temperate, luciditate forjată de ierni aspre şi mlădiată de veri caniculare, între care se derulează stări climatice şi cronologice de o mare varietate, Anonimul simte mai acut schimbarea luminii şi temperaturii şi, deci, a anotimpurilor şi ciclurilor lunare decât succesiunea anilor şi a secolelor (ba trecerea dintr-un secol în altul, când va veni vremea, îi va produce chiar spectaculoase halucinaţii). Observatorului neîncrezător în informaţiile altora secolele şi anii îi apar ca având un puternic caracter abstract şi generalizant, ce creează impresia că ceva se mistifică şi, oricum, se manipulează în favoarea convenţiei aplatizante, lichidatoare a informaţiilor vii, nemijlocite. O acţiune rămâne enunţ dacă nu se scaldă în baia de soare şi parfumuri a unei ore dintr-o anume zi, căderea serii şi răsăritul lunii sunt mai relevante decât însemnarea scrupuloasă a cifrei veacului în care ea se produce. Un simplu almanah meteorologic ne pune în cunoştinţă cum arată o lună august în zona temperată, astfel că ne-o putem reprezenta aproape corect — ziua de luni e anemică, cea de joi fastă şi fertilă, sâmbăta nefavorabilă împlinirii marilor proiecte, potrivită în schimb lenei, micilor gâlcevi în familie sau vizitelor prelungite, duminica e periculoasă, pentru că îndeamnă la inventarea unor ocupaţii şi jocuri extravagante, pentru care o singură zi nu este de-

ajuns, conducând din această pricină la disperare şi, uneori, la sinucidere.

Rar şi subtil cunoscător al substanţei timp, Anonimul ne introduce în cadrul povestirii sale fără prea multe detalii, fără descrierile ample şi plicticoase ale altor istorici, notând doar ziua şi ora *acelui an*, şi încercarea lui de a demonstra că dincolo de şirul zilelor, lunilor şi anotimpurilor nu rămâne nimic, sau cel mult un loc viran unde nu se petrece nimic, este o idee fertilă, ce trebuie reţinută. Eu sunt un om al orei şi minutului, vrea să spună Anonimul, controlându-şi cronometrul şi, cu coada ochiului, câmpul de observaţie (de la sine înţeles — cerul), dincolo de acest cadru nu văd nimic şi nu am căderea de-a scruta, sunt indiferent la restul, aşa cum indiferent rămâne impiegatul gării când şeful dă semnal trenului şi când se simte dintr-odată nu numai producător de bilete, dar şi consumator de sublim feroviar“ (W.W. Harisson: *Lecturi*, Prescott, 1975).

Alţi comentatori, ca Maxwell şi Lloyd, sunt mai prudenţi: Anonimul nu are nevoie de cifra secolului şi cursul anului din simplul motiv că faptele pe care le istoriseşte, asemenea unei cumpene de fântână (Lloyd), îşi trimit un capăt în azurul atemporal tocmai când noi îl vedem pe celălalt coborând în adâncul perfect circumscris al apei (Maxwell).

[3]. *Cornul Caprei*, punct cardinal în terminologie populară, desemnând Apusul. Notaţia nu prezintă un interes deosebit decât pentru faptul că din acest punct Anonimul începe să introducă un text paralel, complementar cronicii sale, care, deşi prezintă toate caracterele unei naraţii, pare a avea o funcţie explicativă, fapt ce a şi îndemnat pe editor să-l includă în *Note*, acolo unde autorul a lăsat semne. Textul va fi imprimat în cursive, spre a face lesnicioasă recunoaşterea, şi poate fi citit sărindu-se notele care îl fragmentează. De reţinut

că distribuirea în capitole a textului aparţine dintotdeauna Anonimului:

I. *Mulţimea aştepta de câteva ore. Unii se cam plictisiseră şi acum îşi făceau de lucru pe la magazii, pe la hambare, pe la depoul de locomotive din apropiere, pe la serele primăriei. Ceilalţi înjghebaseră jocuri felurite, ca să mai treacă vremea, distractive, cam grosolane însă, cam gălăgioase. În răstimpuri se auzeau chiote, câte o frântură de cântec, râsete scurte. Şiruri de poliţişti treceau printre oameni, cu banderole imprimate pe braţ, câte un gradat arunca comenzi tăioase sau cuvinte de liniştire către cei turbulenţi, apoi îşi continuau magnifici patrularea. Cineva încerca să se facă auzit, pentru asta se urcase pe un stâlp de telegraf, dar nu putuse rosti decât câteva cuvinte, pentru că, amorţindu-i mâna, trebuise să-şi dea grabnic drumul în jos, şi glasul lui se amestecă de îndată cu al celorlalţi.*

II. *Un stol de vrăbii ciufulite se rostogoli spre streaşina clădirii din faţă, o clipă murmurul oamenilor se stinse sub ropotul de aripi, dar imediat păsările îşi schimbară zborul către câmpia apropiată şi oamenii se simţiră singuri, neştiind dacă să-şi mai reia ocupaţiile, murmurele, frazele începute. Era dimineaţă, ora 9,45, soarele îşi trimitea razele pieziş, o ceaţă galbenă, iernatică învăluia zidul casei cu acoperiş roşu, ce se dovedea a fi o gară, o întreprindere, o intrare de cimitir. Era pe înserat, orele 18,22 foarte precis, vară înăbuşitoare, câmpia se întindea în jur largă, pustie, nu se zărea cât priveai cu ochii nici măcar o clădire, un copac. Vântul aspru al pustiului aţâţa spiritele. Se aprinseseră câteva felinare, feştilele fumegau sub sticla murdară, faţadele vechilor case din piaţă abia se conturau în răstimpuri, în schimb chipurile oamenilor se luminau dedesubt îngrijorate, cadaverice. Frigul, fără îndoială, contribuia la adâncirea palorii lor, subliniind*

cearcăne sub ochi, mâini crispate, picioare desculţe, de ţărani sosiţi de departe…

[4]. *…valuri de smoală…* Smoala şi păcura sunt materiale ades amintite în textele vechi, cu circulaţie în zona premontană, de la Câmpulung la Rucăr şi de la Buciumeni la Moroeni şi Glod, dar şi în vorbirea curentă. Stropitul cu smoală încinsă este evocat în cărţile religioase şi în scenele pictate pe pereţii bisericilor din Şotânga şi Pietroşiţa; destul de răspândită în regiune este o povestire zugrăvind felul crâncen în care s-a răzbunat un factor poştal din Buciumeni, turbat de o gelozie demnă de marile epopei. Prinzându-şi soţia cu un venetic de prin Banat, factorul i-a stropit hainele cu smoală clocotindă, obligându-l, sub ameninţarea cu moartea, să se îmbrace imediat şi, sfârâind, să meargă din poartă în poartă pe la clienţii lui de fiecare zi şi să le spună ce i s-a întâmplat. De prisos să arătăm că hainele, răcindu-se pe trupul bietului bănăţean, au devenit rigide ca o carapace, fapt care l-a împiedicat să poată trece de prima poartă… Crudul poştaş nu se gândise la aceasta şi, văzându-se ameninţat să fie încă o dată tras pe sfoară, i-a tăiat veneticului atât vesta, cât şi beregata. De prisos, de asemenea, a spune că, expunându-se la soare, bietul amant înţepenit ar fi izbutit să se desfacă din strânsoare şi misiunea încredinţată ar fi fost dusă lesne la îndeplinire…

Căruţe purtând butoaie cu păcură stropeau, înainte vreme, drumul satelor amintite, ca să potolească praful gros cât un lat de palmă; cu toate acestea, trâmbe negre împuţite se ridicau tot timpul până la acoperişuri, şi un istoric pretinde chiar a fi văzut praful răzvrătindu-se la survolul biplanului pilotat de prinţul Nicolae în drumul său spre castelul de la Sinaia, unde urma să se certe cu frate-său, Carol…

Abundenţa smoalei şi a păcurei în zona premontană se poate explica şi prin aceea că acolo terenurile cunosc dezastruoase alunecări de teren,

inundaţii, irigaţii, igrasii, şi oamenii, pentru a le combate, folosesc din moşi-strămoşi izolaţiile bituminoase. Cu prilejul unor accidente, surpări de straturi, rivalităţi între familii sau simple accese de gelozie — ca în exemplul de mai sus —, materialele bituminoase se înmoaie, fierb o vreme mocnit, acumulează gaze şi ies din ziduri şi din pietrărie, după care curg nestânjenit pe uliţi spre vâlcele, la îndemâna tuturor celor ce, decişi să pedepsească, să izoleze, să imobilizeze pe cineva, repun în circulaţie smoala şi păcura reziduale, augmentând corespunzător cu ele repertoriul folcloric local.

[5]. *…am trecut poduri…* Din cauza apelor nărăvaşe, nu trece an să nu se prăbuşească sau să se încline câteva poduri sau diguri. Anonimul, plasând scena lui într-o lume ce arată un mare interes lucrărilor hidrotehnice, aminteşte faptul că o lucrare de la Teiş, urmărind regularizarea râului în aval de podul de cale ferată, s-a topit în câteva ore ca un castel de cărţi de joc, cu toate că acolo funcţiona de mai mulţi ani un şantier atoateveghetor, bine utilat, îndrumat de tehnicieni specializaţi în consumarea constantă a unor sume importante de bani. Apele oarbe fiind singurele vinovate de asemenea isprăvi, rămâne de urmărit cum se vor prăbuşi, în continuare, alte baraje şi amenajări — de pe Tennessee, Mississippi sau Pad —, ştiindu-se că fluviile sunt rudă cu izvoarele mărunte — şi solidare —, ceea ce duce la presupunerea că nu va mai trece mult până ce toate apele planetei — vâlcele, râuri, bălţi şi mări — se vor înţelege şi se vor aduna să asalteze şi să nimicească uscatul şi amenajările temporare de pe suprafaţa lui. Veneţia nu ţipă fără motiv…

[6]. *Plaiul Foii*. Ca şi în alte părţi, istoricul utilizează toponimice imaginare şi lucrează sistematic la redistribuirea oraşelor pe hartă. Undeva, şi cititorul va găsi lesne locul, Florenţa este aşezată pe râul Ialomiţa, fapt nu tocmai

surprinzător dacă ştim că prin localităţile învecinate circulă un domn Laurenţiu Magnificul, agent veterinar, iubitor al feroneriei.

III. *Din cauza aşteptării îndelungate şi pentru că soarele continua să bată în creştete necruţător, câţiva hotărâră să migreze către partea cealaltă a şoselei, la grădini, de unde îi îmbia umbra ospitalieră a doi nuci bătrâni, până atunci uitaţi. „Hei, drăcia dracului, spuse un oarecare, parcă ne-ar fi tocmit întreaga zi. Să punem capăt aşteptării, îi lăsăm în plata Domnului şi ne ducem acasă! S-a întunecat, nevastă-mea trebuie să fi scos pâinea proaspătă din cuptor!“. „Da, da, aprobă însufleţit un domn în jachetă, purtând pe braţ un baston cu bilă de abanos, trăgându-şi mănuşa foarte albă, e vremea să ne retragem, domnilor, cei aşteptaţi probabil s-au răzgândit; să mai rămânem mi se pare o imprudenţă, curând va începe să plouă. Pe de altă parte, lucrările băncii nu-mi îngăduie o absenţă prea lungă, se scuză el, este vremea creditelor pentru fermieri, nu pot amâna contractele, în plin sezon, în toiul muncilor.“ Un al treilea se amestecă în vorbă. Spuse: „În ce mă priveşte sunt liniştit, am dat copiilor teme pentru acasă să le-ajungă o săptămână, revizoratul ştie că nu-mi pierd vremea pe unde mă duc. Am delegaţie să reprezint corpul profesoral, să iau cuvântul, să aflu soluţii.“*

Se auzi o înjurătură. Cel care o rostise era un meşteşugar mărunt, un prăpădit ca vai de el. Ca explicaţie, individul spuse: „Dar pe mine cine mă plăteşte pentru orele de hoinăreală, cine? Vă rog să-mi răspundeţi neîntârziat!“

IV. *Un bucătar, care prepara pe o planşetă un fel de gogoşi cu ceva la mijloc, de altfel bun meseriaş după îndemânarea cu care tăia coca crudă şi, mai ales, după diploma fluturată cu mândrie în răstimpuri, îşi lăsă pentru o clipă ustensilele, urcă pe o ladă din preajma tarabei, îşi făcu mâna streaşină deasupra sprâncenelor, spre a*

se apăra de soarele orbitor al amiezii, şi strigă: „Rămâneţi pe loc, oameni buni, iată-l că vine! Îl văd apropiindu-se: e călare pe un cal alb, mantia îi flutură pe umeri, poartă chipiu şi în frunte îi străluceşte o stea cu inimă de smaragd. Doamne, n-am mai văzut asemenea ţinută şi un alai ca acesta nici măcar la curtea lui Franz Joseph, unde am servit cu credinţă mulţi ani ai tinereţii!“

Îndată, oamenii obosiţi şi placizi se traseră grăbiţi de la taraba plăcintarului — pentru că gogoşile se dovediseră a fi plăcinte delicioase — şi se buluciră către şanţul şoselei. O femeie între două vârste se înălţă pe un dâmb şi, scrutând la rându-i zările, întinsul câmpiei spre orizontul pe care şerpuia drumul nepietruit al aşteptării: „Îl văd, strigă ea, într-adevăr soseşte! Stă tolănit pe perna berlinei lăcuite, cu emblemă, opt călăreţi îl escortează. E îmbrăcat în palton negru, cu guler de blană, poartă ochelari cu ramă groasă, seamănă cu preşedintele Lincoln, e însă puţin mai slab, mai spiritualizat, înfăţişarea trădează o viaţă de privaţiuni şi gânduri generoase. Fluturaţi batistele, bucuraţi-l cu uralele voastre!“

[7]. …*stele mari, calde*… Una din regretabilele abateri ale autorului de la principiul notării impresiilor directe. Nimeni n-a luat temperatura stelelor, cu atât mai puţin Anonimul, şi e aproape cert că informaţia i-a fost procurată de manualele de astronomie, vai, atât de nesigure şi înşelătoare! În ceea ce priveşte mărimea stelelor, se poate afirma, împreună cu autorul, că unele sunt mai mari decât altele, după felul în care ochiul le parcurge mai repede (în câteva zile) sau mai anevoios (de-a lungul câtorva decenii), precum şi după calitatea binoclului folosit şi, bineînţeles, după speranţa pusă în ele…

[8]. …*bucuria învingătorului*… Escaladarea, se înţelege, încununează cu lauri fruntea temerarului, deşi echitabil ar fi ca şi picioarele lui să se bucure de această recunoştinţă.

Din text reiese că lui Lucilius, odată ajuns pe culmi, nu-i mai sunt rezervate decât bucuriile, căci există un strâns raport între eforturile depuse şi cucerirea înălţimilor. E de văzut, în felurite cazuri, ce îi mai rămâne de făcut învingătorului după ce a învins, dacă — altfel spus — învingătorul nu decade sorbit de chemarea înfrângerii. Se poate spera o moarte în culmea gloriei, dar în acest caz trebuie apreciat dacă această moarte nu este mai curând o pierdere decât un succes… Pe de altă parte, un învingător perpetuu e o aberaţie, oferind un model de mecanism iritat sau defect.

[9]. …*căderea şi moartea mea*… Analiza semiotică a produs aici mai multe interpretări, dintre care câştigă teren aceea conform căreia, într-adevăr, Lucilius n-ar fi supravieţuit căderii voite în prăpastie. Se pare, spun comentatorii, că întotdeauna cel care se angajează într-o ascensiune spre aştri consimte să răspundă, când i se va ivi prilejul, chemării abisului, căruia să-i ofere satisfacţia îndelung aşteptată. Din păcate, s-au văzut şi situaţii când momentul potrivit a fost ratat lamentabil, temerarul mulţumindu-se doar cu câteva vorbe de laudă sau cu peisajul oferit de picturile cu brazi şi lacuri de pe pereţii cabanei…

V. *Cineva atrase luarea-aminte către zarea de dincoace de hambare, unde o bună porţiune a terasamentului căii ferate se descoperea lunecând lin pe panta unui deal: „În câteva clipe va trage la peron, spuse acela, se află, vezi bine, în al treilea vagon. E înconjurat de consilieri şi experţi, cei câţiva funcţionari care i-au strâns mâna de dimineaţă, luându-şi obişnuita porţie de bruftuluială, îi prezintă acum hârtiile pentru semnat. Arată destul de plictisit. Uite, eu unul nu înţeleg de ce nu-l cruţă măcar în timpul călătoriei. Degeaba i-au dat vagon ministerial, dacă îl înghesuie ca la clasa a treia!“*

VI. *Îl vedeau acum mai bine, pentru că se apropiase mult, făcea paşi voiniceşti, dornic în*

sfârşit să ajungă undeva după o atât de chinuitoare călătorie prin praful drumului, sub ploaia rece amestecată cu lapoviţă. Era întocmai cum fusese descris: slab, doar piele şi os, învăluit într-o rasă călugărească cenuşie, aspră, lungă până la pământ, de sub care, uneori, i se descopereau picioarele până la glezne, încălţate în sandale simple, legate cu nojiţe. Mergea poticnindu-se, cu toată dorinţa lui de a părea neobosit, braţele i se legănau descărnate în mânecile prea larg croite, se oprea destul de des, ca spre a-şi alege poteca peste câmp, vrând să aprecieze mai bine ce trebuia să facă în clipa în care oamenii îl vor întâmpina şi-l vor îmbrăţişa. Chipul i se vedea luminos, încadrat de o barbă rară, nu avea mai mult de treizeci de ani, în ochi îi sclipea lumina caldă a omeniei şi bunăvoinţei. Îţi făcea impresia că e un om al pustiului şi suferinţei, unul dintre acei pustnici ce şi-au încercat îndelung răbdarea, muşcat de colţii foamei, ai frigului şi ai animalelor sălbatice.

VII. *„Dacă nu mă înşală vederea, spuse un macaragiu ce tot trăgea dintr-o pipă stinsă, vine pe bicicletă. Cei doi dinaintea lui sunt cei mai credincioşi dintre discipoli, poartă maiouri portocalii, şepci albe şi ochelari speciali. Bicicleta lui e mai mare, roata din spate întrece în înălţime statul unui bărbat voinic. E de la sine înţeles că numai cu o astfel de bicicletă cu pneuri Michelin a putut câştiga marea cursă Paris–Lille, în 98. Haideţi, fraţilor, să-l întâmpinăm cum se cuvine!“ Alergară cu toţii la garduri, unde unul, înarmat cu un steag alb-negru, tot consulta un cronometru de mână, pregătind momentul sosirii.*

Oamenii se mişcară, comentară apropierea aceluia, apoi se îndreptară spre port, unde o mulţime pestriţă de gură-cască tocmai urmărea manevrele vaporului alb cu pavilionul fluturând în vânt, ce se lăsa pilotat spre cheiul de acostare. Fură lăsate punţile pentru coborâre, un ofiţer

dădu onorul, o fanfară atacă magistral imnul celor ce au supravieţuit furtunii, veche şi mişcătoare ceremonie în lumea marinărească plină de primejdii.

Pentru câteva clipe, uralele şi hărmălaia nu se mai auziră, turtite de sirena gravă, unsuroasă a vasului ce îşi cobora prudent ancora în apele murdare ale portului.

De pe punte, cel aşteptat răspundea aclamaţiilor agitând pălăria lui albă, colonială.

[10]. *…în această lume…* Nicăieri nu se precizează ce fel de legi prezidează lumea în care se petrec evenimentele. Se poate totuşi deduce că memorabilul conciliu, în cadrul căruia iau cuvântul, pe rând, atâţia vorbitori (cu toţii preocupaţi să se organizeze şi să trăiască mai înţelept decât au trăit înainte), ar aparţine unui regn evoluat, un superregn cu exemplare trecute o dată (cel puţin) prin furcile morţii, indiferente faţă de primejdii, ca urmare de o longevitate fără limite. Unul dintre comentatori, Philippe Mefient, în general răuvoitor faţă de opera în discuţie, crede a şti că lumea Anonimului nu depăşeşte dimensiunile unui pavilion cu două nivele — cerul şi pământul —, cu saloane având cinci–zece paturi de studiu şi meditaţie, cu lungi culoare de zbor spre limburile intermediare, cu ospitaliere cabinete de testare şi control, în care lucrează amelioratorii speţei şi programatorii bucuriilor şi speranţelor, o bibliotecă cu porumbei, două–trei săli de baie, oficiu şi sală de mese, unde se consumă ambrozie, nectar şi levomepromazin, precum şi o largă încăpere pentru spectacole, unde indivizii îşi află climatul propice exprimării articulate.

Sunt alţi comentatori — şi numărul lor creşte în ultimii ani — care pretind că lumea în cauză, dimpotrivă, n-are determinanţi spaţiali, conciliul desfăşurându-şi dezbaterile într-un mediu acvatic sau aproape, în abur roz-violet şi vânturi parfumate, sub un cer difuz de sticlă, în grădini

unde înfloresc splendide plante de mucava şi hârtie creponată, ici-colo luminate de ochiuri de apă iodată, îngheţată bocnă, singurul element de inventar fiind balustradele de nichel ce traversează peisajul în toate direcţiile şi pe care cei ce intervin în discuţii le folosesc ca bară avocăţească, de sprijinire a mâinilor şi argumentelor.

Caracteristice sunt liniştea adâncă, nemişcarea şi inutilitatea practică a obiectelor, o anume moliciune a fiinţelor ce par că au amorţit într-un somn veşnic, din care ies numai spre a-şi rosti partea lor de cuvânt, replica lor aşteptată, versurile pregătite minuţios pentru împrejurare. Aici, noaptea e de două ori mai înaltă decât ziua şi unicul mister al grădinii îl constituie o scară spiralată de metal, pe care un bătrân o urcă dimineaţa cu mare vioiciune, ca să prindă pisica cu aripi. Scara e demontată îndată după trecerea lui, când se şi aşază în loc o perdeluţă aurie, ca o cortină de teatru, lucru uneori tulburător, alteori nu mai important decât trecerea spre vest a cărţilor bibliotecii, întotdeauna voioase în zbor şi zglobii pe ramuri. Accidentele meteorologice sunt rare, se aminteşte totuşi de un trăsnet teribil, care ar fi înspăimântat pe cei ce se aflau în apropierea trăsurii cu şase cai. Martori oculari au putut vedea biciul învârtindu-se în aer, căzând apoi năprasnic pe spinarea udă a animalelor, lucru ce a impresionat neplăcut şi a făcut să cadă şi lacrimi sincere.

Injecţiile se administrează seara, conform medicaţiei prescrise, personalul însărcinat cu această operaţiune are însă un aer plictisit, disipat doar de strecurarea în buzunarul halatului a bacşişului — monedă sau ţigări Kent.

[11]. *…băieţandrul acela brav…* Dacă ceilalţi, mai sus pomeniţi, rămân în veci necunoscuţi, în schimb „băieţandrul“ stârnind o curiozitate sporită a putut fi recunoscut pe o stradă din Ohio (SUA): se numeşte Watson D. Watson, a servit ca puşcaş

mitralior în compania a III-a a corpului de infanterie marină şi s-a acoperit de lauri în bătălia de la Termopile II. La plecarea sa în corpul expediţionar, pe vasul care l-a purtat spre vest, în campingul din junglă, pe scara helicopterului ce avea să-l lanseze asupra obiectivului, sergentul voluntar Watson a plâns cu sughiţuri, ca şi cum ar fi pierdut ceva, ca şi cum puşca lui mitralieră s-ar fi defectat, ca şi cum l-ar fi aşteptat o nenorocire, de pildă ar fi erupt Etna, iar logodnica lui emancipată s-ar fi aflat în preajma craterului într-o acaparantă conversaţie cu o doamnă bigotă. Plânsul i-a adus unele neplăceri: unul Bellini, italian renegat care nu suferea lacrimile, i-a scris un poem, iar căpitanul Leackock i-a confiscat o fotografie de familie.

Interesant ni se pare faptul că, după uciderea lui într-un scurt schimb de focuri, în peninsulă, plânsul i-a fost preluat de ajutorul lui la puşca mitralieră, dar se presupune că intensitatea şi consecvenţa au diminuat la acesta corespunzător gradului.

VIII. *Ca şi cum nimic deosebit nu s-ar fi întâmplat, undeva spre grădina cu nuci, sub un acoperiş improvizat din scânduri subţiri şi învelit cu carton gudronat, un individ stătea pe un scăunaş, la o măsuţă învelită îngrijit cu ziare proaspete. Pe măsuţă se afla un abac, mâinile bărbatului mutau bilele de pe sârmă în dreapta şi-n stânga cu o îndemânare de invidiat. Pentru că mai mulţi dintre cei ce treceau se arătară contrariaţi de îndeletnicirea lui contrastând cu agitaţia generală, bărbatul se ridică în picioare şi explică neîntârziat rostul lui acolo: „Vă cer scuze, iubiţi contemporani, dacă nu pot să particip alături de voi la bucuria primirii celui aşteptat. Profesiunea mă reţine. Sarcina mea în această scenă mişcătoare este de a înregistra evenimentele strict din punct de vedere statistic. Iată, am în dotare un abac dintre cele mai perfecţionate, cu*

ajutorul lui urmează să ţin evidenţa celor care sunt de faţă şi a celor ce vor mai veni. Absenţii îi trec pe o listă separată, nominal. O răceală ştiinţifică îmi este climatul şi o placiditate intens interesată metoda. Emoţiile voastre, agitaţia spiritelor, bucuria întâlnirii celui ce va să vină, toate acestea mă interesează doar sub aspectul numărului. Trec pe sârmă, dintr-o parte în alta, câte o bilă roşie pentru fiecare persoană ce participă la această adunare, câte două, negre, pentru fiecare familie. Într-o casetă alăturată (aici el arătă caseta) aşez, pe măsură ce se realizează adiţiunea, fişele categoriale, pe care un prieten îndatoritor, plecat acum după ţigări, le sortează pe profesiuni, grade, responsabilităţi, convingeri, culoare politică şi grupă sangvină. Datele compacte se concentrează ulterior în rubrici, iar rubricile se selectează în selector. Sunt încredinţat că selectorul, după reparaţie, va funcţiona fără şocuri. Operaţiunea, în ansamblu, este de o importanţă copleşitoare, de care vă veţi convinge mai bine odată cu trecerea anilor. Serviciul nostru, abia organizat de câteva zile, va trebui să se perfecţioneze în viitor pe măsura cerinţelor. Chiar mâine ne soseşte din America un clasor cu stative, lucrând pe bază de alcool. Să nu lungim vorba: statistica este mâna dreaptă a ştiinţei moderne; primiţi, vă rog, aceste tichete, păstraţi-le cu grijă printre actele dumneavoastră şi treceţi mai departe. Restul lăsaţi-l în seama noastră! Deja cel ce v-a oferit emoţiile acestei aşteptări a coborât din tren şi, din clipă în clipă, urmează să vă vorbească.“

[12]. …*vampirul*… Care mercenar ce se respectă nu merită acest nume?

[13]. …*Mozart*. Compozitor german, autor a numeroase opere, simfonii, concerte, arii de concert, sonate şi alte cântece patriotice.

[14]. …*intra mereu în conflict cu plutonierul*… Inexact: compania n-avea plutonier, cât despre alt

superior, este mai demn de crezare H. Tiner-Lübeke: „Micile lor dispute, în zona frontului, se rezolvau cu pumnii, indiferent de gradele intrate în dialog. Acest obicei s-a extins încă din primul an al războiului şi la poligoanele de pregătire a trupelor, în interior, miza voluntarilor fiind închisoarea, loc preferat — după câteva săptămâni de instrucţie — primei linii, măcelului. Închisoarea a reprezentat pentru unii… etc. etc.“

[15]. *…şi, aş spune…* Automatismul este explicat aici ca sechelă a maladiei militare numită „readucerea recurentă la cătare“, ale cărei simptome sunt, printre altele: îngrijorarea că în spatele profilului omenesc luat la ţintă nu se află om, teama că glonţul pornit din ţeavă va întârzia, oferind şansa celui ţintit să o ia la sănătoasa, spaima că cel ochit va răspunde, după căderea şi moartea lui, cu focuri nimicitoare etc. Vorbitorul e precis în relatare, dar — cu întârziere — caută o poziţie nouă, şi mai eficace, de tragere. Nu se poate susţine în nici un fel părerea că automatismul şi repetiţia reprezintă un împrumut de la armele cu repetiţie, căci „dacă arma se contaminează uneori de la soldat, soldatul nu se lasă niciodată persuadat de armă“ (Rudolf Weinbusch).

[16]. *…numărul e categorie a armatelor proaste…* Generalizarea apare aici abuzivă, pentru că cele mai multe armate au învins prin număr, îndeosebi în Antichitate. Cifrele furnizate de Herodot, Appian, Justin şi alţii urcă efectivul armatelor trambalate pe drumurile Europei şi Asiei Mijlocii la zeci şi sute de mii (corpurile expediţionare ale lui Darius întruneau într-o singură campanie 600 000 de oameni!). Forţa şi stabilitatea imperiului înseamnă cantitate, armamentul şi iscusinţa numărându-se printre factorii secundari. Faptul că Imperiul Roman a stăpânit, stăpâneşte şi încă va stăpâni o bună parte a lumii se datorează numărului impresionant de

soldaţi cantonaţi în toate provinciile imperiului. Recent, Augustus Templer, şeful castrelor din Europa, a declarat: „Cu cât suntem mai mulţi, cu atât inamicii noştri ne apar mai puţini, deşi înghesuiala din cazărmi generează năduf, halucinaţii şi râie, cu care nu se poate mândri la infinit armata imperială.“

IX. *„Îl cunosc! strigă cu entuziasm un bărbat mărunt ce căuta să se înalţe pe vârfuri spre a-l vedea mai bine. E patronul fabricii noastre. Viaţa nu l-a scutit de neplăceri, să nu-l fericească nimeni, dacă i-ar veni în gând, cine ştie, să-l fericească sau să-l invidieze careva. Căsătorit cu fiica mai mare a lui Rudolf Prognoza, bancherul, ai fi zis că-l aşteaptă o viaţă uşoară, de huzur şi bucurii. După câteva afaceri reuşite, a căzut pe mâna unor asociaţi necinstiţi: în doi ani a fost nevoit să-şi vândă o parte a moşiilor şi ţesătoria din Essen. Ca şi cum nenorocirea nu-i fusese prea mare, în anii următori i-a murit soţia, împuşcată prin imprudenţă în timpul unei vânători. Era o femeie de o rară frumuseţe, o iubea ca un descreierat. Din pricina durerii, n-a mai avut somn. Dar veghea şi vigilenţa i-au prezervat bunurile de la risipă. Noaptea şi-o petrece în tovărăşia computerelor şi a tablourilor de comandă.“*

X. *„E un maistru excelent, spuse un muncitor, ştergându-şi de transpiraţie fruntea congestionată. Mi-a fost meşter prin 86, dacă nu mă înşel, ştia să se poarte cu ucenicii ca un părinte, îi învăţa meserie, nu glumă. A lucrat în mai multe ateliere, la fabrica de conserve şi la calea ferată, şi cu toate că nu i se putea reproşa niciodată ceva, l-au dat afară. Om drept, cu frica lui Dumnezeu, lua întotdeauna apărarea celor năpăstuiţi, adesea se proptea cu dârzenie în pieptul domnilor, punându-i la punct din trei vorbe şi trei mişcări. L-au alungat, ba o dată au pus şi poliţia pe urmele lui, învinuindu-l de instigaţie la răscoală. O vreme, n-*

am mai ştiut de soarta lui, se auzea că ar fi înfundat ocna. Mă bucur nespus de mult că-l revăd sănătos şi activ.“

XI. *„Sunt mândră de fiul meu, il me procurait pendant les dernières années tant de vives satisfactions, mon petit brave…, spuse o doamnă înlăcrimată, purtând pe cap o pălărie mare, cu voaletă şi fluturaşi. A urmat dreptul la Sorbona, a continuat ea, acum se întoarce încununat de lauri în mijlocul prietenilor şi cunoscuţilor care i-au insuflat tăria să stea departe, printre străini. E tobă de învăţătură, je vous le jure, mes amis, vă sfătuiesc să-i ascultaţi cuvintele cu cea mai mare atenţie, veţi avea plăcerea să descoperiţi în el un excelent orator. L-am crescut cu mari sacrificii, i-a plăcut enorm cartea…*

— Dezastru! strigă din mulţime careva. S-a scufundat Titanicul!

— Nu încă! i-o tăie scurt doamna cu pălărie, care continuă cu şi mai multă însufleţire: I-a plăcut întotdeauna cartea, a ştiut să-şi bucure mama cu rezultate dintre cele mai strălucite. I s-a propus să rămână maître de conférences la Institut, a refuzat categoric, îl chemau în ţară dorurile noastre ale tuturor, il doit accomplir dans son pays une action messianique, despre care vă va vorbi personal, neîntârziat. Mă iubeşte cu o delicată, copleşitoare tandreţe, mon très bien aimé.“

[17]. *…şi aşa mai departe*. Contrar interpretărilor de până acum, care înţelegeau spusele vorbitorului ca o referire la alte zone fierbinţi ale lumii, credem că aici textul formulează o premoniţie privitoare la depăşirea inevitabilă a regnului, după cum se va vedea. Recurenţa ideii că fiecare poartă cu sine un obiect ce poate abate de la ţel are semnificaţia ei…

[18]. *…ne-au pus să scriem…* În zilele la care se referă textul, toate faptele omeneşti pot şi trebuie să fie scrise, pentru ca să rămână şi să fie,

la vremea lor, confirmate sau respinse. „Omenirea avea simţul acut al amânării la diferite termene, nici o acţiune nu se considera vreodată definitiv înfăptuită, hârtia şi scrisul servind la redeschiderea perpetuă a cauzelor“, scrie Benjamin Luka în *Istoria* sa. Mai departe, istoricul conchide: „Victorii răsunătoare, cuceriri spectaculoase, invenţii nemaipomenite apar, la revizuirea atentă a hârtiilor, după un număr de ani, fleacuri demne de dispreţ sau motive de tristeţe în legătură cu măreţele întreprinderi ale oamenilor. Important rămâne — după decenii şi secole — că, înaintea fiecărei bătălii, Napoleon se juca o oră cu păpuşile, cu iepuraşii, cu arşicele, cu bijuteriile…“

[19]. *Isocrate*. Isocrate Robinson, cunoscut avocat din Leeds (Anglia).

[20]. *…cu ploi intermitente…* Regretabil că Antonius, specialist în meteorologie, nu descrie ploile din timpul său. Dintre fenomenele cereşti ploaia este cea mai semnificativă, fiindcă scoate la vedere vegetaţii şi umbrèle, produce torente-pârâuri, râuri şi fluvii, culminând jos — totul depinde de cantitatea de apă căzută — în mări şi oceane. Oare şi în lumea pe care o evocă, mările şi oceanele ocupă cea mai întinsă suprafaţă a planetei? Dacă proporţia este acolo similară celei de pe Terra, înseamnă că lupta pentru ocuparea de noi pământuri este în realitate o bătălie pentru cucerirea de ape cât mai întinse. Cunoscând că oamenii se pot depăşi, lucrurile nu vor putea rămâne pe loc, şi atunci e de presupus că, după conflagraţiile având drept scop dominarea apelor, vom asista şi la războaie pentru cetăţi de aer, pentru nori, pentru lumină, pentru galeriile subterane, pentru catacombele şi lăturile pământului. Ne putem aştepta să citim într-o zi despre bătălia pentru sferele de influenţă din pirosferă.

[21]. *…camera de lucru…* „Dau un regat pentru o cameră cu masă şi pat“ ar fi rimat odată

Antonius, dispus la orice oră din zi şi din noapte să-şi scrie jurnalul sau să doarmă… Camera lui de lucru, cu ziduri umflate sub varul gros, cu tavanul povârnit către fereastra pe jumătate oblonită, părea o chilie de mănăstire: mobilată simplu şi aproape grosolan — un dulap masiv din scânduri late negeluite, un pat de lemn înjghebat din câteva grinzi peste care aşezase un placaj şi o cuvertură, o masă de brad cu banchetă lungă şi înaltă, de organist —, chilia îi oferea zilnic atâtea evenimente câte nu produce lumea întreagă într-un an şi, într-o vară, vizitat de prieteni de departe, care îi aduseseră ştiri despre evenimentele ce cutremurau aiurea spiritele, el exclamase: „Sunt prea puţin la curent cu ce se întâmplă în lume, pentru că nu-mi lasă o clipă de răgaz şoarecele ce-mi scotoceşte străfundurile dulapului. Acel peticuţ de catifea inventează atâtea nerozii, încât urmărirea lor şi frigul pe care mi-l stârneşte aventura mă consumă şi mă epuizează. Şi totuşi, a încheiat Antonius, totuşi ce se mai aude despre războiul cu burii?“

Ulterior s-a aflat că pe scândura groasă a dulapului Antonius ţinea o veche ediţie Jacopone da Todi, iar într-un cufăr cu lemnul înnegrit de ani o ruletă englezească de măsurat moşii, obiecte ce dezleagă motivele recluziunii şi secretele evadărilor în timpul nopţii: „Măsurătorile i-au acaparat o bună parte a vieţii“, scrie undeva Miodrag Klapka.

XII. *Bărbatul arăta, într-adevăr, destul de obosit după o călătorie atât de lungă. Păşi voios printre oamenii care se retrăgeau respectuoşi dinaintea lui şi se îndreptă spre tribuna improvizată. Tribuna aceasta era, de fapt, un fel de platformă înţepenită pe stâlpi groşi de lemn, mai exact un car ţărănesc cu patru roţi, pe care se ridicase un eşafod din scânduri, destul de solid, împodobit cu crengi de brad şi, dacă n-ar fi fost velinţele aşternute peste el, s-ar fi văzut limpede*

că dedesubt se află un cheson de tun cu roţi de cauciuc.

Mulţumi cu repetate, afectuoase semne amicale, îşi descheie la gât tunica militară care-l cam stânjenea, apoi, scoţând din buzunar o mică hârtie împăturită, rămase o clipă cu privirea în gol, într-o pauză cerută de mişcarea mulţimii ce nu mai contenea cu manifestările de simpatie. Bicicliştii care îl însoţiseră profitară de răgaz spre a bea o limonadă şi a-şi lua locul pe scările laterale ale locomotivei şi pe maldărul de cărbuni al tenderului — unde el îi şi invită, ca să-l audă mai de aproape —, răspunzând la rândul lor aclamaţiilor mulţimii, agitând batiste albe şi trimiţând celor mai apropiaţi cuvinte de prietenesc salut de revedere, după o atât de lungă retragere în munţi, printre combatanţii din gherilă. Li se răspundea cu vivat şi, uneori, cu câte-o glumă ce făcea pe cei din preajmă să hohotească gros, bărbăteşte, plini de voioşie.

XIII. *În sfârşit, se făcu linişte, soarele intră în nori şi câteva rafale ale vântului de toamnă trimiseră deasupra adunării un vârtej de frunze îngălbenite, ce plutiră o vreme printre aleile parcului şi se spulberară pe o stradă învecinată pieţei. Vorbitorul mult aşteptat nu avea să mai zăbovească, dovadă că, scoţându-şi din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez şi ştergându-i cu batista, dădu să se înţeleagă că a aflat cuvântul cu care să înceapă. El spuse emoţionat: „Domnilor…“*

[22]. *Cicero*. Probabil celebrul orator şi scriitor al Antichităţii, cu care şi alţi pensionari ai acestei istorii intră frecvent în legături, unele de afaceri foarte mărunte. (Cf. Lloyd, care susţine, pe bază de documente, că Cicero se făcuse cunoscut ca intermediar când cineva dorise să-şi procure o haină de piele şi pantofi italieneşti.) Un Cicero întru câtva diferit citea lungi referate despre muzică şi viaţa zbuciumată a compozitorilor, într-o

sală de cinema din periferia Romei, pretinzând că publicul care dormea în staluri, în aşteptarea filmului anunţat pe afiş, se va trezi şi se va înscrie în final pe orbită. S-a vorbit şi despre un al treilea Cicero, ale cărui preferinţe mergeau spre piureul de cartofi şi supa de mazăre. Într-o deplorabilă stare fizică, îmbrăcat ca vai de lume, acesta se lăuda, ori de câte ori i se ivea ocazia, cu vieţile lui trecute, afirmând că e oricând dispus să îmbogăţească pe romancierul care i-ar trata agreabil biografia, cerând pentru sine mai puţin de cinci la sută şi doar câteva exemplare ale lucrării.

[23]. …*mic-burghez.* Categorie socială ridicolă, neînsemnată, derizorie, reprezentând în lucrare, ca şi în istoria societăţii omeneşti, mai curând o caricatură decât o forţă, împotriva căreia, timp de lungi decenii, cele mai importante blindate ale omenirii în marş impetuos au dus neîncetate războaie, lupte, asalturi. După cum reiese din text, în regnul habitat de Antonius acest sinistru spectru reprezintă încă o ameninţare şi este de presupus că Cicero nu se putea adresa învinuitului decât cu întrebarea: „Până când, oare?“…

Ar fi o exagerare să se supraestimeze categoria şi să se afirme, cum s-a întâmplat, că neisprăviţii de mic-burghezi ar intenţiona să demoleze piramidele Egiptului şi să astupe cu răgălii Suezul.

XIV. *Înainte de a reproduce frumosul discurs al bunului misionar, adevărul ne cere să relatăm un incident ce avusese loc cu o oră mai înainte de sosirea în port a vaporului. Pe când încă nu se ştia dacă acela va mai veni sau alesese poate un alt oraş în călătoria sa de prospectare, câţiva ziarişti încercaseră să ia pulsul mulţimii răspândite prin parc. Neobişnuiţi cu sondajele de opinie (care semănau cu interogatoriile jandarmilor), cei chestionaţi răspundeau straniu şi incoerent la întrebările ce li se adresau. Scena următoare este concludentă: unul fu întrebat de unde e originar, ce aşteaptă să-i aducă necunoscutul anunţat să*

sosească, ce proiecte personale are pentru viitor. Individul chestionat, care părea să fie un mic negustor, se zăpăci, vru să se retragă în valurile de martori şi să se facă nevăzut. Cineva, probabil iniţiat în tehnica sondajului, îl înşfăcă însă puternic de braţ şi-l imobiliză. Atunci, nemaiavând scăpare, omul se văzu constrâns să răspundă: „Răspund cu sinceră plăcere întrebării dumneavoastră", spuse el, devenind vorbăreţ îndată ce ziaristul începuse să stenografieze pe un carnet…

XV. *...Mă numesc Hanibale Basilio, sunt brutar în Ferrara, lucrez în asociaţie cu socru-meu, care ţine brutăria, şi am sosit de două zile în această superbă localitate de munte spre a-l întâmpina pe viteazul colonel la intrarea sa triumfală în oraşul recucerit. Am auzit vorbe frumoase despre viaţa şi actele sale de bravură, biografia lui este un exemplu strălucit de devotament şi dăruire. La drept vorbind, nu aştept decât să-l cunosc, să-l admir şi să-l aplaud cu căldură, contribuind astfel după modestele mele puteri la sporirea popularităţii sale. Un om ca el trebuie să se bucure de stima tuturor, o merită pe deplin, sunt atât de rari oamenii adevăraţi, în această lume de egoism şi interese meschine… Proiecte de viitor? Doresc din toată inima ca, odată întors la Ferrara, să introduc în fabricaţie plăcintele cu mere, al căror secret mi l-a încredinţat cu câteva minute mai înainte un meşter de pe-aici, unul care şi-a perfecţionat profesiunea, după propriile lui spuse, chiar la curtea împăratului Franz Joseph. Sunt pe deplin încredinţat că afacerea merită toată atenţia, deşi socrul meu va fi reticent la noi investiţii. Prin oraşul nostru, ştiţi bine, seceră molima recesiunii ireversibile. Dacă brutăria va afla şi oarecare libertăţi fiscale din partea municipalităţii, vom putea asigura o desfacere în câteva pieţe ale oraşului şi totul se va încheia cu prosperitate şi mulţumire pentru întreaga familie."*

XVI. *Ziaristul păru satisfăcut de răspuns, cu toate că nu putuse înregistra declaraţia, minimagnetofonul blocându-i-se fără remediu. Nu acelaşi lucru se întâmplă însă cu unul din martori, se pare acelaşi care îl smucise pe tânărul brutar de braţ. Lui răspunsul nu-i plăcuse, chestia cu Franz Joseph îndeosebi. Nu se sfii să ceară unele precizări: de ce venise tocmai de la Ferrara, ce legătură este între plăcinta cu mere şi colonel, mai precis: de unde ştia dânsul că acela era colonel şi nu călugăr benedictin, aşa cum ştia toată lumea, ce vârstă are, cum se numeşte soţia lui (pentru că îl vede cu verighetă), care îi sunt convingerile religioase, dacă îl cunoaşte pe ser Feruccio Bontempi, şi el locuitor al Ferrarei, cu cât vinde franzela cu lapte socrul lui, de unde a aflat că urmează să înceapă un nou secol şi ce speranţe îşi pune în această întorsătură a lucrurilor?*

XVII. *Nimeni, în afară de cel chestionat, nu fu surprins de aceste iscusite întrebări. De aceea, tânărul brutar păli vizibil, dădu din nou să se facă nevăzut, zidul de curioşi care se strânsese în jurul lui nu-i oferea însă nici o putinţă de scăpare. Neliniştea i se schimbă repede în deznădejde, apoi, printr-un proces firesc, în panică şi mânie. Văzându-se încolţit, şi pentru că ţăranul care fusese cu o generaţie mai înainte îşi mai simţea în piept oarecare virtuţi de luptător, dovedite în trântele cu cei de vârsta lui, nu se mai putu stăpâni şi, fără prealabile explicaţii, îl luă pe necunoscut de guler, îl înghesui voiniceşte în zidul din spate şi-l lovi zdravăn cu pumnul între ochi. Cel lovit se ridică grabnic de jos, părea destul de obişnuit cu asemenea tratament, şi se mărgini doar să observe că nu astfel se răspunde unui interviu, există o tehnică omologată a răspunsurilor la întrebări, în care este presupusă şi politeţea…*

Dezvoltând cu calm şi pedagogie virtuţile interviului şi importanţa sondajului de opinie, ca

şi orice întrebare în scopul formării unui îmbelşugat stoc de informaţii, necunoscutul îşi recăpătă curajul şi, în momentul următor, se putu azvârli cu încredere în pieptul inocentului brutar: îi călcă scurt vârful botinelor, ca să-i paralizeze orice încercare de fugă, îi dezlegă cu o mare îndemânare cravata, şi-i legă cu ea braţele vânjoase. „Spionule! îi strigă, te-am mirosit eu încă de ieri-seară! De trei zile şi trei nopţi te filez! Çi mai şi muşti, ai? Bestie! Te învăţ eu minte să mai vinzi plăcinte cu mere porcilor tăi de ferrarezi… Urmează-mă!“

Şi, fără să mai încerce să lămurească întrebările formulate mai înainte, poliţistul — căci poliţist se dovedise a fi — îl târî pe cel legat printre oamenii care asistaseră înfricoşaţi la neplăcuta scenă.

Brutarul nu avea nici un gând să se mai împotrivească — văzuse, bietul, că are de-a face cu un om de meserie —, astfel că îl urmă docil.

[24]. *…n-am rezistat tentaţiei de-a citi peste umăr, pe furiş.* Ciudată apucătură într-o lume pretins evoluată! Cu atât mai ciudată, cu cât Anonimul lasă să se înţeleagă că memorabilul colocviu în aer liber nu avea nevoie de stenografi şi nici de aparate moderne de înregistrat, ca în alte părţi. Nu este însă exclus ca înţelegerea noastră să îngusteze lucrurile, căci referinţa privind lectura gândurilor lasă să se presupună un salt de calitate de la imprimarea pe hârtie la memorizarea instantanee. Un alt vorbitor al cercului, prezent în varianta Cornelys Lapsus, afirmă că se reuşise a se traduce pe loc o frază — chiar şi foarte abstractă — în obiectele, acţiunile şi relaţiile la care se raporta, imaginile în mişcare fiind receptate de autor ca o altă realitate. În acest caz, a citi peste umăr nu ar presupune un scriitor, o hârtie şi un text, ci doar direcţia unei priviri, care poate fi furişă din motive de stil, cochetărie şi delicată discreţie.

[25]. *…spuse în încheiere Eusebius.* După confruntări îndelungi şi perseverente, se pare că acest Eusebius n-ar fi fost prezent la dezbatere, fiind reţinut în acele zile de plictiselile efectuării unei radiografii dentare. Interesantele sale spuse trebuie privite deci cu rezervă şi citate fără specificarea cadrului.

XVIII. *Nu înaintară mult printre oameni că, aşa cum am văzut, cineva căţărat pe un stâlp de telegraf tocmai anunţa cu glas puternic sosirea berlinei şi a bicicliştilor. Ca prin minune, ovaţiile pornite din mii de piepturi, fluturarea de batiste, entuziasmul mulţimii la apropierea cortegiului schimbară dintr-odată situaţia, nu se făcea să ţii legat un om în timpul unei festivităţi debordante, ce-ar fi spus străinii?… Poliţistul, cu aceeaşi drăcească îndemânare, dezlegă mâinile prizonierului său, plăcintarul ferrarez, îi înapoie politicos actele (când i le luase?), şi-l abandonă, cu nesfârşite scuze şi urări, în mijlocul unui grup de manifestanţi alergând bezmetici să ocupe un loc mai în faţă, să poată cuprinde de la început toate amănuntele festivităţii.*

Ce să înţeleagă nefericitul italian din toată întâmplarea aceasta, căreia îi fusese pe negândite erou? Ce voise de la el poliţistul care-i notase atât de respectuos numele, animat de cel mai mare interes gazetăresc pentru opinia lui?

Îşi scutură energic pantalonii de doc, îşi reînnodă cravata la gât, apoi, hotărât să uite cât mai repede tristul incident, se grăbi la rându-i să-şi facă loc în faţă. Vorbitorul mult aşteptat sosise şi acum nu avea decât să înceapă predica.

După ce îşi aşezase pe marginea tribunei sabia de Toledo, îmbrăcată într-o teacă aurie, şi binoclul Zeiss, îşi scosese din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez. Ştergându-i cu batista, el lăsă să se înţeleagă că a aflat de mult cuvântul vibrant cu care să înceapă. Acesta era, după cum s-a auzit în megafoane: „Domnilor“…

[26]. *…ştiindu-le aprecia şi desprinde din cadru ca nimeni alţii.* Şi totuşi desprinderea din cadru a unui peisaj este o operaţiune simplă şi la îndemâna oricui, cu condiţia utilizării unui instrumentar adecvat. Se procedează de obicei astfel: se alege un deal sau un luminiş (cu grija de a se pune o limită copacilor prea înalţi şi rămuroşi şi eventualilor trecători prin partea locului), se aşază deasupra dreptunghiului o foaie de hârtie sau carton de desen (cartonul *Ideal* e ideal), se apasă cu lama unui cuţit şi, stropindu-se suprafaţa cu apă, se caşerează de la stânga spre dreapta. După uscare, se desprinde uşor foaia de hârtie de pe obiect, de la dreapta spre stânga sau de sus în jos, se expune imprimatul la soare slab sau altă sursă domoală de căldură şi se scutură firele prafului întâmplător. Pe măsură ce hârtia sau cartonul îşi recapătă rigiditatea, imaginea obţinută se limpezeşte până la obţinerea unei copii mulţumitoare. Sunt istorici şi scriitori care au dobândit o asemenea experienţă în materie, încât au putut obţine pe hârtie nu numai conturul fidel al dealului sau luminişului ales, dar şi profilul vietăţilor ce se aflau în acel moment în cadru, mersul lor, pânda, înşfăcarea prăzii, veghea în aşteptarea vrăjmaşului, atitudinile lenei, siestei, visării, plictisului. Unele cartoane sunt foarte credincioase modelului: se pot descifra pe hârtie elemente ale mişcării (o frunză ce vibrează în aer, o rază ce cade pe luciul unei ape, traiectoria unei ghinde desprinse de ram, arcul însăilat de plonjonul unui greiere).

Neajunsurile procedeului (dimensiunile limitate, fragilitatea hârtiei *Ideal*, instabilitatea modelului în situaţii de vânt puternic sau surpări de teren etc.) descurajează pe unii autori. Ei se îndepărtează de modelele la îndemână şi caută să obţină copii întru câtva similare prin transcrierea imaginilor selectate şi depozitate de propria lor retină, unde, pretind ei, fidelitatea topografică prea acută, adesea

neverosimilă, primeşte unele corectări de bun-simţ. Îndepărtarea nu se opreşte aici, pentru că experienţa a descoperit încă un aspect: copia desprinsă din cadru nu prezintă un interes dacă în ea nu apar şi degetele operatorului, fiinţa răsturnată şi sintetizată în amprente abia sesizabile. Ca atare, autorii au inclus cu bună ştiinţă în dealul şi luminişul ales unele elemente de dincoace de hârtia de copiat, populând spaţiul cu imagini ignorate de natură, parte din ele mai coerente şi mai mişcătoare decât cele imprimate mecanic prin apăsare şi umectare. Fidelitatea rămâne element derizoriu faţă de adevărul ivit în urma acestui adaos; de aici înainte s-a lucrat mai potrivit cu natura decât a putut-o face natura cu ea însăşi.

Ilirii, despre care vorbeşte Procopius, n-au cunoscut, fireşte, decât primul procedeu, ba mai mult, descoperindu-l târziu la alţii, l-au defăimat şi l-au respins sistematic, privându-se nu numai de o metodă ce le-ar fi redat realitatea în toată complexitatea ei, dar de înseşi procesele devenirii, fapt care i-a şi condamnat mai târziu la ineficienţă şi dispariţie. „Cultul hârtiei şi al imprimeului i-a îngheţat, scrie Nicolaus Baumeister. De-a lungul lungilor lor treceri prin lume, n-au reuşit să se debaraseze de viziunea anecdotică, de idealul operetei şi de rima verbului cu verbul.“

[27]. *…podeaua şi localul familial.* Birt, cârciumă, cafenea, cofetărie, unde se servesc ceai, omlete şi minuturi. Cei care servesc sunt ospătarii, clienţii sunt serviţi, cel mult deserviţi, şi nu cum s-a întâmplat cu Ludovic XIV care, întrebat: „Ce serviţi, Maiestate?“, ar fi răspuns valetului: „Eu servesc statul care sunt eu, ţie îţi revine onoarea de a-mi servi un pocal cu vin, pentru că acest lucru îţi îngăduie statutul“…

[28]. *…luându-mă cu asalt…* De bună seamă, o exagerare a povestitorului: carele de asalt, arme cu o categorică superioritate faţă de altele, nu sunt scutite de neputinţe: în cazul de faţă apare evident

că ele nu puteau fi utilizate cu folos în împrejurarea dată, din cauză că n-au acces nici în lifturi, nici pe scările obişnuite, acţiunea desfăşurându-se la etaj.

XIX. *Nu încape îndoială că ziariştii fuseseră totuşi serioşi, cu un deosebit respect pentru semeni, pentru opinia lor, aceasta se putuse constata şi din faptul că ceea ce recoltaseră cu o zi înainte fusese integral publicat în coloanele ziarelor de dimineaţă.*

Pe câmpia şi în gara unde mulţimea se adunase să aştepte pe conferenţiar, cum oamenii se cam plictiseau şi dădeau semne de nerăbdare, după ce se jucaseră fel de fel de farse şi se înjghebaseră destule partide nostime, mulţi se retrăseseră sub cei trei nuci, a căror umbră deasă, în acea zi de iulie fierbinte, îi ademenea. Acolo tocmai sosise vânzătorul de ziare, şi în paginile foilor proaspete, mirosind acru a cerneală, aflaseră interviurile luate în ajun. „Sunt de profesiune doică, declarase o doică, şi doresc din inimă binele tuturor. Sânul meu dătător de viaţă a hrănit fără discriminare guri de boieri şi guri de târgoveţi simpli, în general am lucrat sub genericul îndestulării duble, ca bugetul; sunt bucuroasă că vlaga mea s-a repartizat egal între toţi membrii societăţii, fără deosebire de grad de cultură, avere sau categorie de salarizare.“

Femeia fusese întrebată ce se face în districtul natal cu copiii rezultaţi dintr-o dragoste sinceră şi o căsătorie fericită. Cea intervievată răspunsese cu multă competenţă că aceştia sunt pregătiţi, încă din perioada de alăptare, să devină soldaţi. „De altfel însăşi constituţia lor, adăugase doica, atestă toate însuşirile cerute de o astfel de funcţie: au braţe ce pot purta, la timpul potrivit, arme, degete îndeajuns de puternice ca să poată prinde trăgaciul puştii şi să-l tragă adecvat înapoi. Umărul le e tocmai destul de lat, la vremea lăţirii lui, ca pe el să se sprijine patul puştii, cureaua

raniţei, a măştii de gaze şi, eventual, tubul brandtului.

XX. *Copilul se dovedeşte a avea numai doi ochi — remarca cu acută pătrundere doica —, suficienţi însă pentru privirea prin cătare, în paralel cu observarea în ansamblu a câmpului de luptă. Din informaţiile pe care le deţine, nu crede că exemplarele pe care le-a crescut ea la piept pot depăşi 70–80 de kilograme la vârsta încorporării, astfel că, după opinia ei, ponderea nu poate şi nu trebuie să impieteze asupra salturilor pe creneluri şi peste tranşee, ca să nu mai vorbim despre perspectiva pe care o deschide paraşuta, utilaj ce poate susţine sub ciuperca ei sarcini complexe şi mai mari, ca de pildă gemenii. Picioarele lor, după cum rezultă din registrele militare, sunt puternice şi flexibile, în stare să efectueze marşuri lungi şi eroice, să reziste la izbituri şi piedici, cu condiţia protejării lor preventive cu moletiere, bocanci şi tancuri cu turelă circulară. Sistemul osos al materialului uman în discuţie este alcătuit, a subliniat vorbitoarea, cel puţin în districtul unde îşi desfăşurase ea activitatea, în aşa fel încât să poată suporta încălecări, tăvăliri şi prăvăliri repetate, presiuni şi chiar deschiolări, având calitatea că unele articulaţii se pot desprinde la nevoie de celelalte, asemenea cozilor de şopârlă apăsate de băţ. Elasticitatea corespunde şi ea, fiind superioară cauciucului, tânărul entuziast poate cădea de la etajul 12 fără a-şi prejudicia forma iniţială, astfel că o lovitură de bardă aplicată pe spinare nu cauzează, ci poate ricoşa, ca şi glonţul, ca şi schija, ca şi bilele de oţel utilizate cu succes în războaiele coloniale.*

XXI. *După opinia ei, confirmată şi de institutele logistice franceze, caracterul aerodinamic al capului reprezintă o garanţie la înaintarea copiilor printre proiectile, cu toate că testele presupun o cască de oţel, casca se poate confecţiona simplu, după modelul coifurilor*

dinainte, cu îmbunătăţiri ale vizierei, cu adaosuri de beton armat şi cu dublarea susţinătorilor interiori. Că nu există nici o incompatibilitate între trupul corect alăptat şi funcţia de atac stă mărturie şi experimentul după care o schijă fuzantă de opt milimetri, ce a pătruns în carne prin umăr, nu a izbutit să doboare pe unul dintre băieţii crescuţi la sânul ei, metalul alunecând pe grătarul pieptului, prin stomac. Schija a ieşit intactă, perforând sumar rinichiul. Băiatul nici nu observase trecerea, continuase să alerge spre cazemata din faţă, doar o neglijabilă dâră de sânge îi inhibase goana însufleţită spre obiectiv, fapt pentru care şi stătuse o clipă pe loc să vadă ce e. Medicina şi balistica conlucrează ideal şi descriu vioi asemenea eventualităţi. Ea crede că la rezistenţă contribuise substanţial laptele ei, superior calitativ laptelui praf.

„În general, conchidea doica, dubletele, adică organele paralele, sporesc cu sută la sută gradul de apărare şi, uneori, chiar de combativitate. Mai rău e când sunt afectate organe fără copie, gâtul de pildă: cu capul desprins de trup se acţionează simţitor mai greu, comenzile majorului se recepţionează anarhic, nu-mi explic bine de ce, probabil explicaţia e secret militar“, încheiase doica.

[29]. *…ca la Siena şi Termopile…* În legătură cu prima localitate, situată în centrul peninsulei italiene, Anonimul a ales o povestire intitulată *Asediul Sienei*, de autor necunoscut, pe frontispiciul căreia a notat: „Pentru argumentarea spuselor lui Procopius!“ Unii au înlăturat din principiu această piesă, considerând-o, prin stil şi localizare, parazitară. Ne facem o datorie de conştiinţă de-a reintegra povestirea în textul fără de care s-ar pierde ceva din înţelesul dorit de istoric:

Nu, lucrurile nu s-au petrecut, de bună seamă, aşa cum ţi le-am povestit aseară, aseară era cald, vântul bătuse dinspre rafinărie şi florile teilor miroseau a gazolină, cineva vorbea la radio despre osmoză şi funcţiunile pancreasului, aseară eram obosit, flămând, aproape învins, traversasem o zi lungă, dementă, răscolisem cartierele mărginaşe ale Bucureştiului în căutarea unui armurier, vizitasem chiar şi o expoziţie de arme albe din secolele de mijloc, îmi petrecusem ultimele ore în compania unor tablagii din Colentina, decişi să nu se lase înşelaţi de un zugrav, apoi, reîntors acasă, încercasem zadarnic, cu cronicarii florentini pe masă, să refac schema tactică a bătăliei de la 1467 dintre Ferrara şi Siena, într-adevăr asta mai rămăsese de făcut, căci era târziu, împrejurările străvechi îşi cer rezolvarea şi, pentru că cina întârzia, şi întârzia din cauză că cocul tău magnific refuza să se recompună ca în seara când îi înfruntaseşi pe Predoleni în foaierul Operei, la premiera wagneriană, nu mi-a rămas decât să-ţi povestesc ce îmi povestise unul din tablagiii din Colentina despre dragostea unei femei şi a unui bărbat care se cunoscuseră într-un birou de copiat acte, însă n-o începusem cu începutul, ci atacasem lăturalnic, mi se păruse utilă pentru început istoria studiilor lui de levitaţie, considerate de familie periculoase, fapt pentru care suferise o condamnare de trei ani, şi mă oprisem îndelung asupra copiei după sentinţă, care îi adusese fericirea, în acel moment m-am oprit ca să observ că levitaţia, ca şi cocul, ne rămâne în fond inaccesibilă.

M-ai invitat să povestesc liber, de oriunde, spunându-mi din apele oglinzii unde înotai cu braţele deasupra capului, pieptănul ţinându-l ridicat ca un cuţit, că nu ţii la succesiunea faptelor, prejudecată a poliţiştilor şi profesorilor de liceu, important e să captivezi, ai spus, să treci pe negândite peste clipele penibile ale pieptănatului,

şi asta e posibil, ai spus, dacă relatarea promite momente tari, episoade crâncene, ceva neobişnuit, căci materia care fertilizează o povestire trebuie procurată din întinsul domeniu al terorii, nu ne putem pierde vremea cu fapte de salon, asta e viaţa, uită-te şi tu prin jurnale, petrece-ţi şi tu orele destinate culturii pe la cinematografe, ai spus, în categoria marilor teme prenumăr ciocnirile de trenuri, exploziile de toate felurile, otrăvirea cu ciuperci, traficul cu stupefiante, contaminarea nucleară, cazurile de spionaj, toate pline de învăţăminte, dintre care cel mai util este acela că am rămas, eu şi cu tine, doi zgârie-brânză, n-am avut nici norocul, nici prilejul să ne ilustrăm cu ceva, trăim păstoreşte, nu ne-am înscris încă pe orbita vremii, ai spus, suntem încă nişte dulci copii, ieşi măcar cu povestirea mai în afară, mişcă-mă, rupe-mă, zdrobeşte-mă, cum spunea pe bună dreptate Pitigrilli; ţi-am răspuns, minţind, că povestea mea este cum nu se poate mai neobişnuită, crâncenă crâncenă, ba aş spune chiar atroce, trebuie numai să mă urmăreşti, ţi-am spus, ai să vezi pe dată sânge şi ai să auzi vaiete, vaiete reale, pe cuvântul meu, levitaţia nu e decât un palid început.

Am rămas mut în fotoliul din spatele tău, încurcat că îţi anunţasem isprăvi pe care nu le cunoscusem, istorii pe care le auzisem doar în trecere şi, în tăcerea care a urmat, am fost dintr-odată cuprins de ruşine că ameninţările şi mizeriile de pe lista marilor teme nu m-au lovit niciodată, am scăpat nelovit şi nevătămat, spre paguba mea, şi niciodată n-am bănuit că mă voi afla în criză epică, Dumnezeu ştie cum s-a întâmplat, şi mizeria mea mi-a învederat că între noi s-au prăbuşit toate punţile, te şi vedeam ieşind din apele oglinzii, luând rapidul de Paris, însoţită de un tânăr cu pistol, membru al unei bande de falsificatori de ceasornice, suferind fără să ştie de cancer, vedetă în devenire a marilor studiouri din Hollywood,

general în rezervă, acţionar al băncilor elveţiene, căruia îi sorbeai cu nesaţ cuvintele, tânărul se obrăznicea, îţi şoptea la ureche lucruri enorme, chipul şi părul îţi străluceau de o fericire deplină, cocul înalt străbătea peroane, săli de aeroport, bulevarde, cartiere aglomerate, ca un soare metropolitan, şi înnebuneam de ciudă că n-am ştiut să fiu bărbat, n-am ştiut să te reţin, eram aseară prea obosit, tablagiii din Colentina m-au epuizat, în cele din urmă ai revenit şi, bucuria dându-mi curaj, ţi-am istorisit cum fusese ucis, într-o luni spre prânz, acel tânăr fără îndoială nevinovat, în piaţa centrală a Sienei.

Povestirea e o chestie! am exclamat înainte de a continua, habar n-ai câte minuni se pot alcătui din cuvinte, am spus, e o chestie complicată şi grea ca o maşină de bătătorit drumurile, ca un petrolier de mare tonaj, ca un pod peste Houdson, fii bună şi urmăreşte-mă, te asigur că vei afla mai mult decât îţi spun, ţi-am spus, totalul e mai mare decât suma tuturor părţilor, pentru început important e că spun ceva, că tânărul imberb, cu pistol şi acţiuni, nu te-a deturnat, tot important e că spun, când spun, şi ceva imponderabil şi nedefinit, ceva pe care cuvintele puse la rând de Marţian D. Octavian nu-l poate spune, sistemele de buloane, arcuri, pivoţi şi roţi dinţate, ce alcătuiesc obişnuit o frază, se deşurubează, se fărâmă, se sparg, curând urmează un moment prielnic când distingi limpede schema pură a lucrării, iar pe deasupra, printre ansamblele metalice, zăreşti şi un petic de cer, sau liziera unei păduri, sau întinsul mării, căci natura, ţi-am spus în încheiere, nu se retrage niciodată din cadrul în care se află şi funcţionează un mecanism ca acesta…

Aha, parte integrantă! ai exclamat, cunosc teoria, mi-ai vorbit despre ea la cursa de automobile de la Băneasa, cursă modestă, terminată fără măcar un derapaj, cu trei premii întâi şi o mulţime de premii de consolare, te

ascultam accelerând pe teorie şi-mi spuneam, ai spus, că ar fi timpul să-ţi şi ilustrezi teoria cu practica unei povestiri ultra, sau supra, sau ceva similar, altfel totul rămâne vorbă goală şi nu mai are nici un rost să mai frecventăm curse fără riscuri.

Momentul sosise, povestirea mea era la start, aşa că mi-am dat drumul, aseară. Am luat drept model un reportaj citit la dentist într-o revistă franţuzească, reportajele furnizează naratorului un combustibil spornic, reportajul cu moartea eroului pe-o trambulină continuase cu o serie de peripeţii în Madagascar, unde lucrase ca agent comercial, se încheiase cu răpirea lui de către mafioţi, căci întâmplarea făcuse să găsească pe cheiul unui port din sud o servietă cu acte compromiţătoare, era evident că nu avea să întârzie să le predea poliţiei. Am inventat pe loc o poveste cât se poate de palpitantă, plină de neprevăzut, am înaintat vitejeşte, răsturnarea e o lege a deşertului, jocul cu bila vieţii se face dinainte înapoi şi de la stânga la dreapta, după cum cade, esenţial e ca fraza să iasă lungă, fără pauze, să pătrundă luciul oglinzii, să inunde spaţiul de dincolo, oglinda fiind, după cum ne asigură ştiinţa, o suprafaţă plană şi lucioasă cu ample consecinţe în domeniul esteticii, este ştiut că în faţa oglinzii cocul tău reuşeşte de minune, iar în spatele ei dezastru total, nepotrivire ce te înfuria teribil aseară, când te vedeam despletindu-te şi reluând pieptănatul, cuţitul tăind energic imaginea falsă, ofensatoare. Dacă, aseară, cocul întârzia să se edifice, eu, mai norocos, vedeam povestirea mea închegându-se plauzibil, rostogolindu-se fericit către un final cu adevărat sângeros, plin de scene terifiante.

Acum povesteşti curgător şi interesant, poţi spera că mă vei reţine, mi-ai spus aseară, faptele devin chiar pasionante, cu atât mai mult cu cât le-ai fost martor, eu însă nu înţeleg ceva: cine era tânărul (cum se numea, din ce familie se trăgea, ce

profesa la Siena?), care sunt cauzele crimei? cine l-a ucis? cum s-au petrecut faptele? în ce măsură eşti implicat? dacă întrevezi unele neplăceri în ce ne priveşte? Fii explicit şi fii precis, ai spus, ca Marţian D. Octavian, persoană fără pretenţiile tale, dar care când relatează îţi completează din mers toate rubricile, nu e de mirare că a obţinut atât de importante succese în amor; vreau să ştiu poziţia părţilor, jocul de interese, să întrevăd locul stropit cu sânge, să simt scăderea pulsului în vine şi stupefacţia celor de faţă, îţi poţi da seama că istoria mă interesează mai acut decât reportajul lui Caesar despre cucerirea Galiei…

Seara era caldă, înăbuşitoare, scena din faţa oglinzii se prelungea, confruntarea cu Predolenii se amâna, m-ai întrebat, în treacăt, dacă armurăria se mai află în nomenclatorul actual de profesiuni, te-ai întors fără răspunsul meu în faţa oglinzii şi ai început să împleteşti ceea ce despletiseşi, părul, cuvintele, începutul meu ce nu mai întrevedea un sfârşit. Mai încerc o singură dată, ai spus, dacă nu reuşesc mergem la cină şi la culcare, e foarte târziu, când nu se leagă ceva trebuie să ştii să renunţi, în coafură nereuşita e catastrofală, ai spus. Şi în epică e la fel, am spus, noroc că la capătul unei zile nereuşite putem spera să avem un somn de învingători.

Nici vorbă, şi atmosfera era aseară neprielnică pentru povestiri, cerul redevenise noros, vântul se iuţise, uşile batante dinspre balcon clămpăneau pe primul şi ultimul cuvânt al propoziţiunii, foc de pistol pe andantele sonatei, aseară nu puteam duce la capăt împreună nici măcar o exclamaţie: şi pieptenii sunt de calitate îndoielnică! ai exclamat, într-adevăr, cu toate acestea medicii sunt muritori! ţi-am replicat, vezi Socrate… nimic nu se lega, cu atât mai puţin o povestire, deşi o povestire cu întâmplări oribile, condusă după reguli strategice nemaiîncercate, cu episoade-buloane, cu tablouri-batardou, cu fraze-pivoţi şi tronsoane, cu personaje

dinţate îmbucându-se cu scrâşnet metalic şi suspans de cercuri şi pârghii mi-ar fi fost la îndemână, şi de folos, căci povestirea e o demonstraţie în vederea satisfacerii instinctului de posesiune, ai fi fost cucerită de greutatea şi infernala complicaţie a maşinăriei şi ai fi cedat, minunată, sub cerul înstelat al parantezelor, în preajma unui lan de grâu însângerat de maci, aşezat înadins la capătul unei urmăriri cu schimburi de focuri şi capturi spectaculoase. Mergem la cină, ai spus, astă-seară suntem istoviţi, am priceput că n-ai nici un chef să-mi povesteşti cum a fost ucis în piaţa centrală a Sienei tânărul acela; da, mergem neîntârziat la cină, am spus, să lăsăm pe altă dată istoria lui Mario Benedetti, chiar mă gândeam că imaginea cămăşii maculate de sânge, palmele lui ridicate deasupra capului în apărare, căderea lui pe pavimentul pieţei nu sunt un subiect prea agreabil înainte de culcare. Mario Benedetti se numea? ai întrebat. Aşa au scris ziarele, aşa l-am trecut şi noi, eu şi Jenică Brustureanu, în declaraţiile noastre scrise la poliţie…

Mai târziu, aseară, ai întrebat de ce nu mărturisesc că Mario Benedetti e o invenţie, servită spre a te consola de nereuşita cocului, orice povestire, ai spus, se naşte dintr-o nevoie urgentă, e suficient ca în viaţă să existe un ascultător care să aibă trebuinţă de altceva decât are la îndemână, şi istoria se şi alcătuieşte, nici nu e nevoie să vină un povestitor ca s-o povestească; eu te-am mângâiat pe frunte şi pe păr, mi-a părut rău că nu-ţi reuşise cocul ce urma să-i ucidă pe Predoleni, apoi am spus: prostii! dormi liniştită, gândeşte-te la ceva amuzant, lasă-mi mie imaginea tânărului înjunghiat, moartea lui tragică îmi aparţine, mai exact, ne aparţine mie şi lui Jenică Brustureanu, arhitectul, căci am văzut totul de aproape, scenă imperială de neuitat. Un tânăr nevinovat, exclamase Brustureanu, probabil o plată a

conturilor, italienii se achită până la centimă, negustoreşte, de datorii, uneori după foarte mulţi ani, important e că plăţile se fac corect, dovadă este, spunea Brustureanu, înflorirea încrederii în timpul Renaşterii, dovadă este, spunea Brustureanu, schimbul intens de cuţite şi alte obiecte ale onoarei, vezi amănunte în viaţa lui Cellini… Dura împunsătură i-a luat viaţa în mai puţin de un minut, am spus eu, şi cât de lungi trebuie să fi fost pertractările, obiecţiile la sume şi făgăduieli, oho, maică-sa ar putea povesti multe!… Nu faceţi presupuneri, complicăm zadarnic lucrurile, a răcnit poliţistul cu trese galbene pe mânecă, în timp ce, în colţul opus al biroului, un comisar striga la telefon să i se dea Neapolul cât se poate de urgent, că acum vine ora mesei şi criminalii nu mai pot fi identificaţi în mulţimea consumatorilor dând năvală în bodegile de pe chei, lucru pe care, printr-o ciudată coincidenţă, l-am notat şi eu şi Brustureanu în declaraţiile noastre, nu faceţi presupuneri personale, repeta poliţistul, scrieţi numai ce aţi văzut, cine era de faţă, de când îl cunoaşteţi pe Mario, ce afaceri vă leagă, nu trebuie să vă îngrijiţi de ortografie, corecturile notarului sunt plătite de brigada criminală, barba nu se specifică, acum toată lumea poartă asemenea semnalmente, dacă sunteţi sinceri şi lapidari, spunea poliţistul, vom pune capăt terorismului şi veţi beneficia de recunoştinţa republicii lui Leone, spunea, înapoierea paşapoartelor rămânând o chestiune pur tehnică. Jenică, spre a se face remarcat, a întrebat prin ce mijloc va afla, odată înapoiat în patrie, cum s-au încheiat cercetările, poliţistul l-a asigurat că va citi totul în ziare, şi nu este exclus să se vadă fotografiat pe pagina întâi, lângă rubrica tranzacţiilor parlamentare…

Jenică scria la masa lui cu o aplicată sârguinţă, făcând decise sublinieri, deşi nu văzuse nimic, căci atunci când îi zărisem pe cei patru coborând din maşină şi trei îl imobilizaseră pe tânăr, pentru ca al

patrulea să-i împlânte pumnalul în piept, surpriza îmi scosese din gâtlej un ţipăt ascuţit şi privirea lui Jenică se îndreptase spre mine, iar mai apoi trupul însângerat nu mai putea fi văzut, o mulţime compactă de oameni ridicând zid în jurul victimei; el nu reţinuse nici măcar că agresorii se urcaseră într-o maşină şi se făcuseră nevăzuţi spre Chigi, îmi venea să râd cu hohote şi să fac nu ştiu ce pe declaraţia lui: mai târziu, poliţistul l-a lăudat pentru mărturia lui, fâlfâindu-mi-o pe dinaintea ochilor şi reproşându-mi că n-am fost deloc la înălţimea împrejurărilor cu cele cinci rânduri căzute pe care le scrisesem.

Din ce se alcătuiesc visele şi cum se explică oare că elemente în veci necunoscute, ca spre pildă o motocicletă cu ataş, tot apar în visele mele, m-ai întrebat din apele visului, şi eu ţi-am răspuns că astăzi legile visului sunt perfect cunoscute, dacă vrei le poţi programa, visează urât doar cei înclinaţi să deguste genul, în fine, ofiţerul cu trese galbene, adevărat mareşal, afirma plimbându-se prin faţa meselor noastre că Italia e o ţară încântătoare, însă oamenii lasă de dorit, ce departe am fi, spunea, dacă s-ar opera un transfer de suedezi în peninsulă, lui i-ar conveni să se ducă în schimb, clima i-ar face bine într-o ţară cu rege şi premiu Nobel, oricum guvernele, femeile şi martorii oculari ar fi cu credinţă, dar scrieţi, spunea, nu vă feriţi de descrieri şi cuvinte alese, ca turişti nu duceţi desigur lipsă de fantezie, domnul şef al brigăzii mobile apreciază stilul colorat, are de unde împrumuta când i se cer interviuri şi, trebuie să cădem cu toţii de acord, reportajele şi interviurile întreţin starea de bunăstare, altfel ne-ar ocoli turiştii şi s-ar duce să îngroaşe bugetul leneşilor de spanioli, scrieţi că agresorii s-au topit ca *gelata*, tânărul ucis trebuie să fi făcut vreo gaură în cer, nu moare omul fără să fi produs ilegalităţi, ca aiurea… N-am dat curs sfaturilor poliţistului, cu toate astea am notat, în cinci pagini compacte,

farmecul porumbeilor zburând în cercuri deasupra acoperişurilor de olane, am lăudat iscusinţa vechilor edili, care plantaseră în marginea pieţei o fântână cu adevărat minunată, am analizat pe scurt programele muzicale pe care le urmărisem, arătându-mă nedumerit de faptul că muzica de spinetă lipsise cu totul (scăpare? subapreciere, lipsă de instrumentişti?). Simţeam, scriind mărunt şi neinspirat, că sentimentele mele s-au colorat cu culoarea sângelui risipit, şi, vrând să le temperez, puneam de la mine o grămadă de situaţii, o îmbrăţişare a unor tineri, în văzul lumii, în plină zi, cearta a doi uncheşi, încheiată cu ameninţări cu bastonul, trecerea a două căprioare violent machiate de la un magazin la maşina luxoasă care le-a înghiţit, hârtia se dovedea mereu puţină, Jenică terminase relatarea lui şi eu mai aveam încă multe de declarat. Adormiseşi, dormeai senină şi eu continuam să mă rezum la ceea ce era mai important, ajunsesem la a zecea pagină şi încă nu intrasem în miezul chestiunii, dar, către încheierea cam abruptă, începeam să cred că scena nu avusese loc în piaţă, asta era o variantă-cursă propusă de şiretul poliţist, scena se petrecuse, cum şi Jenică Brustureanu remarcase în declaraţia lui, la gară, în uşa restaurantului, îndată după ce băusem limonada, cu care ocazie am spus: cămaşa aceea albă a fost scrobită şi călcată de mâinile unei mame iubitoare! Probabil că exclamaţia asta am strigat-o, pentru că ai tresărit şi mi-ai spus prin somn să las lucrurile să se limpezească, lasă-le pe mâine, atunci totul îţi va părea limpede, mai ales dacă te vei consulta de dimineaţă cu Jenică Brustureanu, faceţi împreună ordine, acum e foarte târziu, noapte bună…

Azi lucrurile sunt mai limpezi, ai avut dreptate: nu, faptele nu s-au petrecut aşa cum ţi le-am povestit aseară, aseară eram obosit, mă scoseseră din minţi nişte tablagii din Colentina, căutasem toată ziua un peruchier de la operă, acum sunt în

stare să-ţi povestesc totul extrem de coerent, ca Marţian D. Octavian, acum ziua străluceşte, iar coafura ta e minunată, peruca e într-adevăr o soluţie, m-ai întrebat dacă limpezimea se datorează lui Jenică Brustureanu, eu am izbucnit în hohote spunându-ţi că individul e o născocire a mea, aseară puteam inventa şi cercul polar, m-ai întrebat dacă nepotrivirile şi confuziile de-aseară nu veneau de la faptul că nu mă sprijin pe nici un fel de dovezi, de unde chiar impresia că acea scenă sângeroasă n-ar fi avut niciodată loc. Am sărit ca ars, replicându-ţi că mergi prea departe, eu citesc toate ziarele italieneşti, am ajuns cu lectura lor în iunie 1931, şi dacă nu găsesc ceea ce caut, citesc lucruri încă neîntâmplate, iau act de întorsăturile posibilului, am tehnica mea, tot ce pot spune este că lucrurile se împlinesc cu timpul întocmai, secretul stă în perseverenţă, în nădejde… Uciderea tânărului de care ţi-am vorbit a avut loc la 15 august 1947, la orele 18,43, pe calea Văcăreşti…

Versiunea adevărată, dacă îţi aminteşti, ţi-am povestit-o acum doi ani, era o seară de octombrie, întârziasem la tine citind Bacovia, ne venise o mare poftă de cântecele ploii, de clavire. M-ai rugat să-ţi vorbesc despre viitorul nostru, ţi-am răspuns că viitorul doi îmi este mai agreabil, gluma te-a supărat, te-ai trântit cu faţa în perne şi ai plâns, atunci am presupus că ai nevoie de lacrimi pentru că te exasperase coafura, faptul că nu puteai împleti un coc asemenea celui admirat la seminarul lui Vianu, am încercat să te împac, ţi-am prezis, cu o certitudine care acum mă sperie, că va veni într-o zi moda perucilor, atunci totul se va simplifica, mi-ai răspuns că aşteptarea înapoierii mele din oraş te exasperase…

Vine o clipă, ca o pasăre, când o amintire anostă, o întâmplare de demult, o expresie pot scoate din încurcătură un bărbat şi o femeie care se iubesc, e un fel de descurajare a imediatului, şi aducerea în prezent a întâmplării de odinioară

primeneşte văzând cu ochii culoarea încăperii, cuvintele încep să se legene într-un lichid rarefiat, apoi, pierzându-şi greutatea, se răsfiră şi plutesc ca bulele de aer desprinzându-se de pe pereţii unui vas lovit. Atunci, în acel octombrie, ţi-am povestit cum, obosiţi de regulile scandării latine, parcurse destul de anevoios în sala neîncălzită a Bibliotecii universitare, ieşisem cu Matei Iliescu să luăm puţin aer şi urcam leneş Calea Văcăreşti, dar pe când tocmai intram, pe înserat, în strada colonel Orero, întrebându-ne ce va fi făptuit colonelul de fusese condamnat să stea crucificat pe zidurile străzii, am văzut apropiindu-se două grupuri de tineri, unul grăbind spre staţia tramvaiului 16, celălalt traversând spre parcul răscolit cândva de două bombe, în timpul războiului. Matei era de părere, şi argumenta cu voce răsunătoare, că violenţa are darul de a se acumula ca apele într-un bazin, îngăduind lungi perioade de linişte, după care, prilejuindu-se un război sau o răzmeriţă, îşi dă drumul în modul cel mai previzibil cu putinţă, că, slavă Domnului, omenirea a consumat în ultima conflagraţie toate tipurile de violenţă şi ne putem bucura, generaţia noastră şi poate următoarea, numai de ani senini, eu păşeam în acest timp pe trotuarul fulgerat de crăpături adânci, îl ascultam cu atenţie, treceam spre Nerva Traian ca pe drumul ce duce în paradis, când grupul din parc trecând în urma noastră, tăcut, înnegurat, şi-a încetinit mersul şi s-a îndreptat spre cei ce aşteptau tramvaiul.

Ai fost de părere să deschidem din nou uşile batante spre balcon, ca să iasă fumul ţigărilor aprinse una după alta, am fost de acord, dar când ai înaintat spre uşă, i-am văzut pe cei din parc traversând, după care, în clipa când întorceai mânerul uşii, am văzut cum unul din tineri se aruncă asupra unei cămăşi albe, foarte îngrijit călcată, cum răsuceşte în mână un cuţit lucitor, cum cămaşa cade însângerată pe trotuar, Matei

Iliescu zâmbind cu înţeles: nu putea fi decât o plată a conturilor, a spus el, aşa cum scriu adesea ziarele, vremile de pace şi senin sunt prielnice afacerilor, spunea, sprijinindu-şi spusele pe argumentul că noi, ca şi italienii, vezi Cellini, tot cu d-astea ne ocupăm în răstimpul dintre două conflagraţii sau dintre două iubiri…

Ne aflam în umbra colonadelor cu multe porticuri şi scări, mai încurcate decât labirintul, şi Matei a întors capul şi, remarcând magnifica întindere a ramurilor unui copac, a dezvoltat părerea lui că ele se desfac asemenea continentelor în apele largi ale oceanului, dacă nu de-adevărat, măcar pe hartă, şi trebuie să fim de acord că în secolul nostru hărţile sunt aproape fidele, deocamdată la scară redusă, pentru a ne obişnui ochiul cu suprafeţele şi formele, urmând ca mai târziu să fie desenate la scară mai mare, atât de întinse şi atât de fidele, încât să poţi înveli cu ele întreaga planetă, America de hârtie peste America, Corsica de hârtie exact pe muchiile Corsicii de dedesubt, rămânând jur-împrejur destul spaţiu albastru pentru apele mării, dar roşul sângelui se şi revărsase pe piepţii cămăşii, tânărul vrusese să replice cu o lovitură, jalnic gest descentrat de durerea din piept. Cineva strigase poliţia.

E o poveste încurcată, ai spus, eşti obosit ca şi ieri şi nu ai ieşit de sub impresia crudă a faptului, pentru asta e nevoie de timp, de altfel nici n-am prea fost atentă, ai spus, m-am tot dus în balcon, căci uşa se tot lovea, la un moment dat, pe când îmi spuneai că Jenică Brustureanu nu există în realitate, am fost răpită de o scenă ce se petrecea în stradă, se pare că un tânăr care locuieşte la doamna Precup a fost accidentat, i-am văzut cămaşa plină de sânge, doamna Precup striga să fie adusă poliţia. Să lăsăm istoria asta pentru altă dată, ai spus, vor veni cu siguranţă zile când nu vom avea un subiect convenabil, scena de la Siena cade oricând bine, doar ştii că mă pasionează subiectele

tari… O, dar sunt întâmplări dure în fiecare zi, ţi-am replicat, citesc în continuare ziarele italieneşti, între timp am înaintat cu lectura până în septembrie 62, lucrurile nu s-au schimbat, aş putea afirma că scena care mă chinuie de atâţia ani s-a complicat şi că fiecare zi îmi aduce în amintire împrejurări noi, ignorate din nu ştiu ce cauză, am spus. Uită, mi-ai spus, uită cum şi eu am uitat incidentul din casa Precup, numai după ce ai uitat totul poţi recompune adevărul. Glumeşti! am spus. Nu glumesc, ai spus.

Ai deschis albumul cu fotografii, ai închis (sau ai deschis) uşa dinspre balcon şi, aşezându-te pe divan lângă mine, m-ai rugat să-ţi povestesc cum am escaladat vara trecută nordvandul Pietrei Craiului, am fost bucuros să trec la subiecte pe care Marţian D. Octavian le ratează lamentabil, am început cu: era într-o luni, grupul nostru…, muntele ne întâmpina cu fruntea înnegurată… lăsasem în urmă, de o jumătate de oră, cabana…, când m-a durut ca o lovitură de pumnal imaginea veche a crimei de la Siena şi, înlăturând cu un gest hotărât peruca uitată pe capacul pianinei, am strigat: nu, crimele fără explicaţie sunt o invenţie a timpurilor mijlocii, lucrurile nu s-au petrecut aşa cum ţi le-am povestit aseară, acum totul s-a limpezit, iată sâmburele din care a crescut mizerabila mea obsesie! Şi am început să povestesc, limpede şi curgător, aşa cum povesteşte un combatant întors ieri dintr-un asediu: urcasem o zi întreagă Valea Frumoasei, cântată de Sadoveanu, străbătusem peisaje fermecate, ajunsesem într-un târziu în satul de oieri Jina, vecin Poienii Sibiului, eram frânt de oboseală, curelele rucsacului îmi răniseră umerii, bocancii îmi opăriseră tălpile, vederea îmi ardea în orbite, o aşezare omenească, după singurătăţile pădurii, îmi apărea întărită şi sigură ca o cetate italiană… De la primărie mi s-a indicat o adresă unde să înnoptez, o femeie tânără a deschis o uşă grea, m-a condus

într-o cameră largă, cu pereţii acoperiţi până sus cu velinţe înflorate, femeia tăcută mi-a aşternut un pat înalt, pe care tronau trei perne mari ardeleneşti. Am mulţumit, am vrut să rămân singur, ochii negri ai gazdei m-au ţintuit lung şi femeia mi-a pus întrebarea dacă nu vreau să cunosc, înainte de culcare, măcar uliţa principală a satului ei. E întuneric, sunt foarte obosit, i-am spus eu, mâine îmi rămân două ore pentru a colinda prin sat, acum, dacă s-a încheiat războiul, timpul va fi din nou darnic cu mine, sper ca somnul să-mi stingă în urechi comenzile militare, urletele bateriilor de artilerie, şi, dacă nu are un logodnic, sau un iubit, sau o mamă care să-i interzică să mă însoţească, voi fi bucuros să o iau drept ghid, satul îmi va rămâne o amintire dintre cele mai încântătoare. S-a retras, am început să mă dezbrac, dar o poftă nebună de aer şi de oameni mi-a schimbat gândurile: tânăra femeie aşteaptă de mulţi ani un bărbat de aiurea, e foarte probabil că nimeni n-a venit s-o scoată din singurătatea ei, ştiu ce cumplită e singurătatea, trebuia să nu-i refuz plimbarea… Am deschis uşa dinspre prispă, frumoasa tânără mi-a ieşit înainte, mi-a spus că era convinsă că nu voi dormi, suntem oameni care am văzut şi pătimit multe, cu siguranţă avem ceva să ne spunem…

Am ieşit în uliţă, am mers o vreme tăcuţi, i-am simţit mâna uşoară pe braţul meu, am întrebat-o dacă trăieşte de mult singură şi ea a înclinat din cap, mi-a cerut apoi să trecem pe partea cealaltă a drumului, spre a nu da faţă cu un grup de oameni ce întârziau în preajma cârciumei cu obloanele pe jumătate trase, am traversat neîntârziat, mi-a spus că familia i s-a risipit, părinţii lucrează la Sibiu, vin acasă mereu mai rar, fraţii s-au mutat la Bucureşti, la Braşov, vremea măritişului a cam trecut, a jurat să rămână paznic al casei şi al unui loc dumbrăvit, acum când s-a încheiat războiul se

gândeşte că ar trebui să-şi întemeieze şi ea un rost al ei…

Vorbea tot mai precipitat, mai însufleţit, trecea repede de la vechi amintiri legate de locurile pe care le străbăteam şi pe care, mi-a făcut impresia, nu le revăzuse de mult la imaginile îngrozitoare ale războiului; omenirea s-a săturat de sânge, a spus, lumea are atâta treabă şi e târziu, a spus, dacă ar fi după ea, n-ar ţine seamă de nici o lege şi ar umple întreg satul cu prunci şi flori, e încă tânără şi încă nu e foarte târziu, a cunoscut, a spus, un soldat care mergea spre front, îmi semăna, a înnoptat, tot aşa, o singură noapte la ea, după care n-a avut niciodată veste, singura dovadă că a trecut prin Jina era o păpuşă de ghips, pe care o păstrează sub icoană, o cumpăraseră de la Poiana, unde se plimbaseră împreună, în dimineaţa despărţirii, acum ea crede că trecerea mea pe-acolo poate fi un semn, cine ştie…

De la un timp, pe urmele noastre am auzit paşi, întorcând capul am zărit câteva siluete de tineri păşind greu, ea mi-a cerut să traversăm din nou, cârciuma tocmai s-a închis, poate cineva şi-a băut mintea, a spus, oamenii au suferit şi suferă, dacă ea ar fi băut, poate ar fi uitat…

I-am auzit ţipătul, i-am văzut braţele albe apărându-se, am văzut-o desprinzându-se de mine şi alergând în susul uliţei luminate de un petromax, fuga ei m-a umplut de silă, ca o trădare; abia după ce s-a pierdut în bezna în care dispăruseră agresorii, mi-am dat seama că umărul meu stâng îmi e amorţit şi că sângele mi-a năclăit cămaşa… Era o cămaşă nouă, o purtasem în raniţă tot timpul războiului în nădejdea că mă va apăra şi o voi putea îmbrăca la înapoiere, mi-o cususe cu dragoste mama, când o aşezasem în cufărul de recrut, mama era încredinţată că nu voi apuca să învăţ a ucide oameni, spusese: nu vei trage în tineri ca tine, ce vină au ei? Războiul se va încheia curând…

Ai o coafură superbă, pieptănătura asta simplă îţi vine de minune, marile descoperiri sunt la îndemâna oricui, e nevoie, desigur, de puţină inspiraţie, m-ai întrebat adineaori dacă despre tânăra din Jina am mai avut vreo ştire… Nu-ţi pot răspunde la întrebare, povestea asta dureroasă nu trebuie să aibă sfârşit…

[30]. *…în cămaşă şi izmene.* Asemenea povestirii prezentate mai înainte, interpolată în text de însuşi autorul istoriei, şi aici apar situaţii şi chiar detalii indicând originea carpatină a împrumutului. Dacă, în alte părţi ale planetei, războaiele se poartă în uniforme dintre cele mai sofisticate — cămăşi de zale, pieptare din piele de bou, coifuri şi harnaşament cu anumită pondere şi cu gabarit corespunzător —, de la Drina spre Levant sunt de întâlnit la beligeranţi costumaţii preponderent lejere (să amintim sandaua simplă şi cămeşoaia nu lipsită de o croială suplă a fenicienilor, perşilor etc.), uniforma evoluând — către marele ocean al liniştii aurorale — până la o subţire centură de rafie de care stă spânzurată sabia şi, la cei înstăriţi, o pelerină de mătase potrivită mai curând momentelor de după baie decât ca veşmânt.

Se aminteşte adesea despre un general al lui Frederic cel Mare, care a fost surprins gol de reporteri. Cortul său de campanie fusese strâns peste noapte de geniştii prea grăbiţi, înaltul ofiţer trebuind să alerge în luptă aşa cum îl făcuse mamă-sa, doar cu câteva decoraţii în mână, distincţii de care avea nevoie spre a aduna şi altele. Şi, se spune, a obţinut ceea ce îşi dorise, inclusiv moartea glorioasă.

În cămaşă şi în piciorul gol, lupta apare mai puţin spectaculoasă, în schimb se dovedeşte mai mobilă şi mai eficace, cu singura condiţie: să nu fie de faţă femei, copii şi bătrâni, persoane faţă de care combatanţii pot încerca unele complexe, ce se resimt imediat în scăderea puterii de foc…

[31]. *…s-a scris procesul-verbal.* Cronicile militare vorbesc destul de frecvent despre bucătari, frizeri şi preoţi de campanie, chiar despre vivandiere, mai niciodată despre întocmitorii proceselor-verbale, lucru cel puţin ciudat. Şi totuşi puţine bătălii asupra cărora să nu fi vegheat secretarii! Faptele de arme se aseamănă în multe privinţe cu luările de cuvânt: introducerea, dezvoltarea şi încheierea se succedă şi într-un caz, şi în celălalt ca în manualele clasice de retorică, rar două intervenţii în acelaşi timp. Martori ai marilor bătălii relatează că, în primele rânduri, acolo unde se fac schimburile cele mai active de lovituri şi unde se înregistrează cele mai teribile explozii şi masacre, un modest secretar sau grefier înfruntă eroic primejdiile şi, aşezat la măsuţa lui, scrie mărunt ce se întâmplă, cine pe cine loveşte, şi cum, şi cât, subliniază părţile remarcabile, laudă pe eroi şi-i încondeiază pentru vecie pe leneşi, laşi sau tâlharii de cadavre. Unul dintre grefierii iluştri ai timpului său, pe nume Johannes Homer, şi-a pierdut chiar vederea în mijlocul bătăliei pentru Troia. Un altul, Arbaletto Compagni, s-a văzut răsturnat de iureşul cavaleriei vrăjmaşe şi cu greu şi-a regăsit pana, călimara şi sugativa în maldărul de obiecte rămase pe câmpul de luptă. Se vorbeşte în cancelarii şi despre un al treilea grefier de front, Hanibal Scribul, care n-a făcut cinste oastei pe lângă care activa, dovedindu-se prea pasionat de cele ce se petreceau sub ochii lui: când un soldat inamic s-a apropiat de pupitrul său, el şi-a abandonat uneltele, a înşfăcat o jordie rătăcită pe un dâmb şi, învârtind-o în aer, l-a lovit mortal nu numai pe rătăcit, dar şi pe un comandant de escadron, înclinând balanţa victoriei de partea armiei sale. Juriul a contestat biruinţa, considerând-o birocratică, numele grefierului s-a acoperit de ocară, căci în război sunt permise toate schilodirile şi atrocităţile, în afară de intervenţia persoanelor intrate în arenă lateral, din cancelarii şi

tarabe. Oraşele şi satele populate de persoane civile pot şi trebuie să fie rase de pe suprafaţa pământului — sistematic, în adâncime —, când atacatorul crede a vedea în particularii ascunşi prin poduri şi pivniţe, prin hambare sau tranşee private participanţi virtuali la conflict.

Referirile rare ale cronicilor la secretari şi grefieri ar putea avea două explicaţii: 1. dezvăluirea numelor şi identităţii celor ce scriu despre viaţă şi moarte, despre cursurile sinuoase ale împlinirii şi izbânzii oamenilor prin sabie, ştrangulări, torturi, trădări şi incendieri grandioase ar putea scădea autoritatea destinului, care trebuie să rămână categorică şi, mai ales, inatacabilă, căci una este să credem că toate cele făptuite sunt rezultatul hotărârii necesităţii şi a zeilor, şi alta să ştim că lucrurile au fost aranjate de un grefier priceput în a aduce toate din condei; 2. oricât de iscusit s-ar dovedi scribul, procesul-verbal pe care el îl întocmeşte e, în fond, o simplificare literaturizantă şi nimeni nu-şi poate lua răspunderea că gravele consecinţe ale bătăliilor — robia, jaful, răzbunarea pe toţi şi pe fiecare dintre cei învinşi, pedeapsa prelungită dincolo de termenele rezonabile, modificarea hărţilor şi redistribuirea teritoriilor, regruparea, revanşa, ameninţările cu forţa şi recurgerea din nou la arme etc. — decurg din scrisul mai mult sau mai puţin buimac al unui secretar buimăcit de urale, comenzi militare, vaiete de răniţi şi de alte zgomote, printre care nu pe locul ultim se află bubuitul armurilor, al proiectilelor, al fuzeelor. Toate aceste consecinţe trebuie să apară drept creaţia lui Dumnezeu, să cadă printre ruine cu putere de lege, să cutremure conştiinţele şi să îmblânzească moravurile ca un alt Nou Testament, să determine o reorientare radicală a cursului vieţii pe pământ. Or, dacă acestea ar urma scriptele unui proces-verbal, fie el genial, târguielile nu s-ar mai stinge, învingătorii şi învinşii l-ar scoate din fundul pământului pe

individul care a notat ce a notat, l-ar trage la răspundere pentru formulele stereotipe cu explozie perfidă, pentru subtilităţile de plumb, eroismul şi laşitatea ar primi calificative, ca la şcoală, ba mai rău, s-ar limpezi o mie de situaţii confuze şi aberante, s-ar restabili — prin reconsiderarea detaliilor — o grămadă de adevăruri, alte conflagraţii ar deveni imposibil de declanşat… Dar cine are interesul ca istoria să stagneze şi vitejia să se deprecieze?

Părerea celor mai mulţi comentatori este că scribii câmpurilor de luptă e bine să tacă, să se mulţumească cel mult cu un scurt rezumat al faptelor, să accepte ca numele lor să fie îngropat odată cu sutele şi miile de morţi ale bătăliilor consemnate.

În text, referirea la procesul-verbal urmăreşte să afirme că altceva e în timp de pace, când actele dure ale oamenilor împotriva oamenilor urmează să fie înregistrate cu cea mai mare grijă, prin cuvânt putând fi justificată însăşi crima, lucrurile dezordonate ale realităţii dovedind o regularitate şi un stil ales prin intermediul scrisului consemnativ.

[32]. …*prin superioritatea lor numerică*. Vezi nota 15. Se poate adăuga că Anonimul, trăind într-o lume a statisticii şi anonimatului cantitativ, nu poate scăpa de obsesia numerică. Moartea lui Procopius putea fi pricinuită foarte bine de o gripă spaniolă.

[33]. …*cucerită şi recucerită.* Ceea ce se şi face spornic, din timp în timp. Spusele soldatului Diodor sunt adevărate, nu se precizează însă nicăieri de unde trebuie luat continentul de toarte spre a fi răsturnat şi nici modul în care trebuie să se clătească recipientul după întrebuinţare.

[34]. …*dealuri sileziene*… Pe care filozoful Kant le privea cu un binoclu nemţesc, căruia îi lipseau o lentilă şi suportul.

[35]. …*tată bun al înaltei Himalaia şi al cochetelor Antile*… Comparaţie de acută

pătrundere strategică, vrând să spună că Europa n-a fost niciodată mamă, că ea, ca şi Roma, se face răspunzătoare doar de exportul armelor… Europa văzută ca un tată e o idee de o plasticitate vie, pregnantă, bărbătească.

[36]. *…Indiile dulci şi aromate…* Afirmaţie inexactă: râvnită şi gustată de Alexandru cel Mare, doar India occidentală s-a dovedit agreabilă la gust. Aroma mirodeniilor a ameţit multe capete şi a pervertit conştiinţe pretins incoruptibile.

XXII. *Oamenii citiseră cu mare interes şi relatarea adunării de primire a celui aşteptat, faptele fuseseră consemnate cu multă, multă exactitate, ceea ce dovedea că ziariştii fuseseră, într-adevăr, profesionişti. Reieşea că, îndată după sosirea aceluia, iritarea şi oboseala tuturor dispăruseră ca prin farmec, că discursul se va bucura de o mare şi vie atenţie.*

Scoţându-şi din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez, şi ştergându-i cu batista, nou-venitul dăduse să se înţeleagă că nu va ezita să pronunţe cuvântul potrivit. Acesta era: „Domnilor…“

XXIII. *Domnilor, spuse el, plugul şi suveica, şi cazanul cu aburi, şi dosarele încopciate, şi eprubetele bine rânduite, şi fanfara, şi maşina de tighelit, şi rindeaua, şi foarfeca cu echer, şi creta colorată, şi smântânitoarea, şi avionul cu piston acţionat de mână, şi ghergheful cu patru şine, şi maşina de călcat cu mangal, şi diligenţa cu patru armăsari înaintaşi, şi, iertaţi-mă, chiloţii pluşaţi, cu corsetul pendinte, şi vagonul pe boghiuri, şi cureaua de transmisie, şi biblioteca savantului, şi peştele preparat rasol, cu lămâie, şi abacul, şi onomatopeea, podoaba retoricii, şi registrele cu partizi, şi extracţia sării cu găleata şi cu ocnaşi, şi raportul dintre numărul turmelor de oi şi suprafaţa păşunilor, precum şi unele acte de corespondenţă comercială şi jurisprudenţă civilă — ei bine, o bună parte a ustensilelor şi mijloacelor civilizaţiei noastre încep să nu-şi mai*

aibă rostul. Cele mai multe şi-au pierdut de pe acum capacitatea funciară de a ne face fericiţi. Tehnica în continuu progres ni le redă, pe zi ce trece, mai desuete, mai inoperante…

XXIV. *Ne aflăm la cumpăna a două veacuri importante — continuă vorbitorul, după ce, cu aceleaşi cuvinte, dar puţin diferit, textul apăruse asemănător în ziarul aflat acum în mâna tuturor —, veacul ce se încheie s-a dovedit întunecat, bântuit de cumplite molime şi catastrofe naturale, de războaie oribile şi de suspiciune. Veacul care începe (nu mă obosesc să-i mai dau un număr, cine are interesul să tot sporim icsurile!) ne oferă spectacolul unei expansiuni extraordinare a tehnicii în toate domeniile civilizaţiei, artelor şi meseriilor, ocultismului şi statisticii. Spre deosebire de secolul trecut, întunecat, bântuit de molime şi războaie cumplite, măcinat de pesimism şi contradicţii, secolul pe care-l inaugurăm se va dovedi luminat, caracterizat printr-o sănătate deplină, prin optimism, armonie şi extravaganţe multilaterale.*

Priviţi fotografiile voastre de familie din tinereţe: atmosfera e fumegoasă, galben-cenuşie, apăsătoare, cei dragi apar în ele puţini şi palizi, înconjuraţi de obiecte inutile, sărace şi posomorâte. Altceva vă oferă vremea care începe: iată, în afară de bunicii în perfectă stare de sănătate, aveţi în preajmă adevărate cete de rubedenii — veri şi cumnaţi, mătuşi şi fini, precum şi copii, încurajaţi prin radio şi prospecte să crească şi să înveţe… Ei umplu spectaculos cadrul cu zâmbetul lor elevat… Toţi sunt bine îmbrăcaţi, gata de-a urca în Turnul Eiffel, pe transatlantice, în avioanele supersonice. Iată catalogul B.M.W., alegeţi, comandaţi!

La îndemână vă stau azi canapele confortabile, covoraşe cu frumoase motive naţionale, etajere încărcate cu flori, mese îmbelşugate, în jurul cărora se stă de vorbă şi se înalţă pahare pline, în

timp ce se cântă şi se vorbeşte mereu la aparate audio-vizuale şi se face haz. Înainte nu se spuneau poezii, o tăcere tristă copleşea pe cei doi tineri îmbrăcaţi în miri; acum, cinci sau şase fetiţe elegante şi vreo câţiva băieţaşi îmbrăcaţi în marinari sunt gata să se împingă în faţă ca să recite admirabilele balade ale barzilor noştri, cu acompaniament de ghitare electrice, iar o mătuşă aleargă la supermarket să vă cumpere tot ce doriţi, inclusiv marţipan.

XXV. *Amintiţi-vă cum se strica înainte vremea: pe cer se adunau nori groşi, reci, şi îndată se şi stârnea din senin furtuna îngrozitoare. Smulgea acoperişuri, lovea cu grindină grădinile, forma puhoaie şi inunda uliţele, prăvălind în furia ei nebună garduri, hambare, poduri, casele bieţilor creştini. Vâltoarea înghiţea hulpavă vietăţile curţii, ploaia uda la piele câţiva servitori neplăcuţi lui Dumnezeu, care făceau imediat pleurezie. Deschideţi acum fereastra: ei, ce părere aveţi de admirabilul peisaj pluvios ce vi se deschide îmbietor în faţă? Plafonul de nori e compact, reţinut pastelat, pânze cuminţi de ploaie pulverizează binefăcător pământul receptiv, revigorând vegetaţia, purificând aerul, răcorind pavajul. Într-o jumătate de oră, admirabilul lichid se distribuie raţional asupra câmpiei şi o spală, şi o stimulează, şi îi înviorează culorile, ca într-un tablou semnat de Vânătoru. Nu va trece mult şi ciclul ploaie / evaporare / condensare / şi iarăşi ploaie / se va simplifica, împuţinându-se etapele ce încarcă preţul de cost. Marea şi gheţarii vor trimite direct în robinet apa proaspătă, desalinizată, aseptică, cu săpunul dizolvat corespunzător în lichid. Servitorii se vor spăla la duş, ca şi voi, folosind discret şi recunoscător şamponul, în subsolurile rezervate lor, în rezervaţiile afectate în suburbii…*

XXVI. *Dar animalele? Sălbatice şi sângeroase, haitele de lupi ieşeau adesea din pădurile mirosind*

a hoituri şi mucegai, năvăleau în sate, sfâşiau vite şi păsări, distrugeau bunurile cu greu agonisite. Omul neprevăzător era pândit din ierburi de şerpi veninoşi, de urşi înfuriaţi, de râsul cel hidos şi de colţii vulpii celei viclene. Păpădia clocea malarii, iar crizantema, perfida, împrăştia în jur miasme de iperită şi oţet aromatic. Întregul secol de tristă amintire, lat cât evul mijlociu, e sfâşiat de urletul fiarelor şi de ţipătul sinistru al păsărilor de pradă, de unde şi necesitatea vânătorilor ce încercau să împuţineze fauna, să diminueze ameninţarea şi să ofere libretiştilor subiecte triste pentru operete vesele. Hiena circula în cupeu. Se putea vorbi pe atunci de un sistem de asigurare a persoanei, despre ajutorul de şomaj, despre inviolabilitatea casetei intime?

Pădurea de astăzi este un sanctuar liniştit şi ospitalier, animalele răutăcioase de altădată şi-au reprimat agresivitatea şi şi-au cizelat manierele: lupii, urşii, vulpile, înşişi şerpii, în bună parte şcoliţi şi, oricum, cu o conştiinţă cetăţenească mai luminată, şi-au luat locul cuvenit în grădina zoologică, unde, în cuşti bine ferecate, numerotaţi şi clasificaţi după nomenclatura binară, se ocupă de problemele actuale ale cererii şi ofertei, de şarpele monetar, de combaterea terorismului, şi răgazul le conferă aere de paşnică, superbă autoritate şi distincţie. După cum vedeţi, eu vin cu fapte, nu cu amăgiri… Şi nu ne desparte decât un deceniu până ce fiarele cu blănuri frumoase ne vor livra de bunăvoie podoabele lor atât de îndrăgite de femei, protecţia epidermei lor fiind preluată de pungi de material plastic ieftine, de bună calitate…

XXVII. *Dar priviţi mai atent fotografiile de odinioară: printre copacii de carton ai tinereţii voastre abia se zăresc crenelurile unor castele căzute în paragină, o lună ostilă le luminează pieziş. Scârba şi spleenul ridică ţeava pistoalelor la inimă şi tâmplă, se sinucid mii de nevinovaţi,*

vinovaţi doar de delictul de portarmă. Acum, în spatele vostru şi al familiei, se disting case mari, cu etaj, parcuri largi, pe gazonul cărora joacă coarda o mulţime de copii, golf o mulţime de tineri, în chioşcuri îşi etalează toaletele femei frumoase, pe bănci stau cuminţi, hieratici, tineri îndrăgostiţi, în costume cadrilate (ei), în rochii spumoase de muselină, cu jupoane abia bănuite (ele), în timp ce prin desişul boschetelor trece trenul electric pufăind, spre Viena, spre Chicago. Şi pretutindeni — ofiţeri chipeşi, toţi generali şi mareşali, cu trăsăturile lui John Wayne, cu epoleţi strălucitori şi brandenburguri bogate, privind visători o lume fără conflicte majore, aşteptând nerăbdători începerea valsului imperial, bucuria căpităneselor. Nu vă cuprinde ruşinea revăzându-vă cu cincizeci de ani în urmă, desculţi lângă vaca părinţilor, strângând în mână un cocean de porumb, răscolind deprimaţi praful drumului? Şi nu deplângeţi soarta bunicului care, abia înapoiat din războiul cu turcii, îşi transporta în carul cu boi costelivi bălegarul spre ogorul pustiit de o vară nemiloasă, tremurând de spaimă să nu-i mănânce turcul urzicile preparate pentru amiază, franţuzul ciupercile rezervate pentru cină şi pravoslavnicul terciul reîncălzit pentru micul dejun al sărbătorii care se apropia?

[37]. *…de pe tava cealaltă a mapamondului…* Gogoşile din aluat, la care se face aici referire, nu sunt lucrul cel mai delicios de pe platforma sudică a planetei. Cititorul este liber să înţeleagă prin acest termen aurul, diamantele, platina, cromul, arama, zahărul pudră ce se depune pe trestia industrială, uleiul de arahide şi diversele condimente ce intră în compoziţia supei la pachet.

În treacăt fie spus, ornamentele culinare dure (piperul, boiaua, usturoiul) n-au fost mai puţin căutate decât substanţele dulci. Popoare străvechi, ca etruscii, cântau luna în termeni ce nouă ni se par de neacceptat: *„O, tu, lună de muştar, cătrăneşte-*

mi sufletul cu aromele tale, încrucişează-mi şi-mi lăcrămează scumpii ochi, care te cântăresc ca pe varza murată, în balanţa nopţii…“ (v. *Imnurile popotierului etrusc*).

[38]. *…festinul s-a terminat…* Inexact sau, mai bine spus, exact doar pe jumătate, căci, dacă împărţirea lumii a devenit, încă de pe vremea lui Diodor, un fapt împlinit, reîmpărţirea ei continuă cu succes, după cum se vede şi se va vedea mai departe.

[39]. *…şi Franţa, o lume!* Şi totuşi: până când Franţa se va prezenta în societate o lume? Aroganţa ei e fără limite!…

[40]. *…ca şalul împuţit al smogului*. Nu despre smog este vorba, după cum au arătat recent mai mulţi comentatori, ci despre fumul gros venit de la bucătării, pe vremea fericită când se mai preparau gogoşile şi cartofii prăjiţi.

[41]. *…împlinesc doar câteva*. Nepermisă minimalizare a împlinirilor omeneşti. Anonimul, după opiniile unor autori, printre care Robert Brévet, ar fi fost bătut pentru această afirmaţie. Brévet pretinde a poseda dovezi că, într-o seară de august, pe când luna era în scădere, câţiva studenţi l-ar fi oprit în parc şi, cerându-i socoteală, l-ar fi trântit în iarbă, lovindu-l cu picioarele până la apariţia autorităţilor. Intrat pe mâna unui oficial umanist, care nici el nu putea accepta afirmaţia fără o argumentaţie solidă, Anonimul ar fi primit pe text, cu bocancul şi manivela maşinii, încă o lecţie de înaltă rigoare ştiinţifică. Ulterior, scrie Brévet, Anonimul şi-a îndulcit privirea critică, mai ales după ce prietenii şi binevoitorii i-au prescris teperin şi duşuri scoţiene.

[42]. *…o scară lungă, cu trepte putrede…* Autorul se gândeşte, de bună seamă, la acele scări de lemn instalate în vechile magazine universale, cu ajutorul cărora se urca la raioanele specializate, înainte de introducerea liftului. Treptele erau, contrar spuselor autorului, solide şi încăpătoare,

impresia de instabil şi sordid venea de la faptul că mulţimea ce ataca scara era preocupată şi impacientă să-şi afle săpunul sau irigatorul mult dorit şi, din această pricină, cum afluxul creştea, buzna şi ghiontul deveneau un factor important de înaintare şi parvenire. Soseau ore de vârf, când fluviul urcând spre cer se domolea la strâmtori, şi atunci vedeai pe primele trepte, ştrangulaţi, congestionaţi, năduşiţi, fără putinţa de-a mai face un pas, şefi de birou, jandarmi, cucoane cu conversaţie aleasă, preoţi de ţară, consilieri, bijutieri, crescători de animale, călugări franciscani, operatori de cinema, cadâne învoite din vreun harem, aviatori, matriţeri, acrobaţi de circ, vidanjori, sofişti, lăptărese şi colecţionari de tablouri, prinşi unul de altul, ca de revărsarea unei lave, într-un singur bloc, alcătuind împreună o singură făptură, un fel de piramidă de carne şi duhori. Mişcarea înainte nefiind posibilă, iar cea înapoi nedorită, blocul de cocă vie dădea, ca melcul, coarne şi ochi, bale şi scremet, şi, pentru ca spectacolul să nu indispună pe cei de pe treptele superioare, cu vedere mai cuprinzătoare şi cu posibilităţi de compasiune mai generoase, direcţiunea ordona tragerea şalterelor iluminatului, astfel că în întuneric violenţele şi mizeria îşi reluau fluxul civilizat, pasabil.

Scara era, într-adevăr, lungă, ceea ce permitea repetarea şi multiplicarea blocajului la diverse nivele, piramidele înmulţindu-se pe măsură ce se atingeau cote mai înalte, spre raioanele de mobilă, ştofe, obiecte de uz casnic, cofetărie şi trambulină, încât spre prânz puteai privi de sus un pustiu aglomerat mai impresionant decât Valea Nilului, asupra căruia, dacă vrem să rămânem consecvenţi comparaţiei, trona ca un faraon atotputernic directorul stabilimentului, un domn cu mustăţi groase şi ceas de aur la vesta reiată, etern nedumerit, trecător energic în imobilitatea la care era constrâns să acţioneze.

Despresurarea începea către orele înserării, cumpărătorii îşi puteau mişca puţin braţele şi pachetele, satisfăcuţi că strânsoarea scade şi achiziţiile cresc. Atunci se reaprindea lumina electrică, se puneau în funcţiune ventilatoarele, duhoarea se risipea, iar difuzoarele instalate sub robele manechinelor îşi dregeau glasul, ca să anunţe că a doua zi magazinul se redeschide la ora obişnuită, pregătit să prezinte publicului noi sortimente şi diverse bunătăţi, mai ales la raionul articolelor bisericeşti şi al produselor de artizanat, adăugând urarea folosirii cât mai intense şi mai îndelungate a parfumului cumpărat, a irigatorului ales, a pilulelor de dizolvat în apă, indicate în combaterea ţânţarilor şi, indirect, în diminuarea hipertensiunii arteriale.

Împreună cu invitaţia de a mai vizita magazinul şi de-a mai folosi scara, direcţiunea lansa şi un călduros apel radiofonic pe melodia unui cunoscut lied de Schubert, pentru ca publicul să nu uite să se fotografieze (la fotograful casei) în grupuri compacte, piramidale.

[43]. *…dârdâind pe mormanul de lemne.* E de necrezut cât timp a irosit umanitatea până să pătrundă tainele naturii şi să constate, în cele din urmă, că toate lucrurile acestui pământ sunt făcute din lemn! Căutând esenţele, această incredibilă forţă care este mintea omului a încercat să atribuie focului, apei, ţărânei, aerului, rolul de element primordial, dar a rătăcit zadarnic, asemenea primitivului ce atribuia fructului de alun şi ştecherului trifazic toate puterile şi toate posibilităţile de înstăpânire a naturii. Din lemn s-au născut toate şi în lemn se vor întoarce. O experienţă simplă stă la îndemâna oricui: sămânţa inului, introdusă în pământ, creşte o plantă foarte fină, cu floare albastră, care, în condiţii prielnice de căldură şi umiditate, devine în câţiva ani stejar frunzos sau brad montan. Tot astfel în obţinerea fagului, trestiei şi enibaharului, esenţe dezvoltate

în condiţii optime din ovulul fragil al urzicii celei banale… Privim atent în jur: cadrele ferestrelor sunt din lemn, popicele de bătut cu bila sunt din lemn, bila însăşi e de lemn, de ridicăm ochii spre cer vedem înaltul din lemn bătut în cuie de argint, de apăsăm cu talpa iarba cea fragedă, aflăm sub tulpina ei o podea din scândură prinsă muchie lângă muchie. Apoi, toate acţiunile omeneşti sunt legate nemijlocit de prezenţa universală a acestui element: ferestruim şi şlefuim lemnul, găurim sau ardem în foc lemnul, din lemn sunt plămădite sicriele şi livezile, casele şi avioanele, femeile cele frumoase şi sensibile şi păsările din curte, autoare ale produselor ovale cu gălbenuş de lemn, gustoase şi extrem de hrănitoare; brânza se scoate din rumeguş (făină de lemn), plăcinta de mere se prepară din lemn trecut prin maşina de tocat, tăieţeii provin din aşchierea lemnului de tei, butoaiele pentru vinurile scumpe se fac din lemn, undele herţiene care ne aduc în urechi talaşul cântecelor de dor şi fără de dor se extrag din fibră lemnoasă. Sunt tot mai multe dovezi că masivele subterane de cărbune sunt un rezultat al carbonizării lemnului, aşa cum sentimentele, intenţionalitatea şi voliţiunea sunt o emanaţie a descompunerii fracţionate a lemnului de soi în condiţii îndeobşte cunoscute. Dacă există un Dumnezeu în cer, acela e din lemn lustruit.

Se pare că acest adevăr a fost bine cunoscut în rândurile iniţiaţilor, încă din secolele începuturilor, însă cercurile guvernante ale acelor timpuri au făcut totul spre a-l tăinui şi a-l utiliza exclusiv în scopuri tâmplăreşti.

XXVIII. *Aceia se îmbrăcau în haine groase de dimie, voi aveţi elegante haine nemţeşti, tăiate de Poncet, Neckermann, Bonini, Whrigt, Rachel. Aceia se străduiau să-şi cioplească cu preţul unor mari eforturi piatra şi lemnul, cu care să-şi întemeieze o căsuţă sărăcăcioasă, voi locuiţi în blocul de oţel şi sticlă construit cu credit Ortega şi*

Nemour, sau cu asistenţa Creditului Marelui Orient, bucurându-vă de sufrageria largă, de dormitoare solemne, de sala de baie cu intarsii de sidef şi de candelabrele cu douăsprezece lumânări, sub care strălucesc mobilele Biedermeier şi cântă seara până târziu un pian inspirat muzică de Chopin şi Waldteuffel, pe ritmurile îndrăcite ale furioşilor din San Francisco. Aceia se speteau muncind până seara târziu la praşilă şi la joagăr, în parchete, văitându-se că, după atâta trudă, nu au nici ce să pună pe masă în faţa copiilor înfometaţi, voi aveţi destul timp ca, după ce v-aţi înapoiat cu limuzina de la slujbă, să vă lăsaţi în voia manichiuristului şi a maseurului, să faceţi corespondenţă, muzică, conversaţie, să daţi interviuri, să scrieţi sute de plângeri şi întâmpinări, să întârziaţi, temerari şi neobosiţi, până către miezul nopţii, în jurul mesei de poker şi de bridge, însoţiţi de bucate alese şi de băuturi frapate. Ce să mai vorbim: ei se spălau în hârdăul cu leşie, voi utilizaţi pasta de dinţi, vibratorul, tensiometrul şi irigatorul cu două ţevi… Ei vorbeau singuri prin unghere, voi înjuraţi, scuipaţi şi amenințaţi liber, cu precizie electronică, în receptorul telefonului video, cu difuziune radială pe şapte continente…

XXIX. *În sfârşit, aceia îşi încheiau viaţa de chin în cele mai sordide condiţii, cu bilanţul deficitar, răpuşi de bube şi de sărăcie, împovăraţi de griji şi sâcâiţi de debitori; voi muriţi în paturi comode, pe cearşafuri de olandă şi în plăpumi de mătase, ajutaţi în această sfântă treabă de aparate moderne de reanimare — rinichiul artificial extracorporal, pistonul plămân–cord, proteza totală, ochiul telescopic, electroencefalograful cu trotil, intestinul de azbociment, stomacul cu malaxor pe role şi bile, vă daţi sufletul asistaţi de dragostea tuturor (cei mai de departe, chemaţi prin telegrame) şi, înainte de-a vă răci, puteţi face declaraţii cuprinzătoare despre felul cum v-au*

ocolit privaţiunile şi ordinele de încorporare, şi cum aţi obţinut bunurile temporare şi stima întregii societăţi. Momentul livrării sufletului fiind radiotelevizat, operaţiunea se execută cu deosebită distincţie, cuvinte alese vă ies din gură! — unele memorabile, ce vor apărea în revistele Paris Match *şi* Quick *—, bucuroşi că flăcăruia mistică ce vă veghează e ţinută graţios de o nepoată ce nu mai conteneşte cu reverenţele, crescută prin academii şi colegii din noul continent, cu viitorul asigurat de cupoanele adăpostite în casa de valori, de veniturile constante ale reţelei de supermagazine şi fabrici de detergenţi, nepoată fericită — moştenitoare a unui ducat şi a doi sateliţi artificiali, abia aşteptând să se mărite cu un aghiotant al lui Salazar…*

XXX. *Ce buchiseaţi oare în ziarele vremii, pline de fanteziile unor gazetăraşi ca Balzac şi Victor Hugo? Istorioare de adormit copiii, chestii incredibile, bazaconii scremute şi gângave! Iată* New York Prospect *de astăzi: „De pe frontul de vest divizia a doua motorizată, primind ordinul de atac în dimineaţa trecută, a părăsit satul Meril şi s-a îndreptat spre oraşul Galopville, de o săptămână aflat în mâinile inamicului. După un bombardament susţinut cu mortiere şi tunuri de* 110 mm*, duşmanul a fost nevoit să se retragă, cu toată superioritatea lui numerică şi a materialului concentrat acolo. Eliberarea oraşului — de peste 150 000 de locuitori — constituie o mare victorie a armatelor noastre. A fost ordonată curăţirea tuturor cartierelor, împuşcarea demonstrativă a peste 400 de cetăţeni, redeschiderea magazinelor alimentare şi tragerea a douăzeci de salve de artilerie în cinstea generalului Lempompick, care — pe ultima salvă — şi-a şi anunţat retragerea la ferma lui din Calabria. După-amiază au fost aruncate în aer primăria, spitalul, fabrica de jucării, uzina de apă şi s-au organizat serbări cu artificii şi fanfară. Generalul Precar nici nu a*

urcat pe calul retrasului Lempompick că a şi fost citat pe ordinul înaltului comandament primind titlul de erou şi salvator. În sectorul 6, sub cota 1200, un soldat s-a spânzurat de grinda unui closet rural, lăsând o mişcătoare scrisoare despre fântâna cu cumpănă din sat şi despre gingăşia mieilor, scrisoarea va deschide tinerei sale soţii un impresionant şir de uşi oficiale ce conduc spre pensie şi respect. În acelaşi sector se dă dispărut regimentul 10, comandat de căpitanul Decalion. Dispariţia unităţii ar putea fi urmarea lipsei de muniţie, de discursuri îmbărbătătoare şi de alimente. În comunicatul inamicului nu se precizează dacă regimentul s-a predat, a fost decimat sau s-a rătăcit în pustie…“

Ei, întrevedeţi sublimul? Recunoaşteţi geniul secolului? N-a avut Antichitatea atâţia morţi şi răniţi… Unde e rapsodul care să pună totul pe hârtie şi să încaseze banii pe epopee?

[44]. *…la melancolie şi râvnă inactivă.* Cf. Titus Livius: „În anul următor, sub consulatul lui Quintus Fabius Ambustus şi Caius Furius Pacilius, s-a impus prin dârzenia sa tribunul poporului L. Icilius, care însă n-a mai stat cu mâinile încrucişate, ca tribunii anului trecut. Icilius, ca să fie la înălţimea faimei numelui şi familiei sale, chiar la începutul anului a stârnit o mare frământare în sânul norodului, prin propunerea legilor agrare pentru împărţirea de pământuri poporului. Numai izbucnirea din nou a ciumei, din fericire nu cu urmări grave, a abătut câtva timp minţile cetăţenilor de la frământările politice şi de la aceste dezbinări şi ciocniri, având a se îngriji acum de nevoile casnice, de hrana şi aprovizionarea cu cele necesare vieţii. Se crede că de data aceasta molima a făcut mai puţin prăpăd ca oricând, chiar şi cu urmări mult mai neînsemnate decât tulburările interne“ (*De la fundarea Romei*, IV, 52).

[45]. *…nu arată, vai, nimic…* Conform afirmaţiei: „Dacă l-am văzut că pendulează şi iar pendulează, am pendulat şi eu şi, dintr-odată, lucrurile au luat un alt curs — balansiv — mai apropiat de firesc.“

[46]. *…destui care se mulţumesc cu cârpa.* Excepţie fac cei chemaţi sub drapel în timpul războiului din 1870 dintre francezi şi prusaci, utilizând textilele nu numai ca pansament pentru rănile celor ce urmau a fi loviţi de armă, dar şi în scopuri paşnice: fluturarea batistelor de despărţire întărea legăminte, statornicea sentimente, promitea revederea pe peron, la sfârşitul ostilităţilor.

[47]. *…ca o teacă de baionetă…* Observaţie surprinzător judicioasă: într-adevăr, cercetările recente ale antropologilor au stabilit o asemănare izbitoare a minţii omeneşti cu teaca de baionetă. Sunt persoane al căror cap indică cu uşurinţă, la prima vedere, sediul gândirii în partea stângă, spre ureche, atârnând puţin către zona inferioară a acesteia. Purtată de unii cu orgoliu, de alţii cu lipsă de precauţie, teaca semnalează interlocutorului că are de-a face cu o personalitate accentuată, că trebuie să procedeze cu băgare de seamă. Sunt cercetători care pretind că auzul fin poate percepe distinct fâşâitul ieşirii şi intrării în teacă a ideilor, sigur este că un stetoscop obişnuit redă acest delicat zgomot ca uruitul unei coloane de blindate pe un caldarâm.

[48]. *…un plan de cucerire a pământului…* Nu se face precizarea dacă este vorba despre cernoziom, care în ultimă instanţă stă la originea sandvişurilor şi brânzeturilor despre care se vorbeşte mai departe.

[49]. *Necâine…* Compus mereu mai des utilizat în textele culte. După acelaşi procedeu, în ultimele decenii au fost formate cuvinte noi ca: *nesprijinul*, *nemunca*, *neploaia*, *nechibritul*, *necazul*. Dintre toate, *neploaia* ni se pare cel mai puţin fertil.

[50]. *Pentru noi, câinii…* Uşoară confuzie: în realitate vorbeşte Lupus! Să nu fi cunoscut Anonimul că între câine şi lup este o oarecare diferenţă, că între unul şi altul există un antagonism? În timp ce câinele poartă botniţă, lupul nu cunoaşte lesa şi buna-credinţă. Delicioasa stângăcie a autorului putea fi evitată dacă se apela la serviciile unui alt animal, slavă Domnului, cataloage cu vietăţi se publică astăzi pretutindeni. Dar chiar şi în Carte (Apocalipsa lui Ioan 4, 6–8) se enumeră câteva: „În faţa scaunului de domnie mai este un fel de mare de sticlă, asemenea cristalului. În mijlocul scaunului de domnie şi împrejurul scaunului de domnie stau patru făpturi vii, pline cu ochi pe dinainte şi pe dinapoi. Cea dintâi făptură vie seamănă cu un leu; a doua seamănă cu un viţel; a treia are faţa ca a unui om; şi a patra seamănă cu un vultur care zboară. Fiecare din aceste patru făpturi vii avea câte şase aripi şi erau pline cu ochi de jur-împrejur şi pe dinlăuntru…“

Alegerea animalului e o chestiune de gust şi pricepere: se poate alege viţelul, dar se poate alege omul. În situaţii excepţionale se poate alege scaunul, patruped căruia nu i se poate face reproşul necredinţei, cu atât mai vârtos cu cât numărul mare de ochi îl face şi vigilent şi pliant la modificările de relaţie.

XXXI. *Momentul solemn al trecerii în veacul cel nou ne află pregătiţi. Pornim sub o zodie norocoasă, continuă topometrul, în aclamaţiile mulţimii. Roadele progresului încep să se facă vizibile. Ne aşteaptă zile mereu mai luminoase, deruta şi spaima, boala şi nesiguranţa îşi pierd tot mai deplin puterea asupra noastră. Începe o eră a iniţiativei şi a înfloririi fără precedent a personalităţii, stimulată de condiţii tot mai prielnice pentru vânzările la preţ ridicat şi pentru cumpărăturile ieftine. Afacerile devin mereu mai prospere — şifonul şi ţigla, arenda şi ibrişinul,*

cojocul şi tona de grâu, tutunul şi canavaua oferindu-se convenabil pe toate pieţele. Se pot de pe acum importa, prin agenţii lipscani, maşini de cusut Neumann şi broboade tip Nürnberg, untdelemn pur Ianis Panaiotis şi piuă norvegiană de filtrat apa, cu piatră acră, deja s-au adus la şantanul Motanul Negru fete tinere — blonde romantice şi brune focoase —, un regiment de cavalerie a închiriat camere mobilate în oraş. Preşedintele Americii garantează că de-aici înainte nu va mai fi niciodată criză, Barkukis declară că va primi la fiecare două zile un nou transport de coloniale — caracatiţe, ţâri, portocale, smochine, cafea din Martinica, rom şi zahăr candel din Jamaica. Nu va trece mult şi, curând după încheierea discursului meu, va începe să bâzâie pe deasupra capetelor voastre zepelinul…

XXXII. *Am pus, din curiozitate, o sută de coji de ceapă la fereastră, în noaptea Anului Nou, să pot aduna în alveola lor marile semne înnoitoare ale fiecărui an din cei ce vin, îşi descrise pustnicul investigaţiile ştiinţifice. Minune! Ce credeţi că mi s-a arătat? Pace şi bună învoire, blândeţe, milostenie, împăcare, cucerirea junglei şi oceanelor, caracter şi jurisprudenţă, înfrângerea gripei şi a catarului, posturi bine remunerate şi gratificaţii pentru toţi funcţionarii, onoare şi respectul proprietăţii, belşug de roade în hambare, măsurători exacte şi prune uscate, expansiunea societăţilor multinaţionale şi a pieţelor, pânză fără noduri în războaiele de ţesut, respectarea contractelor şi a cuvântului dat, transporturi maritime fără furtună pentru corăbiile de pe mări, paznici sinceri şi cinstiţi pentru supravegherea de noapte, băutură din abundenţă, crenvurşti calzi şi aromitori, cu hrean şi muştar, prăjiturele de casă din aluat cu unt, cu multă nucă — spuse, lingându-se pe buze, vorbitorul…*

[51]. *…secretul evoluţiei lor indiscutabile.* Aici se află una dintre contradicţiile care îl macină interior pe lup: orgolios şi mulţumit de sine, de starea lui animală, care faţă de condiţia omenească i se pare un progres, nu se poate reţine de-a aduce totuşi elogii omului, chiar numai pentru că acela ştie să-şi prepare mâncările la foc. Această pendulare se regăseşte şi în spusele altor fiinţe din superregn: ele nu se despart cu uşurinţă de starea în care se află pe această turnantă a spiralei, şi, năzuind a deveni obiecte, deplâng uneori avantajele condiţiei confortabile de animal, la care trebuie să renunţe. După cum unul din vorbitori se va exprima: „Aş da totul pe lume, chiar şi ochii, pentru a mă vedea ac de siguranţă: nu pot însă a nu urla de tristeţe căci asta presupune renunţul la coadă.“

Pentru evitarea urmărilor măcinatului interior al contradicţiilor, unii recomandă ulcerotrat.

[52]. *…puterea lui de-a rămâne treaz chiar în mijlocul suferinţei aprige.* Cu toate acestea, s-au întâlnit şi persoane care şi-au pierdut starea de veghe în mijlocul suferinţei. Unul dintre colegii de salon ai lui Diodor Soldatul, chemat de mai multe ori la ordine, când i s-au administrat lovituri de baston de cauciuc pe blana subţiată de nevoi, şi-a pierdut întâi buna dispoziţie, mai apoi conştiinţa, şi cu greu a fost reîntors de pe calea pe care o apucase. De reţinut că, la trezire, individul a strigat: vivat!

Dar, să ne înţelegem: Diodor, neprecizând când s-au întâmplat evenimentele, cu toate că vorbeşte despre vestimentaţia cu păr, s-ar putea să se refere la oameni şi, în acest caz, afirmaţia nu e categorică, cu atât mai puţin generalizatoare.

[53]. *…unde stau de obicei ochii…* Situaţia e întru câtva confuză, ca în exemplul animalelor din Apocalipsă, unde ochii se află distribuiţi pe toată suprafaţa epidermei, retrospectiv aţintiţi în toate direcţiile.

[54]. *…când nu va mai putea urmări masacrul*. Un inconvenient de care se loveşte cel supus schingiuirii e imobilitatea în care este obligat — prin butuc, curele, funii şi obezi — să rămână, fapt care îl împiedică să tragă fotografii sau filme, în această privinţă martorii din public fiind în mod evident favorizaţi.

[55]. *…aruncat câinilor…* Anonimul se referă la capacitatea unor câini de a prelua din mers (din zbor) resturile volante ale victimei, pe care ori le consumă la faţa locului, nelăsând urme, ori le duc aiurea, spre a le adăposti şi conserva în locuri special amenajate, nejinduite de pofta oamenilor.

[56]. *…se spun lucruri deosebit de interesante…* Cum să nu: unul dintre cei temeinic împuţinaţi pe roată, în urma unei răscoale ţărăneşti, a făcut chiar o expunere de câteva ore, insistând în introducere pe condiţiile social-politice ale timpului său (faptele se petrec către sfârşitul secolului al XIV-lea), dezvoltând starea tehnică şi a consumului în diverse provincii ale Germaniei, conchizând — pe când sufletul său se ridica uşor către cer — că, oricum, soarta lui prezentă este ceva mai bună decât apăsarea pe coarnele plugului. Unul din gazetarii de faţă i-a pus, în final, întrebarea cum vede el viitorul landului în următoarele decenii, la care împuţinatul a răspuns pur şi simplu că nu vede nimic, lumina fiindu-i suspendată încă de la căderea lui pe dalele beciului.

[57]. *…ca şi energiile investite…* În mod nejust şi păgubitor, se includ în capitolul cheltuieli numai eforturile solicitate de operaţiunea de lichidare a subiectului, lăsându-se neevaluate energiile cerute de lungile şi repetatele tranzacţii preliminare, de bastonadele şi strângerile cu uşa de pe parcursul convorbirilor mai mult sau mai puţin amiabile, de instrucţia câmpenească sau de temelie, apoi strădaniile personalului de toate gradele pentru recuperarea handicapului şi a handigleznelor,

uneori a genunchilor, investiţia în materialul ajutător la nevoie, alăturare, prietenie, frăţie şi altele, cu care — foarte adesea — călăul se aşază paralel, suferind el însuşi, prin răsfrângere şi participare, o bună parte din operaţiunile analitice dezafectante. Cel ce dă îşi asumă, desigur, şi o răspundere în plus — aceea de a fi corect şi complet în procedură, lucru de care este scutit subiectul, care doar primeşte.

[58]. *…întotdeauna oportună.* Când Iulius Caesar şi-a trimis prietenul, pe Flavius Propanolil, acolo de unde era sigur că nimeni nu se mai întoarce, nu conta câtuşi de puţin pe serviciile senatorilor, printre care se număra şi Brutus. Abia în clipa când lucrurile — şi rolurile — s-au inversat, trimiterea a apărut oportună şi, de nu aşteptau în incintă câinii, care să-l preia şi să-i facă onorurile, ar fi recunoscut cu vorbele sale că trupul lui, şi odată cu el imperiul, nu căzuse numai sub pumnale, dar şi sub imperiul necesităţii.

[59]. *…demne de spiritele cele mai alese.* La punctul extremului elogiu, în comportarea unei maimuţe căţărătoare din Anglia ar fi fost recunoscută purtarea critică a ilustrului Till Eulenspiegel, în timp ce opiniile enunţate de un alt antropoid — locuitor al Australiei — semănau perfect cu spusele celebrului Erasm din Rotterdam.

O reconsiderare a maimuţelor din punctul de vedere al spuselor lor cu diferite prilejuri e necesară, dar nu lipsită de dificultăţi.

[60]. *…cum spune filozoful sportiv…* N-am aflat nicăieri, în această scriere, măcar un indiciu că la acest colocviu ar fi luat cuvântul şi un filozof sportiv, cu toate că civilizaţia cunoaşte o impetuoasă înflorire a acestei profesiuni. Caracterul narativ-fragmentar al scrierii Anonimului ridică obstacole inimaginabile în calea celui hotărât să restabilească textul integral, dar răzleţe aluzii scot în evidenţă faptul, afirmat de numeroşi cercetători, că o serie de intervenţii l. n-

au fost consemnate 2. s-au pierdut — aşa cum s-au pierdut şi textele unor Ovidiu, Petrarca, François Lempompick 3. au fost împrumutate de autor unor copişti-colecţionari, care refuză să le scoată la lumină.

Unul din textele regăsite — nu îndeajuns coerent şi, de aceea, neinclus în scriere —, discursul lui Antinous, poate servi, credem, ca o dovadă că Anonimul a consemnat totul. Nu e mai puţin adevărat că frecventele greşeli gramaticale şi unele disparate neconcordanţe aflate în fragment vorbesc despre o interpolare sau o încercare de parafrază. Reproducem, pentru ca alţii să judece, acest text nu lipsit de plasticitate şi adresă:

„Mie, domnilor, ideea de înaintare şi urcare pe inelul spiralei mi se pare o copilărie, spuse Antinous, şi aceasta pentru simplul motiv că văd în oglindă un bătrân asemenea bunicului, că bărbia imaginii de-acum, din oglindă, tremură aidoma celei din fotografia veche aflată în album. E drept că am văzut pe cer avioane şi am văzut pe drumurile de câmpie, unde odinioară se înecau în colb caravanele de căruţe cu boi, maşini lucioase de toate felurile, albastre, roşii, galbene, cu marşarier şi faruri puternice, mi s-a năzărit sau am întâlnit chiar autobuze, case pe roţi, trenuri rapide, macarale şi cimentiere pe pneuri, o mulţime de minunăţii, mi s-a vorbit chiar despre radioterapie, circulaţia cu naveta spaţială şi despre vaccinul împotriva ciumei, însă nu mă pot obişnui cu vizita în oglinda în care mă bărbieresc a răposatului meu bunic. Ce bătrân urât şi ce apucături dezagreabile caută să se desprindă din luciul argintului, ca să iasă din ramă!…

Am umblat prin lume şi mă pot lăuda de-a fi dibuit făţărnicia oamenilor. Unul cu bube şi incontinenţa plânsului, la Ravenna, se prefăcea fericit, juca al dracului de bine rolul seniorului în stare să-şi umilească supuşii, cumpăra orice îi dorea inima, fabrici întregi şi biluţe de sticlă de

bătut la groapă, cartiere de lucrători şi orfelinate, hoteluri enorme, răspândite pe toate plajele cu nume răsunătoare din lume, şi tablouri cu *Răpirea din Serai*. În fine, toate îi veneau pe măsură şi îi intrau uns în patrimoniu, ai fi zis că plânsul acela e o achiziţie, şi ea, ca şi avioneta pe care o conducea singur, un capriciu, un porte-bonheur, o chestie de fudulie, bubele bucurându-se în acest răstimp de asistenţa unor mari medici din Europa şi America, deci nedorite şi neacceptate. Seniorul plângea prin consilii de miniştri (căci avea şi unele obligaţii), prin subcomisii senatoriale, prin comitetele de administrare a fondurilor unuia sau altuia din iluştrii săi strămoşi dispăruţi, i se aduceau în şedinţă, sau în timpul unui spectacol, valijoara cu batiste albe spre a-şi şterge plânsul şi nasul, a evita lăcăria. Cu cât înainta în vârstă şi urca în stima celorlalţi, seniorul plângea mai abundent, până ce lacrimile i-au luat vederea şi, într-o clipă de deznădejde, şi-a curmat zilele. Până în ultimul lui ceas a trăit cu convingerea că a riscat şi a reuşit lucruri nemaiîncercate în familia lui, dar s-au găsit documente — şi harnicii cercetători italieni le-au dat la timp publicităţii — în care se arată că strămoşul numărul 2, senior şi el, ca şi unchiul după mamă numărul 5, au avut aceleaşi bucurii, plânsul fiindu-le familiar şi abundent, printre festivităţi, printre vânători regale, printre războaie victorioase, în călătorii şi în cruciade, cine mai ştie unde şi când, certitudinea fiind, chiar când se furnizează dovezi, asemenea acelei femei cumulând bărbat, amant şi simpatia întregului regiment încartiruit în localitate. Trăise şi plânsese, deci, cu convingerea că, la capătul valurilor, pe plaja lui, el atinsese înălţimile Everestului; era, bietul, ca şi ceilalţi, un învingător de set nesemnificativ, partida se jucase aiurea, în alte timpuri, şi avea să se mai joace încă, fiindcă orice s-ar spune, dintre toate performanţele, plânsul şi buba n-au o cifră care să nu mai poată fi ridicată.

Lucrurile se agaţă de droturile timpului ca jucăriile pe crengile pomului de Crăciun. Altădată erau lucruri aşa şi-aşa, bune pentru acele copilării; copiii de-acum nu se mai mulţumesc cu orice, vor să aibă sub primele ramuri dirijabile şi transatlantice, rachete intercontinentale, excavatoare şi telescoape de mari dimensiuni, iar mai sus, case cu apartamente largi, cu aer condiţionat, cu radiorelee şi televiziune în culori, măcar câteva magazine cu de toate şi măcar câteva oraşe cu oameni şi căţei, asupra cărora să decidă, să le demoleze când vor, să-i ucidă când au poftă. Spirala de sârmă, ca şi bradul de Crăciun, are însă fragilitatea ei, te pomeneşti într-o zi că oraşului de sub plafon nu-i mai strălucesc ferestrele, din lipsă de energie, aşa cum i se întâmplă adesea globului rubiniu numit şi Arcturus.“

[61]. *…în carnea şi blana lor, în inima lor.* O altă regretabilă nepotrivire: cei de faţă, care se presupune că erau oameni, nu puteau resimţi efectele decât în carnea şi inima lor, despre blană nu poate fi vorba, doar numai dacă printre spectatori nu se strecurase cumva… un urs polar…

[62]. *…ca în anii tinereţii sale fără nevoi.* Afirmaţie nedovedită. Ca şi oamenii, maimuţele nu-şi încep suferinţa la o vârstă anume. Sunt maimuţe care au avut o tinereţe zbuciumată, au cunoscut mizeria fizică, foamea, frigul, şicanele proprietarilor şi lipsa de mijloace pentru a urma o facultate sau a obţine o slujbă. Nu rareori ziarele au publicat anunţuri despre sinuciderea unei persoane în plină tinereţe, „fără nevoi“, din disperarea în care o aruncaseră şomajul, dragostea neacoperită, compromisurile, prostituţia etc.

[63]. *…la o apreciabilă distanţă de locul ispăşirii.* Ruşinat, un câine ciobănesc, în cazul de faţă rudă apropiată cu maimuţa, s-a sinucis în capsula cosmică ce investiga inelele lui Saturn, în vara anului trecut. Asemenea gesturi nobile — judecate de unii ca o renunţare — s-au înregistrat

şi în rândul oamenilor, însă niciodată până acum în spaţiul cosmic. Să mai aducem alte argumente afirmaţiei că animalul e superior omului?

[64]. *Ai vorbit…* Se înţelege că Lepidus se adresează la început antevorbitorului său şi, abia după pronunţarea primei fraze, celor reuniţi în colocviu. Este interesant de observat că mai toţi vorbitorii, în împrejurarea de faţă ca şi în altele, iau cuvântul în urma unui antevorbitor. Din antevorbitor în antevorbitor, se ajunge lesne la o concluzie superioară. Comentatorii se străduiesc de ani şi ani să întrevadă care dintre participanţi va obţine cinstea de a fi, în cele din urmă, postvorbitor, cu alte cuvinte, deţinătorul adevărului absolut.

[65]. *…evoluţia spre catastrofă a planetei*. Nu e un secret pentru nimeni că planeta a trecut, trece şi va trece prin succesive catastrofe, dar raţiunea şi bunul-simţ vor şti să le supravieţuiască şi, odată cu ele, să facă să supravieţuiască şi obiectele din jur, care trebuie şi merită să aibă o soartă corespunzătoare.

[66]. *…întemeindu-se industrii şi magazine ale obscenităţii…* Sunt bine cunoscute, în apus dar şi în alte locuri, abecedarele şi cărţile de citire, care popularizează oaia, animal indecent din cauza inteligenţei sale penibil limitate şi a efectelor olfactive pe care le produce după ploaie, urmând, firește, marele ei drum transhumant spre fericire, precum şi pozele, mai fidele sau mai puţin fidele, ale botezurilor, nunţilor, întâlnirilor, promenadelor serale şi curselor cicliste matinale ale familiilor fostelor case domnitoare şi, nu rareori, ale servitorilor care i-au servit şi-i vor servi cu nobilă credinţă până dincolo de moarte. (Cf. Sallustius: *Viaţa celor doisprezece cezari.*)

[67]. *…cum spune Walter Lipman…* Ca şi în alte locuri, Anonimul utilizează nume fanteziste, creaţii onomastice de la care nu trebuie să reţinem decât rezonanţa şi culoarea locală.

[68]. *…decât să crăpi în aşternut.* A muri în aşternutul propriu este idealul mic-burghezului, slugă principal jalnică a cercurilor de afaceri ale Romei antice, figură sinistră a vechilor cronici, adesea mercenar năimit de aventurieri — popi, împăraţi, consuli şi dictatori, care îl folosesc în micile conflicte tainice şi-l asmut împotriva altora, vai şi amar de cel pe care îl atinge şi-l spurcă!

După ce îşi făceau turele otrăvite şi vizitele cu gând rău, mic-burghezii se întorceau, întinaţi până în albul ochilor, în aşternutul curat al locuinţei proprietate privată spre a-şi exprima ultimele dorinţi şi a-şi da, cucernic şi fără regrete, obştescul sfârşit.

Spre deosebire de alte categorii, ce îşi risipesc către crepuscul oasele şi carnea prin dinţii şi paletele malaxoarelor, prin abatoare ocazionale, prin hangare, spitale, rotative, mori cu valţuri şi stadioane cu lei veritabili, prin câmpii răscolite de obuze sau linii Maginot, aceşti trişti muritori au avantajul că, odată trecuţi prin casa morţii, pot fi uşor identificaţi şi puşi pe făraş spre a fi îndrumaţi — cu onoruri şi fanfară — spre groapa de gunoi a istoriei.

[69]. *două amare*. Prescurtare galică pentru două *cafele*, aşa cum *două dulci* înseamnă la Veneţia două domnişoare bătrâne, amatoare de bridge, pe esplanadă sau sub cupola Domului, într-o sâmbătă seara sau foarte devreme în zi de cutremur de pământ sau naufragiu în larg. Se acceptă că *două pestriţe* înseamnă în jargon madrilen două şorţuri pestriţe, sau două găini pestriţe, sau o capsulă spaţială ieşită de pe orbită, necontrolată, hotărâtă în marea ei nehotărâre să pârjolească puţin coasta Australiei de vest sau oricare alt pământ care o întâmpină potrivnic. (A se cerceta şi verbul: *a împestriţa.*)

[70]. *…fără să-şi întrevadă sfârşitul.* Prin anii 30, un japonez inventase o maşină cu pedale cu ajutorul căreia se putea întrezări sfârşitul.

Proiectul, din cauza opoziţiei mikadoului şi a cercurilor retrograde care îl sprijineau, a căzut înainte de experienţele finale, astfel că maşina japonezului n-a oferit decât imagini parţiale, neconcludente.

Lucru curios, în loc ca cineva — un englez, un italian, un neamţ — să mai continue proiectul, cercetătorii şi-au îndreptat atenţia şi energiile spre aparatele optice cu ambiţii mai modeste: binoclul, ocheanul de observaţie a apartamentului de vizavi, telescopul de birou, luneta pentru teatrul de marionete etc., reducând corespunzător şi dimensiunile sfârşitului la: sfârşitul de veac, sfârşitul de act teatral sau sentimental, sfârşitul de film şi de frază etc. Puterea focarului poate obţine astăzi detalii până la dimensiunea unei muşte sau aplicarea pe obraz a unei scurte dar ferme perechi de palme.

[71]. …*spuse Lepidus*… Numele iepurelui care a vorbit grăieşte de la sine despre defetismul şi extrema lui prudenţă, şi un spirit ferm, înarmat cu o bună umbrelă sau pelerină cauciucată împotriva intemperiilor, îşi poate da seama lesne că lucrurile nu sunt chiar aşa de triste şi ameninţătoare. În sprijinul fermităţii, se dă ca exemplu un italian din Cagliari, care a ascultat — pe vremea lui Mussolini — absolut toate emisiunile radio şi a citit absolut toate ziarele vremii fără să fi căzut victimă ştirilor îngrijorătoare. Italianul cel doct a murit la o vârstă înaintată, senin şi lăudat de semeni, demonstrând şi pe patul de moarte o superioritate morală fără umbre. Era miliardar, citise gazetele şi ascultase radioul numai în stare de profundă ebrietate.

[72]. …*recepţionează integral întregul mesaj.* Ultimii ani au adus senzaţionale clarificări ale termenului mesaj, atât de complexe şi subtile, încât mesajul stângaci, însemnat de un colonel francez pe o foaie de caiet dictando, transportat cu sacrificii prin focul liniilor de luptă de către un

curier văduv, cu mulţi copii şi sinceră teamă de moarte, a rămas desuet, asemenea pârghiei de gradul doi faţă de o centrală nucleară. „Veniţi repede şi ne salvaţi, că ne căsăpesc boşii!“, mesaj plin de simţire şi curat patriotism de primă linie, nu mai conţine azi, după spusele cercetătorilor, nimic semnificant: *veniţi* e un verb lipsit de conţinut ca şi nuca costelivă; *repede* e un determinant ce se aplică mai curând unui râu decât unei situaţii ce pare iminentă; *şi ne salvaţi* suferă de ambiguitate şi emergenţă difuză, cu fenomene secundare de astm bronşic şi frecvente greţuri după mesele abundente; *că ne căsăpesc boşii*, ceva mai relevant, nu indică unde şi prin ce mijloace se intenţionează să se facă lichidarea etc.

Se relatează că un cerc de geografi şi cineaşti a stabilit că cele mai dure şi ample bătălii ale istoriei au fost date numai în locuri extrem de pitoreşti, atribuindu-se peisajului rolul de mesaj secret cu penetraţie directă în sufletul combatanţilor. Un măcel datorită căruia dispar într-un ceas sute de tineri plini de speranţe nu poate avea loc pe un teren arid, ostil, mocirlos sau impropriu. Măcar câţiva metri pătraţi de grădină bine îngrijită, măcar doi mesteceni care să prelungească eventual un tablou vivant realizat pe şevalet de pictorul principal al corpului de armată, măcar pitpalaci cu cântec premeditat, cu solide criterii de estetică muzicală şi tamburine acompaniatoare, sunt necesari spre a întregi cadrul de luptă şi a îmbia pe candidaţii celor două tabere înduşmănite să decidă că aici şi nu acolo este preferabil a se căsăpi şi a se îngropa creştineşte.

Se mai relatează că, în chiar ura oarbă care le lega indisolubil destinele, doi mari conducători de armate n-au ignorat în ce fel de peisaj este recomandabil să se sugrume şi să se anuleze, că au suportat cu răbdare trecerea a două decenii de amânări până ce să le fie semnalată de numeroşii trimişi speciali în toate continentele o insulă

cochetă, cu o climă dulce şi aromată, unde să se confrunte şi să isprăvească. Insula era o copie fidelă a paradisului şi miile de cruci, adăugate cu prilejul înaltei şi memorabilei întâlniri a trupelor, au îmbogăţit şi mai mult farmecul şi au sporit interesul turistic în anii postbelici.

Ce altceva decât un foarte mobilizator mesaj sunt peisajele ameliorate prin adaosul de morminte şi alte vestigii, ce altceva decât un cuprinzător mesaj este planul cu ajutorul căruia cei doi comandanţi, citaţi mai sus şi pe toate ordinele de zi, şi-au astâmpărat atâta timp ura, furia şi ştiinţa militară până în ziua când o fotografie sau un desen transmis prin cablu le-a furnizat cadrul fermecător în care să-şi plaseze obuzierele, escadroanele, chesoanele şi infirmeriile şi unde să dea bătălia?

O confruntare ulterioară a textului cu materialele diverselor arhive pune sub semnul întrebării cuvântul mesaj, explicat aici de Anonim. Nu se exclude posibilitatea unei erori de transcriere, în care caz ar fi vorba despre masaj, lucru ce nu schimbă cu nimic demonstraţia, care, oricum, se vrea lungă şi cuprinzătoare.

[73]. *…marca înaltei calităţi a produsului*. Trebuie să recunoaştem că şi cele mai proaste medicamente folosite azi, ne referim la cele desemnate de medici apă chioară, sunt de-o eficacitate uluitoare în clinici şi spitale, ca şi în tratamentul privat; aceasta se atribuie seriozităţii cu care sunt recomandate, încrederii neţărmurite a pacienţilor în ele, grijii părinteşti a personalului care le administrează fracţionat, cu dragoste, la orele indicate, faptului că o serie de maladii moderne sunt foarte sensibile la cretă, zahăr ars şi năut prăjit, substanţe ce intră în formula mai tuturor soluţiilor şi drajeurilor. Într-o zi fericită a viitorului apropiat, cancerul şi fractura de coloană se vor vindeca, e sigur, cu caşete conţinând praf de cameră sau funingine.

[74]. …*este stronţiul 90 al arahnidelor*. Este de aşteptat ca imaginaţia fabricanţilor de ştiri şi curente senzaţionale să nu lâncezească în următoarele decenii, şi alte cantităţi de câlţi şi tărâţe să capete, prin tors şi mestecare cu făcăleţul, fluenţa în stare să le treacă din recipiente în pâlnia teleimprimatoarelor, şi de acolo în urechile şi inimile oamenilor. Bazaconia alarmantă e o hrană de care spiritul nostru perisabil va fi întotdeauna înfometat. Mai mult ca sigur că se vor prezice ştiinţific alinieri periculoase de planete, şutul lui Marte în poarta Gibraltarului, cu accidentarea mortală a Spaniei, lansarea de pe trambulină a unui nou Krakatoa, cu multe victime în stalurile invadate de lavă, alergări la o sută de metri garduri ale lucrurilor iritate de un nou cutremur, trageri la semn cu napalm, bombardamente de antrenament, asalt şi rugby, curse de urmărire a ciumei, holerei şi individualismului cataral, ascensiuni alpine pe cele mai înalte culmi pentru evitarea muşcăturii ţânţarilor şi albinelor scoase peste noapte din fundul pământului şi din răbdări. Câlţii şi tărâţele vor năclăi atmosfera şi vor infesta apele, ecologia şi igiena stradală vor urca la mare cinste, ne vom mira că încă mai respirăm, vom saluta soarele mai fanatici de cum îl salutau vechii orientali, vom mulţumi din inimă unui primar de cătun sau unui doctoraş că apa curge proaspătă la robinet, iar copiii se joacă cum s-au mai jucat de-a sunt soldat şi călăreţ, că femeile se lasă mângâiate şi mare lucru nu se întâmplă pe planeta noastră, căci bazaconiile nu sunt decât o afacere ca oricare alta, cu câştiguri nete, pierderi ocazionale şi fluctuaţii pe măsură la bursă.

Nu sunt, desigur, de subapreciat unele primejdii, doar nu suntem adepţii tembelismului şi nepăsării fără limite… Sunt posibile scăderi ale tensiunii în rezervorul lanternei cu care mergem, ca toţi oamenii, acolo unde se cade să rămânem singuri, sunt foarte probabile alterările maionezei şi pastei

de peşte, putem prevedea dispariţia magiunului şi a sticlei de ochelari, moartea bunicii, căderea Bastiliei, subţierea peliculei abţibildurilor, împuţinarea aurului pentru verighete, înmulţirea laudelor şi a diplomelor de merit, a premiilor literare, a fluturilor de noapte perturbatori de somn şi transmisiuni în direct de la cazinoul din Monte Carlo.

Dar stă în putinţa omului şi a dobitoacelor care îl asistă să prevadă, să preîntâmpine şi să preambaleze aceste probleme, cine se teme, în realitate, de Virginia Woolf? Cu inteligenţă şi maximă încordare, se poate veghea ca lanterna să nu se consume, maioneza să nu se degradeze la căldură, bunica să nu clacheze, magiunul să ajungă întins pe masa săracului şi a bogatului, căderea Bastiliei să nu aibă loc, premiile literare şi diplomele de merit să satisfacă toată suflarea, ca pâinile şi peştii din legendă, aurul pentru verighete să fie înlocuit cu materiale plastice şi abrazive, fluturii de noapte să fie constrânşi a alege regimul de zi. Imensă şi în veci de admirat este forţa regelui tuturor bunurilor acestui pământ, care pune cu mintea lui în ecuaţie şi magiunul, şi traficul planetelor pe orbitele lor supraaglomerate!

[75]. *…problemele ridicate de Războiul de o sută de ani.* Condamnabilă atitudine! Andronicus, trăind strict în prezent, se dovedeşte tembel şi ineficient când este vorba despre o conflagraţie trecută, de o asemenea amploare… Preocupat doar să mănânce şi să bea, el ignoră faptul că brânza şi rachiul sunt rezultatul încheierii cu succes a păcii, la masa tratativelor, ca urmare a presiunii cercurilor înaintate ale Europei. Poţi fi indiferent faţă de războiul cu volsgii, cu etrurii, cu broaştele şi lăcustele, dar nu faţă de Războiul de o sută de ani! Căci ce a fost Războiul de o sută de ani? El a fost ca un spectacol de teatru cu patruzeci de pauze, or, se ştie, în pauze influenţa educativă a piesei se pierde la bufet, la chiftele, Shakespeare

diminuează când e tratat cu bomboane mentolate; războiul s-a tărăgănat peste limitele admise de nomenclatoare, răgazurile au pus pe drumuri fiscul şi jandarmii spre a răpi din căminele sărmanilor supuşi până şi cenuşa şi fumul pe care aceştia le drămuiau şi le recondiţionau fără istov. De atitudinea noastră faţă de Războiul de o sută de ani depinde rezolvarea războaielor de două–trei zile, ca şi a conflictelor surde şi profund costisitoare de o mie de ani.

E straniu cum un lucid şi pacifist ca Anonimul şi-a uitat convingerile şi a lăsat să-i scape din gură o bucată atât de rumenită.

[76]. *…din acceleratorul de celule şi osmoze.* Pentru prima oară întâlnim informaţii privitoare la procedeul prin care vorbitorii au trecut de la condiţia de oameni la aceea de animale compuse. S-ar fi crezut, din lectura de până aici, că saltul şi mutaţia se datoresc unei autodepăşiri de sine — somatice şi morale. Aflăm, nu fără surprindere, că subiecţii au suferit o operaţie într-un laborator, amănuntele deocamdată ne lipsesc. Oricum, trecerea şi dobândirea unui nou statut biologic s-au făcut cu deplinul asentiment al vorbitorilor, asta este soarta pe care şi-au dorit-o şi, din text şi subtext, reiese că toţi, cu excepţia ce se va întâlni, sunt mulţumiţi de ea.

[77]. *Începuşi prea devreme, Împărate!* Se pare că Napoleon ar fi dat un răspuns ce ar fi sunat aşa: „Vorbe de clacă, prealuminate! Daţi-mi o pasăre vie şi-i veţi vedea îndată fulgii zburând prin aer, puneţi-mi pe umăr un crocodil colţat şi-i voi dezmembra cât ai zice peşte lunga coloană vertebrală, procuraţi-mi cea mai rezistentă curtezană şi o veţi vedea curând consumând săruri şi tratate morale, aruncaţi-mă pe-o insulă ostilă şi-o veţi vedea într-un singur an îmblânzită de râsul şi joaca copiilor mei. Sunt puternic şi universal, mai devreme sau mai târziu, prin braţul meu, lumea va fi rumeguş!“ Un martor ocular pretinde

că împăratul a mai adăugat şi aceste cuvinte: „Noroc că bunătatea lui Dumnezeu nu mi-a dăruit şi un scărpinat al cefei şi burţii, că aţi fi văzut pe Bernadotte scărpinându-se de-a lungul întregii coaste a Scandinaviei, până la pol…“

[78]. *…aş putea avea două.* Comentatorii înclină să creadă că aici se află un element de autobiografie a Anonimului, care, într-o împrejurare încă incomplet lămurită, ar fi exprimat regretul său că n-a fost înzestrat cu două capete, lucru pe care îl vedea realizabil odată cu progresul ştiinţei. Trebuie să recunoaştem că, într-o lume bipolarizată, cu alternative şi dileme, înzestrarea cu organe duble şi cu o oarecare independenţă funcţională ar evita multe situaţii delicate.

[79]. *…bibilică sau, Doamne iartă-mă, raţă*. Dispreţul pentru bibilică şi raţă ni se pare nesusţinut. Raţa e o pasăre mereu mai rară, ca ibisul şi dumbrăveanca, aceasta reiese şi din şirul meniurilor de pe listele de bucate ale restaurantelor, dispreţul pentru aceea care înnobila cu sacrificiul vieţii varza călită şi ciorba de castraveţi nu face decât să descurajeze pe virtualii crescători de raţe, pe cineaştii care le descompun zilnic legănarea, de o aleasă eleganţă, pe ornitorincii care folosesc o bună parte a anatomiei acestei păsări spre a supravieţui în vremurile moderne.

Cu atât mai mult cu cât raţa încetează, în paginile parcurse, de a mai fi doar un component al mâncărurilor delicioase: păşind legănat către o viaţă demnă, raţa îşi vede asigurată — de-a lungul văioagelor, bălţilor şi smârcurilor planetei — o ascensiune la care nici nu putea visa gurmandul Trimalchio.

[80]. *…nici marşul triumfal din Aida…* Este vorba despre acea aleasă şi simţitoare bucată militară ce aduce la Operă milioane de spectatori nemulţumiţi de fanfara regimentului din localităţile în care trăiesc şi speră, muzica gălbuie

a verdelui italian având puterea de-a le stimula pofta de mâncare şi dorinţa de mai bine. Pretutindeni în lume, marile săli de operă sunt înconjurate de constelaţii de bodegi, cârciumioare, localuri cu grătar şi băuturi de soi, unde bărbaţi scutiţi de armată şi luxoase femei năzuind să fie îmbrăţişate măcar de-un căpitan în retragere, deopotrivă excitaţi de tonurile alămurilor şi de tobele Dicke Bertha, găsesc frigăruile şi momiţele jinduite, vinurile potrivite unui veritabil festin artistic.

Ce dovadă mai grăitoare pentru funcţia ameliorativă a Artei?

[81]. *…până la biruinţa ideii*. Un text răzleţ, localizat de autor într-o zonă a Imperiului Roman, text neinclus în scriere pentru lipsa unităţii de stil, ce îl trimite mai curând la alte opere şi titluri decât la cartea de faţă, este concludent pentru preocupările Anonimului în direcţia anticipaţiei ştiinţifice. Îl reproducem după manuscrisul princeps:

PLUTIREA ÎN GOL

Institutul de gravimetrie variabilă, Brăneşti, 18 ianuarie 2081.

Iubite prietene, îmi anunţi necazurile tale şi îmi soliciţi, în termenii reci ai oamenilor de ştiinţă, sfaturile în legătură cu nefericitul tău accident. Îmi permit să-ţi ofer doar pe acelea ale unui prieten care uită calităţile lui speciale, spre a-ţi vorbi de la inimă la inimă, asta şi pentru că întrebările, nedumeririle şi, pe cât îmi pot da seama, reproşurile şi ironiile — pe care nu le meritǎm nici eu, nici descoperirea mea privitoare la diminuarea dirijată a forţei gravitaţionale — cer un răspuns simplu, de bun-simţ, la îndemâna oricui, nu trebuie să fii savant ca să-l formulezi…

După cele întâmplate, pe care le regret din suflet, aprecierea ta precum că descoperirea şi tehnicile mele reprezintă „un adevărat scandal“ ar fi putut să mă înnegureze, însă eu o înţeleg nu ca

pe o concluzie a penibilelor suferinţe pricinuite de dubla fractură, care te-a ţintuit la pat atâtea luni, şi nici ca pe o expresie a subiectivităţii tale iritate, de care dădeai dovadă şi care te făcuse ilustru în clasele superioare ale liceului „Cantemir“, ci pur şi simplu ca un adevăr evident: toate marile descoperiri şi invenţii au apărut, într-adevăr, scandaloase în ochii omului de pe stradă, căci scoaterea lui „de sub legile fizice şi biologice în vigoare“, oricâte bucurii ar promite muritorilor, este în fond o violenţă, zdruncină „statornica aşezare a Firii“, subminează obişnuinţe, tulbură conştiinţele şi chiar interesele imediate, modificând funcţiuni şi instituţii publice străvechi, şi revoluţionează o gândire ce se simte sigură numai când parcurge drumuri îndelung bătătorite, consacrate de trecerea calmă a multor anotimpuri.

Scandaloasă, da, această insolentă soluţie! Şi cum ar putea fi altcum, când omul, obişnuit să cadă la pământ din pricina şi celei mai neînsemnate pietre ieşite din caldarâm, se surprinde în căderea de la mulţi metri înălţime asemenea unei păsări, căci, îndată după precipitarea în gol, îşi simte trupul uşor împins de jos în sus, apoi, pe măsură ce corpul îşi urmează căderea, o dulce încălzire a membrelor şi o lunecare îi redau echilibrul (ştii bine că accidentele devin grave nu atât din cauza proiectării, cât din aceea că proiectarea neaşteptată produce o totală dezordine!), astfel că, la atingerea solului, nu-i rămâne decât să-şi continue mersul pe care îl începuse la înălţime? Scandaloasă, într-adevăr, când priveşti cum dulgherul înaltelor coşuri, betonistul cutezătoarelor copertine, sudorul grandioaselor poduri şi ameţitorilor zgârie-nori lucrează lipsindu-se de centurile de siguranţă, ba îşi permit şi unele figuri acrobatice… Am văzut recent aşa ceva, la Milano, unde un vopsitor făcea adevărate tumbe pe streaşina impunătorului bloc Pirelli, smulgând aplauze furtunoase asistenţei de

câteva mii de oameni zăbovind ca să-l admire. Scandaloasă, fără îndoială, când vezi, cum am văzut şi ziarele au relatat, un septuagenar ştergând fără grijă geamurile apartamentului său de la etajul zece al unui bloc din Dorobanţi…

Scandaloasă descoperire şi pentru că gândirea noastră n-a depăşit întru totul credinţa secolelor prudente după care trecerea peste ape şi pământuri ar aparţine exclusiv unor fiinţe superioare nouă, zei şi eroi de basm. Aşa scandaloasă a apărut şi prima încercare de zbor fără propulsare, doar pe baza folosirii undelor magnetice intrate în raport antagonic, reuşită a englezului Eliot, care mie însumi mi-a produs oribile frisoane, acum câţiva ani, când a trebuit să zbor cu nacela lui (mi se ceruse părerea). Oamenii au însoţit scepticismul, sau uimirea, sau stupefacţia lor în faţa noului cu ironii, zâmbete jignitoare, reproşuri şi alte asemenea, dintre care n-au lipsit anecdotele, şi studiul atent al acestor reacţii arată că acesta este modul cel mai răspândit de a face ingurgitabile situaţiile pe care raţiunea leneşă şi conservatoare le refuză spontan. Îmi aduc aminte cum, în timpul experimentării ipotezei mele la poligonul de la Buzău, un cunoscut al meu, intelectual cu o aleasă pregătire filozofică, m-a somat violent să nu mai continui probele, afirmând cu toată seriozitatea că omul viitorului, eliberat de spaima căderii, va deveni atât de sigur de sine, încât nu va mai cunoaşte bună-cuviinţa, rezerva, teama, devenind mai agresiv şi mai nepăsător cu semenii decât a fost vreodată. Îmi oferea un exemplu străvechi: automobiliştii secolului trecut, trezindu-se peste noapte stăpânii a sute de cai putere, începuseră să creadă că le-a fost restituită de Dumnezeu calitatea primordială, şi îşi exercitau forţa spărgând cu motoarele lor solide ziduri şi balustrade de poduri, stâlpi de telefon şi magazine aflate pe marginea şoselelor, ba mai mult, începeau să creadă că motorul sub presiune le poate reda iubita care îi

părăsise, le poate ameliora situaţia financiară, îi poate vindeca de bolile îndelung neglijate… Îţi imaginezi ce zâmbete mi-au produs argumentele individului, ce haz am făcut cu colaboratorii mei evocându-i temerile…

Spre a mă păstra în limitele adevărului, ţin să-ţi amintesc unele pericole reale ale descoperirii mele. Mi s-au semnalat, şi accidentul tău vine ca o confirmare, unele situaţii delicate, chiar dureroase, rezultate din graba cu care suntem ispitiţi să simplificăm lucrurile, meteahnă a jalnicului secol al luminilor. Astfel, unii cred că e suficient să-ţi supui conştiincios organismul tratamentului cu izotopi radiocelulari, pentru ca oasele şi sângele să capete proprietatea de-a respinge forţa gravitaţiei, odată ce aceste sisteme au fost alarmate nervos. Repet, şi am subliniat aceasta cu majuscule în toate comunicările mele, că sunt necesare, paralel, încă două programe de pregătire, la fel de importante ca şi primul: antrenarea centrifugală a urechii interioare şi a cerebelului, inclusiv pregătirea chimică a sensibilităţii cutanate, şi, lucru ceva mai anevoios, reeducarea responsabilităţii şi a instinctului de conservare, alterate de o îndelungă practică a prudenţei şi cutumei, antrenament deloc dificil pentru orice om „cu ştiinţă de carte şi oarecare bunăvoinţă“, cum spunea în secolul trecut profesorul Moisil…

E de la sine înţeles că ştiinţa şi tehnica, marile lor deschideri, nu pot face nimic fără veghea calificată a spiritului, ale cărui antrenamente au început înaintea lui Socrate şi se vor încheia, ca să glumim puţin, curând după dispariţia galaxiei noastre. Ca să glumim din nou, sunt oare de imaginat navete cosmice şi submarine conduse de calibani, submarine atomice şi calculatoare aleadine la al căror pupitru de comandă s-ar afla analfabeţi sau, lucrul nu e chiar de domeniul absurdului prea absurd, indivizi specializaţi în

polenizarea artificială… remarcaţi cândva în meseria lor şi… promovaţi?

De dezastre au parte negreşit cosmonauţii care, în drum spre Venus şi Jupiter, ar azvârli peste bord, ca netrebnică, îndoiala: dacă nu te echipezi cu puţină îndoială, dacă iei drept suverane şi fără posibilitate de eroare mecanismele pe care le conduci, ceva esenţial în conducere îţi lipseşte şi, răsfoind nepăsător o carte în cabina ta autoreglabilă, te poţi trezi arzând în straturile superioare ale atmosferei sau eşuând în largul oceanului. Imaginea unei maşini perfecte ce îşi iese din fire, cu toate instrumentele ei de control, îl obseda pe marele Heymer, şi obsesia l-a salvat atunci când, îndoiala sporind, a luat în mână manetele de comandă şi, controlându-le, şi-a dat seama că îl despărţeau doar câteva secunde de coliziunea cu un uriaş meteorit.

Veghea, responsabilitatea, îndoiala şi, întotdeauna, speranţa sunt instrumente de lucru curente, nicidecum demodate, ele ne feresc de maladia numită în laboratoarele noastre şuruberita acută. Esenţial este ca spiritul, acelaşi de care s-au servit şi moşii noştri, să fie lăsat să-şi facă cursa normală, căci, dacă pierdem unele credinţe şi deprinderi, achiziţionând în locul lor altele, trebuie să ştim că spiritul omenesc rămâne în fond acelaşi, simţurile care i-au purtat pe spanioli pe mări prezentau acelaşi sistem integrat şi răspundeau aceloraşi comenzi.

Iartă-mi lunga paranteză pregătitoare la răspunsul pe care mi l-ai cerut. La accidentul ce te-a ţinut la pat te-a dus lipsa antrenamentelor despre care ţi-am scris mai sus. Este mai mult ca sigur că, în momentul începerii căderii, te-au preocupat lucruri lăturalnice scopului, ai încetat să stăpâneşti cele câteva controale (şi, Doamne, cât de puţine sunt!), te-ai lăsat cuprins de ceea ce noi numim difuziune anarhică a contraforţei, şi recunoşti tu însuţi, nu căderea în gol ţi-a produs accidentul, ci

doar poziţia incorectă a corpului la contactul cu solul, abatere ce nu reprezintă unu la mie din totalul experienţelor de până acum.

Te conjur, nu face o proastă popularitate descoperirii mele. Şi, dacă totuşi mai ai rezerve în legătură cu explicaţiile alăturate, urcă în helicopterul tău confortabil şi repezi-te la Brăneşti într-una din zilele de instruire publică, zile anunţate săptămânal în gazete, unde mă vei vedea plonjând de pe o trambulină de 150 de metri şi revenind pe asfaltul poligonului teafăr şi voios, atât de voios şi plin de viaţă, încât nu ştiu cum vei suporta îmbrăţişarea herculeană pe care ţi-o voi oferi.

Însănătoşeşte-te grabnic şi vino curând. Al tău vechi amic, Ion Ionescu-Brăneşti.

[82]. *…pe teritoriul ospitalier…* Paginile parcurse se dispensează de orice comentarii, căci adevărurile n-au nevoie de avocaţi, cu toată diferenţa dintre un editor şi un avocat. Singura observaţie care s-ar putea face ar fi următoarea: cu toată complexitatea şi punerea până la detaliu a problemelor, autorul a trecut uşor — probabil din cauza grabei — peste indicaţiile barometrului şi a ignorat, cel puţin în perioada scrierii acestor pagini, previziunile meteorologice difuzate zilnic. Jumătate din evenimentele importante ale vieţii noastre se desfăşoară în regim ploios, importanţa ploii nu mai trebuie subliniată… Anonimul se dovedeşte aici — şi pentru aceasta întreg textul său se ofileşte în mod nedorit — superficial faţă de realităţile adânci.

[83]. *…dulce şi aromată…* După cum cititorul cu siguranţă a observat, aceste două adjective revin, îngemănate, de mai multe ori în textul Anonimului. Nu e o întâmplare, căci nimic pe lume nu e întâmplător. Este ştiut că, indiferent de lumile posibile visate, cei mai de seamă utopişti au pus la temelia vieţii viitoare dulceţuri şi arome. Un Tour Eiffel mirosind a scorţişoară e altceva decât

acelaşi edificiu duhnind a unsori, un Jean-Jacques Rousseau perdăfit cu zahăr pudră e net superior aceluiaşi autor trecut prin experienţele pedagogice de el preconizate. Putem gândi la galoşi şi la farfurii zburătoare cu gust de cimbru şi arome de găluşti.

[84]. …*efort mărunt de imaginaţie*… În situaţia de faţă, nu se poate vorbi despre imaginaţie, deoarece lătrătorul care are cuvântul a fost produs în laborator. Pentru câinii obişnuiţi, afirmaţia rămâne valabilă.

[85]. …*mi-a înfipt în inimă pumnalul*… În ciuda părerilor contrare, cred că fragmentul *Asediul Sienei*, inclus mai înainte în aceste note, aici şi-ar avea locul. Fac cuvenita specificare spre a înfrunta pe cercetătorii W.W. Ford şi M.M. Gaster, pe care diplomele i-au catapultat, fără merite reale, la universităţile din vestul Homericii.

[86]. …*eu cu specialiştii mei*… Quintilianus Sextus Opel, indicat în texte şi prin simplul nume Sexus, nu era în orice caz nici demagog, nici palavragiu de colţ de stradă: el se înfăţişase în senat însoţit de o seamă de meşteri, care să-i vină în ajutor în caz de nevoie — un tâmplar, un cititor în stele, o vestală începută, un spiţer personal trăgând după sine o tonetă cu ierburi şi licori, un ebenist priceput a mâna o caleaşcă în interiorul căreia se afla un salonaş Louis XV, un procurator în Sicilia, căruia să-i adreseze, spre satisfacţia senatorilor, pasagere observaţii cu privire la iluminatul Viei Appia şi modalităţile de trecere a Tibrului prin bucătăria curtezanei Lesbia, favorita tinereţii lui. Este de neînchipuit să nu fi putut aduce la faţa locului câţiva radiofonişti experţi, dacă cumva aceia nu se aflau încă din ajun în cabinele lor, la cască.

[87]. *Ce e debandada*... Precis, nimeni nu ştie ce este o debandadă, şi aceasta reiese din text, unde cuvântul este frecvent utilizat. După cum se ştie, atacurile, violurile, tâlhăriile, asediile,

încăierările, războaiele înseşi sunt date, făptuite şi purtate de *bande*, şi nu de *debande*, cu toate acestea, rău se vorbeşte numai despre cele din urmă. În privinţa bandei, se poate spune astăzi, fără temere de-a greşi, că ele sunt mai periculoase decât haitele sau stolurile, poate şi pentru faptul că iau în timpurile moderne denumiri liniştitoare — fracţiune, batalion, societate pe acţiuni, asociaţie, breaslă, bisericuţă, sectă, grupare constituită pe bază de credinţe identice etc.

[88]. *Regretabila boicotare*... Nu e vorba despre aşa ceva. Surse demne de încredere ne dau informaţia că a fost vorba numai de aruncarea înaintea vorbitorului a unei cutii de conserve desfăcute, care, făcând explozie, a împroşcat cu bulion şi roşii o parte a asistenţei. Procedeul e frecvent uzitat, intră în practica obişnuită, nu mai surprinde nici pe membrii parlamentelor. Vorbitorul s-a retras, desigur, fiindcă nu mai avea cuvinte şi, probabil, aer.

[89]. *Macedoneanu*… Erou al unei istorii lungi cu furturi de tablouri, tentative de mituire, scrieri de cărţi cu colaboratori de aceeaşi teapă, evocatoare de bătăi şi chefuri. Contrar părerii că ar fi sfârşit pe scaunul electric, se ştie foarte precis că, istoria promovându-l, l-a absolvit.

[90]. …*răsplata meritată*... Sancţiunile rapide, după judecăţi sumare, discrete în procedură şi clamoroase după execuţie, evită, într-adevăr, multe neajunsuri ale vieţii dobitoacelor. Câinele atacă la ceafă, lupul la bot, boul dă cu copita, şarpele învenineză pe loc. În fond, sancţiunea presupune nu numai decelarea vinii şi izolarea vinovatului, dar şi evitarea răspândirii infracţiunii. Cu cât e mai rapidă, lichidarea afacerii se dovedeşte mai bine-venită. Se cunosc cazuri când au fost sancţionaţi toţi membrii unei haite, ca exemplu pentru haitele celelalte, care nu mai erau de mult în viaţă. Întorsătură fericită…

[91]. *…să cădelniţăm căţuia…* Obiectul aparţine inventarului bisericesc, termenul este folosit de Arghezi, în timp ce un poet contemporan lui spune: „Tămâiază-mă, dar vezi să nu-mi spargi capul că cădelniţa, cu căţuia“…

[92]. *Bunăvoinţa federală…* Informaţie preţioasă privind organizarea teritorială a regnului. Unele forme ale administraţiei umane au dăinuit, din păcate… Se cunosc totuşi şi formaţii noi ca, spre pildă: arondismentul girafat, vulturăria inferioară, garda bezmeticească.

[93]. *…un film…* Fusese în ţări îndepărtate, unde filmul încă supravieţuia scenelor vivante. Călătorii mai cad uneori în ispită, cu toate că la înapoiere regretă din suflet că au rătăcit în labirintul de celuloid.

[94]. *…criza ciclică.* Heinrich Brod crede că vorbitorul nu e documentat: zona indicată, spune cercetătorul, n-ar cunoaşte asemenea fenomene. S-ar putea să fie aici o eroare de scriere, să fie vorba despre ciclon.

[95]. *…ham-ham*. Formulă de încheiere a emisiunilor radiofonice, după care urmează întotdeauna un semnal muzical liniştitor.

[96]. *temele minore.* Să fim serioşi: cum adică, i se reproşează lui Schliemann că a călătorit în jos şi nu lateral? Şi săpând pământul poţi ajunge departe!

XXXIII. *Vorbitorul dădea semne de epuizare. Vorbea de atâtea ore şi încălţările îl ardeau, cămaşa i se făcuse de muşama rece pe pielea opărită, ochelarii pince-nez se aburiseră, astfel că mulţimea dinaintea lui părea să înoate în zăpezile Antarcticei. Mirosul de plăcintă dăinuia încă în atmosferă, dar idealurile şi speranţele erau mai presus de foame şi produsele bietului ferrarez se depreciaseră comparativ văzând cu ochii. Vine secolul minunilor tehnice şi al plăcintelor cât uşa, îşi spuneau oamenii, încă puţină răbdare şi toate darurile vor fi aici. Le vor aduce pe tăvi aurite*

bicicliştii, călugării, meşterii şi soldaţii care aşteaptă încheierea mitingului şi pocnetul de start al domnului… „că n-am reţinut, dragă, cum îl cheamă pe drăguţul ăsta de le ştie pe toate…“

Ultimele cuvinte le rostise o tânără cu fusta foarte lungă, vrăjită de exemplele ce i se vânturaseră prin faţă, şi care reţinuse că mânecile şi poalele rochiilor se vor scurta pe măsură ce vor scădea prejudecăţile. „Le ştie atât de bine, că juri că a trăit poimâine“, se minună tânăra, şi îşi trase rochia pe pulpe în sus. „Cum să nu le ştie? îi răspunse contesa de Hoburg-Bonnechance, ce tocmai descinsese din biplanul personal, dar urmărise gazetele şi, în timpul călătoriei din Majorca până aici, avusese timp să-şi consolideze opiniile. E doct ca un zeu şi frumos ca regina Suediei. L-am avut de două ori oaspete la masă, se mândri ea, mănâncă ales ca un tenisman.“ „Dar n-am înţeles bine, reveni tânăra, ce profesiune are, ce pregătire?“ „Oh, ma chère, vulgarizezi enorm! Domnul practică fericirea universală, e cel mai apt dintre miile de futurologi pe care îi pregătesc cele trei sute de universităţi din lume la ora actuală, viitorul e ca un râu nărăvaş, dacă nu-i zideşti ecluze şi stăvilare, îţi scapă pe câmpie şi-ţi îneacă totul… De aceea are diplomă pentru toate profesiunile.“

XXXIV. *Că va fi aşa, îşi reluă marinarul cuvântarea, nu încape îndoială, căci încă Darius al perşilor a spus, citez din memorie: „Lumea va fi una şi indivizibilă, trenurile vor circula fără oprire la cantoane, iar poduri nu vor exista. Maşina cu abur va fi înlocuită de maşina cu explozie, apoi vor veni avioanele, terasamentele devenind de prisos… Va fi bine. Putem gândi o umanitate alergând ca o herghelie pe întinsul unei puste în flăcări.“ Şi încă un citat, dacă îmi permiteţi, de această dată sunt nevoit să-l citesc, fiind mai lung, mai adânc, mai subtil.*

Scoase din buzunarul tunicii o foaie şi, potrivindu-şi pe nas ochelarii cu ramă groasă, inginerească, de bagŕ, citi următoarele: „Iubite tată, îţi anunţ o veste nu tocmai agreabilă… Buna mea mamă, scumpa ta soţie, a fost răpită marţi noaptea de terorişti. Un mesaj telefonic ne asigură că este în viaţă, bine dispusă, deocamdată nu duce lipsă de nimic, în afară de liniştea căminului. Pentru răscumpărarea ei, diviziile portocalii, în mâna cărora se află, pretind zece milioane de lire elveţiene. Îndoielile mele precum că e o farsă au fost înlăturate: teroriştii mi-au trimis într-un colet degetul ei arătător.

Nu e timp de palavre. Lasă mitingurile şi înapoiază-te acasă pentru a rezolva în bune condiţii afacerea, până vineri la orele 21, altfel viaţa minunatei noastre mame şi soţii este în pericol. Al tău, François.“

XXXV. *Vă cer scuze, iubiţi participanţi la această adunare, pentru lungimea citatului, eu însă v-am avertizat… Mai mult, în scrierea sa* Declinul şi Creşterea*, alt clasic al gândirii ne spune, citez: „Vom uita războaiele şi alte mizerii, grijile ne vor părăsi.“ Unii, sceptici până la pesimism, spun: „Bine, bine, dar dacă nu vom avea războaie şi griji, nu vom recurge oare la artificii spre a inventa altele şi a nu ne plictisi?“ Acestora, şi altora de aceeaşi teapă, josnici precupeţi de vise mărunte şi paleative, tarabagii cu vederea mai scurtă decât lungul nasului, jalnică adunătură de drojdii şi borhoturi, pescuitori în apă tulbure, cerşetori în haine de lorzi, unelte ale Legiunii străine şi ale oficinelor mafiote, mercenari în slujba speculanţilor şi traficanţilor de bursă neagră, agenţi perfizi ai negustorilor din Soho şi Hong-Kong, lupi sângeroşi în blană de oaie, bozii şi ghebe otrăvite, lepădături şi avortoni ai unei lumi condamnate, zarafi de biserică şi avocaţi apărători ai găinarilor prinşi cu mâţa-n sac, lor şi tuturora le*

răspund categoric: Nu, domnilor!“ Am închis citatul.

Reiese limpede că nu vom inventa nimic, continuă vorbitorul, ştiut fiind că viaţa va fi atât de apetisantă, atât de îmbietoare, încât petrecerile şi distracţiile nu ne vor da răgazul să mai inventăm, iar dacă totuşi o vom face, în virtutea unei lungi habitudini, nu ne va da nimic ghes să experimentăm invenţiile, să ne obosim cu fleacuri…

XXXVI. *Cam de pe la al doilea citat, difuzoarele arenei scârţâiră lung, pocniră de două ori, după care peste capetele mulţimii se aşternu o linişte adâncă. Bicicliştii, gherilarzii, macaragiii văzură la tribună un bărbat falnic şi bătăios scuipând foc, săgetând azurul, agitând o foaie de hârtie, zbătându-se, ridicând mâinile spre cer, apoi coborându-le, între timp crezură că impetuosul atlet intenţionează să se dea peste cap şi, odată revenit pe picioare, să-şi ia ochelarii de pe jos, să-şi strângă jucăriile şi să-şi ia tălpăşiţa. Liniştea era îmbietoare, astfel că oamenii îl lăsară la treburile lui, se risipiră pe la hambare şi magazii, prin depourile locomotivelor şi sub podurile rulante şi reîncepură jocurile părăsite, bâza de preferinţă, dar şi titirezul, tabinetul, popa-prostul, dambiluşca, cercul şi surceaua, porcii râd, coarda, bilele şi barbutul, cel pentru care intri şi-n ocnă.*

Sosiră îndată plăcintele calde, se înapoiară, de pe unde îşi vor fi pierdut vremea, şi ziariştii, undeva în marginea pădurii de salcâmi se ridică o baracă şi apărură pe scena montată în grabă o motociclistă pentru zidul morţii (femeia ştia să înghită şi săbii), un muţunache, trei pisici de Angora pe biciclete. Dintre toţi însoţitorii şi prietenii care veniseră să desferece secolul următor, bicicliştii se arătară cei mai interesaţi: sosi chiar o vreme când nu-şi mai puteau ţine burta de râs. „Viaţa merge înainte, el (şi arătă spre vorbitorul ce acum citea din nou, de astă dată

dintr-o broşură) tot bate pasul pe loc cu secolul lui.“ „Să fie sănătos, strigă unul. S-a lăsat noaptea şi ne e de-ajuns!“ „Şi eu zic la fel, spuse un altul, uite, soarele se ridică deasupra creştetului, acum vine ora mesei şi trebuie să ne retragem pe la bodegi să ne astâmpărăm foamea.“ „Mais il caractèrise très exactement les détails de notre avenir, spuse o doamnă în vârstă, trecând pe-acolo ca un reproş. Dès sa première enfance, il nous avait laissés bouche-bec avec sa dialectique infaillible… ma petite biche…“ „Ia să nu mai facă pe Mesia cu nişte prăpădiţi ca noi! exclamă un zidar cu hainele şi faţa albe ca prima zăpadă. Taică-său umbla prin târguri să-ntrebe oamenii ce doresc să le aducă Moş Crăciun… Deschisese o gheretă unde primea cereri… N-a satisfăcut nici una. Acum, ăsta, cu nimic mai breaz, ne îmbată cu apă rece. Am lucrat cu el, e zugrav de meserie, ştie el ceva, dar nu mare lucru. Îl cheamă Herbert sau Robert, cred că e evreu sud-american“…

Începuse să plouă, vorbitorul — fără să se întrerupă — îşi deschise umbrela, câţiva îl ajutară să-şi prindă pe umeri o pelerină, un băieţaş îi aşeză în faţă un pahar cu apă, un altul îi aduse un teanc de cărţi cu lungi semne de hârtie, pentru a fi citate, el le mulţumi şi le spuse ceva spiritual, care îi făcu pe cei din preajmă să aplaude.

Ce a spus nu s-a auzit, o va reproduce mâine Corriere della Sera*, în prima ediţie, difuzoarele fiind în continuare mute, însă poanta nu se va pierde.*

XXXVII. *Câţiva, în şir indian, înaintau hotărâţi prin mulţime, dar se împotmoleau ori de câte ori întâlneau nodul celor ce, în cerc, făceau bâza şi dambiluşca. „Mai isprăviţi cu foiala!“ se răsti unul, care şedea pe-un scaun de arbitru. „Îţi convine, arbitrezi, ce-ţi pasă! îi rânji cel din capul şirului. Însă pe noi ne trece şi ne dăm de ceasul morţii să dibuim o budă. Când am încercat să ieşim din perimetru, soldaţii ne-au împins înapoi.*

Sunt câteva grupe de şoc, care se poartă cu neînchipuită brutalitate. Unul a şi scos pistolul la noi…“ „Ţi se năzări, poate, spuse un bătrânel ce tocmai potrivea dambiluşca. Unde ai văzut pistol şi la cine?“ „Oho, făcu un bărbat între două vârste, şi învârti nervos o cheie de contact în mână. Eu am văzut încă de azi-dimineaţă companii, ba chiar batalioane de paraşutişti purtând puşti automate şi grenade. Mai târziu am văzut şi câteva tunuri sub colina de colo, cred că la ora asta au fost trase în tranşee, camuflate cum se cuvine, cu lăstăriş proaspăt… Oricum, stâlpii pe care îi zăriţi lângă oaza de aluni susţin sârmă ghimpată şi reţele de înaltă tensiune… Şi totuşi, mi-a şoptit un prieten, se poate ieşi printr-o galerie subterană. Italienii au săpat-o foarte foarte priceput, d-aia cer opt lire pentru trecere… Bună afacere! Eu mai rămân, vreau să ştiu ce spune Amin despre irochezii americani, a căror soartă, se zice, e pecetluită.“

[97]. *…ar fi fost prea mult.* Dimpotrivă, niciodată această chestiune nu trece de modeste aluzii şi bunăvoinţe. În altă ordine de idei: oţetul nu e mult când e tare.

[98]. *…crocodil…* De remarcat obiectivitatea bazată pe principii a referentului, care nu ţine seama că de faţă se află şi crocodili şi spune fără menajamente adevăruri despre strămoşii lor. Exemplară, rară atitudine!

[99]. *…ca orice lucru care e viu.* Cu toate acestea, memoria animalelor e apreciabil mai îngustă decât aceea a omului, de ce să n-o recunoaştem… Dar nu această particularitate le şi asigură fericirea?

[100]. *…numai resturi şi deşeuri…* Temă centrală a întregii lucrări: nu ne sprijinim niciodată pe bunuri şi cunoştinţe integrale, toate fiind filogenetic nişte succedanee.

[101]. *…batjocorit de vietăţi…* Ca un fir roşu trece în toate cuvântările ideea că tindem — fiinţe

şi obiecte — către starea supremă de pulbere. Se ignoră însă că şi particulele prafului intră în raporturi de opoziţie şi se ocolesc numai cu intenţia de-a se distruge reciproc.

[102]. …*grupări şi secte*… Lumea divizându-se la infinit. Din nou laitmotivul nisipului.

[103]. …*răbdare la pândă*… O excepţie trebuie amintită: regele Prusiei.

[104]. …*adulmecarea îi este necunoscută*. Afirmaţie ofensatoare, oamenii — câţi au mai rămas — pot să se supere şi să redeschidă abatoarele. Dacă n-ar avea miros ascuţit, cum s-ar mai putea explica formidabilul avânt pe care l-a luat industria lor de parfumuri? Ei nu put mai puternic decât animalele; mistificarea prin arome se datorează exclusiv sensibilităţii lor.

[105]. …*pumn de tărâţe.* Eroare ipocrită: ca om jinduia după o friptură de vită şi ceva caltaboşi. Pe de altă parte, merită a fi subliniat că secolul sporeşte meritele oamenilor în raport cu gradul de înfometare pe care l-au atins în tinereţe. După asemenea criterii de apreciere, pelicanul şi nu leul ar fi regele dobitoacelor, căci mănâncă proporţional mai mult faţă de greutatea lui şi suferă de foame, când n-are peşte, în aceleaşi proporţii…

[106]. …*cât de bucuros am fost când*… A se observa repetiţia cu puternic efect retoric; oamenii ar trebui să ia aminte, căci şi expresia e o armă răzbunătoare…

[107]. …*să reducă… să ajusteze… să redimensioneze*… Încă o lovitură stilistică dată imperialismului uman.

[108]. …*o smântânitoare*… Anonimul revine la timpi egali şi în diferite contexte la acest motiv cvasimuzical, căci smântânitoarea care merge în gol — se presupune — produce o cvasimuzică demnă de cvasiurechile cele mai alese (v. şi *Bibliografia generală*).

[109]. *De menţionat…* Ca şi *Cosmin te-a lăsat* etc. dă măsura subtilităţilor verbale pentru care dobitocul are o imensă disponibilitate — spre deosebire de om. Specialiştii susţin că sintagmele dereglate, calambururile, vorbirea în rimă se întâlnesc şi la om, dar numai la indivizii atinşi de lues şi mitomanie, precum şi la prăpăstioşi.

[110]. *…puţini la număr…*De văzut de câte ori, când se foloseşte formula, sunt într-adevăr puţini. Joc sofisticat al statisticii…

[111]. *…vărul Ionescu…* Între timp, transferat la baza de mic-gross.

[112]. *…la lada cu gunoi…* Herbert Fleisch este primul care se foloseşte de terminologia salubrităţii: făraş, mătură, tomberon, perie de păianjeni, otreapă, şi lucrul se explică prin aceea că avea în familie gunoieri şi măturători de stradă, de unde şi trăsăturile ancilare ale cărţilor sale.

XXXVIII. *„Trăiască Împăratul!“ strigă cineva, şi oamenii treziţi parcă din somn începură să aplaude. „Care împărat? Să-l vedem şi noi!“ se agitară câteva fete în costume cenuşii, purtând pe manşete trese aurii şi o emblemă. „Uite-l, dragă, strălucirea lui îţi monopolizează ochii! Vorbeşte de treizeci de ore bătute pe muchie, se dovedeşte un orator de performanţă…“ „Dar ce spune, dragă, că nu aud nimic?“ „Desferecă viitorul, ne ţine treji, din când în când i se aduc telegrame de presă în care* Havas *şi* Reuter *anunţă că trupele noastre au ocupat Danemarca, au debarcat în Noua Zeelandă, au pacificat Groenlanda.“ „Şi cum face, dragă?“ „Simplu, dragă: cuvântul lui magic mobilizează pe loc şi trimite la luptă. Nu vezi câţi erau şi câţi au mai rămas?“ „Eu presupuneam că oamenii s-au dus pe la casele lor…“ „Pe dracu, dragă, nici pasărea nu iese prin reţelele de sârmă ghimpată…“ „Şi tu ce-ai de gând?“ „Eu? Eu am de croşetat, dragă, nu-mi pierd vremea, şi dacă printre picături mai prind şi câte un cuvânt de-al lui, sunt fericită…“*

XXXIX. *Aflând că difuzoarele refuză să-i ducă verbul fertilizator în depărtările însetate, vorbitorul îşi aminti un vechi procedeu oratoric şi se adresă unui biciclist din faţă, ale cărui fălci ameninţau să se rupă din cauza căscatului: „Hei, dumneata, cel cu pulover vişiniu şi gazetă! Eşti pregătit oare să întâmpini spectaculoasele mutaţii, grandioasele salturi, fascinantele deveniri şi măreţele promisiuni ale secolului ce vine? Eşti sau nu eşti? Mergi să-l întâmpini voios şi calificat sau duci cu dumneata povara romantismului, şovăiala arhivarului, meschinăria croitoresei de casă, vorbăria cafenelelor, aroganţa posesorului de autoturism, egoismul copilului crescut de o mamă fugită în India, fripturismul politicianului burghez, aviditatea amantelor preocupate să-şi cumpere imobil, scârba suverană a îmbogăţitului de război şi a norocului postbelic, spiritul de mare afacerist al băiatului de prăvălie, generozitatea de duminică a târgoveţului, gelozia bărbatului a cărui nevastă joacă prin studiourile cinematografice, cabotinismul şefului de raion al unui supermarket, ignoranţa dascălului de biserică, mărginirea inginerului care a inventat un dop, melancolia poetului care a traversat un pod şi multe altele, înaintând greu, neacceptând sfaturi şi ajutoare, trăgând anevoie la carul părerilor anacronice şi al bucătăriilor de campanie în care s-a sleit arpacaşul? Mergi înainte, cu ochii albăstriţi de sineala tehnicii, cu pieptul grăbit şi cu pasul umflat de mari sentimente, sau hoinăreşti pe la colţuri, te strângi prin pustiuri, bălteşti pe povârnişuri şi te usuci în mlaştina fără ieşire a singurătăţii? Spune, nu te sfii, omeneşte e posibil, în fond nici n-ar fi vina dumitale, aşa ai fost crescut şi aşa ţi se pare că trebuie să procedezi…“*

XL. *Cel vizat, ignorant în subtilităţile retoricii, după o clipă de nedumerire dacă lui i se adresează domnul de sus, ochelarii pince-nez sclipind anarhic, se dezmetici şi decise să răspundă, aşa*

cum se cuvine unui om bine-crescut. Se ridică de pe scândura pe care şedea, făcu semn cu mâna celor ce îl îndemnau să stea jos, spre a le arăta că întrebarea nu-l intimidează, şi spuse: „Domnule şi preafericite, m-aţi ales pe mine, nenorocitul, ca să-mi uşuraţi povara de pe suflet sau ca să mă amăgiţi? Eu văd că sunteţi stăpâniţi, în linii mari, de gânduri bune şi în acest caz m-aţi brodit ultra… Necazul meu consistă că pe coordonatele înfăţişate de Domnia Voastră mi-a murit ieri nevasta. Au operat-o de fiere; ea avea, sărmana, încurcătură de maţe… Cumpărai colea şi împachetai în gazeta asta câteva obiecte de folos la îngropare, grăbeam spre casă când doi zdrahoni cu cruce pe mânecă m-au înşfăcat şi m-au depus aici, punându-mi alături, pentru fotograf, bicicleta ce se vede… Unde e logica? Daţi-mi drumul, că se strică mortul în casă, pe căldura asta nevastă-mea e perisabilă… Nu zic că nu grăiţi chestii interesante, dar însă eu am urgenţă, sunt atâţia pe-aici care să facă faţă şi, eventual, să dea cele zece răspunsuri corecte… Vă solicit cu respect, daţi-mi pace!“

XLI. *Vorbitorul, tulburat până în adâncul fiinţei de nenorocirea ce se abătuse asupra biciclistului, încuviinţă să plece, ba îi trimise printr-un ofiţer câţiva gologani care să-i mai îndulcească amarul. Apoi, îşi şterse ochelarii ce se aburiseră, şi ca să câştige timp şi să-şi amintească unde rămăsese: „Aha! făcu el luminat, vorbeam despre secolul următor!“ Exclamaţia se auzi ca un bubuit de tunet în toate colţurile arenei, căci între timp staţia fusese reparată. „Despre ce a spus, dragă, că va vorbi în continuare?“ întrebă o fată purtând în spate un rucsac. „Despre secolul următor, dragă!“ îi răspunse o colegă îmbrăcată într-o lungă rochie de seară din tafta galben-aurie. „Nu mă-nnebuni! E un subiect de actualitate“, observă fata cu rucsacul. „Nici vorbă! Să vedem dacă spune identic cu ce mi-a prezis baba Montherlant-*

Bisinikis, când am fost la Atena… Numai că Georges şi orchestra se vor supăra…“

„Domnilor, reluă vorbitorul, am să vă citesc în continuare o telegramă adusă chiar acum în persoană de Reuter“*:*

XLII. *„Scumpă mamă şi iubită soră, aflaţi despre mine că sunt sănătos şi-mi merge bine din toate punctele de vedere, ceea ce vă doresc din inimă şi vouă. De trei zile muncim la fixarea pilonilor în mlaştinile fluviului, aşa cum vă anunţam în cartea poştală trecută. Stăm în apă până la brâu, de dimineaţa până seara, treaba asta s-ar face minunat, cât ai bate din palme, cu maşina de plantat, numai că mecanicul care o întreţinea s-a certat cu unul dintre şefi şi, dintr-un cuvânt neruşinat, scăpat de unul dintre ei, a ridicat asupra aceluia cheia franceză, lovindu-l între ochi. Cel lovit a murit în spital. A urmat o anchetă, lucrările au stat pe loc, maşina n-a mai fost urnită dintr-o groapă în care se împotmolise, noi am fost îndemnaţi să ne vedem de treabă, adică să facem ceea ce făcea mai înainte maşina, câţiva s-au adresat patronului, au ameninţat că vor face grevă, patronul n-a fost de acord, în cele din urmă ne-a promis că vom primi cinci cenţi suplimentar pe săptămână. Asta înseamnă ceva! Sunt îngrijorat că piciorul drept nu se mai îndoaie de la genunchi, probabil apa rece mi-a răscolit reumatismul. Lucrarea, când va fi terminată, va arăta minunat. Rozalia, care merge la târg în fiecare săptămână, va scurta mult drumul peste podul pe care l-a construit vărul ei. Spuneţi-i, se va bucura. Dacă nu se va mai prăbuşi planşeul, ca alaltăieri, treaba va fi încheiată până în mai. Vă doresc şi vă îmbrăţişez, Rudolf.“*

„Vedeţi? Ce vă spuneam eu? Altceva va fi mâine!“ strigă vorbitorul bătând cu dosul palmei în foaia telegramei. Apoi continuă, trecând la problemele rămase în suspensie:

XLIII. *„Formulare de toate felurile, de toate dimensiunile! Da, epoca ce începe se va dezvolta înainte de toate datorită statisticilor, evidenţei precise a bunurilor. Aşa după cum au arătat antevorbitorii mei, în momentul de faţă întinse şi importante teritorii, precum şi unele bunuri de zestre ale fetelor de măritat nu apar în nici o evidenţă. Anglia, preocupată de reînnoirea sistemului său parlamentar, nu s-a îngrijit niciodată să pună ordine în registrele sale de descoperiri, ce să mai vorbim despre Olanda, regina de ieri a mărilor, care a tulburat destule ape fără nici un folos… Gospodinele, la rândul lor, au neglijat să calculeze corect cheltuielile zilnice, indiferente la marile seisme ale veniturilor, la urma urmei nepricepute în cele patru operaţiuni. Şi unele, şi altele ar fi putut-o face tocmind contabili. Într-o epocă a preciziei şi economiei, această situaţie îşi va afla sfârşitul, pentru că nimeni nu va şti dacă într-o zi nu se va naşte o Fifi dulce şi naivă, ce va urmări cu gânduri de măritiş pe un Generalintendant Krupp, şi dacă din apele liniştite ale Oceanului nu va răsări peste noapte o ţară cu totul neştiută, ce se va numi, de pildă, Guvi-Guvi…“*

XLIV. *Vorbitorul aducea în faţa mulţimii fapte incontestabile. Trebuia să recunoşti că, dincolo de unele rătăciri în detalii, inginerul vorbea bazat numai pe documente, pe cifre şi date concrete, se vedea limpede că e bine pregătit şi că ştie cum se învârte roata istoriei. Desigur, ca la orice început de secol, el ignora multe dintre aspectele deceniilor de dincolo de III sau IV, peste care continua să plutească o ceaţă albastră, persistentă, destul de umedă. Dar şi lucruri mai apropiate îi scăpau. Astfel, la numai câţiva zeci de paşi mai încolo, lângă antrepozite, într-unul dintre boschetele care împodobeau parcul, iarba proaspătă a primăverii era netezită de doi tineri fără identitate, care se strângeau în braţe cu*

înfocare. Bărbatul se arăta destul de brav, o trăsese de mână pe îmbujorata lui parteneră şi izbutise s-o aşeze jos, încurajat întru câtva şi de neconvingătoarea ei îndărătnicie. Femeia ar fi putut să strige, dacă ar fi recunoscut în râvna lui o oarecare pornire malefică, agresorul însă îi inspira pesemne încredere, gâfâiala şi graba lui anticipau o plăcere iminentă, îi transmiteau nelinişti de mult împăcate şi, ezitărilor întâmplătoare, ameţelii trecătoare, ea le dădea un sens plin de nobleţă, cuprinzându-l pe îndrăzneţ, imobilizându-l cu braţele ei înfierbântate, paralizându-l cu strângeri nervoase ale pieptului şi cu muşcături nebune.

Cei de prin apropiere, în dorinţa de a nu pierde nici un cuvânt din discursul fermecătorului vorbitor de la tribună, încercară prin şuierături să curme acea dispută din boschet, tinerii însă parcă erau turbaţi, îşi continuau cu înverşunare disputa, ba surpriza întâlnirii îi împingea cu şi mai mult râvnă să se strângă în braţe, să se caute cu mâinile flămânde. Cuvântarea le sporea interesul şi le înviora mişcările, parcă unele precizări, cele despre statistică, chiar îi întărâtau. Un lăcătuş observă că tânărul reuşise, după dezvoltarea avantajelor tehnicii, să-i dezvelească femeii genunchii foarte rotunzi, iar îndată mai apoi, la comparaţia dintre veacurile 19 şi 20, cu toate avantajele maşinilor de mare randament, să-i aşeze mâna dreaptă sub trupul tare, zbătându-se şerpeşte în iarbă. Cum însă descrierea viitorului începuse să dezvăluie unele particularităţi de un şi mai mare interes, lăcătuşul îşi desprinse privirea de pe boschet şi căută să se convingă dacă vorbitorul, prin gesturile sale, prezintă într-adevăr toate garanţiile deplinei reuşite a progresului. El nu mai auzi decât câteva şoapte şi oftaturi, cărora nu le dădu însă nici cea mai neînsemnată semnificaţie. De altfel, seara se lăsase, nimic nu se mai putea distinge în întunericul învăluitor, cele

câteva felinare aprinse în piaţă nu reuşeau decât să lungească umbrele obiectelor din preajmă.

[113]. *pe unii media…* Termen şcolar cu difuziune radială, cuprinzând de la un timp zone îndepărtate de ax, ca de pildă dorinţa unuia dintre eroii unui roman de-a ieşi din starea inferioară şi a trece în aceea medie, adică mediocră.

[114]. *…sârmă ghimpată…* Reproduc aici o scurtă piesă de un naturalism crud, aflată printre hârtiile Anonimului (în sertarul trei al dulapului, lângă istoria literaturii lui Călinescu, sub o pereche de pantofi roşii, demodaţi): „EL: Ridică mâinile, ca şi cum te-ai preda, înaintează încet spre copac şi aşteaptă. EA: Tremur de frică. Se aud în apropiere paşi. Mâna îmi sângerează. EL: Ai încredere. La al treilea stâlp te odihneşti. Şi mie îmi sângerează mâna şi nu mă plâng. EA: Blestemaţi ghimpi! Am să visez tot restul vieţii sârma asta criminală… Apleacă-te! EL: Era să-mi sfâşie umărul. EA: Văd două zgârieturi adânci, probabil mai vechi. Ţine cleştele! EL: Spurcată fiară! Şi când te gândeşti că despre sârma ghimpată s-au scris poeme… Cât tai aici, trage-ţi sufletul… Un prieten al meu, care a fost acolo, a încercat să rupă metalul cu dinţii… Spre a suporta durerea, şi-a închipuit că voiajează pe Amazoane… A renunţat când şi-a simţit dinţii sfărâmaţi. A reuşit să iasă printr-un tunel săpat timp de mai multe luni pe sub reţeaua ghimpată… Ei, cum te simţi? EA: Bine că s-a lăsat răcoarea, ce ne-am fi făcut pe zăpuşeala de azi-dimineaţă? EL: Şi bine că suntem împreună… Mai avem de tăiat două cabluri, înarmează-te cu răbdare. Dar fii atentă: sârma ghimpată parcă e vie, răspunde la fiecare tăietură, ai observat cum se întoarce şerpeşte şi cum muşcă… EA: Urmărindu-te cum lupţi, m-am gândit adineaori, nu ştiu de ce, la Florestan. Superbă operă! Mi-a răsunat în urechi cutremurătorul cor al deţinuţilor, care mi-a şters din urechi marşurile detaşamentelor turbate. EL: Erai tânără, atunci… Ce ştii tu? EA: Am citit, am

văzut multe filme, urăsc bestiile brune şi marşurile… Marşurile cu sârmă ghimpată… EL: Nu glumi! Dă-mi fierul şi trage! EA: Nu pot. Sârma şi-a înfipt dinţii în pulpa piciorului, sunt imobilizată. Auzi câinii? EL: Nu-mi amintesc sârma ghimpată a lui Kafka. Mai multă personalitate avea gândacul decât ea… A noastră e parcă vie, oh, dar mă repet. Se-ntoarce să muşte nu numai după ce-am tăiat-o şi am înfăşurat-o, crezând-o moartă, ci şi când o vorbesc de rău. Priveşte-mi palmele: EA: Dumnezeule! EL: Cred că pentru astăzi e destul. Ne mai răfuim şi mâine-dimineaţă. Oricum, sunt mulţumit. Nu e un gard prea aspectuos, sunt de acord, e însă ceea ce voiam: vitele lui Ion n-o să mai intre ca pe moşia lor să ne răstoarne butoiul. EA: Te gândeşti să mai punem şi-o a treia? EL: Nu ţin parii. Şi nici nu cred că ajunge. Şi-apoi, nu crezi că am vărsat destul sânge? Din lupta cu sârma ghimpată nu iese niciodată un învingător. Hai să ne spălăm de sânge, să nu ne găsească Marmandiu aşa…“

[115]. …*de sentimentul recunoştinţei.* Această lungă intervenţie a făcut obiectul unor aprinse dispute între cercetători, concluziile rămânând secrete — conform înţelegerii lor unanime — până în anul 2070, când sticla ce le conţine va putea fi spartă şi procesul-verbal — scris în cuneiforme — va lua drumul decodificării.

XLV. *„După ce controlorul perforă biletele, trenul intră într-un tunel. Îndată ce uruitul îngrozitor se stinse, iar lumina năvăli din nou în compartiment, frânele scârţâiră prelung şi în fereastră apăru o gară cu peronul încărcat de flori. O mulţime pestriţă, gălăgioasă se agita în preajma vagoanelor. Profesorul, care îşi terminase prânzul, observă că oamenii, aici la munte, sunt bine îmbrăcaţi şi destul de sănătoşi, chipul lor îmbujorat şi zâmbetele sincere erau o dovadă. „În oraşul meu, iertaţi-mă dacă mă repet, aerul e neprielnic şi adesea nu se poate literalmente*

respira. Avem câteva fabrici de pielărie, cu tăbăcării moderne, cândva se aflau în cartiere mărginaşe, acum oraşul s-a dezvoltat şi industriile s-au trezit în centru, mirosurile exalate de bazinele cu chimicale infestează totul. În permanenţă pluteşte printre blocuri un aer acru, infect, care înnegreşte faţadele şi ofileşte vegetaţia. Într-o noapte am deschis fereastra, se făcuse prea cald, şi mi-a fost imposibil să zăresc ferestrele clădirii de peste drum. De-a lungul bulevardului curgea un fluviu de funingini şi de zgură, undeva dedesubt se bănuiau, după foşnetul cauciucurilor, maşinile alergând prin beznă. Am coborât din curiozitate în stradă: un câine zăcea pe trotuar, cu botul întins pe labe, abia respirând; spasme violente îi tulburau agonia.

Am înţeles că foarte curând vom muri. Înţelept ar fi fost să părăsim neîntârziat oraşul, să ne mutăm undeva la munte. Interesant: buletinul meteorologic continua să anunţe în fiecare zi vreme senină şi copiii se bucurau să ştie că, dincolo de ceţurile, fumul şi linţoliile atârnând pe zidurile caselor, se află totuşi soarele şi, poate, în aerul înalt mai zboară uneori rândunelele.“

Şi telegrama continuă, spuse vorbitorul, cam în aceiaşi termeni. Renunţ să-i mai dau lectură…“

XLVI. *Un ofiţer aflat lângă tribună îşi aprinse o ţigară, apoi spuse: „Să nu exagerăm, stimate domn, eu sunt sigur că măsurile luate, despre care au scris ziarele, îşi vor atinge scopul. S-a înfiinţat chiar şi un institut de cercetări şi foarte curând temerile dumitale, împreună cu smogul, vor fi risipite. În altă ordine de idei: Aţi citit în ziare despre invenţia unui danez, care a reuşit să breveteze un săpun de ras ce scuteşte de folosirea briciului, un fel de depilator instantaneu?…“*

Mesia nu auzise, declară că totul e posibil, după care se adresă din nou mulţimii: „Vedeţi cum se precipită lucrurile? Dacă voi mai fi întrerupt, în timpul întreruperii se vor desfăşura în lume atâtea

evenimente, încât îmi va fi imposibil să mai ţin pasul. Or, dorinţa mea ar fi să nu mă las depăşit, ba chiar să anticipez cu câţiva paşi…“

XLVII. *Vorbitorul era destul de tânăr, ca atare avea motive să fie foarte precis în discursul său: „Iată, după cum îmi semnalează agenţia Havas, spuse el răsfoind un teanc de telegrame, evenimentele se precipită. Se dă ca sigură ştirea, confirmată de altfel şi de alte surse de informaţii, că viitorul începe astăzi, încă din această clipă: sunt orele 16,20’,36“ — reţineţi, vă rog, cifra, minutul şi secunda, veţi mai auzi vorbindu-se de acest moment în conferinţe, la orele de istorie, în diferite dispute dintre marile puteri, când va veni vorba despre clipa renaşterii gloriei sileziene şi a bersalierilor, spaţiul vital şi precizia ceasornicelor Omega.*

Ce aduce deci secolul care începe? Aceasta este întrebarea căreia trebuie să-i răspundem şi care face obiectul acestei impresionante adunări. Punându-mi-o, mă simt, vă rog să mă credeţi, profund frisonat: avem înaintea noastră o sută de ani, asta înseamnă, după părerea mea, aproximativ 1200 de luni, 5200 de săptămâni etc., cu alte cuvinte un vast câmp de acţiune omenească, de muncă harnică şi cinstită, de desfăşurare a virtuţilor creatoare…“

Vorbitorul fu întrerupt. Făcându-şi loc prin mulţime, un grup de copii îmbrăcaţi cu îngrijire, frumos pieptănaţi, năvăli la tribună, purtând în mâini crengi înflorite şi steguleţe fluturânde. Erau odraslele cămăşilor negre — cămăşile negrişoare. Intervenţia lor entuziastă fu însoţită de urale, urmară câteva scene emoţionante, fiecare dintre cei ce însoţeau pe distinsul oaspete primi ramuri. Undeva, o fanfară intonă un ritm vioi şi, câteva minute în şir, nu conteniră manifestaţiile de simpatie. Vorbitorul vru să-şi reia, de mai multe ori, firul cuvântării. Era peste putinţă. Abia încerca să atace fraza următoare, că era îndată

acoperit de un nor de confetti sau pur şi simplu anulat de noi ovaţii. Semnele lui repetate, închipuind o invitaţie la linişte, rămâneau fără ecou, ba în clipa următoare se mai da drumul şi unor ghirlande sfârâitoare, ce zburau învârtindu-se prin aer, eliberând (surpriză) mari baloane colorate ce se interpuneau între el şi auditori ca un zid de cauciuc.

În cele din urmă, zarva se potoli şi cuvântul său se putu distinge din nou:

XLVIII. *„Câteva trăsături caracteristice ale lumii de mâine mă simt dator a le sublinia dintru început, nu înainte de a vă mărturisi că numai gândul la felul în care se va înfăţişa lumea prin 40–42 sau 56–58 mă tulbură profund. Vă închipuiţi cum va arăta acea lume? Formidabilă! De nerecunoscut! Măreaţă, puternică, proporţională, armonioasă, plină de viaţă, încrezătoare în forţele sale! Gândiţi-vă înainte de toate la aspectul ei funcţional! La jumătatea secolului, maşinile vor cugeta şi decide, îndrumate, la început, cu biciul şi, mai apoi, cu îndemnuri şi vorbe de spirit. Cea mai greoaie maşină, auzind comanda, se va trezi din moleşeală, va face câteva mişcări de înviorare şi va trece la treabă, într-un efort constant ce se va confunda cu plăcerea şi facerea de daruri. Cum vine asta, cunoscându-se că, de când există producţie, munca a fost neîntrerupt însoţită de consumuri penibile de energie şi timp? Robotul va sări primul din aşternut şi, după cafea şi eventual o portocală, va lucra aşa cum lucrăm eu şi dumneata… Asta va semăna negreşit cu o seară de dragoste pătimaşă. Bine dispus, va încăleca dimineaţa pe maşina lui de tăiat rondeluri, se va bucura intens de trepidaţia vie a roţilor şi bielelor de sub el, va simţi atingându-l respiraţia caldă a pistoanelor şi a tobelor de eşapament, va fi înfiorat de pulsul accelerat al angrenajelor, de parfumul tare, îmbătător al uleiurilor arse. Va*

mâna cu drăgălăşenie manete şi pârghii, se va contopi cu mersul perfect al motorului şi al transbordorului, va simţi bătând în propriul său piept de oţel compresorul şi supapa mecanismului. Va trepida, va tresălta, va birui, se va cufunda în adâncul voluptăţii fără margini. Va juisa…

XLIX… *Funcţionarul din birouri, omul orei fixe şi al solicitudinii, va lua exemplu şi se va contamina de această scenă, el îşi va dărui toată energia, cu o dulce plăcere, jocului subtil cu maşina lui de scris şi cu hârtia copiativă, va fleurta cu registrele de evidenţă, cărora le va mângâia epiderma albă, pagină cu pagină, va îmbrăţişa cu patimă piciorul calculatorului electronic, după ce va fi întreprins lungi excursii amoroase prin sertare copleşite de arome, prin dulapuri cu rafturi învelite în eşarfe şi jupoane de hârtie albastră. Dialogul său cu clasoarele şi diferitele bonuri de debitare va fi spiritual, micile răutăţi de la ghişeu se vor converti în sublime momente de calinerie, încheiate cu clipe de noi nelinişti, de noi bucurii. Mai imaginativ, profesorul (sau inginerul, sau medicul endocrinolog) va iubi la fel de pătimaş, dar ceva mai reţinut, ceva mai rafinat, ceva mai pervers, cu mai multă imaginaţie, dar şi cu mai multe năbădăi. Medicul endocrinolog va dansa îndelung, lasciv, cu posesoarea unui frumos Basedow, îşi va stăpâni cu dăruire sentimentele la întâlnirea cazului tipic de ulceraţie gastrointestinală, datorată dereglării pancreatice, va fremăta ore în şir, sub lună plină, descriind în studiul său efectul adrenalinei asupra melancoliei şobolanilor tineri. Inginerul va proiecta podoabe industriale, câte o sabie de samurai cu funcţie aşchietoare, câte o nucă verde cu utilizare în industria şerbeturilor. În fine, profesorul va palpa o clasă întreagă de eleve precoce, descoperind cu entuziasm ganglionii viitorului caracter uman, vilbrochenul devotamentului, şi va zăbovi prin parc cu*

premianta mioapă şi delatoare, spre a defini şi clasifica după toate regulile elementele constitutive ale unei instrucţii pe măsura necesităţilor prezentului şi utilizărilor de perspectivă. Se va stabili un raport continuu, universal şi multilateral, între îndrăgostitul creaţiei şi obiectul muncii sale, la punctul critic descurcându-se computerul. Se va desăvârşi o legătură indestructibilă, practic ideală, între categoria activitate şi aceea, corespunzătoare, a satisfacţiei superioare. Studiile, manualele, eprubetele, cataloagele, mandrinele, şasiurile, pompele şi separatoarele centrifugale vor fi umede de roua sentimentului precipitat, lipicioase de mierea afecţiunii revărsându-se cu dărnicie pe suprafaţa lor".

[116]. Rondea aproape conică, din lemn, al cărei vârf se pune pe podea, şi pe care copiii o bat cu un bici, făcând-o să se învârtească.

[117]. *…cu mintea voastră de zile mari…* Din punctul de vedere al ceasornicului, sunt zile scurte şi zile lungi; din acela al minţii — zile mici şi zile mari. Fiinţa superioară ştie să-şi pregătească navigaţia în aşa fel, ca zilele să fie mari şi mereu mai mari, când activitatea celulei necunoscute ajunge la o asemenea forţă şi tensiune, că gândurile unei persoane uruie ca trecerea unui tractor greu cu şenile pe un caldarâm colţos. Shakespeare, Mozart, Eminescu, spre a lua doar trei exemple, produceau în zilele lor mari un uruit de uzină, ce a rămas nealterat în aer şi poate fi detectat de urechile noastre încă şi astăzi, cu condiţia să fie, cum spune unul dintre dânşii, tăcere, adică atmosfera să nu fie tulburată de cântece de chitară şi balalaici. Animalele gândesc cu efecte zgomotoase sporite, de aceea, când trec căprioarele la izvor, urechile noastre se înfioară de parcă vin în picaj o sută de avioane uriaşe, cu motoare reactive şi sirene ieşite din minţi. Posibilităţile dobitoacelor sunt mai mari şi pentru

că nu cunosc congestia cerebrală, de care cad răpuşi oamenii cu motoare prea mult ţinute sub tensiune.

[118]. *...foarte sus*. Secolul nostru e fascinat de acest sus ca de treptele raiului. Dar, aşa cum s-a văzut din ultimele investigaţii ale rachetelor trimise, sus nu se află mare lucru, ba lipsesc acolo condiţiile elementare pentru un trai confortabil. Propensiunea pentru straturile superioare, pentru nori şi, în final, pentru stele va scădea odată cu sleirea surselor de energie şi atunci vietăţile vor începe să caute mai insistent jos. Se apreciază că acolo jos zac rezerve colosale, ce ne vor îndestula viaţa şi ne vor ferici. Limbajul va vehicula josul mereu mai mult, şi însăşi înjosirea va fi dorită şi căutată mai altfel.

[119]. *…face atâtea popice…* Joc încărcat de simboluri, popicele populează toate scrierile Anonimului, printre altele şi pentru că popicele hăituite de bilă cad şi se ridică, rămânând mereu actuale. Urmărirea lemnului prin lemn, inexistenţa dizolvantă a metalului, numărul mare de figuri posibile ivesc semnificaţii aproape mistice. În fond, toţi dăm cu bila, toţi culcăm popicele, cu toţii ne cutremurăm văzându-le mereu în picioare, ca la începutul jocului.

[120]. *…dambiluşca se-nvârteşte.* Asemenea popicelor de lemn, mosorelul bătut cu biciul rămâne mereu în picioare, închipuind pe podea un soare învârtindu-se la infinit… Unul dintre copiii *Jocurilor* lui Brueghel bate cu străşnicie dambiluşca, şi cei care au vizitat Muzeul de Artă din Viena povestesc că micuţa vertebră de lemn sare adesea din cadru şi se-nvârteşte pe cimentul sălii unde tabloul este expus. Într-un univers ce se înmoaie, obiectele şi vietăţile topindu-se şi scurgându-se ca ceara încălzită, persistenţa unor solide ca popicele şi dambiluşca se explică numai prin mişcarea ce le e condiţie. De reţinut că Anonimul şi-a alcătuit scrierea extrem de

minuţios, nimic nu e pus la întâmplare în paginile cărţii. „Autorul, spune Jean-François Lematin, vrea să distrugă mitul cărţilor alcătuite din fraze ce îmbracă, fiecare, un adevăr, preferând să scoată acel adevăr din totalitatea organizată anume a tuturor frazelor aparent fără sens. Rămâne de văzut în ce măsură reuşeşte.“

L. „*Salariaţii de toate categoriile vor începe activitatea seculară însoţiţi de oarecare ezitări, apoi, împinşi de atracţia câştigului, de bărbăţia luptei pentru cuceriri spectaculoase, de dorinţa participării şi de chemarea integrării, se vor avânta fără rezerve spre împlinirea erotică, recte promovarea ierarhică. O dragoste generală, albastră şi incoruptibilă, va împinge omenirea spre câmpiile fertile şi laboratoare, neoprită în aspiraţia ei către contopire, numai stopurile de la intersecţii şi unele instrucţiuni ale direcţiei vor atenua excesul de testosteron, dăunător ca orice exces. Marile societăţi vor uita penuria de petrol, lipsurile de materii prime, disproporţiile în dezvoltare, împuţinarea apei, ele vor emite acţiuni de iubire sinceră cu cinci la sută şi poate şi mai mult, patronii nu vor şti cum să se descurce, copleşiţi de oferte extrem de drăgăstoase, de propuneri de sacrificii sentimentale şi, uneori, de gelozie galopantă. Omenirea, dacă îşi va utiliza cu maximă prevedere şi economicitate uriaşele resurse de vibraţie interioară, va putea răsturna într-un timp relativ scurt principiile — leneşii, indolenţii, încurcă-lume trecând pe noile scheme de încadrare din categoria paraziţilor societăţii în aceea a voluptuoşilor, maladia lor fiind privită cu simpatie, fie ca sublimă impotenţă, fie ca observaţie de excepţie, bine-venită.*

Reţineţi ideea mea: vom merge la ocnă să spargem sare cântând, vom transpira sub sacii grei sărind într-un picior, chemarea sirenei de dimineaţă ni se va părea glasul unei fecioare trimise din paradis ca să ne mângâie urechile,

pontarea orelor de muncă şi îmbutelierea sub presiune ne vor face plăcere ca un flacon de Sauvignon dăruit într-o după-masă, când n-aveai nici o poftă de viaţă, ca o prietenă de altădată întâlnită pe bulevard, după ce o ştiuseşi bolnavă, sărăcită, cu chiriaşi agasanţi.“

LI. *Şi avocatul continuă astfel: „Eliberat de povara grijii ucigătoare a zilei de mâine (pe care patronii o vor rezolva cu ajutorul calculatoarelor electronice cu sertăraşe), omul va avea tot răgazul să se dedice unor acţiuni religioase mai eficiente decât în secolul trecut, unor opere de binefacere cu efect permanent. Fiul meu cel mic (iau un exemplu apropiat) se va înapoia atunci de la Politehnică, unde va preda geometria (va fi prof. şi membru corespondent) şi, aşezându-se voios la masă, cu o poftă de mâncare colosală, nestimulată de untura de peşte a zilelor noastre, se va simţi admirabil în sânul familiei (soţia va funcţiona ca proiectant-şef la o mare fabrică de pălării şi se va aşeza alături cu maxima ei competenţă). Copiii, nepoţii, crescuţi şi educaţi după principiile cele mai moderne, vor mânca cu deosebită îngrijire, utilizând cu precizie, după o prealabilă programare cibernetică, tacâmurile de peşte, paharele pentru vin, şorţuleţele destinate numai acestui scop. Mâncarea va fi consistentă — pui la tavă, puţină costiţă de porc cu piuré, o tortă de portocale. Bineînţeles, cafea, vin bun, ambianţă plăcută, Caterina Valente. După prânz, urcându-se în automobil, tânărul profesor universitar se va îndrepta către cartierele periferice, înfloritoare şi ele, dar relativ mai înapoiate sub aspectul disponibilităţilor afective, va convoca simpozioane cu subiecte de estetică generală şi a profesiunilor, va da consultaţii gratuite privind evoluţia ideii de ataşament la popoarele coloniale, va ajuta grupele de iniţiativă, de cartier şi de arondisment să vadă just problemele ce li se ridică în faţă, numai acolo unde ele, din diferite motive, apar confuze, în fine,*

va ţine două–trei conferinţe în faţa unui public foarte receptiv, bine pregătit, inteligent, cu lacune la capitolele privind rata profitului şi scadenţa succesului.

LII. *La 7 seara va fi acasă, în papuci, când se va dedica studiului, îndrumării politehnice a tinerelor vlăstare, liniilor de perspectivă, manichiurii. Soţia (între timp laureată a unui concurs de modele de pălării) va scrie la acea oră literatură, o literatură evident feminină — delicată, plăcută, cu conflicte pe termen scurt, decorative, integral rezolvabile, cu personaje generoase, plăcute, delicate, cu funde şi flori artificiale sau paiete, a căror viaţă se închină în mod consecvent ajutorării aproapelui. Literatura ei va propune, la capitolul idei, utilizarea inteligentă a timpului liber, îndrumarea în continuare a plăcerilor folositoare, inventând, acolo unde problemele au fost consumate, noi şi grave probleme, toate extrem de plăcute. Corespondenţa pe care o va face în continuare va da frâu liber preferinţelor şi posibilităţilor sale lirice. Ea se va lansa, cu mare bucurie, în epistole pline de sentiment şi patos, adresate comisiilor şi subcomisiilor unei organizaţii internaţionale de resort, în descrieri nostalgice ale peisajului rural, amintind episoade ale copilăriei fericite, caracterul părinţilor, unele momente memorabile din viaţa unchiului Charpentier, luptător pe frontul împotriva gepizilor, şi va cânta pe clavicord versurile unei mese în do minor închinate Computerului şi Şaibei…*

LIII. *Excursii săptămânale în străinătate — cu drezina, şareta, acceleratul sau automobilul — vor alimenta substanţa acestor scrisori, copiile fiind expediate apoi unor prietene necunoscute din cealaltă emisferă a lumii, recomandate de organizaţia mondială, cu mulţumiri şi recunoştinţă în caz fericit de primire şi răspuns, apoi vor fi editate în culegeri antologice, îmbogăţind tezaurul*

poetic universal şi sporind rezonabil radioactivitatea atmosferică.

Copiii nu vor avea nici un fel de dificultăţi la învăţătură. Scrisul şi cititul le vor deprinde instantaneu, cu ajutorul unei nemţoaice cu tranzistori şi al unui buton sau domino rapid, de vânzare, cu broşură, la debite şi frizerii. Încă de la o vârstă fragedă, vor deveni extrem de îndemânatici la lansarea de comenzi şi de rachete intercontinentale, la conducerea unei afaceri engros cu petrol sau laminate, abili a scoate profit maxim din investiţii neînsemnate (de pildă un transatlantic din ligheane, spiţe şi speteze tratate cu bicarbonat), dobânda devenindu-le a doua natură. Mintea oamenilor, eliberată de frică şi de ucigaşele şicane avocăţeşti, se va emancipa cu aproximativ 35,8 la sută faţă de media cunoscută astăzi, căutând electromagnetic pe Dumnezeu, năzuind ca în răstimpul a două exerciţii bugetare să-l afle, să-l măgulească şi să-l pipăie în modul cel mai pios cu putinţă. Computerul şi Şaiba se vor bucura, gâdilându-se ca zeii. Se vor găsi din abundenţă fursecuri fine şi găluşti cu prune, frişcă proaspătă şi magiun, icre negre, pateuri cu carne, bere rece şi pişcoturi, proteze dentare interşanjabile, pentru masticarea completă aproape instantanee.

LIV. *În toate textele — îşi continuă cuvântarea mecanicul de locomotivă, înălţând în mâna stângă un toiag —, se vor prezenta spectacole de revistă cu actriţe decent dezgolite, în toate grădinile vor cânta tarafuri de ţigani cu repertoriu împrospătat, în circuri se vor desfăşura programe excepţionale, cu trupe Globus şi Klutzki, fanfare militare vor concerta pentru publicul ales. Din când în când se va da cuvântul unor oameni de bine, care, în cadrul unor conferinţe publice şi reuniuni amicale, îşi vor arăta satisfacţia pentru spectacolele de calitate, pentru manifestările de înaltă ţinută*

intelectuală şi alte distracţii. Asistenţa va lua notiţe, în vederea seminarizării riguroase…“

LV. *Ascultându-l, cei din piaţă erau vădit emoţionaţi, cu toate că undeva, spre boschete, câţiva tineri începuseră să fluiere. Discursul nu-i nemulţumise, dimpotrivă, în schimb surprinseseră câteva detalii ale scenei celor doi, care continuau să se iubească în iarba proaspătă, pentru că cineva avusese ideea să îndrepte într-acolo raza unei lanterne, iar detaliile descoperite nu li se păreau curioşilor a fi fost în regulă.*

LVI. *Adunarea din piaţă continua. Mulţimea încetase să mai dea semne de nerăbdare, pe măsură ce primea explicaţiile dorite privitoare la fizionomia secolului care începuse. „Va trebui să-i învăţăm pe monarhi să redevină despotici şi absoluţi — îşi continuă ideea începută Maiestatea Sa, aruncându-şi printr-un gest superb mantia împurpurată peste umăr. Vremurile noi au scăzut simţitor gradul de măreţie, de intoleranţă şi autoritate al reprezentanţilor lui Dumnezeu pe pământ — zise el. Renunţând la aberaţia republicană, apărută ca un semn de maladie pe întinsul continentului nostru, se va reintroduce curând monarhia absolută şi, chiar dacă vor fi voci împotrivă, ea se va generaliza, în ciuda retrograzilor. Natura, după spusele unui mare pictor, al cărui nume nu-l rostesc, pentru că încă nu sunt sigur dacă, atunci când se va naşte, se va chema într-adevăr Salvador Dali II, ne învaţă că cea mai firească instituţie de guvernare, cea mai potrivită condiţiilor create este monarhia absolută. Oamenii se vor supune, conform principiului că adevărata cunoaştere a binelui, a adevărului, a idealurilor morale nu poate fi operată decât de un singur om — cel mai pios dintre toţi, cel mai omnipotent dintre toţi —, or, la cine se referă toate aceste atribute dacă nu la persoana divină, purtătoare de coroană şi bici, milostivă sau tiranică după propriile-i putinţe? Supuşii îşi vor*

cunoaşte interesul, nimic din ce este sfânt nu-i va fi indiferent regelui, norodul nu poate şi nu trebuie să năzuiască decât de-a fi condus prin paragrafe biblice, proverbe şi cuvinte paterne. Viaţa va deveni mai palpitantă, nu încape îndoială, pentru că în jurul persoanei unui rege se ţes felurite legende, se închipuie legături de rudenie cu case domnitoare europene, de peste ocean şi din secolele evului de mijloc, se urzesc poveşti amoroase grozave, o corespondenţă formidabilă, uneltiri de palat, lovituri de palat, crime de palat, răzbunări de palat şi multe altele, care pun la treabă pe romancieri şi sporesc bucuriile oamenilor.

Închipuiţi-vă, încheie cerşetorul, cât de interesantă va redeveni istoria, prea ades sărăcită în ultimele decenii ale secolului trecut de influenţa civililor în conducerea treburilor statului, în momentul când, redobândindu-şi tronul, marii regi ai lumii vor promulga din nou disciplina militară şi starea permanentă de asediu… Se ştie că, dintre militari, regii sunt cei mai oneşti, cei mai galanţi, într-un cuvânt: incoruptibili la modul suveran. Uitaţi-vă la costumele lor de epocă: sunt întotdeauna proaspete.“

LVII. *În acel moment înălţător se produseseră, dincolo de linia căii ferate, la poligonul experimental pentru mitraliere cu şase focuri simultane, două întâmplări neobişnuite. Prima era apariţia precipitată a unui meşteşugar care, începând să explice că întârziase să se prezinte încă din prima clipă a secolului la locul de convocare din cauză că avusese câteva restanţe la comenzile din veacul trecut, scoase dintr-o desagă de piele o nicovală, un ciocan şi o bucată de fier cu câteva nituri încă neturtite. Aşezându-se turceşte în praf, meşteşugarul îşi potrivi alături uneltele, apoi se apucă de treabă cu multă râvnă. Turti un nit, turti un al doilea, bătu puternic, în muchia fierului, voind parcă să-l îndrepte.*

Dangătul metalului lovit tulbură pe cei din apropiere, care voiau să nu scape nici un cuvânt din discursul ce li se adresa. Protestară. Îl amenințară. Îl batjocoriră. Meşterul se apucase însă cu atâta voioşie de muncă, încât amenințările nu-l atingeau. „Ai venit să ne tulburi pacea, îl apostrofară oamenii, de ce nu laşi în seama nemţilor treaba asta?! Cară-te de-aici!“ Meşterul, la auzul acestor cuvinte, catadicsi să observe că nu numai nemţii sunt pricepuţi să bată nituri, începe o epocă în care toate neamurile vor şti să producă motoraşe, catedrale gotice şi rulote rutiere, că el şi-a ales meseria asta nu de ieri de-alaltăieri, lucrează cu folos de câteva decenii: „Dacă vreţi să aveţi blacheuri şi balamale ca lumea, trebuie să vă obişnuiţi cu zgomotul, cu fumul răscolit de foale, cu scrâşnetul pilei şi al bonfaierului. Lăsaţi-mă-n treaba mea, am de lucru de nu-mi văd capul, mă îndoiesc că până pe la jumătatea secolului voi izbuti să termin.“

LVIII. *Oamenii fură în cele din urmă convinşi, îl lăsară la treaba lui, îşi ascuţiră mai bine auzul şi îl ignorară. Dar nu puteau fi liniştiţi, fiindcă undeva, printre magazii, se aprinsese un scandal. Un grup de tineri fără căpătâi desfăcuse piatra pavajului şi, cu bolovani grei, tot loveau tăbliile tribunei şi ale căruţei, punând în primejdie viaţa vorbitorului. Acesta, contrariat, se opri, căută să-şi explice ce se întâmpla. Cei de prin preajmă, neştiind cum să interpreteze incidentul, aşteptară cât aşteptară potolirea spiritelor, dar pentru că asta întârzia să se întâmple, puseră mâna pe uneltele care-i însoţeau, trecură linia şi merseră să pedepsească pe turbulenţi. Se încinse îndată o adevărată bătălie. Câteva capete fură turtite, un feroviar fu străpuns de burghiul cu care un funcţionar încerca să-l aducă la sentimente mai bune. Conflictul luă proporţii, se formară grupuri, fiecare grup îşi alese câte un proverb, apoi câte o cauză, şi persoane rămase necunoscute le*

formulară sumar chiar câte un ideal. Se aleseră din mulţime câţiva intelectuali cu suprafaţă, în stare să pătrundă cu mintea lor pătrunzătoare întreaga situaţie, s-o aprecieze într-o formulă sintetică, să delimiteze un grup de altul, aşezându-le în linie de bătaie după convingeri, pretenţii şi tactică.

Lucrurile se limpeziră spre dimineaţă, atât datorită puterii lor neobişnuite de înţelegere, sfatului lor prompt şi dezinteresat, cât mai ales loviturilor bine ţintite, ce doborâră pe mulţi. Adunarea nu mai putea continua pe câmpia răvăşită, astfel că vorbitorul şi suita lui se grăbiră să ia hotărârea de a muta teatrul operaţiunilor într-o sală închisă, organizând totul după culori şi sentimente. Îşi strânseră cu toţii calabalâcul şi se îndreptară hotărâţi spre oraşul apropiat, cu gândul să închirieze o sală.

LIX. *Cum necesitatea creează organul şi cerinţa se diversifică pe măsură ce înaintăm pe scara nesfârşită a înaintării, în oraş începură să se construiască într-un ritm fără precedent numeroase săli. Pentru cei ce susţineau cucerirea Polului Nord se ridică neîntârziat o sală de teatru cu coloane de marmură şi fotolii pluşate, pentru cei ce susţineau sus şi tare că singurul meniu cu adevărat nutritiv este soteul de morcovi se pregăti o sală cu scenă turnantă şi balcoane. Dar mai erau şi mulţi alţii, animaţi de alte idealuri, propunând alte soluţii, astfel că, spre a nu se tulbura unii pe ceilalţi, partizanii lipirii hârtiei cu cocă comandară unei societăţi de construcţii o clădire cât se poate de confortabilă, ce fu repede gata şi care li se cedă grabnic, contra chirie. Confederaţia luptătorilor împotriva înmulţirii sălilor de adunare se opuse acestei nebunii edilitare, pretinzând că sunt mai necesare hoteluri moderne, restaurante şi şcoli.*

Confederaţia, ca să-şi limpezească punctul de vedere şi să-şi susţină proiectele, avea şi ea nevoie

de o sală de adunare, discursurile şi rezoluţiile trebuiau formulate la loc închis, în deplină discreţie, mai ales că se şi înscriseseră pe liste câţiva vorbitori. Li s-a construit şi lor o sală, patronul dovedindu-se indiferent la scopurile radicale ale confederaţiei. Dacă oamenii plătesc cinstit, de ce să nu li se îndeplinească dorinţa? Preferaţi sală numai cu intrare principală sau dotată şi cu ganguri laterale, v-ar conveni cabinete pentru reuniuni pe secţii sau încăperi mai largi, pentru consilii, cu anexe pentru bufet, apă curentă, cinematograf şi canapele confortabile?

LX. *Îndată după evenimentele din septembrie, se semnalaseră tulburări şi în multe alte regiuni ale Europei, tinerii desfăcând caldarâmul în mai multe locuri pentru a face evidentă necesitatea integrării lor în noua viaţă socială, dorinţa lor sinceră de a înjgheba un dialog cu generaţiile premergătoare. Se ajunsese, după o atentă cercetare a realităţilor, la concluzia că singura soluţie pentru satisfacerea revendicărilor juste ale categoriei era desfacerea caldarâmului, împreună cu dezvoltarea unui comerţ puternic, pe baza iniţiativei particulare şi cu fonduri substanţiale furnizate de banca internaţională, precum şi o industrie meşteşugărească elastică, de o înaltă tehnicitate şi cu zgârciuri, înzestrată cu un aparat administrativ cu minutar şi termometru, format exclusiv din funcţionari englezi, cu lucrări de birou englezeşti, cu maşini de calculat englezeşti, comandate prin cablu de la o centrală din Leicester, controlată la rându-i de o societate anonimă pe acţiuni din Manchester, dar verificată în scripte şi la roţi de neîntrecuţi experţi francezi.*

Proiectele pentru atelierele de butoniere se întocmiră într-un timp record, alegându-se dintre mai multe variante tehnologia pentru butonierele largi şi cu tiv, cele ce dăduseră rezultate excelente în câteva state indiene, unde se poartă hainele uşoare, cu nasturi puţini, economice. Se trecu

neîntârziat la construirea unor unităţi complexe. Butonierele produse de întreprinderile britanice se dovedeau, de la prima răsfoire a cataloagelor, cu mult superioare celor folosite înainte, cât priveşte utilizarea tinerelor fete la operaţiunile de întărire a marginii şi la tighelit, noile întreprinderi se puteau lăuda că au reuşit să ofere servicii bine plătite unui număr de câteva sute de muncitoare. Pavajele au fost salvate.

LXI. *„Cred că n-ar strica să înfăţişez aici câteva dintre cuceririle tehnicii viitoare, aşa cum se întrevăd ele în urma studiului oamenilor de ştiinţă. Mă voi servi de câteva prototipuri“ — spuse în continuare vorbitorul, comod instalat în tribuna noii săli de conferinţe, după ce clădirea sălii fu gata, frumos ornamentată, înzestrată cu toate cele necesare, printre care şi o instalaţie multiplă stereofonică de difuzoare dispuse în baterii. Aranjându-şi vestonul de general de divizie, el începu: „Cum va arăta oare un birou de director? Pe un covor persan va sta o masă lungă, cu scaune Ludovic XVI, dar fără Maiestatea Sa, care — ne comunică agenţia Havas — de la un timp e mereu indispusă, pe pereţi numai tablouri de Velázquez, în încăperea destul de largă câteva pupitre la care să se aşeze comod experţi, însoţiţi de dosarele şi registrele lor. Într-un capăt al biroului, la o măsuţă, într-o poziţie decentă — o secretară. Dacă ne lipsesc deocamdată prospectele pentru scaune, masă, pupitre şi unele tipuri de registre, în schimb avem la dispoziţie prototipul unei secretare.“*

„Apropie-te, domnişoară!“ zise generalul, invitând o blondă să urce pe podium, ca să poată fi studiată mai bine. Secretara viitorului arăta minunat: era o femeie fermecătoare, pe care te puteai bizui, se apropia de 60 de ani, inspirând seriozitatea şi garanţia rezolvării tuturor problemelor tehnice, cunoscătoare a trei limbi străine, inclusiv greaca veche, excelentă

matematiciană, disciplinată şi severă. „Ce ştii să faci, domnişoară? Te rog explică auditoriului!“

Femeia se înclină respectuos, îşi permise să desprindă de pe haina generalului o scamă supărătoare, apoi îşi porni demonstraţia:

LXII. *„Ştiu să invit pe Domnia Sa…, s-o iniţiez…, s-o pregătesc…, să-i prezint…, să-i ofer hârtiile…, să-i semnalez…, să o sfătuiesc…, să-i aduc cafeaua (cu puţin rom) şi să-i ascut creioanele, să-i traduc…, să-i explic…, să-i descopăr…, să o previn…, să o consolez… Mai ştiu să adun şi să scad…, să-i codific şi să-i decodific… să conversez despre operaţii de schimb, acord gramatical, apostrof, prospectare a terenurilor mineraliere. La nevoie, în orele mai puţin solicitate, îi pot modela cărămizi şi fasona stâlpi de pridvor.“*

LXIII. *Mulţumesc, spuse generalul, activitatea dumitale se va dovedi încă de marţea viitoare de un nepreţuit folos. Apoi, adresându-se celor de faţă: Contribuţia unei secretare va scuti de munci inutile, sâcâitoare, la început pe directori, apoi pe subsecretarii de stat, mai târziu pe miniştri şi parlamentari. Asta, în ce priveşte categoria de vârf a ierarhiei administrative, unde inovaţiile vor înregistra cele mai spectaculoase avansuri. Într-o fază ulterioară, cam în jurul anilor 30, în plină mizâ de supraproducţie, secretara, devenind accesibilă şi unor birouri mai modeste, va fi angajată treptat şi la eşaloanele inferioare. Vor exista secretare pricepute pentru şefii de birou, pentru contabili, magazioneri, factori poştali şi chiar pentru ciobani. Nu e departe vremea când se va ajunge ca fiecare amploaiat şi meşteşugar să-şi aibă secretara proprie. Ea va prelua cu bunăvoinţă cele mai dificile sarcini ale persoanei pe lângă care va fi ataşată: secretara unui profesor va preda ea însăşi lecţiile, dând note pe merit şi răspunzând faţă de secretara revizorului, secretara unui frizer va tunde şi va rade, aplicând*

lipitori persoanelor grase (cu toate răspunderile care îi reveneau acelui frizer), secretara unui soldat de rând îşi va lua rămas-bun de la familie, se va prezenta la regiment şi va lupta vitejeşte pe front, ca orice ostaş instruit. Unii experţi susţin că, din moment ce calculatoarele vor lucra, iar îndemnurile noastre vor deveni de prisos, se va pune firesc şi problema promovării de secretare care să trândăvească salariat, să viseze intermitent sau să-şi piardă vremea conform unui riguros program. În cea de-a doua parte a secolului, când viaţa internaţională se va complica într-o asemenea măsură încât nimeni nu-i va mai da de capăt, se prevede ca secretarele să încheie tratate de pace, să facă mari descoperiri ştiinţifice, să ţină conferinţe şi să dea interviuri. În faţa unei secretare se deschid largi posibilităţi şi multe uşi, altfel înţepenite. Vom întâlni secretare în avion, la concerte simfonice, la marile recepţii, în adâncul minelor, pe fundul oceanului, la măsuţa lor — ce va deveni un simbol —, fiecare femeie va năzui să ajungă secretară şi unele vor deveni, după ani de rodnică activitate, secretare-regine, înconjurate la rândul lor de secretare doamne de onoare, toate gâfâind să urce treptele birourilor şi ale marilor succese ce li se rezervă.

Nu fac un secret din faptul că, încă de pe acum, s-a prevăzut pregătirea a numeroase copile cu aptitudini şi bune recomandări pentru această profesiune de mare viitor şi nu pot să nu vă mărturisesc că nevastă-mea s-a şi pregătit, şi e gata să preia, oricând se va pune problema, postul de secretară a Ţărilor de Jos.

LXIV. *Dar noi vorbim aici paşnic şi omenirea a şi intrat în febra lucrării şi a înfăptuirilor. Iată ce-mi scrie această telegramă, abia transmisă de teleimprimatoare: „Noaptea trecută, la orele 0,42, marele pod feroviar de la Winshing, pe Tennessee, s-a prăbuşit. Simplonul continental nr. 0066, care se îndrepta spre Ohio, cu legătură la Chicago,*

înaintând pe pod cu o viteză nepermisă a provocat trepidaţii cu 6 grade Richter mai violente decât prevederile tehnice, slăbind niturile pilonilor exteriori şi traversele liniei, astfel că masiva construcţie a trebuit să cedeze. S-a instituit o anchetă federală. După primele cercetări se presupune că vinovată se face societatea «Thompson-Robsohn» din Minnesota, care a încredinţat proiectarea şi calculul unui şofer de camioane cu merite indiscutabile în susţinerea candidaturii senatorului Walton, în ultima campanie electorală. Îl va apăra, spun ziarele, secretara lui.

Casa Albă a transmis sincere condoleanţe celor 80 de familii afectate de urmările catastrofei. Telegrame de compasiune au trimis şi principele de Monaco, cancelarul Saxoniei inferioare, precum şi doamna general Benedict“ — anunţă agenţia Reuter.

LXV. *Şi acum, continuă vorbitorul, să continuăm. Dar nu înainte de-a mai citi o telegramă: „În legătură cu catastrofa de la Winshing (Tennessee): După degajarea sfărâmăturilor podului, care va dura o săptămână, se va construi peste fluviu un nou pod, astfel că traficul va fi reluat spre Chicago în următoarele zece zile. Construcţia a fost încredinţată secretarelor societăţii italiene Fitti. Studiourile cinematografice din M. au terminat turnarea unui film muzical inspirat din evenimentele tragice de la Winshing (cu Nelson Black şi Janette McCoy), pe care critica îl anunţă drept un mare succes de secretariat.*

Aşadar, viaţa învinge!“ exclamă vorbitorul şi ceru să i se aducă un şezlong.

LXVI. *Adunarea continua. Începuse, nu-ncepuse secolul următor, fapt este că se simţeau în aer miresmele lui. Confortabil instalat în şezlong, volubilul predicator simţi nevoia să-şi dezvolte ideea: „O secretară, după toate probele şi testele,*

este singura persoană care, preluând afacerile principale ale instituţiei, va avea posibilitatea şi autoritatea de-a spune nu fără riscuri şi în interesul bunului mers al umanităţii. Or, în condiţiile vieţii moderne, în care nu ne putem angaja în nici un fel (orice angajare a unei persoane responsabile însemnând grabă, compromis, autodistrugere), a respinge elegant şi a ignora argumentat, fără consecinţe, este o ştiinţă dintre cele mai utile, superioară euristicii, logisticii, ciberneticii, prospectării şi futurologiei.“

Şi, urmărind să fie cât mai convingător, vorbitorul continuă expunerea sa cu un exemplu concret: „Am să vă povestesc îndată o întâmplare ce vă va evidenţia ideea, al cărei înţeles poate vă scapă acum: după cum se ştie, francezii sunt admirabili gânditori, scriitori de talent, buni gospodari, excelenţi oameni de afaceri. Într-o mare şi prosperă bancă franceză (lucrurile s-au petrecut acum câţiva ani, la Lyon), datorită perfecţiunii sistemului de a se refuza din principiu orice fel de operaţiuni, propuneri şi discuţii, cifra afacerilor cunoştea o creştere anuală spectaculoasă. Consiliul de conducere al băncii îşi vedea liniştit de treburile sale, în afară de încurcătura în care intra ori de câte ori avea de rezolvat repartizarea beneficiilor, când şedinţa şi discuţiile porneau de dimineaţă de la unele cifre, iar pe la ora 10, ora la care se aduceau cafelele şi coniacul, era tulburată de nota ultimelor venituri, ce anunţa sporuri noi, de milioane de franci. Noua situaţie obliga la alte calcule, la reconsiderarea procentelor. Cu toate că şi celelalte bănci franceze funcţionau tot atât de bine, guvernul, impresionat de destoinicia consiliului, nu contenea să evidenţieze această bancă în chip deosebit, copleşind-o cu premii, lauri şi medalii, cu elogioase cuvinte de încurajare. O comisie trimisă să studieze la faţa locului secretul prosperităţii

raportă că aspectul instituţiei este cel mai civilizat cu putinţă: în marile holuri domnea o linişte perfectă, nu se putea întâlni aici nici un client, iar dacă totuşi un oarecare izbutea să pătrundă prin şiretlicuri în incinta băncii şi să ajungă până la ghişee, întâlnea pretutindeni numai mutrele acre ale unor funcţionari care pretindeau că nu înţeleg despre ce e vorba şi se arătau sincer mâhniţi că nu ştiu ce înseamnă avans, dobândă, credit, scadenţă, conversiune, procent, taxă de scont, cerând să li se explice, măcar în termeni profani, înainte de a aborda alte chestiuni, sensul exact al acestor ciudate cuvinte.

LXVII. *Îndrumat să primească lămuriri de la secretarele aflate în spatele unor birouri elegante, temerarul client era întâmpinat de acestea cu expresiile limpezi: nu e oportun, nu se poate, e o chestiune asupra căreia va trebui să medităm mult înainte de a hotărî ceva, nu credem ca faptele să se prezinte chiar aşa, propunerea va fi supusă studiului, deocamdată nu, dacă condiţiile pieţei…, buletinele noastre trimestriale vor evidenţia carenţele, cifrele sunt desigur relative, direcţia nu va accepta niciodată să-şi asume riscul, depinde de cursul dolarului, îndată ce, probabil nu, mai încap discuţiile? declin. Şi din nou: probabil, lucrurile nu vor rămâne neclarificate, se va studia, comisia va aviza, datorită recesiunii, disciplină, funciar şi Mavrocordat…*

Anulat de rezistenţa termenilor, de tăria argumentelor, individul se retrăgea învins pe scările date cu bradolină, lunecoase, abia ţinându-şi echilibrul şi cedând în cele din urmă tragerii în jos, frângându-şi, în sfârşit, oasele pe trepte. Cursul valorilor, în schimb, urca.“

[121]. *…când bomba a căzut…* Exact nu se cunosc luna, ziua şi ora atacului criminal, şi nici nu se ştie bine dacă bombardamentul a avut loc sau urmează abia să se producă. Important e că Anonimul aduce un număr mare de martori care au

văzut cum explozia înghite totul. O lume care trăieşte sub apăsarea imaginii — adevărată sau numai posibilă — se poate considera marcată adânc de catastrofă. *Historia calamitatum* nu consemnează evenimente care să nu poarte semnul dezastrului şi, dacă prin absurd fericit, bomba n-a căzut şi nu va cădea, ba chiar nici nu există, fiind doar manevrată ca gogoriţă — în ce scopuri, rămâne de văzut —, nu avem nici măcar un motiv să credem că victimele ei virtuale nu suferă şi nu trăiesc în continuare tragedia. Dacă un geograf ne-ar asigura că America nu există, noi am continua să-l visăm noaptea pe Al Capone şi să tresărim leoarcă de transpiraţie văzând pe retină abatoarele din Chicago şi filmele cu Fred Astaire.

[122]. *…călătorii turistice la Paris*. Pentru un tur-retur, orice meseriaş e în stare să-şi scurteze şi mama.

[123]. *…nu va striga cocoşul de trei ori…* Expresie testamentară, un fel de sirenă de alarmă (prealarmă, dezvoltare, scandare, încheiere etc.) a timpurilor străvechi. Tineretul, care nu mai studiază mitologiile, nu va putea auzi cum cântă cocoşul şi va ignora şi numărul cântărilor, singură maşina de calculat înregistrând repetiţiile. Anonimul — ateu şi mizantrop — împrumută masiv din Carte, aflând similitudini de efecte (parte sonore, ca aici) peste veacuri. E de presupus că la Hiroşima cocoşul a cântat…

[124]. *…că există o alternativă…* Cei mai buni funcţionari, harnici şi deştepţi, necruţători şi decişi, sunt cei care au o alternativă. S-au văzut persoane, animale de soi, care au tăiat şi spânzurat într-o pădure, ştiind că se puteau refugia oricând în pădurea vecină, unde aveau amantă, post asigurat şi rezerve în valută forte. Până la plecarea definitivă, au călcat în copite tot ce ni se părea sfânt. Cei fără alternativă şi-au văzut modest de iepuraşii de casă, şi au şi crăpat, când momentul a venit prielnic, mângâindu-i, dându-le morcovi.

[125]. *…adevăruri zdrobitoare…* Numai cel închis într-un closet public — sau o cutioară — poate pretinde (fiind de altfel, şi convins) că spune adevărul curat, cei din mediul deschis resemnându-se a utiliza doar adevăruri semimaculate.

[126]. *…să mă retrag la pat.* Figură de stil. Corect ar fi fost: să mă retrag pe colac.

[127]. *Femelele lor erau frumoase…* Din nou rămăşiţe ale unei mentalităţi retrograde. Animalele nu se pot sustrage deplin muşcăturii nostalgiei pentru condiţia pe care — sângeros — au gustat-o.

[128]. *…şi din piele.* Chiar purtând ochelari de cal, poţi vedea ecvitabil realităţile, aşa cum le vede acest personaj.

LXVIII. *Asta, până într-o zi, când la direcţia adjunctă pentru proiecţii şi conjunctură fu numit un expert ce se distinsese mai înainte în comerţul cu banane, tip dinamic şi optimist, amator de jazz (şcoala New Orleans) şi de speculaţii. Noul director adjunct lucrase ani de zile pe plantaţii, administrase excelent trei unităţi cu mulţi salariaţi, extinsese afacerile cu sută la sută, învăţase să discute cu oamenii, le înţelesese gândurile şi interesele, se deprinsese să rişte în investiţii, în operaţiuni încă neomologate, folosind cu inteligenţă propunerile ce i se prezentau, chiar şi pe cele mai fanteziste, întâmpinând pe fiecare dintre cei ce i se adresau cu: sigur că da, interesant, subscriu cu plăcere, evident, mi se pare constructiv şi promiţător, excelent, felicitări, asta e!*

În noua sa funcţie, urmând această habitudine, proaspătul director adjunct introduse în bancă, în pofida regulamentelor de până atunci, obligaţia — cu adevărat senzaţională — de a se sta de vorbă cu clienţii. Deschisese larg uşile instituţiei, ridicase şi înţepenise ghilotina ghişeelor, înlocuise câteva funcţionare ţâfnoase, la vârsta menopauzei, renunţase la serviciul secretarelor, cărora le

oferise foiţă indigo, lucrări urgente şi permise permanente la Moulin Rouge, acoperise scările cu covoare pluşate şi pusese pretutindeni balustrade de susţinere.

Primi în audienţă îndatoritor, afabil, pregătit pentru orice fel de tranzacţii. Ştiindu-l deschis şi înclinat din fire să spună da (mare imprudenţă!), o mulţime de clienţi se simţiră atraşi să-l viziteze, să-l contacteze, să-i propună, să-l reţină. Telefoanele nu-l cruţau, trimişii ordinari şi agenţii extraordinari îl aflau fără greutate, în birou, la concert, acasă, la curse, la două dintre amantele mai des frecventate. Apăruseră ca ciupercile, de pretutindeni — din Africa, Extremul Orient, Arabia Saudită, Ţara de Foc, Australia Centrală şi Scandinavia Mijlocie. I se prezentau neîncetat proiecte, planuri de expansiune, afaceri cu şanse de câştig sigure, ameţitoare.

Se avântă curajos în toate culoarele şi nişele labirintului finanţelor, se angajă într-o mulţime de întreprinderi de anvergură, cu ramificaţii în întreaga lume…

LXIX. *În mod firesc, spuse mai departe referentul de la tribună, aranjându-şi mânecuţele negre (pe şezlong i se montase între timp şi o perniţă), în loc ca beneficiile să mai crească, ele se opriră la o cifră aproximativă, simptomatică. Banca începu să se clatine, cu tot aerul ei de instituţie prosperă. Concurenţa (după cum se ştie, şi în Franţa avem de-a face cu o concurenţă în stil americănesc!) prinse momentul loviturii la plex, se primiră îndată somaţii neaşteptate, necruţătoare, curând încurcăturile deveniră critice şi, în cele din urmă, de-a dreptul ucigaşe.*

Un singur om stricase cu imprudenţa lui echilibrul organismului ce, în imobilitatea lui suverană, în indolenţa lui perfect funcţională înaintase sigur pe apele prosperităţii: spusese da, îşi vârâse umărul sub pârghii pe care nu le putuse ridica. Greşise profund. E de la sine înţeles că

banca, discreditată în ochii tuturor, a fost nevoită să-şi închidă porţile…

LXX. *Cei care îl atrăseseră în afaceri mai aveau destule oferte în servietele lor grele şi mai întrevedeau încă multe soluţii. Nu l-au lăsat liniştit nici după ruşinoasa lui retragere: l-au urmărit cu îndărătnicie la ferma din Bretania, au continuat să-l contacteze, să-l cointereseze, să-i propună, să-l prospecteze, să-l convingă. Nefericitul nu mai avea nici o putere, era ostenit şi dezamăgit, îi era imposibil să-şi explice în termeni administrativi ce i se întâmplase, unde se strecurase eroarea.*

Căuta să se dezmeticească în lungi partide de tenis, se retrăgea în păduri, la vânătoare, însoţit de câţiva prieteni apropiaţi. Urmărit de clienţi şi pe terenul de zgură, şi prin locurile retrase din munţi, unde îl urma, fidelă, logodnica (dovedită ulterior reprezentantă a unei ferme ce dorea să obţină un împrumut avantajos), bărbatul întreprinzător de altădată a obosit iremediabil şi, topindu-se văzând cu ochii, nu a mai întrevăzut decât o singură soluţie de ieşire din infern: sinuciderea. Şi-a luat viaţa cu ajutorul unui brici, sincer regretat de logodnica în fond credincioasă, aprig ironizat de corpul secretarelor în serviciile cărora nu se încrezuse. Învăţătură de minte pentru toţi cei care nu înţeleg mersul vieţii, căci interesul tuturor este să nu tulburi cu activitatea sârguincioasă instituţiile publice, unde treburile merg de la sine şi unde ideile şi mişcarea pot conduce la dezagregare şi dezastru.

Devenise evident că o singură secretară putea face totul mai bine, mai economicos.

Am să vă vorbesc altă dată, spuse în încheiere vorbitorul, despre caracterul imprudent şi inutil al afirmaţiei şi aprobării în comisiile Societăţii Naţiunilor. Secolul care începe se anunţă a fi destul de lung şi încăpător, ocaziile potrivite nu ne vor lipsi în deceniile interbelice, sunt sigur!…“

[129]. …*poate provoca râsul a trei planete*… Nu ştiu la care planete se referă vorbitorul, dar lucrurile se vor lămuri cu siguranţă după ce se vor fi întors pe Pământ navetele spaţiale trimise de păsările şi insectele americane, japoneze, franceze. Rândunelele primăverii viitoare nu vor veni desigur cu ghearele goale, căci stolurile de savanţi lucrează…

[130]. …*trăsnetele*… Sunt mult mai puţin numeroase decât se pretinde (manevre ale statisticilor?). Unele căderi ale păsărilor par descărcări electrice, trecerea unui erete pe lângă urechile ţânţarului se confundă cu un tunet enorm. Nu este exclus ca fiinţele regnurilor mici să păstreze o parte din prejudecăţile şi proastele obiceiuri ale dobitoacelor.

[131]. …*să zicem nunta.* Este adevărat: rar instituţie mai solidă! Nunţile (şi căsătoriile care trebuie să le însoţească în mod necesar, cum cozile de leopard însoţesc leopardul) sunt un mijloc străvechi şi mereu eficace de corectare a inechităţilor şi disproporţiilor naturii. Ele aranjează şi rearanjează dalele evoluţiei sociale spre a le face şosea bună de parcurs, şi falimentul material şi moral al unei familii numai prin ele se mai poate redresa. E interesant de subliniat cum o combinaţie ce urmează să promoveze compromisul şi alcoolismul începe chiar din ziua nunţii cu băutură tare şi aranjamente elastice… Aici Anonimul ne înfăţişează o scenă de excepţie, în care se folosesc expresiile sincere, lineare, eficiente.

[132]. …*la vârsta căsătoriei*… Rar, acolo unde există ziare, peţitoare diplomate sau publicaţii specializate, se recurge pentru această treabă la serviciile lor.

[133]. …*fumuri grele*... Şi ne mai întrebăm de unde smogul şi poluarea atmosferică!

[134]. …*doboară până şi avioanele*… În timpul celui de-al doilea război mondial, muştarul şi

mujdeiul de usturoi au înfrânt, în câmp deschis, trei armate japoneze.

[135]. *…Iritans Monteverdi-Flit…* Cercetătorii sunt de părere că aici se face o confuzie, că este vorba de o altă persoană. Ei se sprijină pe o ştire de gazetă care relatează că I. Monteverdi se afla, la ora pretinsei sale intervenţii, pe chelia preşedintelui Academiei franceze, atent la comunicările academice.

Un text răzleţ, care aparţinea probabil acestui capitol, a fost scos de autor din motive ce ne rămân necunoscute: „Soarele pâlpâia timid pe cerul primăverii. Verdele copacilor diminuase, nu se mai putea compara cu verdele strălucitor şi compact al vopselurilor venite din Germania, roşul olanelor, cu care erau acoperite casele oraşului, pălise şi el. Cocoşul cânta sub nivelul aşteptărilor, pădurea foşnea, dar o făcea fără tragere de inimă, parcă din obligaţie. Se impuneau urgente măsuri de îndreptare, căci — altfel — natura risca să se prăvălească în haos, lumea să se anemieze şi să dispară. Din mai multe idei, academicienii aleseră calea academică. Propuseră ca supa din castron, cam spălăcită, să se numească cremă academică, trenul întârziind sistematic de la orar să se numească tren academic, şoaptele dulci ale îndrăgostiţilor să ia o întorsătură academică, acel păhărel lung şi gros cu care se bea ţuica să se cheme ţoi academic, untul uscat şi pâinea mucegăită, împreună cu operaţiunea întinderii primului pe-a doua, să se desfăşoare după criterii academice, mestecarea, înghiţirea şi vomismentul ulterior să aibă ceva solemn, academic. În fine, o răfuială — ca măcelul câtorva milioane de oameni — să se intituleze dispută academică, diferend armat sau conflagraţie mondială şi să nu înceapă decât printr-o notificare academică, frumos scrisă şi iscălită de-o persoană academică, pe hârtie cu antet, filigranată, cu timbru.“

[136]. *…să se arate presei.* Între timp, una dintre marile oficine producătoare de gărgăriţe cu patru puncte s-a trădat şi ziarele au publicat fotografia patronului miop cu fizionomie tâmpă.

În privinţa ţinerii la zi a evidenţei locuitorilor planetei, H. Freiberg emite o interesantă opinie sociologică. El pleacă de la constatarea că instrumentele lumii moderne nu pot face faţă, cu toate perfecţionările ultimilor ani, înregistrării, sortării şi stocării informaţiilor de care se simte o nevoie crescândă. Dacă fişele şi benzile perforate, casetele şi registrele urmăresc de aproape şi aproximativ corect dinamica populaţiei, diversificând rubricile şi mărunţind existenţele până la numărătoarea nasturilor şi a celulelor, rămân neidentificate o mulţime de particularităţi şi detalii de inventar ce reprezintă — prin adunare şi aglomerare — cifre de-a dreptul uluitoare. Din cauza subestimării acestor detalii, milioane de pisici au fost înhumate, după deces, în vestimentaţia lor de sărbătoare, pierzându-se, la nivelul continentului, miliarde de metri pătraţi de blăniţă fină.

Cercetătorul crede că numai sistemul de autodescriere şi mărturisire ar mai putea fi utilizat pentru umplerea rubricilor goale, cu condiţia ca declaranţii să fie sinceri ca crocodilul şi prompţi ca pasărea-muscă. Cum nu trebuie dispreţuită experienţa oamenilor, se poate folosi cu succes arta, formă a declaraţiei în subtext. Statele moderne, spune Freiberg, încurajează de mult populaţia să scrie proză şi versuri (dramaturgia e mai nesigură), pentru ca, prin analiză, să-l poată evalua pe contribuabil şi să-i poată fixa cifra afacerilor. E de prisos a spune că prin acest procedeu se pot inventaria toate datele conştiinţei, toate micile valori ce până acum scăpau înregistrărilor. Opera de artă este un indicator precis şi o pârghie de control perfectă în mâna fiscului, a casei de nebuni şi a poliţiei.

LXXI. „*Cred că n-ar strica să înfăţişez aici câteva dintre cuceririle tehnicii viitoare, servindu-mă de prototipuri — spuse în continuare vorbitorul, care se simţea admirabil în vestonul lui de feldmareşal. În casă vor exista mese alonjabile, scaune alonjabile, lămpi alonjabile, patefoane alonjabile, sobe alonjabile, în schimb toate ustensilele mărunte, electrice sau manuale, vor fi corespunzătoare: paturile vor avea somiere, şifonierele şi pupitrele pentru copii — rufărie corespunzătoare. Lumina, e de sperat, va fi termogenă. Împreună cu aromele uşoare, cu covoarele pluşate şi educaţia bazată pe virtuţi bărbăteşti, casele vor fi mai rar vizitate de stafii şi alte vietăţi inoportune. Dar cum va fi construită o casă? Datorită noilor posibilităţi şi cerinţelor moderne, se vor construi vile cu maximum două etaje, în mijlocul unor parcuri cu mulţi copaci, cu păsări şi bazine decorative. Parterul va avea un mare salon, în care vei pătrunde dintr-un larg vestibul încărcat cu plante exotice. În salonul având deasupra un luminator-vitraliu, îşi va găsi locul o mobilă grea, luxoasă. Covoare moi aşternute pe jos şi tapiserii flamande pe pereţi vor crea o atmosferă plăcută. Un pian uriaş, aşezat între etajere cu porţelanuri de Sèvres, va invita pe cel ce intră la calm, la abordarea afacerilor într-un spirit realist, la unele clipe de reverie, la decenţă şi certitudine. Simetric, în jurul holului, se vor afla patru până la opt camere spaţioase (după posibilităţi), destinate sufrageriei de zi şi celei de recepţii, mobilate în stilul preferat (florentinul, de pildă), un birou de lucru cu bibliotecă, o sală de biliard, un cabinet intim, de afaceri şi meditaţie, o încăpere sanitară, dependinţe. Dincolo, spre sufragerii, bucătăriile, de la şase la zece pentru alternări de servicii, cu numeroase camere pentru personal, dacă nu va fi vorba chiar de un hotel separat. Între sufragerii, pe latura exterioară, se va amenaja un salon pentru muzică, îmbrăcat cu*

tăblii de lemn de trandafir, cu lumină indirectă, înzestrat cu o orgă de talie mijlocie, cu o duzină de viole de epocă, iar în cazul mijloacelor mai modeste — un armonium sau un gramofon. Aici va fi interzisă intrarea servitorilor şi a ogarilor, cel puţin după-amiaza (e falsă informaţia că lui Schumann îi plăceau ogarii).

LXXII. *Printr-o scară interioară de stejar se va putea urca la etaj unde, în încăperi cu ferestre înalte, vor fi amenajate un cabinet de lucru pentru femei, cu un decorativ război se ţesut, un gherghef circular, cu lăzi de zestre şi armoare pentru rufărie. În partea opusă, o bibliotecă de referinţă şi salonul de arme, cu panoplii, hărţi şi armuri. Se va avea în vedere a nu se aduce tunuri de câmp, locul lor fiind mai potrivit în parc, păzind solemn capela cu urnele funerare ale părinţilor. Două dormitoare — unul pentru domnul, altul pentru doamna — vor fi pe cât cu putinţă alăturate, trecerea făcându-se printr-un culoar lung, decorat cu pomi pictaţi şi havuzuri, iar în nişe — obiecte plăcute, de intimă folosinţă — dantele, bibelouri şi grafice privind dinamica şi randamentul familiei. Dincolo, după un hol intim, va fi camera adolescentului, adică a primului copil, izolată de corpul principal printr-o scară discretă, printr-un culoar sau o verandă, în care vor putea fi instalate aparate de cinema, magnetofoane, un podium pentru orchestră. În sfârşit, la cel de-al doilea etaj se vor afla camerele copiilor gălăgioşi, fără balcoane, mai izolate, doar trei — pentru că, în general, copiii trebuie să trăiască şi să crească împreună —, cu băile şi anexele lor, cu sălile de popice şi de călărie, cu camerele supraveghetorilor, ale doicii, ale cameristei. Sălile de studiu ale copiilor, în vecinătate, vor fi bine aerisite, luminoase, mobilate simplu cu colivii pentru papagali, cu acvarii şi o mulţime de jocuri mecanice, printre care un tren adevărat, care să alerge prin văi şi tunele de mărime convenabilă.*

Tot la ultimul etaj al clădirii, în partea opusă, într-un foişor de sticlă sau în preajma unei terase cu deschidere spre cer, se vor afla laboratorul astronomic, cu cel puţin un telescop şi cu rampă de lansare a sateliţilor meteorologici, atelierul fotografic sau, de la caz la caz, atelierele de ceramică, de filatelie, de vignete, de pirogravură, de cartuşe şi explozibili pentru vânătoare şi alte operaţiuni.

Încălzirea se va face printr-un sistem ingenios de vetre şi şemineuri, în băi se va trage apă sterilizată, iodată, antireumatismală. Undeva, la subsol, se vor amenaja două carcere fără ferestre şi mobilier, pentru împlinirea pedepselor — neascultare, obrăznicie, înşelăciune, tranzacţii neeficiente, fantezii păgubitoare, atentat la viaţa părinţilor sau comiterea unor confuzii în îndeplinirea obligaţiilor.

Vila va fi înconjurată parţial de ziduri înalte, tăiate de porţi arcuite, în serie sau în fagure, cu deschidere spre terenul de golf şi de tenis, cu acces la piscină, la barele paralele şi la pereţii stâncoşi ce vor satisface ambiţiile alpiniştilor casei, pietonilor. Cu vremea, la etajul doi al clădirii va fi trasă o antenă, pentru ca seara, după ce şi-au făcut lecţiile, copiii să poată asculta la cască frumoasele sfaturi morale de la radio, cuvântul mereu mai înţelept al conferenţiarilor şi sfătuitorilor, precum şi ştiri despre colegii lor aflaţi pe alte meridiane, din cuprinsul cărora să reiasă cum le-a reuşit deturnarea unui avion sau sechestrarea unor persoane…

LXXIII. *Imobilele vor fi dintre cele mai simple, înfăţişă vorbitorul o altă variantă a viitorului, după ce aţipise în şezlong câteva minute şi fusese nevoit să-şi înviореze cu un spray obrajii înfierbântaţi. Utilizarea betonului armat va face posibilă construirea de case subterane, sub mări şi lacuri, cubice, suprapuse, cu separeuri şi nacele, cu balcoane şi cămări, cu porturi ascunse, cu*

ieşire în grote şi dincolo de munţi. Pătrunzi în clădire pe o scară spiralată de metal, asemănătoare celor folosite la Cap Canaveral, treci pe culoare lungi, paralele, şi de acolo în camerele aşezate egal de o parte şi de alta. În camere — o mobilă lineară, din metal şi placaj, cu un pat şi o etajeră pentru cărţi, cu câteva rafturi pentru rufărie. Alături, pe fiecare perete — hublouri şi turele de oţel, cu câte opt guri de foc, şi, dacă spaţiul permite, cu lans-torpile de zece tone, supravegheate prin periscop. În baia alăturată vor sta prosopul, pasta de dinţi, peria pentru unghii, un burete şi chesoanele cu misile şi piese de schimb.

Viaţa intimă se va împărţi între ore de reverie, sumare, funcţionale (să admitem în acest scop un balansoar), ore de somn sau de zacere fără perspective, ambigue, fermentative, cu pauze pentru privirea prin fereastră la zidul din faţă, cenuşiu, întins ca o Sahară, odihnitor, neacaparant, libertate de tencuială şi umbre unghiulare, şi ore de atac şi apărare, când fortăreaţa lucrează intens cu partenerii, cu societăţile concurente. Copiii vor urca pe acoperiş, unde în ţarcuri cu gratii se vor bucura de cele două ore de soare artificial, se vor juca cu pârghii de gradul I şi cu clasoare, registre şi abace, sau vor da o mână de ajutor părinţilor. Soţia va sosi de regulă pe la miezul nopţii, fericită de-a fi fost remarcată în activitatea ei — controloare la un spital veterinar —, va servi în sufertaşe supa pregătită cu ajutorul unor pilule violet-gălbui, se va arunca în pat, obosită, transpirată de prea intensa ei participare la problemele păcii şi ale războiului, fericită. De dimineaţă va găsi alături de ea, în pat, pe noul ei născut, abia sosit de pe terasă, după o noapte petrecută pe acoperiş, printre şrapnele. Ceilalţi copii, căliţi de frigul nopţii şi stimulaţi de zumzetul neîncetat al avioanelor de bombardament, vor

coborî maturi, grăbiţi să-şi strângă în grabă lucrurile, ca să se mute în camerele alăturate de pe palier, unde îşi vor întemeia la rândul lor buncăre noi, simple linii de blindate şi asalt, împărţindu-şi egal orele de reverie pe balansoar cu preocupările de cucerire a spaţiului lor vital, după exemplul părinţilor, după îndrumările comandanţilor de corp de armată.

LXXIV. *Vinurile vor fi excelente — continuă preotul —, adevărat sânge din sângele Mântuitorului. Numeroase căruţe cu butii, trase de cai harnici şi rapizi, vor aduce zilnic în oraş licori de pe la 1830, înfundate, cu etichetă, împânzite de firele păianjenilor. Se va trece rapid la o alimentaţie mai raţională: se vor tăia numai viţei, câte unul zilnic, de ajuns pentru nevoile unei familii. Se va compensa cantitatea prin pregătirea de meniuri variate, bogate în vitamine, cu salate fastuoase, cu multe fructe exotice. Va dispărea prejudecata ce îndepărtează pe oameni de ananas şi banane, acestea dovedindu-se necesare organismului omului modern, atât de solicitat de probleme. Se va trece masiv la consumul de sandvişuri şi tartine, la limonade. Negrii vor putea intra nestingheriţi în unele restaurante de cartier, după orele de mare aglomeraţie, cu dreptul de a cere un pahar cu rom sau o salată, supravegheaţi la început de garda naţională somosistă, mai apoi de organizaţiile înarmate ale grupelor de şoc negre şi cenuşii care vor propovădui moderaţia, respectul. Câinii vor avea restaurantele lor, saloanele lor de coafură şi igienă curentă, poligoanele lor rezervate pentru tragerile la semn şi antrenamentele de diversiune. La fel femeile uşoare, amploaiaţii serviciilor de noapte, misiţii — după o împărţire simplă şi economică. Printre oameni se vor afla întotdeauna misionari devotaţi, care, înarmaţi cu cărţi de înţelepciune, dispozitive de dat filet şi fasunguri, le vor mântui sufletele şi-i vor aduce, prin cuvinte înţelepte, pe calea cea*

dreaptă, până la deplina mântuire şi funcţionarea ireproşabilă. Se va tipări şi o Carte a cărţilor, de larg consum, cu toate preţurile virtuţilor şi păcatelor, cu importante înlesniri şi rabaturi.

LXXV. *Poştaşul va veni, ca şi până acum, zilnic. Dar el îşi va face cursele mai preocupat, pe bicicletă hidrodinamică, într-un costum bleumarin, cu şapcă împodobită cu frunze de stejar aurite, cu epoleţi fermecători, escortat de două companii de franctirori. Cu vremea, se speră că şi moaşa va vizita casele fericite tot pe bicicletă — bicicleta ciclo-pediatrică 202 —, scutind femeile chinuite de durerile lungilor aşteptări şi de uruitul barbar al şaretelor antediluviene. În sfârşit, o mare amploare va lua serviciul la domiciliu. Va fi simplu şi comod să chemi prin pâlnie domnişoara de serviciu şi să-i comunici că doreşti să te viziteze pedichiuristul, că în chiar aceeaşi zi vei primi vizita meşterului de care ai nevoie, cu toate ustensilele, cu apă caldă în termosul bine închis, gata să-ţi repare clanţa de la uşă şi să-ţi ducă la adresă, cu deplină discreţie, scrisoarea către frumoasa iubită din celălalt capăt al lumii, unde cocheta se află încleştată în lupte de branduri şi rachete sol-aer, cu copţii şi exegeţii…“*

LXXVI. *Femeia vorbea de mai bine de trei zile, se simţea, fireşte, destul de obosită de discursul ce-i solicitase toate energiile. „E frumoasă, dragă, spuse o fată care luase până atunci notiţe. E frumoasă şi e spirt în tot ce spune.“ „Trebuie să fie studentă“, observă colega ei, căutând un unghi potrivit pentru a-i lua o poză.*

Vorbitoarea ceru permisiunea să se aşeze puţin, să bea un pahar cu apă, căutând să dovedească prin fapte că acest lucru este pe deplin posibil. Cei din mulţime, privind-o cu admiraţie, îi evocau în acest răstimp viaţa plină de fapte filantropice, toate eficiente, de general folos. Luptase împotriva prusacilor, la Paris, în 1870, devenise datorită meritelor şefa societăţilor elveţiene de binefacere,

în care calitate încercase să traverseze pe plută Mediterana, ca să dovedească fidelitatea Cleopatrei faţă de Imperiul Roman. În sfârşit, acum activa într-un alt comitet internaţional, era dinamică, voluntară ca şi altădată, mereu preocupată de gravele probleme ale contemporaneităţii care, dacă îi diminuau farmecul feminin, îi sporeau în schimb frumuseţea morală, interioară şi intangibilă.

După ce se răcori, răstimp pe care mulţimea îl folosi ca să joace ţintarul, bâza, oina şi propunerea şi regretul, foarte puţini fiind deocamdată pasionaţi de foxtrot şi hula-hoop, vorbitorul se ridică din nou pe locomotivă şi grăi astfel: „În sectorul utilajelor vom avea de înregistrat, în primii patruzeci de ani, unele invenţii cu totul revoluţionare, ce vor ridica nu numai gradul confortului, dar vor modifica însăşi viziunea noastră despre viaţă, înţelegerea profundă a realităţilor. Am să vă citesc din Almanahul Aviachim *câteva dintre titlurile acestora, ca să vă daţi seama cât de largă este aria pe care o va fecunda gândirea creatoare: «Şurubelniţă cu ecran, cratiţă de doi litri, basculă cu gramofon şi şapcă, pernă de puf cu arc, bibilică mecanică cu supapă, aparat de încordat spiţe, plăci de beton bizotate, detonanţi cu rezervor de apă, ziare şi reviste de rafie, cu butoi, microfon nivelator de teren cu ceasornic îngropat, maşină de cusut cu utilizări cinematografice, tablouri cu trompeţi şi efecte tranchilizante, dispozitiv de ştirbit diftongii, inhibitor al melancoliei pe bază de acid, cronometru de răzgândire, tirbuşoane cu turbină, binoclu cu program şi dispozitiv de memorizare, capse şi altele.»“*

Cei ce ascultau erau vădit copleşiţi. Priveau spre cerul gol şi parcă şi vedeau profilându-se pe cenuşiul lui minunatele aparate ale viitorului, care le zâmbeau, îi gâdilau. Dintre toate, cel mai aşteptat era, fără îndoială, tirbuşonul cu turbină,

pentru că mai toţi erau amatori de băuturi şi avuseseră destule dificultăţi atunci când voiseră să desfunde sticle de mult înfundate. Unii exclamau excepţional, formidabil, minunat, colosal, *la auzul proiectului unei maşinării care îi interesa în mod special, alţii lăcrimau, în tăcere, fericiţi dar temători că tehnica le va concura iscusinţa, întrebându-se dacă nu cumva, cu trecerea timpului, omul nu va deveni cumva un rob al maşinii de comandat maşini decomandate.*

LXXVII. *„Oho, zise înfiorat vorbitorul, mintea omenească poate merge şi mai departe. Într-o lucrare ştiinţifică din secolul XVI găsesc teme de inovaţii şi pentru descoperiri tehnice extrem de amuzante, programate să se facă răspândite abia în acest secol, după ce cândva, într-o civilizaţie anterioară, au mai fost gândite, proiectate, descoperite şi utilizate. Lista lor este lungă, n-am să citez decât pe acelea care nu mai ridică dificultăţi de răspândire:*

«Materialele de construcţie uşoare şi cu o mare rezistenţă mecanică, materiale rezistente la temperaturi foarte înalte, ţesături noi îmbunătăţite, economice şi foarte rezistente, unele antigravitaţionale şi ofensofuge, îmbrăcăminte de hârtie şi frunze adamice, aplicaţii multiple ale laserelor pentru operaţii de versificare şi iubire instantanee, noi surse de energie termoionică, termodorică şi termopile, forţă magneto-hidrodinamică hipnotică, vulcanică, melancolică etc., exploatarea rentabilă a şisturilor în vederea obţinerii slăninei de porc, răspândirea utilizării automatizării şi informării pentru producerea de ţinte şi pioneze, posibilitatea de a defini şi a produce economic obiecte unicate, inclusiv poeţi şi muzicieni geniali, noi vehicule aeriene cu pernă de puf, cu decolare parfumată, avioane uriaşe cu reacţie la flit şi sprayuri, cu strănut în caz de răpire, tehnici rapide şi economice pentru străpungerea cavităţilor subterane, utilizare

lărgită a construcţiilor subterane, tehnici elaborate de arhitectură bazate pe folosirea domurilor geodezice, a cochiliilor precontractate, a structurilor gonflabile, a materialelor complexe etc., echipamente îmbunătăţite pentru construcţii şi interioare (geamuri cu transparenţă variabilă, încălzire şi răcire prin inervaţia la nivelul pielii şi a coafurii etc.), instalaţii locuite şi poate chiar colonii stratosferice, unde copiii se dau cu sania pe clinul norilor.» Vă asigur, continuă vorbitorul, că vom vedea curând exploatări miniere submarine, extracţia de minerale în soluţie, culturi de cereale sub controlul revizorului şcolar, transformarea energiei direct în cremă de ghete, desalinizarea pe scară largă a apei din lacurile tămăduitoare şi transportarea ei, cu bolovani cu tot, pe stadioane şi în restaurante, mari magazine cu pedală şi faruri, alimente şi băuturi sintetice puternic laxative, calculatoare individuale pentru a controla mersul gospodăriei şi a comunica momentul când priza s-a ars odată cu mâncarea şi cu mobilierul, televiziune şi filme, ilustraţii şi fotografii în trei şi chiar patru dimensiuni, mişcătoare din palmă şi ochi, emiţând în şoaptă anecdote şi învăţăminte, utilizarea largă a calculatoarelor pentru asistenţă intelectuală şi profesională (traduceri, informaţii, calcule, analize, diagnostic medical, controlul circulaţiei rutiere, descoperirea crimelor, asigurarea cu răspunsuri exacte la toate concursurile, noi tehnici şi metode pentru instruirea copiilor în timpul somnului, la joacă, în timpul bolii, noi metode pentru predarea limbilor străine prin înlocuirea celui ce vrea să înveţe franceza cu un francez născut în centrul Parisului, controlul de mare eficacitate al somnului şi relaxării, adică trezirea bruscă, prin tunete şi sonuri puternice, şi adormirea prin şut şi decepţie, stimularea şi programarea visului, tehnici pentru păstrarea formei fizice şi pentru mărirea capacităţii

intelectuale până la omniscienţa dumnezeiască, metode chimice pentru îmbunătăţirea sau anularea memoriei şi poate a capacităţii de analiză intelectuală (în cazurile „un om are zece cuie şi pierde trei, câte i-au mai rămas?“), descreşterea importantă a imperfecţiunilor congenitale şi ereditare, prin gâtuirea prostului care face pe deşteptul, dar şi invers, largă utilizare a organelor de proteză (pârghii automatizate în sprijinul celor predispuşi să dea în gropi), folosirea pe scară mai mare a transplantării organelor umane, în special a vezicii biliare şi a ochiului acut, hibernarea oamenilor pentru perioade scurte, după dorinţă, spre escamotarea crizelor, previziuni meteorologice extrem de sigure, pe termene mai lungi, referitoare la o curte, la o vale, la o terasă în aer liber, dirijarea stării timpului şi a climatului pentru obţinerea meciurilor de fotbal în condiţii de lapoviţă, noi specii utile de plante şi animale — boul deştept şi omul la casa lui —, folosirea generalizată a controlului genetic pentru piuliţe şi buloane, adică să se nască unele din altele, cu materialul lor, utilizarea procedeelor biologice pentru extracţia minereurilor (înhămarea elefanţilor la vagoneţii de mină şi a girafei la îmbulonarea podurilor şi viaductelor), instalarea permanentă a omului pe Lună, pe planetele proxime, în hotelurile de pe litoral, în băile cu temperaturi înalte, exploatarea sistemului solar, sateliţi artificiali şi alte metode pentru a ilumina în timpul nopţii spaţii foarte întinse, având prevăzute ore de funcţionare paralele cu ale soarelui şi, în caz de întuneric, lungi pene şi defecţiuni, căderi de corpuri de iluminat pe întreg teritoriul şi cioburi de toate culorile, în toate locurile mai înainte neinteresante…

Dar, fără îndoială, marea facilitate o vor constitui micile mecanisme cu arc şi cheie, portabile, uşoare, comode şi ieftine: femeia cu arc şi declanşator de faze automat va stârni admiraţia

tuturor şi nu e departe timpul să reeditäm o Laură pe acest principiu…“

LXXVIII. *În timp ce vorbea, tinichigiul se tot scărpina; era cert că un purice i se urcase pe picior şi că de acolo îşi aflase o cale orbitală netedă spre pântece şi galaxiile mai îndepărtate. „Ar fi, neîndoios, important ca ştiinţa şi tehnica veacului ce vine să facă ceva şi împotriva acestor insecte agasante, gândi el. Poate ar fi oportun să anunţ că oamenii de ştiinţă vor descoperi un sistem de curenţi electrici care să-i paralizeze înainte de-a înţepa, ca să-i poţi scutura seara, odată cu praful… Dar îmi pot asuma eu asemenea răspundere? N-am văzut nici un proiect, nici o declaraţie care să ne asigure împotriva strănutului recurent, a crampelor, a pruritului şi eliminării intempestive a gazelor ruşinoase… Nu este exclus ca cineva pe întinderea globului pământesc să gândească la asemenea proiecte, dar nefericitul este mai mult ca sigur inhibat de mica lor arie de aplicare faţă de lucrările de mare anvergură.“*

LXXIX. *„Inaugurarea noului secol nu trebuie să fie luată drept pretext pentru elucubraţii, pentru trăsnăi scârboase! — spuse indignat un domn ce se afla în faţă şi pe care înşiruirea invenţiilor promise îl scosese din răbdări. Să nu ne lăsăm antrenaţi de escroci şi profitori, înghiţind toate producţiile imaginaţiei lor bolnave. Care e omul serios în stare măcar să asculte asemenea bazaconii? În ce mă priveşte, sunt convins că, în cel mult zece ani, cancerul şi infarctul miocardic vor fi pe deplin vindecabile, sunt lucruri posibile şi în folosul oamenilor, în schimb, daţi-mi voie să râd de proiectele privind televiziunea sau debarcarea omului pe suprafaţa Lunii. O experienţă milenară arată, de altfel, că organismul omului nu poate rezista nici măcar la înălţimi de şase–şapte mii de metri, amintiţi-vă de expediţiile eşuate din Himalaia. Cât despre invenţia — să-i spunem astfel — a lui Lumière, asta e o prostie dintre cele*

mai neruşinate, omul s-a născut analfabet şi fără nume, lui îi sunt destinate întunericul şi groapa. Viaţa, mişcarea ei nu pot fi surprinse corect de ochiul omenesc! Aparatele ne sâcâie, ne adorm puţina luciditate pe care o avem, progresul ne duce la sminteală. Un unchi al meu a luat-o razna după ce a citit Cartea de la San Michele*, a trebuit să fie purtat din sanatoriu în sanatoriu, căci refuza să stea într-un loc. Căutări sterile! De băuturi sintetice avem noi nevoie? Ce, să refuzăm serviciile străbunului nostru prieten şi tovarăş de necazuri şi bucurii — vinul? Sauvignonul nu ne mai place?“*

Certamente, era un reacţionar. Vorbitorul ar fi avut poftă să-l dea în brânci şi să-l facă de râsul tuturor, dar cum puricele înainta sub betelie şi focul iadului îl ardea la lingurică, gândi că, asemenea puricelui, spiritul îngust va supravieţui în timpurile moderne, şi — la urma urmei, va fi necesar — o gură spartă şi un ac iritant sunt întotdeauna de folos spre a ne întreţine pofta de-a nu le mai avea.

[137]. *Lipsită de orice responsabilitate…* Aşa cum scrie Felix Gaster-Maron, lucrările colocviului păsărilor şi insectelor se desfăşoară într-un foarte favorabil climat de armonie şi umiditate, şi aceasta permite mărturisiri complete, pătrunderi adânci în cuibul adevărului, precum şi ouat sincer, în întregime natural. Admirabilul cercetător susţine că este pentru prima dată când se afirmă că acei care vorbesc şi spun cuvinte de o mare importanţă se derobează, prin emiterea opiniilor lor, de la orice responsabilitate. Omenirea a eşuat pe-o coastă a mării erorilor pentru că purtătorii ei de cuvânt au pretins că sunt conştienţi de ceea ce spun cu diferite prilejuri. Picul preţios de uraniu se extrage dintr-o imensă cantitate de material steril, şi când se împlineşte operaţiunea, sterilul nu ştie aceasta. Din multă sminteală se alege ideea; din puţină, responsabilă şi foarte

conştientă ştiinţă, există riscul să nu iasă decât salariul.

Privitor la iresponsabilitate: August Mayer crede că, într-o colectivitate în care aproape toţi produc după poziţia şi capacităţile lor mai multe sau mai puţine acte iresponsabile, pe care viaţa le impune după legi de neclintit, este firesc ca gânditorii să oglindească fenomenul în termenii celei mai alese lipse de răspundere, aşa cum, într-o epocă de disoluţie, doar gradul înalt de disoluţie a unei opere artistice îi atrage recunoaşterea şi titlul de capodoperă.

[138]. *…înaltă ca Convenţia…* Cacofonia este dovada limpede a deplinei iresponsabilităţi a vorbitoarei, a bunei sale credinţe.

[139]. *…tulumbele pentru transfuzii.* Cărora, să le mai adăugăm buletinele de vot pentru alegerea guvernatorilor, care circulă în cazuri de atac până la cei din linia întâi, încleştaţi în luptă corp la corp. Există o prevedere în regulamente ca, la sosirea buletinelor, cei doi să se desprindă unul de altul din încleştare, să-şi desemneze cetăţeneşte alesul, după care să se taie şi să se ucidă.

[140]. *…în pivniţele unui podgorean de pe Rin…* Lucru totalmente inexact: surse ce nu pot fi puse la îndoială afirmă că patronul era un simplu intermediar, care n-avea habar cum se produce vinul, un simplu distribuitor însetat de bani.

[141]. *…impresionismul… îi întoarce stomacul valon pe dos.* Impresionismul francez produce unora urticarie şi diaree, culorile lui au o influenţă certă asupra funcţiilor ficatului, aşa cum expresionismul german, din cauza colţurilor sale tăioase, produce altora adânci zgârieturi şi sângerări.

[142]. *…doi papi în funcţiune.* Reprobând triumviratele, papii păstoreau doi câte doi, paralel, în serie, ca bateriile electrice. Se alegeau dintre gemeni, numai naţionalitatea trebuia să le fie diferită, pentru ca, dialogând, să-şi dezvolte

virtuţile conversative şi să-şi transmită cu dexteritate mingea de tenis a harului sfânt, de trebuinţă ba unuia, ba altuia. Dublurile (chiar fără gemeni) revin şi în pasajul ce urmează.

[143]. *…după ce mi-a tăiat degetul…* A se reţine, dacă cititorul n-a reţinut până acum, că între relatările păsărilor şi insectelor, pe de o parte, şi spusele înaripate ale vorbitorului, din textul anexă, date la *Note*, există o strânsă corespondenţă, uneori şi detaliile îşi corespund. Fireşte, înţelesurile adânci ale complicatei maşinării care este cartea de faţă nu trebuie căutate în amănunte, poezia nu stă într-o propoziţiune. În numeroase scrieri, Anonimul a revenit asupra acestei precizări, adăugând-o — de câte ori a avut ocazia — afirmaţiilor că totul în scrierea sa a fost construit cu maximă luciditate, matematic, leonardovincian.

[144]. *Francezii au atacat de pe culmi…* Din întreaga lucrare reiese că obsesia eroilor ei este măcelul, cu toate că toţi trăiesc în cei mai lungi ani de pace ai ultimelor veacuri. S-ar putea desprinde ideea — şi ea e subliniată de Eberhardt Erde — că problema numărul unu a vremurilor moderne este războiul, care, chiar şi numai când rămâne o posibilitate improbabilă (sic!), face ravagiile unui măcel de mari proporţii. Rar s-a întâlnit, de la *Iliada* până azi, o carte în care mulţimea imaginilor militare să însoţească mai ameninţător coloanele în marş ale imaginilor artistice…

[145]. *...şi iarăşi discutăm…* Dar nici nu s-ar putea proceda altfel, când vorbitorii sunt hotărâţi să denunţe adevărul! „Numai prin discuţii vii, argumentate, uneori în contradictoriu, care să meargă până la miezul fenomenelor şi la osul interlocutorului, se poate ajunge la etc. — spune Philippe Pointcarré. Uneori, spune el mai departe, prin lichidarea problemelor în suspensie poate fi lichidat şi cel care le pune şi, odată cu el, şi familia şi prietenii care i-au hrănit argumentele.“

[146]. *…marea lui poloneză…* Automatismul, nu de cel mai bun gust, e interesant pentru a dezvălui mecanismele mentale ale Anonimului, care apelează — spre a crea valori — la deşeurile şi gunoaiele memoriei. După cum se va vedea mai departe, autorul e conştient de faptul că se dezvăluie. Un efect al amitalului, care, asemenea scopolaminei, face din sufletul omenesc, inclusiv subteranele subconştientului, o vitrină deschisă luminii soarelui…

[147]. *…calitatea vieţii…* Se stabileşte, după cum ne informează dr. Samuel Bishcott, prin analiza fibrei musculare. Prezenţa acolo a mălaiului, a grăsimii de porc şi a bulionului fermentat indică o calitate conformă normativelor. Nu ni se furnizează nici o informaţie privitoare la procentul de terci de cartofi necesar creierului pentru a funcţiona calitativ mulţumitor.

[148]. *…să pot merge la culcare…* După cum se ştie, membrii academiilor şi prefecţii de poliţie au nevoie de un somn regulat, somn de mai bună calitate decât al şoferilor, vânătoarea de greşeli gramaticale şi hăituirea pungaşilor solicitând consumuri foarte mari de energie. Cu alte cuvinte, vigilenţa cere somn.

[149]. *…sângele rece.* Ultimele descoperiri fac posibilă scăderea, în laborator, a temperaturii sângelui, ceea ce ne pune pe picior de egalitate cu neocolonialiştii britanici. Pe măsură ce temperatura atmosferică creşte, sângele rece e recomandat numai vertebratelor mărunte. E un fenomen încă nelămurit de ce aţâţătorii la război fierbinte au nevoie de sânge rece, când firesc ar fi să…

Rămân, de asemenea, şi alte lucruri de lămurit. De pildă cine este Anonimul care a scris această carte şi cine comentatorul ei. După A. Märzendorfer, autorul *Breviarului* de faţă ar fi fost un scriitor cunoscut care, luând fără avizul medicului un medicament ale cărui efecte

secundare nu le cunoştea, s-a trezit cu grave tulburări psihice — crize acute de luciditate euforică, melancolie decompensativă, dereglare a mecanismului veghe–somn, urmate de o gravă alterare a funcţiunilor personalităţii şi de căderea în mania de-a judeca până la ultimele consecinţe faptele oamenilor, ceea ce se numeşte, atunci când judecata se abate de la criteriile obiectivităţii, sindrom de interpretare. După cercetătorul citat, comentatorul lucrării, în *Note*, ar fi un coleg de sanatoriu, care, după moartea Anonimului, s-ar fi crezut îndreptăţit să lumineze împrejurări şi afirmaţii asupra cărora cei doi suferinzi discutaseră.

După Felix Major, Anonimul ar fi unul şi acelaşi lucrător care a întocmit cândva un dicţionar onomastic şi o bibliologie generală, alcătuiri ciudate ce nu aparţin nici ştiinţei, nici literaturii. Surpriza pe care ne-o oferă Major constă în afirmaţia lui conform căreia comentatorul nu e altul decât scriitorul cărţii, după vindecarea sa relativă… Este foarte probabil că bolnavul restabilit şi-a tratat lucrarea ca şi cum ar fi aparţinut altuia, lucru petrecut şi cu alţi indivizi care şi-au pierdut, cum se pare că s-a întâmplat, integritatea memoriei.

S-ar putea ca titlul general, subtitlul, împărţirea lucrării în cărţi şi capitole (amintind tratatele uscate ale scriitorilor greci şi latini, ca şi cărţile celor care, ceva mai târziu, i-au imitat), precum şi notele copioase şi precizările ocazionale (împrumutate parcă din ediţiile moderne în care aceia sunt republicaţi), să-i îndemne pe cititori să creadă că au de-a face cu un op de strictă specialitate, scris de un doctor manipulând o ştiinţă precisă, una dintre acele ştiinţe hotărâte să ne lumineze şi să ne ferească de erorile traiului aglomerat şi de maladiile unei alimentaţii neraţionale. Din nefericire pentru cei preocupaţi să-şi amelioreze condiţia şi să înceapă neîntârziat

tratamente salutare, cartea de faţă e inoperantă, de o inutilitate desăvârşită. Plin de prejudecăţi, de ticuri clasice şi spaime baroce, superstiţios chiar, autorul şi-a închipuit că trăgând pe coperta lui nume de cărţi ce au trecut cu bine vămile timpului (*De eloquentia*, *Questio de aqua et terra*, *Decameronul*, *Encomium*, *Didactica nova*) va deschide mai uşor uşi şi ferestre spre cititor, obstacole pe care presiunea slabă a compartimentelor sale obscure nu le putea măcar mişca; asigurându-se de o bunăvoinţă de ocazie, el nu s-a mulţumit să împrumute prin parafrază, ci a cutezat să apese până la fund butonul comenzii şi să se servească de pe tava cu bunătăţi de un întreg titlu, literă cu literă, identic şi aidoma celui al ilustrului Pierre Abélard (1079–1142), lucru de neconceput în practica universală; probabil o jenă târzie l-a condus la ideea de-a monta titlul furat între paranteze, sub acela de *Breviarul*, uitând că şi titlul acesta era luat de pe undeva. A făcut totul spre a zăpăci coperta, pe cititor şi pe bibliotecarii care din nou nu vor şti cum să clasifice lucrarea şi în ce raft s-o arunce, pentru că misiunea lor este de-a găsi rubrica şi ungherul unde să poată înghesui cartea pentru a-i face discret felul.

Dar, suntem departe de-a avea în faţă un roman! Abélard, amatorul de aventuri romanţioase, ar fi fost mulţumit să-şi ştie livrat titlul unei cărţi cu amoruri fericite/demente, cu aventuri galante/principiale, cu morţi/supravieţuitori. Dar, vorba poetului, n-a fost să fie aşa. Atacând energic literatura, autorul cărţii n-a mers decât până la jumătatea drumului său epic, de unde, întorcând privirea, s-a simţit cuprins de nostalgie: titlul îl chema înapoi. Viguros, hotărât să nu fie slab ca o muiere şi nici sever ca un tratat ştiinţific, şi-a continuat drumul, aci avântându-se înaripat, cu cântecul pe buze, spre cursele savante, doctorale, spre formulările reci şi lapidare, aci zăbovind metodic, cu şublerul şi micrometrul în mână, ca să

studieze plăsmuirile evanescente, părelnicele umbre ale fanteziei, parfumurile suave şi inefabilul cel în veci însetat de determinanţi. Înaintarea lui zigzagată părea că nu duce nicăieri, un agent de circulaţie l-a şi avertizat asupra primejdiei, însă el a trecut mai departe ca în vis, răspunzându-i în trecere că şi electrocardiograma face acelaşi lucru, nu fără un scop anume. Fapt e că, în cele din urmă, călătorul a ajuns să scrie o carte care, dacă nu e nici tratat şi nici roman, ceva tot trebuie să fie din moment ce e alcătuită din cuvinte şi, pusă sub ochii unui alfabet, îi produce individului, pe buze şi în interior, un bâzâit uşor şi voluptuos…

LXXX. *Vorbitorul se reaşează, cineva luă un creion în mână şi solicită întrebări. Se ridicară îndată câteva mâini — erau bicicliştii, viu interesaţi să afle amănunte despre fizionomia vremurilor pe care aveau să le sprinteze împreună cu urmaşii lor imediaţi. Operaţiunea fu însă întreruptă de un necunoscut care se îndreptă către tribună cu un teanc de foi sub braţ.*

Conferenţiarul tresări, ca şi cum şi-ar fi adus aminte de un lucru pe care îl uitase, făcu semn cu mâna pentru a potoli spiritele şi anunţă: „Doamnelor şi domnilor, spuse el, înainte de a trece la întrebări şi răspunsuri, îmi revine plăcuta îndatorire de a da cuvântul domnului Pretext de Barcelona, care doreşte să aducă adunării noastre salutul tehnicienilor şi inventatorilor din insulele Canare.“

LXXXI. *Persoana numită se ridică la tribună şi începu astfel: „Daţi-mi voie ca, în numele celor care îşi bat capul în interiorul insulelor pe care le reprezint şi prin apele pendinte, să vă aduc o prietenească, tropicală fluturare de mână şi să vă urez mult succes în activitatea dumneavoastră menită să pună bazele unui secol de nobilă şi ascendentă tehnicitate. Încă din veacul al XV-lea, meşteşugarii noştri s-au străduit să creeze mecanisme şi dispozitive cu o largă aplicabilitate.*

Astfel, unul dintre compatrioţii mei, Calderon Lopez Pirotehnicul, a inventat — pe la 1672 — o maşină de dat de-a berbeleacul pe o pantă, prevăzută cu frână de mână şi cu două locuri. Pe la 1705, un cunoscut al lui, membru de seamă al breslei topitorilor, a încercat să construiască o vacă mecanică, deosebit de utilă într-o familie cu mulţi copii, datorită căreia spera să aibă o producţie apreciabilă de lapte, suficientă pentru marile guri înfometate ale celor mici. În anul următor, un alt cetăţean al insulelor a izbutit să definitiveze proiectul unei elice în vârf de băţ, invenţie ce, în acea vreme de indiferenţă şi de interese meschine, n-a putut fi folosită decât la alergăturile pe plaiuri, când se şi învârtea. Apreciez că întotdeauna, când s-a dorit şi s-a muncit, au fost şi vânturi favorabile.

Un şir de alţi tehnicieni, unii dintre ei murind în ospicii, neîmpăcaţi, au îmbogăţit patrimoniul naţional al mecanismelor cu o hartă în mărime naturală, înzestrată cu munţi, râuri, oraşe şi sate, pe care erau aşezaţi la locul lor târgoveţi, ostaşi, femei, negustori, călugări, meşteşugari, constructorii înşişi — făcându-i să trăiască firesc, să iubească, să muncească, să sufere, să se bucure întocmai ca în viaţă şi pe întinderi de teren ce se identificau cu planeta.

În zilele noastre altele sunt condiţiile… Sunt încântat că vă preocupă aceste probleme şi vă mulţumesc în numele breslei noastre de douăzeci de meşteri calificaţi şi peste patruzeci de ucenici pe cale de a-şi obţine cărţulia.“

LXXXII. *După acest salut emoţionant, cel de la tribună repetă dorinţa lui ca auditorii ce au unele nedumeriri să pună neîntârziat întrebări. Un tânăr interveni: „Cum va fi organizată dragostea la jumătatea secolului în discuţie?“ Convenirăca răspunsurile să se dea pe loc: „Se pare că dragostea, în ciuda inutilităţii ei progresive, va continua să dăinuie, în special între un bărbat şi o*

femeie, ca orice obicei străvechi. Desigur, va fi simţitor simplificată, va suferi o contragere, conform unor norme riguroase, reglementate prin regulamente, înlăturându-se din practica ei brizbizurile, confidenţele, ciucuraşii, scrisorile, dantelele, brandenburgurile, serenadele şi pintenii.

Persoanele care îşi iau riscul unei asemenea operaţiuni, în afară de impozitul majorat la care vor fi supuse, vor completa fişe şi angajamente nominale. Se va utiliza mica publicitate, perfecţionată electronic, pe bază de cartonaşe verzi şi galbene, cu barieră şi cupă naturală. Se vor folosi sortatoarele de caractere şi, o vreme încă, peţitoarele cu autorizaţie, conştientizate în prealabil. Se va recurge la analizoarele de hormoni şi de zâmbete. Astfel, două persoane care se consideră în stare să suporte şocul şi cheltuielile se vor înscrie pe o fişă ce, introdusă într-o casetă cu bujii şi piston, va parcurge câteva releuri şi va tulbura câteva sertăraşe, până la deplina înţelegere, până la însoţirea ideală şi spunerea celei mai suave declaraţii în alb. Aparatul, după două zile, va răspunde cinstit: «Luaţi pe 26, e bun, viguros, are preferinţe pentru melodiile napolitane şi garoafele albe, posedă o vilă la mare, automobil, discopatie staţionară, acţiuni la o societate prosperă, merite personale, recunoaştere publică, dantură de aur, loc de veci 1/3 cu fraţii, n-are rude pe Venus, luptă pentru o cauză dreaptă, corectitudine în relaţii, evazionism fiscal discret, papagal vorbitor. Caracter: răzbeşte prin zid gros. Pretenţii: fidelitate şi biftec tartar.» Sau: «Reţineţi blonda, e superbă, se descurcă admirabil în viaţă, dar mai ales în stilurile literare, în evoluţia genurilor. Posedă haină blană, rufărie pat, bijuterii, acces la dentist, linie Siegfried personală, cunoştinţe printre extratereştri, terenuri petrolifere; familie discretă

din carton şi câlţi, cutie muzicală, stoc de grenade fuzante pentru aniversări.»“

„Dar copiii, copiii cum vor evolua?“ întrebă o doamnă foarte în vârstă. Răspunsul întârzie puţin, pentru că la tribună se dădu cuvântul reprezentantului armatei coloniale britanice, căruia îi sosise rândul să aducă salutul militarilor din garnizoana Roth Island.

LXXXIII. *Din turnul primăriei din apropiere, ceasul emise un semnal sonor, urmat de o cădere măruntă de paraziţi, ca o ploaie de toamnă. „Cum vor evolua copiii? reluă întrebarea vorbitorul, după ce militarul şi-a făcut datoria şi s-a retras satisfăcut pe poziţiile iniţiale. Ei vor rezulta din combinaţia dintre un bărbat şi o femeie înţeleşi să se mângâie prin contract şi să se iubească electrolitic, să se stimeze conform normelor în vigoare, să ducă la capăt, în termen şi la toate sortimentele, o asemenea afacere serioasă, sună prompt răspunsul. Dacă, de la început, partenerii vor fi măsuraţi cu şublerul, cântăriţi atent înainte de baie şi după trecătoarele stări de anxietate li se vor face toate analizele, se va căuta îndată după aceea ca rubricile inventarului să nu le frângă coloana vertebrală şi peroneul, vederea celor din preajmă să nu provoace subiecţilor erupţii alergice, înlăturându-se pricinile preliminare de antipatie, scârbă şi spasm ideatic, şotroanele genetice şi formulele intelectuale de nu mă interesează, haida-de, dacă îmi închipuiam, mă lipsesc şi m-am săturat, dar şi consecinţele acestor pricini — răstitul, imprecaţia, scuipătura, piciorul în spate, ghearele pe faţă, dota în bani mărunţi, plesnirea cu dosul palmei şi, mai rar, descărcarea revolverului în inima beneficiarului iubit.*

Copiii se vor naşte, fireşte, prin efort fizic şi derută morală, procedeul clasic va fi îmbunătăţit însă cu un forceps electric şi cu tampon de pâslă cu funcţie de surdină pentru urletele femeii şi cu pneuri fragile şi pompă de umflat pentru bărbatul

gonind cu maşina pe drumurile patriei, spre a nu-l ajunge hiena remuşcărilor. Copii inapţi nu se vor naşte, fiindcă se va recurge la procedee sigure pentru determinarea gradului de viabilitate, inteligenţă şi şanse încă înainte de ivirea coarnelor de melc din aluatul embrionului. Aşadar, vor fi suprimaţi din vreme cei ce fac dovada inadaptabilităţii la condiţiile economice, sociale şi militare ale timpului, predispuşii la judecata epocii, chinuiţii de prea multe întrebări şi scormonitorii în huma umedă a aparenţelor, nemulţumiţii sensului literal al cuvintelor, căutătorii cu lumânarea etc. Se va lucra cu grijă, pe bază de certificate de bună purtare ale fătului, urmărindu-se în răstimpul celor nouă luni de gestaţie melancolicii, discreţii, naivii, recidiviştii, turbulenţii din exasperare, cei bănuiţi de activitate larvară incompatibilă…“

LXXXV. *Odată aduşi pe lume, cei reuşiţi la concurs vor fi alăptaţi în ordinea mediilor obţinute şi a devotamentului, aduşi cu bombonele la mersul în picioare, şi apoi cu ghionţi, în coloană, cu comandă din flancul drept, unu-doi, toba mare pe stângul, salutul reglementar, direcţia casa de mode şi epode, program maximal, puţină joacă în primele zile, pentru înviorare, între 3 şi 4 dimineaţa, angajamente. Părinţii, eliberaţi de povară şi responsabilităţi, îşi pot frânge de-acum oasele după bunul lor plac şi după împrejurări, vor putea coopta în contractul iubirii sincere persoane terţe — bruneţi virili sau blonde dezinteresate — cu explicaţii şi drame decorative, pentru divertisment, cu mese în familie şi sărutări pătimaşe pe ascuns, cu joc de cărţi, băutură şi corespondenţă sentimentală.*

Introduşi în etuve speciale, sever supravegheaţi de educatori şi poliţişti cu mănuşi albe, copiii vor folosi condiţiile şi se vor dezvolta repede, avându-se grijă să li se formeze, cu lovituri scurte, dese şi pline de tact pedagogic, capul şi latul mâinii, în

aşa fel încât aceste instrumente să reziste cât mai bine la şoc şi la dexterităţi universale. Numărătoarea, împărţirea procentuală, aducerea la numitor comun, ruperea şi pritocirea vor fi predate sistematic, încă din primii ani de viaţă, de o armată de academicieni ce le va sta la dispoziţie cu calculatoarele, maşinile grele şi tabelele lor de logaritmi; li se va amenaja o pistă de alergătură şi obstacole, la capătul căreia vor fi prevăzute vitrine luminoase cu diplome şi medalii, cu formulare tip pentru notarea performanţelor şi preliminarea cotelor de a doua zi. Având imprimat pe frunte un număr de ordine foarte vizibil, după această pregătire elementară micii concurenţi vor circula liberi şi vioi pe culoarul dinainte destinat şi prin labirintul lumii, în căutarea destinului optim şi a crăpăturii potrivite…

[150]. *…măsuri de ergoterapie.* Sistematizate într-un sistem, măsurile prevăd ca bolnavul care nu se mai poate ţine pe picioare să fie aşezat drept, în poziţie de eficienţă maximă, la maşina de găurit, la gaura de lipit, la lipitura de pilit, sub pila care urmează să-i remodeleze destinul. Pe cât îşi aminteşte comentatorul acestui text dintr-o experienţă ce, din păcate, n-a fost vis, se procedează la trezire în momentul cel mai prielnic somnului, se recurge la vigilenţă în clipele de intensă tulburare, se cheamă la atenţie — pentru audierea unor sfaturi preţioase — atenţia puternic blegită de sedative. Inventatorul sistemului a imaginat o uzină de proporţii mijlocii în care lucrătorii să nu facă altceva decât prezenţă, în locul păpuşilor, care costă mai scump, aceştia trebuind numai să dea din mâini cu vioiciune, să transforme materia primă în produse şi să dea un randament care să le facă onoare. Ergoterapia se aplică fireşte cu precauţie, însoţită de vorbe scurte, numite şi interjecţii, uneori de ghionţi. Bolnavul tratat o vreme aleargă spre casă mânat de o imensă bucurie şi de dorinţa nu numai de a-şi relua

meseria lui, dar şi de forţa de-a sparge piatră cât n-au munţii Alpi pe versante şi între ele.

LXXXVI. *De mai bine de opt ore — spuse în continuare vorbitorul — ducem lipsă de citate, situaţie anormală. Ca să avem şi o rezervă, daţi-mi voie să vă citesc un pasaj mai copios din cartea generalului de divizie Francis Terror, despre un experiment util şi încurajator:*

PASAJ COPIOS

În vremea aceea (nu se specifică anul) se căutau noi făgaşuri pentru scurgerea marilor rezerve de energie şi, în acelaşi timp, pentru obţinerea unor noi elemente care să producă energii potrivite a fi îndreptate şi canalizate pe făgaşuri — cu scopul nobil de a pune ceva ordine în circuitul organismului planetar. Folosindu-se climatul propice creaţiei şi avantajele tehnicii avansate a secolului, câteva asociaţii de cercetători şi-au propus să experimenteze o idee genială, aparţinând unui om simplu, dar întotdeauna inspirat, ce pretindea într-o broşură că inteligenţa, marile idei, vibraţiile sufleteşti autentice pot fi extrase din mintea şi inima celui ce le-a produs şi pot supravieţui autorului, ba mai mult, pot fi îmbuteliate, în vederea folosirii ulterioare în industrie, agricultură şi în viaţa particulară. Invenţia, după dispariţia autorului ei, urma să revoluţioneze radical ştiinţa, pentru că s-a văzut cum idei strălucite, necesare omenirii, se pierd regretabil, fiind contrazise ulterior de propriii lor autori, deveniţi după consacrare adversarii cei mai periculoşi ai creaţiei lor, elemente supărătoare în calea biruinţei şi generalizării. Desprinsă, creaţia poate trăi şi învinge independent, rezistând timpului şi contrazicerilor formale.

S-a pornit fără întârziere la demonstrarea că se poate face, fără risc şi fără regrete, o separaţie categorică între persoana care a produs inteligenţă şi inteligenţa produsă.

Experimentul nici nu era prea dificil. Se alcătuiau din vreme, prin tragere la sorţi şi selecţii întemeiate pe entuziasm şi devotament, formaţii de trei până la cinci laboranţi, echipaţi îngrijit cu pistoale, pumnale şi câteva uşoare grenade cu dispersie. Laboranţii urmăreau, din vreme, cu dragoste şi stimă, biografia omului de geniu ce urma să fie studiat, dar mai ales itinerarele călătoriilor sau plimbărilor acestuia şi, alegând ca loc de operaţie o gară, un pod, o adunare sau o piaţă, se instalau într-un unghi convenabil pentru a lucra cu maxim randament. Când ilustrul cobai cobora din vagon sau din automobil, moment în care chiar şi cel mai fecund gânditor se detaşează de sistemul său de gândire, ideile precedându-l cu câţiva paşi sau, dimpotrivă, urmându-l la oarecare distanţă, intervenţia devenea de neamânat.

Operaţia parcurgea următoarele etape: 1. Pregătirea sau anestezia: cei trei până la cinci laboranţi se apropiau de persoana indicată, o întâmpinau cu zâmbete, fluturări de mână şi flori, împreună cu mulţimea de simpatizanţi şi admiratori. 2. Incidentul sau compoziţia: unul sau doi dintre laboranţi îmbrânceau pe cei din apropierea individului, ca să deschidă calea, în timp ce ceilalţi îşi scoteau cu repeziciune instrumentele şi, odată deschisă scena, trăgeau câteva focuri de pistol în tâmpla cărturarului sau înfigeau pumnalul în inima omului de bine. 3. Dezvoltarea: cel lovit cădea răpus, după care operatorii, cu sânge rece de chirurgi, repetau pentru asigurare loviturile, spre a fi liniştiţi că nici o fibră din trupul pacientului nu mai poate reţine păianjenul sacru al sufletului său plin de daruri. 4. Epilogul sau clasarea: laboranţii culegeau cu abilitate ideile devenite disponibile, le împachetau într-o batistă sau un petec de plastic, apoi fugeau, doi dintre ei având sarcina de a le acoperi fuga, trăgând în mulţime, la întâmplare, sau lăsându-se

prinşi, persoana lor particulară dovedindu-se neimportantă.

În răstimpul câtorva ani s-au putut înregistra zeci de operaţii reuşite, s-au obţinut idei în stare pură, chiar dacă ulterior s-au dovedit neeconomicoase. Procedeul putea fi considerat bun: fusese demonstrată posibilitatea desprinderii şi separaţiei. Ideea organizatorilor trebuia să fie brevetată, iar laboranţii, dacă nu căzuseră răpuşi de osteneală sau de armele uşoare, gratificaţi. Se putea trece la experimentarea unor operaţii mai ample, pentru extragerea ideilor colective, supunându-se intervenţiei mulţimi de bărbaţi şi femei, chiar şi copii, înlăturându-se din fazele enumerate anestezia, posibilitatea reacţiei, clasarea. Zâmbetul a fost reţinut ca folositor.

Tot pe atunci s-a inventat şi sârma ghimpată, brevetată împreună cu plăcinta cu mere şi scorţişoară.“

LXXXVII. *Adunarea devenea mereu mai interesată să pună întrebări, deşi trecuseră alte câteva zile de la începerea capitolului întrebări. Parantezele şi citatele o cam obosiseră. Un individ cu şapcă şi ochelari groşi ridică mâna şi interveni: „Dar calendarele? Calendarele vor suferi modificări importante în formă şi subtile în conţinut?“*

Vorbitorul se arătă foarte satisfăcut că i se adresează, în sfârşit, o întrebare în legătură cu Timpul, de aceea, când la tribună vru să se ridice un instalator de apometre, care să aducă salutul instalatorilor de apometre, se repezi la microfon, îl împinse pe meşter cu brutalitate şi vorbi astfel: „Perspicacitatea domnului cu şapcă şi ochelari groşi, mărturisesc sincer, m-a tulburat. Într-adevăr, fiecare epocă a omenirii a debutat cu schimbarea calendarelor, ca pentru a dovedi importanţa turnantei pe care se înscrie din când în când istoria. Or, de vreme ce roţile au ţipat

prelung, sfâşietor la viraj, e firesc ca omenirea să primească şi calendare corespunzătoare.

După cum se ştie, continuă comandantul de flotilă, încă din cele mai vechi timpuri, drept criteriu al împărţirii anului a stat ciclul solar. Anul tropic, luat ca bază pentru anul civil, ne-a purtat prin secole cu destulă fidelitate. Cu toate acestea, marii oameni politici n-au putut niciodată să treacă la înfăptuiri raionale şi de circumscripţie importante înainte de a pune ordine în haotica mecanică cerească. Astfel, Iuliu Caesar a introdus în anul 45 î.e.n. calendarul iulian, reglementând pentru prima oară circulaţia soarelui pe boltă, interzicând staţionarea în locurile umbrite, depăşirea la intersecţii, coborârea astrului sub gradul de periculozitate, până la evitarea oricărui accident, atenuarea vitezei la trecerea prin constelaţii cu nume prestigioase, unde este interzis claxonul. Fragmentele rămase dintr-o scriere a lui Caesar Despre arte *sunt primele norme cunoscute de reglementare a circulaţiei în lume, ceea ce ne sporeşte admiraţia pentru ilustrul împărat care, înainte de a goni cu blindatele sale pe şoselele Galiei, a ţinut să prevină, prin semnale orientative aşezate la răspântii, orice accident posibil în sistemul solar — confuzia între* Bifurcaţie *şi* Bisect*, săvârşită la un moment dat, nefiind esenţială, cunoştinţele astronomice ale insolitului gânditor şi om de acţiune dovedindu-se limitate, ca şi macaroanele timpului său.*

O reformă ulterioară se datoreşte unui oarecare călugăr Grigorie, individ ce, după toate calculele şi în comparaţie cu predecesorul său, ne apare un simplu infanterist, arzând şi el de dorinţa să cucerească lumea, având însă la dispoziţie mai puţine mijloace materiale de-a o face. Nu se ştie ce fel de broaşte şi lipitori îi umblau preacucernicului prin cap, calendarul gregorian nu ne spune în acest sens mare lucru, fapt sigur este că în problemele solstiţiului şi ale echinoxului se

descurca cu abilitate, ceea ce presupune o bună cunoaştere a programelor de serviciu şi a consumului de ulei lampant şi o mare hotărâre de a-i fi omului handicapat de folos, reglementându-i funcţiile în numele cerului. Acest Grigorie nu ne-a lăsat, datorită întâmplării, o hartă modificată a Europei, în schimb, calendarul său a rezistat bine accidentelor galaxiei şi, conform lui, s-au putut dărâma şi incendia cu şi mai mare succes decât până atunci cetăţi şi oraşe, biblioteci şi spitale, conjuncturile astrelor şi eclipsele fiind utilizate cu deosebită iscusinţă.

Revoluţia franceză n-a prea avut ce să modifice pe ecranul ceresc, stelele fiind restaurate între timp de astronomi şi aşezate la locul lor dintâi. Au fost totuşi operate câteva schimbări în ce priveşte gabaritul, frâna şi direcţia, anulând câteva semne cereşti şi atribuind alte numiri lunilor anului pentru orientarea pietonilor hotărâţi să impună circulaţia pe stânga. Napoleon a modificat, la rândul său, sistemul străvechi al alternanţei zilelor faste cu cele nefaste, preferându-le şi dilatându-le pe cele dintâi, îngăduind sau fiind constrâns să păstreze o singură zi neagră, definitivă, la un şir lung de ani.

Epoca noastră va cunoaşte o acceleraţie fără precedent, ca atare vom avea un calendar al cuceririlor epocale. În fiecare zi se va descoperi câte o Americă proaspătă, câte o nouă soluţie pentru căpuşe, câte un procedeu de stingere a incendiilor. Calendarul de buzunar ne va indica exact numărul de litri de carburanţi pe care trebuie să-i vârâm în motor, după temperatura zilei şi după dispoziţia sufletească (pentru că mecanismele vor funcţiona paralel); calendarul de birou ne va aminti că zodia este potrivită şi conjunctura astrelor favorabilă pentru a vinde acţiunile de construcţii şi a cumpăra pe cele ale cratiţelor de doi litri, calendarul de dormitor ne va arăta la ce oră vom primi vizita stafiei — cu

certitudine unul dintre strămoşii negustori care nu-şi găseşte, acolo unde activează, piaţă de desfacere şi debuşeu colonial; calendarul de bucătărie ne va aminti, ca şi până acum, ce sfinţi urmează să fie sărbătoriţi azi şi mâine, ca şi unele sfaturi practice, de pildă cum se prepară mâncările de dulce şi de post, iar în legătură cu sărbătorile, ce vinuri se cuvin şi nu se cuvin, dacă e permis sifonul etc. Vor mai exista calendare pentru gimnastica de dimineaţă, calendare cu cuc pentru ornitologi, calendare în care vor fi indicate distanţele dintre casa în care locuim şi diverse oraşe precum Paris, Londra, Buenos Aires, Marte, apoi în care se vor afla notate alte distanţe — dintre eu şi mine, dintre eu şi tu, dintre noi şi ei, dintre aceştia şi ceilalţi etc.

Vom mai găsi, în orice moment, ce e bine să facem în cele 365 de zile următoare, zi cu zi, oră cu oră, clipă cu clipă, fracţiune de secundă cu fracţiune de secundă. Institute speciale vor stabili exact toate detaliile vieţii noastre, de la naştere până în ziua când, dintr-un motiv sau altul, vom renunţa definitiv la împărţirea timpului în vreun fel şi când, în urma unui viraj sau unei pene a cauciucului din faţă, vom fi proiectaţi într-un viitor foarte larg, aproape de cerul uscat iulian şi de aburii fierbinţi ai celui gregorian, mânaţi doar de zelul împăratului care a pus pentru prima oară în ordine romană, americăneşte, succesiunea nebună a zilelor şi a nopţilor, după care s-a culcat liniştit pe laurii succeselor sale, dormind dus până în ziua de azi.“

LXXXVIII. *„Dar ce se va întâmpla cu fabricile de păpuşi, de trenuleţe, de cuburi, popice, patine şi trotinete?“, întrebă un salahor. „Se vor reprofila! sună dur răspunsul. O cheltuială importantă va fi evitată. Copiii nu numai că nu vor mai simţi literalmente nevoia să se joace, dar vor exprima de timpuriu dorinţa de a se încadra în procesul tranzacţiilor efective, dispreţuind drăgălelile şi*

timpii morţi. Încă de pe la cinci–şase ani vor cutreiera planeta în căutarea de posturi bine plătite, înmulţirea instituţiilor şi întreprinderilor va permite o încadrare rapidă, după capacităţi şi studii, la poluri, în Ţara de Foc, în locurile unde secretarele nu vor putea suporta asprimile vremii. Cei ce nu-şi vor găsi rostul se vor angaja militari: vor fi atâtea bunuri de câştigat cu puşca, baioneta şi rachetele intercontinentale…“

LXXXIX. *Se vor reprofila urgent, prin corespondenţă şi lectură rapidă, cei ce au deprins o meserie ce nu mai rentează, adause vorbitorul. Ceasornicarii vor produce etichete pentru medicamente şi, eventual, avioane; viticultorii şi fermierii vor trece la producţia de fermoare, forfecuţe şi insigne; profesorii vor lucra covoraşe naţionale pentru turişti, vor manevra maşinile de găurit şi de raşchetat; laboratoarele se vor desfiinţa, laboranţii îndreptându-se spre meserii mai lucrative — pompier, frizer, frezor dinţat şi electrician dramatic. Mulţi vor trece pe basculante şi macarale, în permanenţă fiind nevoie de a demola sau de-a urca în slăvi ceva.“*

„Vor mai fi anotimpuri?“ „O perioadă imposibil de precizat de pe acum, va mai avea anotimpuri, nu poţi dezvăţa natura să-şi urmeze cursul plin de aluviunile prejudecăţii. Treptat se va pune capăt şi acestui generator de haos, când va intra în funcţiune agregatul de reglementare a temperaturilor şi precipitaţiilor. Atunci rândunelele se vor stabili consecvent la o singură adresă, ramurile vor da flori primăvăratice conform ordonanţelor primăriei şi, fiindcă lumea, datorită acumulărilor, se va împuţi temporar, parfumul florilor va deveni vital, crescându-i preţul şi micşorându-i-se flacoanele. Se prevede a se alterna o săptămână de ninsoare cu una de caniculă, vor fi preferate clima temperată, zilele senine şi nopţile cu lună plină, cărora li se va

prevedea filtru împotriva smogului, a nostalgiilor şi melancoliei.“

„Cum ne vom apăra de frică? Vor exista seruri de prevenire a epidemiilor sau se va adopta soluţia carapacei individuale?“ întrebă careva, din primele rânduri. „Despre ce fel de frică vorbeşte dumnealui?“ ceru precizări unul dintre cei ce se aflau sub streaşina tribunei. „Este vorba despre frica de noapte, de vrăjmaşi, de şefi, de revizori contabili, de încurcături, de poliţişti, de accident, în fine, mă refer la frica de boală, de şomaj, de război, de foc, de cutremure, de greaţă, de frig, de cald, de burghiu, de otravă, de gaură, de serpentină, de rătăcire, de moarte…“ „Nu înţeleg!“, declară amuzat vorbitorul. „Frica de gaură, de vătămare!“, răcniră câţiva dintre cei aflaţi în prejma tribunei, sperând să limpezească întrebarea.

Vorbitorul era un om cu experienţă, nu degeaba purta togă de magistrat, astfel că o luă metodic: „Dumneata, dumneata personal, care mă întrebi, de ce fel de frică suferi, care sunt simptomele şi ce etiologie presupui că are maladia?“

Individul care întrebase roşi, se fâstâci, se bâlbâi transpirat timp de câteva minute, apoi făcu stânga-mprejur şi o luă la sănătoasa. Deoarece zidurile sălii şi cele ale cămăşilor negre i se ridicau în faţă înalte, iar la capătul lor se zăreau încrucişate reţele groase de sârmă ghimpată, retezându-i orice putinţă de scăpare, bietul bolnav se încordă cu ultimele lui puteri şi, săltându-se, îşi luă zborul pe deasupra capetelor mulţimii. „Zboară!“ exclamă cineva, arătând cu degetul spre plafon. „Dacă are nervii slabi!…“ explică un oarecare. „Lăsaţi-l să se ducă! ordonă vorbitorul, nu putem să dădăcim pe fiecare, există unele stări subiective — demne de tot dispreţul — cărora refuz să le recomand remedii. Dacă individul preferă zborul, să-i satisfacem plăcerea…“

XC. *Consideraţia era adâncă şi ea puse pe gânduri pe mulţi, lucru ce se observă imediat, căci murmurele şi unele chiote se stinseră. Se aşternu asupra mulţimii o linişte binefăcătoare, reconfortantă, ce culmină printr-un foc de armă. În argintul luminatorului, sus, oamenii văzură pe dată zbătându-se un corp, ceva ca o pasăre cu aripile larg deschise se prăbuşi în mulţime. „Eu, dragă, am avut impresia că mă aflu cu Georges în pădurea de la Saint-Étienne, spuse o fată din primul rând de scaune. E minunat, vânătoarea are ceva bărbătesc, glorios…“ „Fără doar şi poate, dragă, spuse peste umăr colega ei, pe mine mă înnebunesc chiar şi tragerile gratuite la baracă, căderea mirelui şi a miresei e un spectacol sublim… Dar zbura graţios individul, nu-i aşa?“*

XCI. *„Am să răspund eu în locul lui, se oferi un blonziu scund, cu ochi albaştri, pentru că ştiu ce pagube a adus familiei noastre frica. Eu am un frate care a dus o viaţă foarte nenorocită. N-a tremurat de teamă că îi va cădea în cap bomba de cinci tone şi nici că n-o să descopere el principiul radarului. Noi suntem oameni de la ţară, spaimele noastre au alte motive, ne temem de urs, de trăsnet, de jandarmi, de perceptor, de învăţătorul hain, şi nu de ei, cât de pumnul şi de bâta lor. Ghinionist, în aşteptarea răfuielilor cărora nu le dăduse prilej, fratele meu a luat-o razna, s-a crezut la un moment dat deţinătorul tuturor puterilor lumeşti şi ale cerului, s-a ridicat deasupra tuturor…“*

Şi blondul a început să povestească biografia fratelui smintit, să insiste asupra halucinaţiilor aceluia, ajungând să-l acuze pentru că a refuzat să meargă la o babă care să-i lege capul cu şervetul şi, învârtind un făcăleţ spre a-l strânge, să-l tămăduiască. „Dacă n-ai cum să scapi de bâtă altfel, încheie blondul, te serveşti şi de făcăleţ.“

XCII. *„Biografia fratelui dumitale nu ne interesează! decretă scurt domnul de la tribună,*

tăind aerul cu degetul.

Fiecare are o biografie şi ar însemna să ne pierdem în hăţişuri fără ieşire, în pură anecdotă, în speculaţie sterilă, dacă am proceda la dezvăluirea tuturor faptelor pe care le-am trăit fiecare, cândva. Unul suferă de icter, iar altul de frică, sunt destule boli în lume, secolul nostru nu-şi propune să le vindece pe toate. Eu, de pildă, sunt şicanat de mai mulţi ani de o eczemă. Ei şi? Ce importanţă are asta faţă de problema, infinit crucială pentru omenire, cine va învinge în alegeri — conservatorii sau radical-pozitiviştii —, într-o Anglie etern zbuciumată, sau dacă se va încheia cu bine războiul malaezo-birmanez? Cazul ce ne-a fost înfăţişat se numeşte traumatism psihic cu fixaţii specifice, manie a persecuţiei şi hipersensibilitate cronică, însoţite de fenomene sporadice de inadecvare la viaţa publică, apatie tulburată de puseuri halucinatorii, şi se datoreşte unei constituţii somatice precare, cu antecedente ereditare. Mai nimic! Să nu dăm vina pe alcătuirea societăţii, pe patroni şi pe jandarmi. Să nu ne pierdem vremea cu prostiile! Atâta timp cât fratele dumitale şi-a făcut datoria, el are dreptul la anii corespunzători de pensie, pentru restul trebuie să consulte un jurisconsult.“

Unul dintre cei ce se aflau lângă tribună nu era de acord. „Daţi-mi voie! strigă el, problema ridicată de domnul… mi se pare foarte interesantă şi merită să zăbovim o clipă asupra aspectelor semnalate“… Şi, afirmând că el este psiholog, ceru să explice personal cum stau lucrurile.

XCIII. *Adresându-se celui ce povestise, începu astfel: „Fratele dumitale, după câte îmi dau seama, s-a născut cu o încărcătură a subconştientului apreciabilă, ciudată, ca să nu-i spun patologică. Vedeţi voi, oameni buni, spuse psihologul, viaţa noastră nu se iveşte odată cu sosirea pe lume. În fiinţa nou alcătuită se află depozitate în stare germinativă caractere şi semne*

însămânţate în celulă cu sute şi mii de ani în urmă, pe vremea când viaţa era substanţial diferită de cea de astăzi. După cum se ştie din cărţi, omul a trăit înainte vreme în condiţii deosebit de vitrege. A trebuit să se apere de frig, de furtună, de cutremure, de agresivitatea animalelor sălbatice, care îl pândeau din aer, din apă, din păduri. Viaţa în cete nu-i oferea prea multe garanţii. Alta este situaţia astăzi, de lup şi inundaţii nu mai moare nimeni…

Astăzi, împotriva fricii ne apără societăţile de asigurare, discursurile senatorilor, ziarele, lecţiile şi exemplele personale de felul celor înfăţişate zilele trecute de biografia lui Atanasche Ghandy. Cazul fratelui dumitale, formele aberante pe care le-a îmbrăcat frica ne confirmă prin contrast că suntem pe o altă treaptă a istoriei. Nu ne mai pândesc fiarele şi poftele celorlalţi oameni, dar unele reculuri şi tresăriri ne amintesc cât de încărcată este istoria pe care o purtăm în oase. Curând aparatul Röntgen va fi pus la punct, şi vom avea ocazia şi surpriza să vedem cu ochii noştri ce calabalâc ne apasă pe dinăuntru mersul, câte roţi, lanţuri, pârghii şi ghiulele ale trecutului au rămas prin buzunarele fiinţei, ca să nu vă mai spun că eu am speranţa de-a se descoperi în pântecele cine ştie cărui contemporan însuşi celebrul cal troian, cu aheii plini de ură înăuntru, gata de luptă, purtând în ei alţi cai şi alţi războinici, înşiraţi ca în oglinzi paralele până la începutul lumii. Dar fiţi liniştiţi: în secolul următor, toate problemele nerezolvate îşi vor afla soluţia — aşa cum foarte frumos ne-a anunţat vorbitorul. Curând, vom desfiinţa cancerul, tuberculoza, jecmăneala, cuvântul mincinos, iar armele de foc nu se vor mai îndrepta niciodată împotriva unui piept omenesc. Într-un prim sfert de veac, fiecare cetăţean va purta cu sine într-un săculeţ medicamente de mare eficacitate, puşcă-mitralieră şi, alături, un paznic devotat. Mai

târziu, aceste ustensile vor deveni de prisos, paznicului dându-i-se sfatul să se înscrie la şcoală, ca să-şi facă o carieră, să devină medic psihanalist, numărător de stele lucitoare şi calculator electronic, în unele cazuri — director de studii sau dirijor al unei orchestre de cameră.“

XCIV. *Ajută-mă, Muză, să pun capăt o dată acestei adunări care se prelungeşte de nu ştiu câte zile, să pot trimite pe oameni pe la casele lor, unde îi aşteaptă nevestele, pregătite ca să-i spele, să-i mângâie, să-i aşeze frumos la masă, spre a fi mâine în zori odihniţi şi apţi să privească cerul, să salute soarele, să-şi mângâie copiii şi să-şi îngrijească grădinile. Secolul inaugurat va aduce câte ceva din realizările enunţate de Vorbitor, dar nimic nu va veni de la sine.*

Cuvintele pe care le tot mestecă acest Mesia al birourilor de bancă intercontinentală, cavaler al industriilor, cămătar ordinar de sentimente, precupeţ de idealuri şi, în fond, războinic mai rău şi mai crud decât toţi lotrii şi piraţii pe care i-a evocat, ca şi ideile pe care le-a vânturat ca un dar al viitorului, sunt vechituri în haina noutăţii, create după chipul şi asemănarea lumii în care se simte puternic şi nemuritor.

L-am ascultat şi n-am priceput decât că el urmăreşte să ridice la puterea a cincea cifrele afacerilor de până acum şi, ca şi până acum, să înfierbânte spiritul oamenilor spre a-i putea trimite, în cete şi bande, cine ştie pe unde, în căutare de cai verzi pe pereţi. De la înălţimea lui, într-adevăr, numai caii pe pereţi lipsesc sărmanilor oameni. Viitorul i se înfăţişează ca o vitrină, ca un transatlantic cu de toate, ce nu aşteaptă decât să fie prădat şi scufundat după ce cuceritorii şi-au umplut buzunarele cu bijuterii…

După părerea mea, n-a apucat să se lumineze nici măcar cu ideile secolului trecut, şi ca să ajungă în secolul ce începe trebuie să facă un pas de o sută de trepte… Pasul îi va zdrenţui

veşmintele şi nu-i vor ajunge toate cămăşile lui negre pentru a se petici.

Să-i retez pălăvrăgeala şi să-l trimit acasă. Ajută-mă, Muză, să-i provoc un sughiţ, o diaree, o nouă mâncărime de purice pentru ca, alergând precipitat spre uşă, să lase pârtie printre oameni, şi oamenii să se ducă, în sfârşit, la ale lor… Dă-mi puterea să-l trec în anale alături de ceilalţi falşi proroci — sunt filele cronicilor pline de figurile şi erorile lor — şi dă-mi, buno, iscusinţa să înfăţişez cititorului credinţa mea că asemenea vorbe goale se vor pronunţa mereu mai rar.

XCV. *„Celor de la poliţie fratele meu le striga: fiare sângeroase!“ — strigă din mulţime cel ce povestise mai înainte trista biografie a fratelui şi care nu înţelegea să lase chestiunea nelămurită. „Vezi? Tocmai! Bietul băiat simţea că năravurile care-i zdrobiseră pe părinţii şi bunicii săi mai recidivează uneori — reluă explicaţiile sale vorbitorul, binevoitor şi disponibil ca la început. Fratele dumitale, afectat de izolatele manifestări ale violenţei, recunoştea în ele unele apucături primitive, o gândire rudimentară. Se impune să începem cu extirparea prin educaţie a fricii din sufletul oamenilor! Dar să nu ne pierdem vremea: alte întrebări, vă rog! Să discutăm, prieteni, să clarificăm toate nedumeririle noastre, cu răbdare, cu tact, numai prin metoda discuţiei vom putea ajunge la cel mai convenabil proiect de secol din câte au existat. Cum ne aşternem, aşa vom dormi!“ — declară el filozofic.*

„Dar, pentru că veni vorba, cum vom dormi?“, întrebă un paznic de noapte.

Se abuza, era evident, de bunăvoinţa conferenţiarului. De aceea avocatul, sau generalul, sau învăţătorul, sau militanta în robă de avocat, sau mecanicul de locomotivă, sau misionarul, într-un cuvânt vorbitorul neobosit, se ridică din nou în picioare şi spuse: „Domnilor, eu cred că e bine să lăsăm o parte din grijile şi

satisfacţiile viitorului în seama timpului, nu e frumos să intrăm în amănunte. Sunt două istorii: una pe care o fac oamenii şi alta pe care ne-o pregăteşte destinul. Să nu scormonim necunoscutul, s-ar putea să descoperim şi unele aspecte mai puţin convenabile. V-ar plăcea oare să vi se spună că, după împlinirea câtorva din cele mai frumoase vise, de pildă construirea uriaşului avion interstelar «Armonia»*, este necesar şi de datoria dumneavoastră să renunţaţi la zbor sau la urmărirea decolării lui, pentru simplul motiv că v-a sosit ceasul morţii şi trebuie să încheiaţi socotelile? Ei, ce ziceţi de o asemenea foarte posibilă variantă?“*

XCVI. *„Asta e prea de tot! sări indignat cel cu povestea fratelui. După ce că nu ni se dă un răspuns la chestiune, ca să ştim şi noi încotro s-o apucăm, mai suntem şi ameninţaţi! Braaavo! Să vă fie ruşine!“ „Ruşine, burtă-verde ce sunteţi! — strigară câţiva dintre cei din al treilea şi al patrulea rând —, ne-aţi adus aici, ne-aţi poprit după bunul vostru plac, acum râdeţi de biata noastră făptură… Şi noi care credeam că, din explicaţie în explicaţie, veţi ajunge la chestiunea esenţială, la abolirea morţii. În fond, era singurul aspect care ne interesa… Restul — poveşti de adormit copiii!…“*

Nemaiaşteptând un răspuns, cu toate că vorbitorul deschisese o carte, în căutarea unui citat, şi se pregătea, în picioare, să-i facă lectura, unii luară de jos bolovani, pe care-i şi aruncară neîntârziat în tribuna frumos drapată, alţii dară foc câtorva bănci din sală şi unui boschet, acelaşi boschet unde cei doi tineri continuau să se iubească şi care, din această cauză, fură nevoiţi să iasă din desiş, sumar îmbrăcaţi, ca să-şi caute un loc mai potrivit unde să-şi mărturisească până la capăt afecţiunea…

Bicicliştii se ghemuiră la început după spătarele şi arcadele tribunei, apoi se strecurară prin uşa

lăturalnică în camerele vecine sălii, şi de acolo, printr-o galerie, în Place de l'Etoile. În piaţă îi aşteptau trăsurile, berlinele, vagoanele, limuzinele, motocicletele şi bicicletele cu care veniseră. Părăsiră piaţa cât se poate de grăbiţi, pentru că gluma se îngroşa şi nimeni n-avea interesul de-a se produce încurcături, despre care pe urmă să scrie ziarele în fel şi chip, ca să fie din nou interpelat guvernul.

Spiritele, la îmbarcarea oaspeţilor în vehicule, se liniştiseră. Întotdeauna vederea mecanismelor, separaţia printr-o tăblie, o portieră, ca şi marea autoritate a roţilor — mai des patru–cinci, mai rar două, dar în mod excepţional chiar numai una, roaba sau roata norocului — pune o distanţă binevenită între agresor şi obiectul furiei sale. De altfel, contribuiseră la această liniştire şi cordoanele lungi de poliţişti, echipaţi cu măşti de gaze, scuturi de plexiglas şi bastoane de cauciuc, care se scurgeau printre manifestanţi, rărind în trecerea lor paşnică grupurile de furioşi, sfătuind pe cei din cale să facă loc.

Ultima limuzină întârzie puţin, lăsându-le pe celelalte să se depărteze. Prin ferestruica ei apăru o mână înmănuşată alb, care făcu semn unui ofiţer de jandarmi, ce saluta ceremonios, să se apropie:

— Îi ordon colonelului să fie ferm! Dacă lucrurile degenerează, îi ordon să facă uz de arme. Să n-aud că s-a întâmplat cine ştie ce după plecarea noastră. Ai citit în gazete ce s-a petrecut în Verlania de Vest… Curând va fi ziua fratelui meu, regentul. Vom face avansări. Colonelul e deja pe listă… Ajută-l să procedeze legal…

— Am înţeles, să trăiţi, domnule Robert Hinter! bâlbâi ofiţerul, care era ţinut în grad pentru că nu reuşea niciodată să reţină numele corect al comandanţilor lui.

XCVII. *Deasupra bulevardului se ridica un văl străveziu de fum de la ţevile eşapamentelor, pe caldarâmul în parte desfăcut se lăfăiau câteva*

balegi opulente ale cailor ce trăgeau tunurile uşoare de câmp, cineva plesni dintr-un pistol — probabil semnal de start bicicliştilor —, mulţimea începu să se mişte şi să se risipească, cei doi tineri care se iubiseră în boschet îşi dădură cuvântul că nu vor uita întreaga lor viaţă această zi minunată, când se cunoscuseră şi se îmbrăţişaseră în voie, în mediul nepoluat al încântătoarei naturi, în mijlocul căreia s-au simţit liberi, fericiţi, în deplină singurătate.

[151]. *…monarh absolut…* Exagerare. Câteva reguli de conduită, după cum se va vedea, relativizează — ca în atâtea şi atâtea situaţii — puterea individului. „Mai mult vise decât nepermise“, spune istoricul H.W. Herz.

[152]. *…rumoare şi găinaţ.* Aceste două produse sunt caracteristice tuturor păsărilor, deşi termenul al doilea provine de la găină. Ar trebui găsit un cuvânt special pentru fiecare specie… Pe de altă parte, termenul *rândunaţ* nu sună bine.

[153]. *…s-a adresat prezidentului…* Este pentru prima oară când ciocănitoarea e desemnată să conducă lucrările. În trecuta legislatură, una dintre surorile ei, desemnată, n-a apucat să-şi exercite onorata funcţie fiindcă glontele unui vânător a dat-o spectaculos peste cap. Nu este exclus ca atentatorul să fi fost un copil, proiectilul — o piatră azvârlită de praştie…

[154]. *…compozitorul Janequin*. Trăitor pe la 1560, Clément Janequin a ucis un splendid *Chant des Oiseaux*. Un catalog al păsăretului, întru câtva muzical, va jumuli, după zeci de ani, şi Olivier Messiaen, colegul de coteţ al renascentistului.

[155]. *…mai ales rotilele.* Reproduc, apropo de redistribuiri, următorul pasaj din *Istoria* lui Waldemar Riga-Wolfram: „Tendinţa secolului este de-a diviza şi a fragmenta diversele elemente ale existenţelor mari — animale şi ţări, pământuri şi bucăţi grase de mâncare. Imperiile de odinioară s-au împărţit, şi din ele au apărut, spre fericirea

statisticii, dar şi a popoarelor care cunoscuseră dominaţia unei coroane cât roata caruselului, o mulţime de stătuleţe, ţinuturi şi raioane de mărimea regatului San Marino. În vremea noastră mai apropiată, în înseşi ţările ce credeam că alcătuiesc naţiuni, fermentul fragmentativ a produs fisurări ale unor materii ce păreau indivizibile, şi nu e exclus să vedem curând o Spanie sau o Mare Britanie desfăcută în vertebre ca Germania landurilor de altădată, fiecare cu guvernul său, fiecare cu parlamentul şi provincialismul său, fiecare cu zidurile sale groase de cetate, cu porţi prin care nu pătrunde nici vântul. O tendinţă care a fost semnalată în *Bibliografia generală*, şi, confirmându-se, se transformă în proces general. Nimeni nu regretă, desigur, statele mastodont ca Austria şi Turcia din secolele scurse, dar rămâne o întrebare dacă, după divizarea logică şi împăturirea necesară, nu se va reîncepe procesul dinainte, înlăturat acum, al unificării, după ideea că este comodă, într-adevăr, şi liniştită călătoria pe roata de bicicletă sau numai pe ghidon, dar pe bicicleta întreagă se pedalează mai eficient.“

[156]. *…jurase…* Înaintea fiecărei acţiuni istorice se depune sau se formulează un jurământ, după care şi cel mai vrednic comandant de oşti nu mai poate fi bănuit că se va reţine să facă ceea ce şi altfel făcea. Nu ne amintim ce moment de start (şi pentru ce) a fost celebrul Jurământ de la Strasbourg.

[157]. *…în rang de cancelar*. Din capitolele prezentate (cu cursive) la *Note*, alcătuind o povestire de sine stătătoare, s-au desprins, credem, intenţiile Anonimului de-a ne înfăţişa, parabolic, cum a funcţionat mecanismul care l-a urcat pe celebrul caporal până la gradul de cancelar al Reichului. Ne rămâne a adăuga numai precizarea că trecerea rapidă pe scara ierarhiilor până la ultima treaptă, după care nu urmează decât căderea în gol, e caracteristică vremilor marilor

conflagraţii, începute cu Napoleon şi încheiate cu demisia din viaţă a lui Hitler. Asta se explică şi prin aceea că marile mişcări de trupe — adesea intercontinentale — nu se pot efectua numai în linie dreaptă, pe bulevarde ca Champs-Élysées, ci mai ales prin uliţe labirintice cu multe cotituri. Or, la cotituri, câte unul scapă controlului celorlalţi, se strecoară uşor, fuge de nu mai poate nimeni să-l prindă, are posibilitatea să iasă din serie şi să calce prima treaptă a scării întâlnite. După aceea, urcuşul rapid nu mai e o problemă.

Dacă fenomenul n-a fost explicat prea limpede de Aristotel, a fost descris şi experimentat, în condiţii mult mai bune, de Amintore Bertini din Padova, paracliser.

[158]. … *VII bis*. Inclus în carte, ca şi capitolele ce urmează, de însăşi mâna Anonimului. De altfel, multe dintre părţile lucrării primesc în continuare diverse texte intermediare, fie că apar din arhive până acum nerăscolite, fie prin intermediul unui secretar nevăzut, care îl ajută şi-i completează şi azi opera. (Anonimul e de mult nisip sau praf mărunţit, asta însă nu-l împiedică să gândească şi să-şi spună părerea despre cele ce se întâmplă şi se vor mai întâmpla până la sfârşit.)

[159]. *…şi bioxid de acetilenă*… Ca şi în alte locuri, expresiile de aici trebuie luate cu rezervă, ele neavând, după cum ne asigură Meyer-Rank o funcţiune chimică, ci una strict poetică. Se ştie că nimeni n-a suferit intoxicaţii inspirând gazele de clor emanate de versurile lui Sandburg.

[160]. *…îşi începu intervenţia nea Grigore Mucenicu*… Ca prin vis îmi amintesc că acea intervenţie a fost extraordinară, plină de cuvinte mari, însufleţită. Din păcate, spiritele erau prea excitate spre a putea aprecia retorica impecabilă, lucrurile s-au destrămat aşa cum se va vedea mai departe…

[161]. *…la Sovata.* Localitate balneară de o aleasă frumuseţe.

[162]. *…Dom' Caesar…* Desigur, altul decât Iuliu Caesar din cărţile anterioare.

[163]. *…poza e un rebut.* Afirmaţie răuvoitoare, mai cu seamă că aici nu este nevoie de aprecieri artistice; documentul interesează. Am văzut cu ochii mei poza. E minunată: o plajă vastă, însorită, răcorită mângâios de valurile înspumate şi de briză, şi peste tot, un nisip fin, auriu şi strălucitor… Firul orizontului sugerează că pretutindeni, până la marginea pământului, tot astfel de plaje se întind.

Bucureşti — insula Corfu — Pietroşiţa, 1970–1979

Table of Contents

Despre autor
Breviarul - Historia calamitatum
- Raport cu privire la activitatea antirăzboinică a prozatorului Mircea Horia Simionescu
- Cartea întâi
- Cartea a doua
- Cartea a treia
- Cartea a patra
- Cartea a cincea
- Cartea a șasea
- Note

Table of Contents

Despre autor 1

Breviarul - Historia calamitatum 3

- Raport cu privire la activitatea antirăzboinică a prozatorului Mircea Horia Simionescu 4
- Cartea întâi 9
- Cartea a doua 71
- Cartea a treia 83
- Cartea a patra 146
- Cartea a cincea 156
- Cartea a şasea 177
- Note 182